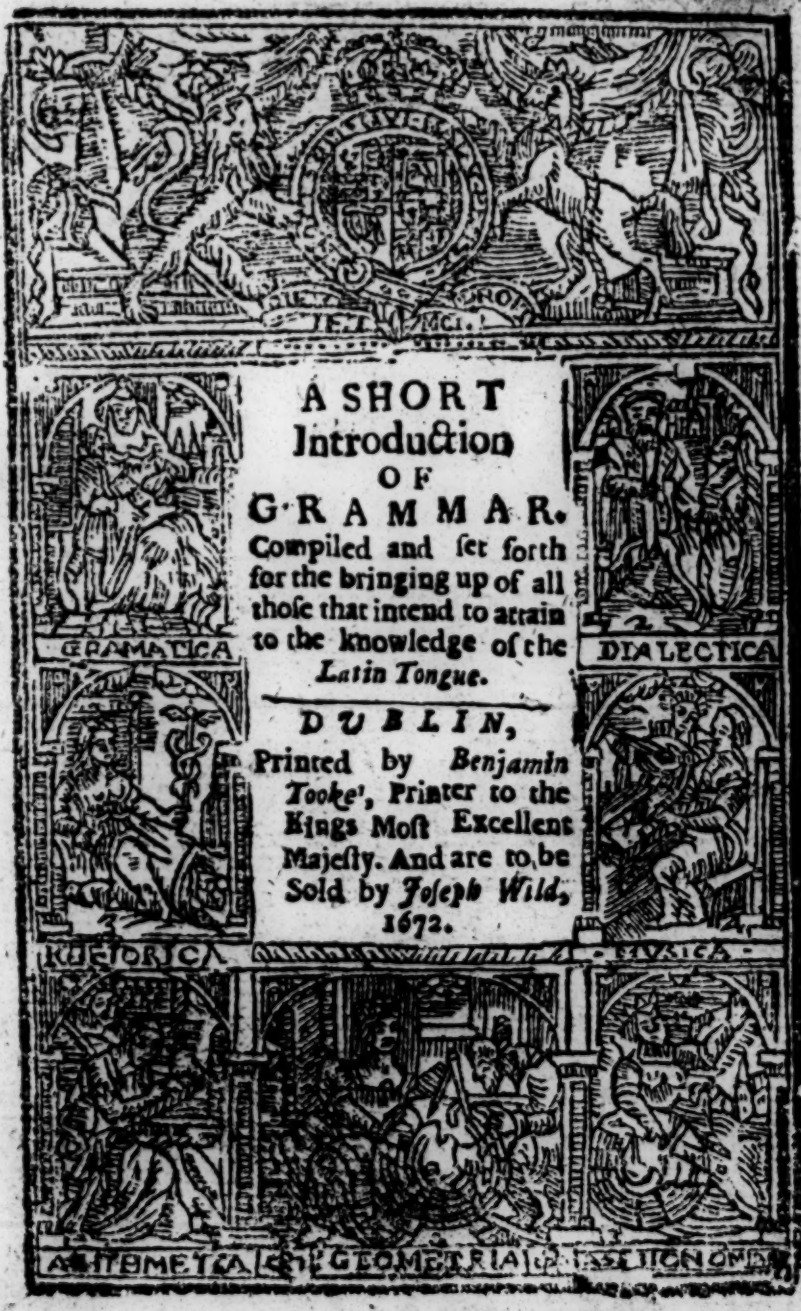

A SHORT Introduction OF GRAMMAR.

Compiled and set forth for the bringing up of all those that intend to attain to the knowledge of the *Latin Tongue*.

DUBLIN,
Printed by *Benjamin Tooke*, Printer to the Kings Most Excellent Majesty. And are to be Sold by *Joseph Wild*, 1672.

National Library of Ireland

A SHORT
Introduction
TO
GRAMMAR.
Compiled and fit for the
for the bringing up of all
those that intend to attain
to the knowledge of the
Latin Tongue.

DUBLIN,
Printed by Benjamin
Tooke, Printer to the
Kings Most Excellent
Majesty. And are to be
Sold by Joseph Wild,
1672.

National Library of Ireland

NATIONAL
LIBRARY OF
IRELAND

To the Reader.

TO exhort every man to the learning of Grammar, that intendeth to attain to the understanding of the Tongues (wherein is contained a great Treasure of wisdom and knowledge) it would seem much vain and little needful; for so much as it is to be known, that nothing can surely be ended, whose begiming is either feeble or faulty, and no building be perfect, when as the foundation and ground-work is ready to fall, and unable to uphold the burthen of the frame; wherefore it were better for the thing it self, and more profitable for the learner, to understand how he may best come to that which he ought most necessarily to have, and to learn the plainest way of obtaining that which must be his best and certainest guide both of reading and speaking, than to fall in doubt of the goodness and necessity thereof; which I doubt whether he shall more lament that he lacketh, or esteem that he hath it: and whether he shall ostner stumble at trifles, and be deceived in light matters, when he hath it not; or judge truly and faithfully of divers weighty things, when he hath it. The which hath seemed to many very hard to compass aforetime, because that they who profess this Art of Teaching Grammar, did teach divers Grammars, and not one: and if by chance they taught one Grammar, yet they did it diversly, and so could not do it all best; because there is but one bestness, not onely in every thing, but also in the manner of every thing.

As for the diversity of Grammars, it is well and profitably taken away by the KINGS Majesties wisdom, who

who fore-seeing the inconvenience, and favourably providing the remedy, caused one kind of Grammar by sundry learned men to be diligently drawn, and so to be set out only, every where to be taught for the use of learners, and for avoiding the hurt in changing of School-masters.

The variety of teaching is diverse yet, and alwayes will be; for that every School-master liketh that he knoweth, and seeth not the use of that he knoweth not; and therefore judgeth that the most sufficient way, which he seeth to be the readiest mean, and perfectest kind, to bring a learner to have a thorow knowledge therein.

Wherefore it is not amiss, if one seeing by tryal an easier and readier way than the common sort of Teachers do, would say what he hath proved, and of the commodity allowed; that others not knowing the same, might by experience prove the like, and then by proof reasonably judge the like; not hereby excluding the better way when it is found; but in the mean season forbidding the worse.

The first and chiefest point is, That the diligent Master make not the Scholar haste too much; but that he, in continuance and diligence of teaching, make him to rehearse so, that until he hath perfectly that which is behind, he suffer him not to go forward; for this pesting haste overthroweth and hurteth a great sort of wits, and casteth them into an amazedness, when they know not how they shall either go forward, or backward; but stick fast as one plunged that cannot tell what to do, or which way to turn him: and then the Master thinketh the Scholar to be a dullard, and the Scholar thinketh the thing to be uneasie, and too hard for his wit; and the one hath an evil opinion of the other, when oftentimes it is in neither, but in the kind of teaching. Wherefore the best and chiefest point throughly to be kept is, that the Scholar have in mind so perfectly that which he hath learned, and understand it so, that not one of it be not stop for him, but also a light and help unto the residue that followeth. This shall be the Masters ease, and

e childes incouraging, when the one ſhall ſee his labour
ke good effect, and thereby in teaching be leſs tormen-
d; and the other ſhall think the teaching the eaſier, and
with more gladneſs be ready to go about the ſame.

In going forward, let him have of every declenſion of
ouns, and Conjugations of Verbs, ſo many ſeveral ex-
nples as they paſs them; that it may ſeem to the School-
after, no word in the Latine Tongue to be ſo hard for
at part, as the Scholar ſhall not be able, praiſably, to en-
r into the forming thereof. And ſurely the multitude
examples (if the eaſieſt and commoneſt be taken firſt,
d ſo come to the ſtranger and harder) muſt needs bring
is profit withal, that the Scholar ſhall beſt underſtand,
d ſooneſt conceive the reaſon of the Rules, and beſt be
quainted with the faſhion of the Tongue, wherein it is
ofitable, not onely that he can orderly decline his Noun
d his Verb, but every way, forward, backward, by caſes,
perſons; that neither caſe of noun, nor perſon of verb
n be required, that he cannot without ſtop or ſtudy tell.
nd until this time I count not the Scholar perfect, nor
ady to go any further till he hath this already learned.

This when he can perfectly do, and hath learned every
rt, not by rote, but by reaſon, and is more cunning in
e underſtanding of the thing, than in rehearſing of the
ords (which is not paſt a quarter of a years diligence,
very little more, to a painful and diligent man, if the
holar have a mean wit) then let him paſs to the Concords,
know the agreement of parts among themſelves, with
ke way and diligence as is before deſcribed.

Wherein plain and ſundry Examples, and continual re-
arſal of things learned, and eſpecially the daily declining
a Verb, and turning him into all faſhions, ſhall make the
eat and heavy labour ſo eaſie and ſo pleaſant for the
ming of Sentences, that it will be rather a delight unto
em, that they be able to do well; than pain in ſearching
an unuſed and unacquainted thing.

When these Concords be well known unto them, (an ea
sie and pleasant pain, if the fore-grounds be well & through
ly beaten in) let them not continue in learning of thei
Rules orderly, as they lye in their *Syntax*, but rather lear
some pretty Book, wherein is contained not onely the elo
quence of the Tongue, but also a good plain lesson of ho
nesty and godliness, and thereof take some little sentence a
it lieth, and learn to make the same first out of English int
Latine, not seeing the Book, or construing it thereupon. An
if there fall any necessary Rule of the *Syntax* to be know
then to learn it, as the occasion of the sentence giveth cau
that day; which sentence once made well, and as nigh as ma
be with the words of the Book, then to take the Book an
construe it, and so shall he be less troubled with the parsi
of it, and easiest carry his lesson in mind.

And although it was said before, That the Scholar
should learn but a little at once, it is not meant that whe
the Master hath heard them a while, he should let them a
lone (for that were more negligence for both parts) but
would, all their time they be at School, they should neve
be idle, but alwayes occupied in a continual rehearsing, an
looking back again to those things they have learned, an
be more bound to keep well their old, than to take fort
any new.

Thus if the Master occupy them, he shall see a little le
son take a great deal of time, and diligently enquiring an
examining of the Parts and the Rules, not to be done
quickly and speedily as it might be thought to be: within
while, by this use, the Scholar shall be brought to a goo
kind of readiness of making, to the which if there be a
joyned some use of speaking (which must necessarily
had) he shall be brought past the wearisome bitterness
his learning.

A great help to further this readiness of making an
speaking, shall be, if the Master give him an English Boo
and cause him ordinarily to turn every day some part
Latin

atine. This exercise cannot be done without his Rules, & herefore doth establish them, and ground them surely in is mind for readiness, and maketh him more able to speak uddenly, whensoever any present occasion is offered for the me. And it doth help his learning more a great deal, to urn out of *English* into *Latine*, than on the contrary.

Furthermore, we say many can understand *Latine*, that annot speak it; and when they read the *Latine* word in the ook, can tell you the *English* thereof at any time: But when ey have laid away their Book, they cannot contrariwise ell you for the English the Latine again, whensoever you ill ask them. And therefore this exercise helpeth this fore ell, and maketh those words which he understandeth, to e readier by use unto him, and so perfecteth him in the ongue handsomely.

These precepts, well kept, will bring a man clean past the se of this Grammar-book, and make him as ready as his Book, and so meet to further things; whereof it were out f season to give precepts here. And therefore this may be or this purpose enough, which to good School-masters and kilful is not so needful, to other meaner and less practised t may be, not onely worth the labour of reading, but also of the using.

NATIONAL
LIBRARY OF
IRELAND,

AN Advertiſement to the Reader.

IN this Impreſſion, for the greater profit and eaſe both of Maſter and Scholar, in the Engliſh *Rules, and in the* Latine Syntax, *thoſe words, wherein the force of each example lieth, are noted with letters and figures where need is; the Governor, Director, or Guider, or that which is in place of it with an* a, *the governed, or that which is guided by it, with* b; *or if there be more Governors, the firſt with* a, *the ſecond with* aa: *and ſo if more governeds, the firſt with* b *the ſecond with* bb: *and ſometimes the order is directed by* a, b, c, *or by figures, and the words of the ſame, and ſuch like nature, coupled together with little ſtrokes between, ſo much as may be. That ſo in ſaying the enſamples, the children may (where or when the Maſter pleaſeth) render again onely thoſe words which are the enſample: as ſaying,* Quis niſi *b* mentis *a* inops oblatum reſpuat aurum? *may repeat again,* inops *b* mentis. *So throughout all the* Latine *Rules, for the better underſtanding thereof, and for a ſhort repetition, when the Maſter pleaſeth, the ſums of all the Rules are ſet down, either in the words before the Rule, or in the Margin, that ſo they may be chained together briefly, and make perfect ſenſe.*

The

The Latin Letters are thus written.

The Capital Letters.

A B C D E F G H I K L M N O P Q
R S T V U X Y Z.
A B C D E F G H I K L M N O P Q
R S T V U X Y Z.

The Small Letters.

a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ s t u
v x y z &.
a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ s t u v
x y z &.

Letters are divided into Vowels and Conſonants.

A Vowel is a letter which maketh a full and perfect ſound of it ſelf: and there are five in number, namely, *a, e, i, o, u:* whereunto is added the Greek vowel *y*.

A Conſonant is a letter, which muſt needs be ſounded with a vowel: as *b* with *e*. And all the letters, except the vowels, are conſonants.

A ſyllable, is the pronouncing of one letter or more, with one breath: as, *A-ve*.

A diphthong is the ſound of two vowels in one ſyllable, and of them there be four in number, namely, *æ, œ, au, eu:* whereunto is added *ei:* as, *Æneas, cœna, audio, euge, hei.*

Inſtead of *æ* and *œ*, we commonly do pronounce *e*.

The Greek letters are thus written.

The Capital letters. Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ Τ Υ Φ Χ Ψ Ω.

The ſmall letters. α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ ς σ τ υ φ χ ψ ω.

NOTE

This volume h
tight binding and
effort has been m
duce the centres.
result in d

acade
microforms

The Latin Letters are thus written.

CABCDEFGHIKLMNOPQ

: has a very

nd while every

made to repro-

s. force would

damage

emic

ns

NATIONAL
LIBRARY OF
IRELAND,

AN Advertisement to the Reader.

IN *this Impression, for the greater profit and ease both of Master and Scholar, in the* English *Rules, and in the* Latine Syntax, *those words, wherein the force of each example lieth, are noted with letters and figures where need is; the Governor, Director, or Guider, or that which is in place of it with an* a, *the governed, or that which is guided by it, with* b; *or if there be more Governors, the first with* a, *the second with* aa: *and so if more governeds, the first with* b *the second with* bb: *and sometimes the order is directed by* a, b, c, *or by figures, and the words of the same, and such like nature, coupled together with little strokes between, so much as may be. That so in saying the ensamples, the children may (where or when the Master pleaseth) render again onely those words which are the ensample: as saying,* Quis nisi *b* mentis *a* inops oblatum respuat aurum? *may repeat again,* inops *b* mentis. *So throughout all the* Latine *Rules, for the better understanding thereof, and for a short repetition, when the Master pleaseth, the sums of all the Rules are set down, either in the words before the Rule, or in the Margin, that so they may be chained together briefly, and make perfect sense.*

The

The Latin Letters are thus written.

The Capital Letters.

A B C D E F G H I K L M N O P Q
R S T V U X Y Z.
A B C D E F G H I K L M N O P Q
R S T V U X Y Z.

The Small Letters.

a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ s t u
v x y z &.
a b c d e f g h i k l m n o p q r ſ s t u v
x y z &.

Letters are divided into Vowels and Conſonants.

A Vowel is a letter which maketh a full and perfect ſound of it ſelf: and there are five in number, namely, *a, e, i, o, u:* whereunto is added the Greek vowel *y.*

A Conſonant is a letter, which muſt needs be ſounded with a vowel: as *b* with *e.* And all the letters, except the vowels, are conſonants.

A ſyllable, is the pronouncing of one letter or more, with one breath: as, *A-ve.*

A diphthong is the ſound of two vowels in one ſyllable, and of them there be four in number, namely, *æ, œ, au, eu:* whereunto is added *ei:* as, *Æneas, cœna, audio, euge, hei.*

Inſtead of *æ* and *œ*, we commonly do pronounce *e.*

The Greek letters are thus written.

The Capital letters.

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ Λ Μ Ν Ξ Ο Π Ρ Σ
Τ Υ Φ Χ Ψ Ω.

The ſmall letters.

α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ μ ν ξ ο π ρ σ τ υ φ χ
ψ ω.

PRECATIO.

Domine Pater, cæli ac terræ effector, qui liberaliter tribuis ſapientiam omnibus eam cum fiducia abs te petentibus, exorna ingenii mei bonitatem, quam cum cæteris naturæ viribus mihi infudiſti, lumine divinæ gratiæ tuæ, ut non modo quæ ad cognoſcendum te & Servatorem noſtrum Dominum Jeſum valeant, intelligam; ſed etiam ità mente & voluntate perſequar, & indies benignitate tuâ, tum doctrinâ, tum pietate proficiam: ut qui efficis omnia in omnibus, in me reſplendeſcere dona tua facias, ad gloriam ſempiternam immortalis Majeſtatis tuæ.

A PRAYER.

O Almighty Lord and merciful Father, maker of Heaven and Earth, which of thy free liberality giveſt wiſdom abundantly to all that with faith and full aſſurance ask it of thee, beautifie by the light of thy heavenly grace the towardneſs of my wit, the which with all powers of nature thou haſt poured into me: that I may not onely underſtand thoſe things which may effectually bring me to the knowledge of thee, and the Lord Jeſus our Saviour; but alſo, with my whole heart and will, conſtantly follow the ſame, and receive daily increaſe through thy bounteful goodneſs towards me, as well in good life as doctrine; ſo that thou, which workeſt all things in all creatures, mayeſt make thy gracious benefits ſhine in me, to the endleſs glory and honour of thine immortal Majeſty. *So be it.*

An

¶ AN INTRODUCTION OF the eight parts of LATIN speech.

NATIONAL LIBRARY OF IRELAND.

IN speech be thele eight parts following;

Noun,	declined.	Adverb,	undeclined.
Pronoun,		Conjunction,	
Verb,		Preposition,	
Participle,		Interjection,	

Of a NOUN.

A Noun is the name of a thing that may be seen, felt, heard, or understood: as, the name of my hand in Latin is Manus; the name of an house is Domus; the name of goodness is Bonitas. A Noun.

Of Nouns some be Substantives, and some be Adjectives. Nouns of two sorts.

A Noun Substantive is that standeth by himself and requireth not another word to be joyned with him to shew his signification: as, Homo, *a man*. And it is declined with one article: as, Hic magister, *a master*: or else with two at the most: as, Hic & hæc parens, *a father, or mother*. A noun Substantive.

A Noun Adjective is that cannot stand by himself, but requireth to be joyned with another word in speech or signification: as, Bonus, *Good*. pulcher, *Fair*. And it is declined either with three terminations: as, Bonus, bona, bonum: or else with three articles: as, Hic, hæc, & hoc, Fœlix, *Happy*. Hic & hæc Levis, & hoc, Leve, *Light*. A noun Adjective.

A Noun Substantive either is proper to the thing that it betokeneth: as, Edvardus, is my proper name: or else is common to more: as, Homo is a common name to all men. Two kind of Nouns Substantives.

Num-

Numbers of Nouns.

IN Nouns be two Numbers, the Singular and the Plural: The Singular Number speaketh but of one: as, Lapis, *a stone*. The plural number speaketh of more than one: as, Lapides, *stones*.

Cases of Nouns.

NOuns be declined with six Cases, Singularly and Plurally: the Nominative, the Genitive, the Dative, the Accusative, the Vocative, and the Ablative.

Nominative case. The Nominative case cometh before the Verb, and answereth to this question, *Who or what?* as, Magister docet, *The master teacheth.*

Genitive. The Genitive case is known by this token *Of*, and answereth to this question, *Whose* or *whereof?* as, Doctrina magistri, *The learning of the master.*

Dative. The Dative case is known by this token *To*, and answereth to this question *To whom* or *to what?* as, Do librum magistro, *I give a book to the master.*

Accusative. The Accusative case followeth the Verb, and answereth to this question, *Whom* or *what?* as, Amo magistrum, *I love the master.*

Vocative. The Vocative case is known by calling or speaking to: as, O magister, *O master.*

Ablative. The Ablative case is commonly joyned with prepositions serving to the Ablative case: as, De magistro, *Of the master.* Coram magistro, *Before the master.*

Also *In*, *with*, *through*, *for*, *from*, *by*, and *than* after the comparative degree, be signs of the Ablative case.

Articles

Articles.

Articles are borrowed of the Pronoun, and be thus declined.

Singulariter	*Nom. hic, hæc, hoc.*	Pluraliter	*Nom. hi, hæ, hæc.*
	Genit. hujus.		*Gen. horum, harum, horum.*
	Dat. huic.		*Dat. his.*
	Accuſ. hunc, hanc, hoc.		*Accuſ. hos, has, hæc.*
	Vocativo caret.		*Vocativo caret.*
	Ablat. hoc, hac, hoc.		*Ablat. his.*

Genders of Nouns.

Genders of Nouns be ſeven, the Maſculine, the Feminine, the Neuter, the Common of two, the Common of three, the Doubtful, and the Epicene.

The Maſculine gender is declined with this article Hic: as, Hic vir, *A man.*

The Feminine gender is declined with this article Hæc: as, Hæc mulier, *A woman.*

The Neuter gender is declined with this article Hoc: as, Hoc ſaxum, *A ſtone.*

The Common of two is declined with Hic and Hæc: as, Hic & hæc parens, *A father or mother.*

The Common of three is declined with Hic, hæc and hoc: as, Hic, hæc & hoc Fœlix, *happy.*

The Doubtful gender is declined with Hic et hæc: as, Hic vel hæc Dies, *A day.*

The Epicene gender is declined with one article, and under that one article both kinds are ſignified: as, Hic paſſer, *a ſparrow.* Hæc aquila, *an eagle,* both he and ſhe.

The Declensions of Nouns.

There be five Declensions of Nouns.

I. The first is, when the Genitive and Dative case singular end in æ: The Accusative in am: The Vocative like the Nominative: The Ablative in â: The Nominative plural in æ: The Genitive in arum: The Dative in is: The Accusative in as: The Vocative like the Nominative: The Ablative in is:

As in Example.

Hæc mensa. Hic Poëta. Hic & hæc verna.

Singulariter,	*Nom. hæc musa,*	Pluraliter,	*Nominat. hæ musæ.*
	Gen. hujus musæ.		*Gen. harum musarum.*
	Dat. huic musæ.		*Dativo his musis.*
	Ac. hanc musam.		*Accusat. has musas.*
	Voc. ô musa,		*Vocat. ô musæ.*
	Ab. ab hac musa.		*Ablat. ab his musis.*

Note. Note that filia and nata, do make the Dative and the Ablative plural in is, or in abus. Also dea, mula, equa, libera, make the Dative and the Ablative case plural in abus only.

II. The second is, when the Genitive singular ends in i: The Dative in o: The Accusative in um: The Vocative for the most part like the Nominative: The Ablative in o: The Nominative plural in i: The Genitive in orum: The Dative in is: The Accusative in os: The Vocative like the Nominative: The Ablative in is.

As in Example.

Hic vir. Hic liber. Hæc colus. Hic logos.

Singulariter,	*Nomin. hic magister.*	Pluraliter,	*Nomin. hi magistri.*
	Gen. hujus magistri.		*Gen. horum magistrorum.*
	Dat. huic magistro.		*Dativo his magistris.*
	Ac. hunc magistrum.		*Acc. hos magistros.*
	Vocativo ô magister.		*Vocativo ô magistri.*
	Abl. ab hoc magistro.		*Abl. ab his magistris.*

Note. Here is to be noted, that when the Nominative endeth in us, the Vocative shall end in e, as Nominativo

nativo hic Dominus, Vocat. Domine. Except Deus, that maketh ô Deus, and Filius that maketh ô Fili.

When the Nominative endeth in ius, if it be a proper name of a man the Vocative shall end in i, as, Nominativo hic Georgius, Vocativo ô Georgi.

Also these Nouns following make their Vocatives in e, or in us: as Agnus, lucus, vulgus, populus, chorus, fluvius.

Note also that all Nouns of the Neuter gender, of what declension soeber they be, have the Nominative, the Accusative, and the Vocative alike in both numbers, and in the plural number they end all in a: as in example. Note.

Singulariter,	*Nomin. hoc regnum.*	Pluraliter,	*Nom. hæc regna.*	Hoc damnum. Hoc malum. Hoc verbum.
	Gen. hujus regni.		*Gen. horum regnorum.*	
	Dat. huic regno.		*Dativo his regnis.*	
	Accus. hoc regnum.		*Accus. hæc regna.*	
	Vocat. ô regnum.		*Vocat. ô regna.*	
	Abl. ab hoc regno.		*Abl. ab his regnis.*	

Except Ambo and Duo, which maketh the Neuter gender in o, and be thus declined.

Nominativo Ambo, ambæ, ambo.

Pluraliter,
Genitivo Amborum, ambarum, amborum.
Dativo Ambobus, ambabus, ambobus.
Accusativo Ambos, ambas, ambo.
Vocativo Ambo, ambæ, ambo.
Ab. Ambobus, ambabus, ambobus. Likewise *Duo.*

III. The third is, when the Genitive singular endeth in is: the Dative in i: the Accusative in em, or sometimes in im, and sometime in both: the Vocative like the nominative: the Ablative in e, or i, or sometime in both: the nominative plural in es, the Genitive in um, and sometime in ium: the Dative in bus: the Accusative in es: the Vocative like the Nominative: the Ablative in bus.

As in example.

IV.

As in Example.

Hic puer. Hic panis Hoc opus. Hoc caput. Hæc nubes.	Singulariter,	*Nom. hic lapis.*	Pluraliter,	*Nom. hi lapides.*
		Gen. hujus lapidis.		*Gen. horum lapidum.*
		Dat. huic lapidi.		*Dat. his lapidibus.*
		Ac. hunc lapidem.		*Ac. hos lapides.*
		Voc. ô lapis.		*Voc. ô lapides.*
		Ab. ab hoc lapide.		*Ab. ab his lapidibus.*
Hic vel hæc bubo. Hæc virtus. Hoc animal. Hoc cubile. Hoc calcar.	Singulariter,	*No. hic & hæc parens.*	Pluraliter,	*No. hi & hæ parentes.*
		Gen. hujus parentis.		*Gen. horum & harum parentum.*
		Dat. huic parenti.		*Dat. his parentibus.*
		Ac. hunc & hanc parentem.		*Ac. hos & has parentes.*
		Voc. ô parens.		*Voc. ô parentes.*
		Abl. ab hoc & hac parente.		*Ab. ab his parentibus.*

IV. The fourth is, when the Genitive case singular endeth in ûs, the Dative in ui, the Accusative in um, the Vocative like the Nominative, the ablative in u, the Nominative plural in us, the Genitive in uum, the Dative in ibus, the accusative in us, the Vocative like the Nominative, the ablative in ibus:

As in example.

Hic gradus. Hæc portícus. Hoc cornu.	Singulariter,	*Nom. hæc manus.*	Pluraliter,	*Nom. hæ manus.*
		Gen. hujus manûs.		*Gen. harum manuum.*
		Dat. huic manui.		*Dat. his manibus.*
		Ac. hanc manum.		*Ac. has manus.*
		Voc. ô manus.		*Voc. ô manus.*
		Ab. ab hac manu.		*Ab. ab his manibus.*

V. The fifth is, when the Genitive and Dative case singular do end in ei, the accusative in em, the Vocative like the Nominative, the ablative in e, the Nominative plural in es, the Genitive in erum, the Dative in ebus, the accusative in es, the Vocative like the Nominative, the ablative in ebus.

As

As in example:

Nom. hic meridies.	Pluraliter,	Nomin. hi meridies.	Hæc res.
Gen. hujus meridiei.		Gen. horũ medierum.	Hæc faci-
Dat. huic meridiei.		Dat. his meridiebus.	es. Hæc
meridiem.		Accuſ. hos meridies.	acies.
dies.		Voc. ô meridies.	
meridie.		A. ab his meridiebus.	

l nouns of the fifth declenſion be of nder, except meridies and dies. Note.

declining of Adjectives.

ibe of three terminations is thus de- firſt and ſecond declenſion.

ona, bonũ.		N. boni, bonæ, bona.	Niger, a,
bonæ, boni.	Pluraliter	Gen. bonorum, bonarũ	um,.
onæ, bono.		D. bonis. (bonorum.	Tardus,
ã, bonum.		A. bonos, bonas, bona.	a, um. Sa-
a, bonum.		Voc. boni, bonæ, bona,	tur, a,
ona, bono.		Ablat. bonis.	um.

oes theſe certain nouns adjectives er of declining, which make the ngular in ius, and the dative inſi ; at follow, with their compounds. An ex- cept.

s, unum.		Nom. uni, unæ, una.	
		Ge. unorum, unarum,	
		Dat. unis. (unorum.	
nam, unũ.		Acc. unos, unas, una.	
a, unum.		Voc. uni, unæ, una.	
una, uno.		Ablat. unis.	

s, una, unum, hath not the plural hen it is joyned with a word that lar number; as, unæ literæ; una Note.

be declined totus, ſolus, and alſo uter and neuter; ſaving that theſe lack the Vocative caſe. Alius hath ali- ud neut.

As in Example.

Hic puer.
Hic panis
Hoc opus.
Hoc caput.
Hæc nubes.

Singulariter,
Nom. hic lapis.
Gen. hujus lapidis.
Dat. huic lapidi.
Ac. hunc lapidem.
Voc. ô lapis.
Ab. ab hoc lapide.

Pluraliter,
Nom. hi lapides.
Gen. horum lapidum.
Dat. his lap[illegible]
Ac. hos
Voc. ô l[illegible]
Ab. ab

Hic vel hæc bubo.
Hæc virtus.
Hoc animal.
Hoc cubile.
Hoc calcar.

Singulariter,
No. hic & hæc parens.
Gen. hujus parentis.
Dat. huic parenti.
Ac. hunc & hanc parentem.
Voc. ô parens.
Abl. ab hoc & hac parente.

Pluraliter,
No. hi & [illegible]
Gen. horu[illegible] parentu[illegible]
Dat. his
Ac. hos
Voc. ô pa[illegible]
Ab. ab hi[illegible]

IV. The fourth is, when the Genitive ca[illegible] endeth in ûs, the Dative in ui, the [illegible] in um, the Vocative like the Nominati[illegible] tive in u, the Nominative plural in us, t[illegible] in uum, the Dative in ibus, the accu[illegible] the Vocative like the Nominative, th[illegible] ibus:

As in example.

Hic gradus.
Hæc porticus.
Hoc cornu.

Singulariter,
Nom. hæc manus.
Gen. hujus manûs.
Dat. huic manui.
Ac. hanc manum.
Voc. ô manus.
Ab. ab hac manu.

Pluraliter,
Nom. h[illegible]
Gen. ha[illegible]
Dat. b[illegible]
Ac. has
Voc. ô m[illegible]
Ab. ab [illegible]

V. The fifth is, when the Genitive and [illegible] singular do end in ei, the accusative [illegible] Vocative like the Nominative, the a[illegible] the Nominative plural in es, the Genit[illegible] the Da tive in ebus, the accusative in [illegible] cative like the Nominative, the ablative

As in example:

Singulariter	*Nom. hic meridies.*	Pluraliter	*Nomin. hi meridies.*	Hæc res.
	Gen. hujus meridiei.		*Gen. horũ mediorum.*	Hæc faci-
	Dat. huic meridiei.		*Dat. his meridiebus.*	es. Hæc
	Ac. hunc meridiem.		*Accuſ. hos meridies.*	acies.
	Voc. ô meridies.		*Voc. ô meridies.*	
	Ab. ab hoc meridie.		*A. ab his meridiebus.*	

Note that all nouns of the fifth declenſion be of the feminine gender, except meridies and dies. Note.

The declining of Adjectives.

A noun adjective of three terminations is thus declined, after the firſt and ſecond declenſion.

Singulariter	*N. bonus, bona, bonũ.*	Pluraliter	*N. boni, bonæ, bona.*	Niger, a, um,.
	Gen. boni, bonæ, boni.		*Gen. bonorum, bonarũ*	Tardus,
	Dat. bono, bonæ, bono.		*D. bonis. (bonorum.*	a, um. Sa-
	Ac. bonũ, bonã, bonum.		*A. bonos, bonas, bona.*	tur, a,
	Voc. bone, bona, bonum.		*Voc. boni, bonæ, bona,*	um.
	Abl. bono, bona, bono.		*Ablat. bonis.*	

There are beſides theſe certain nouns adjectives of another manner of declining, which make the genitive caſe ſingular in ius, and the datiue in i; which be theſe that follow, with their compounds. An excepti.

Singulariter	*No. unus, una, unum.*	Pluraliter	*Nom. uni, unæ, una.*	
	Gen. unius.		*Ge. unorum, unarum,*	
	Dat. uni.		*Dat. unis. (unorum.*	
	Ac. unum, unam, unũ.		*Acc. unos, unas, una.*	
	Voc. une, una, unum.		*Voc. uni, unæ, una:*	
	Ablat. uno, una, uno.		*Ablat. unis.*	

Note that unus, una, unum, hath not the plural number, but when it is joyned with a word that hath the ſingular number; as, unæ literæ; una mœnia. Note.

In like manner be declined totus, ſolus, and alſo illus, alius, alter, uter and neuter; ſaving that theſe be laſt rehearſed lack the Vocatiue caſe. Alius hath aliud neut.

A Noun adjective of three articles is thus declined after the third declension.

Ingens. Solers. Capax. Vetus.

Singulariter

Nominat. hic, hæc & hoc fælix.
Gen. hujus fælicis.
Dat. huic fælici.
Ac. hunc & hanc fælicem, & hoc fælix.
Vocativo ô fælix.
Ab. ab hoc, hac & hoc fælice, vel fælici.

Plurales

Nom. hi & hæ fælices, & hæc fælicia.
Gen. horum harum & horum fælicium.
Dat. his fælicibus.
Ac. hos & has fælices, & hæc fælicia.
V. ô fælices, & ô fælicia.
Abl ab his fælicibus.

Lecis & leve. Celer, celeris & celere. Melior & melius.

Singulariter

No. hic & hæc tristis, & hoc triste.
Genit. hujus tristis.
Dativo huic tristi.
Accus. hunc & hanc tristem, & hoc triste.
V. ô tristis & ô triste.
Ablat. ab hoc, hâc & hoc triste vel tristi.

Pluraliter

Nom. hi & hæ tristes, & hæc tristia.
G. horum harum & horum tristium.
Dati. his tristibus.
Acc. hos & has tristes, & hæc tristia.
V. ô tristes & ô tristia.
Ab. ab his tristibus.

Comparison of Nouns.

Three degrees of comparison.

Adjectives whose signification may increase or be diminished, may form comparison.

There be three degrees of comparison, the positive, the comparative, and the superlative.

The positive.

The positive betokeneth the thing absolutely without excess: as, Durus *Hard*.

The comparative.

The comparative, somewhat exceedeth his positive in signification; as, Durior, *Harder*. And it is formed of the first case of his positive that endeth in i, by putting thereto or ius; as of Duri, hic & hæc durior, & hoc durius; of Tristi, hic & hæc tristior, & hoc tristius; of Dulci, hic & hæc dulcior & hoc dulcius.

The superlative.

The superlative exceedeth his positive in the highest

highest degree; as, Duriſſimus, *Hardeſt.* And is is formed of the firſt caſe of his poſitive that endeth in i, by putting thereunto ſ and ſimus; as of Duri, duriſſimus, of Triſti, triſtiſſimus, of Dulci, dulciſſimus.

From theſe general rules are excepted theſe that follow Bonus, melior, optimus; Malus, pejor, peſſimus; Magnus, major, maximus; Parvus, minor, minimus; Multus, plurimus: multa, plurima: multum, plus, plurimum. Exception.

And if the poſitive end in er, the ſuperlatibe is formed of the nominatibe caſe, by putting to rimus, as, pulcher, pulcherimus.

Alſo theſe nouns ending in lis, make the ſuperlatibe by changing lis into limus; as, Humilis, humillimus: Similis, ſimillimus: Facilis facillimus: Gracilis, gracillimus: Agilis, agillimus: Docilis, docillimus. Ater. Teter. Acer.

All other nouns ending in lis, do follow the general rule aforegoing; as, utilis, utiliſſimus.

Alſo if a bowel come before us, it is compared by Magis and maximè; as, pius, magis, pius, maximè pius: Aſſiduus, magis aſſiduus, maximé aſſiduus. Igneus. Impius. Arduus. Strenuus

Of the Pronoun.

A Pronoun is a part of a ſpeech much like to a noun, which is uſed in ſhewing or rehearſing.

There be fifteen pronouns, Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte, hic, is, meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras, whereof four habe the bocatibe caſe; Tu, meus, noſter, and noſtras, and all others lack the bocatibe caſe. There be fifteen Pronouns.

To theſe map be added their compounds, Egomet, tute, idem, and alſo Qui, quæ, quod.

Theſe eight Pronouns, Ego, tu, ſui, ille, ipſe, iſte,

Primitives, Demonstratives. iſte, hic, and is, be Primitives, ſo called, for becauſe they be not derived of others. And they be alſo called Demonſtratives, becauſe they ſhew a thing not ſpoken of before.

Relatives. And theſe ſix, Hic, ille, iſte, is, idem, and qui, be Relatives; becauſe they rehearſe a thing that was ſpoken of before.

Derivatives. Theſe ſeven, Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, noſtras, veſtras, be Derivatives: for they be derived of their Primitives, mei, tui, ſui, noſtri, and veſtri.

Five things belongs to a Pronoun. There belongs to a Pronoun theſe five things; Number, Caſe, and Gender, as are in a Noun: Declenſion, and Perſon, as here followeth.

The Declenſions of Pronouns.

The firſt declenſion. *There be four Declenſions of* Pronouns.

Theſe three Ego, tu, ſui, be of the firſt declenſion, and be thus declined.

Singulariter,
Nominat. Ego.
Genit. mei.
Dativo mihi.
Accuſativo me.
Vocativo caret.
Ablativo à me.

Pluraliter,
Nominat. nos.
Ge. noſtrũ vel noſtrî.
Dativo nobis.
Accuſativo nos.
Vocativo caret.
Ablativo à nobis.

Singulariter
Nominativo Tu.
Genitivo tui.
Dativo tibi.
Accuſativo te.
Vocativo ô tu.
Ablativo à te.

Pluraliter
Nominativo vos.
G. veſtrûm vel *veſtri*
Dativo vobis.
Accuſativo vos.
Vocativo ô vos.
Ablat. à vobis.

Singulariter
Nomin. caret.
Genitivo ſuî.
Dativo ſibi.
Accuſativo ſe.
Vocativo caret.
Abla. à ſe.

Pluraliter

The ſecond declenſion. Theſe ſix, Ille, ipſe, iſte, hic, is, and qui, be of the ſecond declenſion, and be thus declined.

Sing.

Singulariter	*Nominat. iſte, iſta, iſtud.*	Pluraliter	*Nom. iſti, iſtæ, iſta.*
	Genitivo iſtius.		*G. iſtorum, iſtarum, iſtorum.*
	Dativo iſti.		*Dat. iſtis.*
	Acc. iſtum, iſtam, iſtud.		*Ac. iſtos, iſtas, iſta.*
	Vocativo caret.		*Vocativo caret.*
	Ablat. iſto, iſtâ, iſto.		*Ablativo iſtis.*

Ille is declined like Iſte, and alſo Ipſe; ſaving that the neuter gender in the nominatiue caſe, and in the accuſatiue caſe ſingular, maketh ipſum.

Nominativo hic, hæc, hoc: Genitivo hujus: Dativo huic; as afore in the Noun.

Singulariter	*Nominat. is, ea, id.*	Pluraliter	*Nom. ii, eæ, ea.*
	Genitivo ejus.		*Ge. eorum, earum, eorum.*
	Dativo ei.		*Dat. iis, vel eis*
	Accuſ. eum, eam, id.		*Accuſ. eos, eas, ea.*
	Vocativo caret.		*Vocativo caret.*
	Ablat. eo, eâ, eo.		*Ablat. iis, vel eis.*
Singulariter	*Nom. qui, quæ, quod.*	Pluraliter	*N. qui, quæ, quæ*
	Genitivo cujus.		*Ge. quorũ, quarũ, quorũ*
	Dativo cui.		*Da. quibus vel queis.*
	Ac. quem, quam, quod.		*Ac. quos, quas, quæ.*
	Vocat. caret.		*Vocativo caret.*
	Ab. quo, quâ, quo vel qui.		*Abl. quibus vel queis.*

Likewiſe Quis and Quid be declined, whether they be interrogatives or indefinites: Alſo Quiſquis is thus declined:

Nom. *Quiſquis, Quicquid,* Ac. *Quicquid.* Ab. *Quoquo, Quaquâ, Quoquo.*

The compounds of *Quis.*

Where note, that Quid is alwayes a ſubſtantive of the neuter gender. Note.

Theſe five, Meus, tuus, ſuus, noſter and veſter, are of the third declenſion, & be declined like nouns adjectives of three terminations, in this wiſe: The third declenſion.

Singulariter,	*Nom. meus, mea, meum.*	Pluraliter,	*Nom. mei, meæ, mea.*
	Gen. mei, meæ, mei.		*G. meorum, mearum, meorum.*
	Dat. meo, meæ, meo.		*Dat. meis.*
	Ac. meum, meam, meum		*Ac. meos, meas, mea.*
	Voc. mi, mea, meum.		*Voc. mei, meæ, mea.*
	Abl. meo, meâ, meo.		*Ablat. meis.*

The fourth' Declension.

So is Noster declined, and Tuus, suus, vester, saving that these three last do lack the Vocative case.

Nostras, vestras, and this noun Cujas, be of the fourth declension, and be thus declined.

Singulariter,	*No. hic & hæc nostras, & hoc nostrate.*	Pluraliter,	*No. hi & hæ nostrates & hæc nostratia.*
	Gen. hujus nostratis.		*Ge. horum, harum & horum nostratium.*
	Dat. huic nostrati.		*Dat. his nostratibus.*
	Ac. hunc & hanc nostratem, & hoc nostrate		*Ac. hos & has nostrates, & hæc nostratia*
	Voc. ô nostras, & ô nostrate.		*Voc. ô nostrates, & ô nostratia.*
	Abl. ab hoc, hac & hoc nostrate vel nostrati.		*A. ab his nostratibus.*

Note.

Here is to be noted, that Nostras, Vestras, and this Noun Cujas be called Gentiles, because they properly betoken pertaining to Countries and Nations, to sects or factions.

A pronoun hath three persons.

Persons three.

The first person speaketh of himself, as, Ego, *I*, Nos, *We*.

The second person is spoken to: as, Tu, *Thou*, Vos, *Ye*. And of this person is also every Vocative case.

The third person is spoken of: as, Ille, *He*, Illi, *They*: and therefore all Nouns, Pronouns, and Participles be of the third person.

OF A VERB.

A Verb is a part of ſpeech, declined with mood and tenſe, and betokeneth doing, as, Amo, *I love*: or ſuffering, as, Amor, *I am loved*: or being, as, Sum, *I am*. A Verb.

Of verbs ſuch as have perſons, be called Perſonals: as, Ego amo, Tu amas. And ſuch as have no perſons, be called Imperſonals: as, Tædet, *it irketh*. Oportet, *it behooveth*. Verbs perſonals

Of verbs Perſonals there be five kinds, Active, Paſſive, Neuter, Deponent and Commune.

A verb active endeth in o, and betokeneth to do: as, Amo, *I love*, and by putting to r, it may be a Paſſive: as, Amor. Active.

A verb paſſive endeth in or, and betokeneth to ſuffer: as, Amor, *I am loved*, and by putting away r, it may be an active: as, Amo. Paſſive.

A verb neuter endeth in o, or m, and cannot take r, to make him a Paſſive: as, Curro, *I run*. Sum, *I am*. And it is Engliſhed ſometime actively: as, Curro, *I run*. and ſometime Paſſively: as, Ægroto, *I am ſick*. Neuter.

A verb Deponent endeth in r, like a Paſſive, and yet in ſignification is but either active: as, Loquor verbum, *I ſpeak a word*, or Neuter: as, Glorior, *I boaſt*. Deponent.

A verb Commune endeth in r, and yet in ſignification is both active and paſſive: as, Osculor te, *I kiſs thee*. Osculor à te, *I am kiſſed of thee*. Commune.

MOODS.

Moods six. There be six Moods, the Indicative, the Imperative, the Optative, the Potential, the Subjunctive, and the Infinitive.

Indicative. The Indicative Mood sheweth a reason true or false; as, Ego amo, *I love.* Or else asketh a question; as, Amas tu, *Dost thou love?*

Imperative. The Imperative biddeth or commandeth; as, Ama, *Love thou.*

Optative. The Optative wisheth or desireth, with these signes, *Would God, I pray God,* or *God grant*; as, Utinam amem, *I pray God I love*; and hath commonly an adverb of wishing joyned with him.

Potential The Potential mood is known by these signes, *May, can, might, would, should, could* or *ought*; as, Amem, *I may* or *can love*, without an Adverb joyned with him.

Subjunctive. The Subjunctive mood hath evermore some Conjunction joyned with him; as, Cum amarem, *When I loved.* And it is called the Subjunctive mood, because it dependeth upon another Verb in the same sentence, either going before or coming after; as, Cum amarem, eram miser, *When I loved, I was a wretch.*

Infinitive The Infinitive mood signifieth to do, to suffer, or to be; and hath neither number, nor person, nor Nominative case before him; and is known commonly by this sign *To*, as, Amare, *To love.* Also when two verbs come together without any Nominative case between them, then the latter shall be the Infinitive mood; as, Cupio discere, *I desire to learn.*

GERUNDS.

Gerunds three di, do, dum.

THere be moreover belonging to the infinitive mood of verbs, certain voices called Gerunds, ending in di, do, and dum, which have both the active and passive signification; as, amandi, *of loving* or *of being loved*; amando *in loving*, or *in being loved*; amandum *to love*, or *to be loved*.

Supines.

Supines in, um & u.

THere be also appertaining unto verbs two supines: the one ending in um, which is called the first supine, because it hath the signification of the verb active; as, Eo amatum, *I go to love*: And the other in u, which is called the latter supine, because it hath for the most part the signification passive; as, Difficilis amatu, *Hard to be loved*.

Tenses.

Tenses 5.

THere be five tenses or times: the present tense, the preterimperfect, the preterperfect, the preterpluperfect, and the future tense.

Present tense.

The present tense speaketh of the time that now is; as, amo, *I love*.

Preter-imperf.

The preterimperfect tense speaketh of the time not perfectly past; as, amabam *I loved*, or *did love*.

Preter-perfect.

The preterperfect tense speaketh of the time perfectly past with this sign, *have*; as, amavi, *I have loved*.

Preter-pluperf.

The preterpluperfect tense speaketh of the time more than perfectly past, with this sign *had*, as, amaveram, *I had loved*.

Future.

The future tense speaketh of the time to come, with this sign *shall* or *will*, as, amabo, *I shall or will love*.

Persons

Persons.

Person three. There be also in Verbs three persons in both numbers: as, Singulariter, Ego amo, *I love.* Tu amas, *Thou lovest*; Ille amat, *He loveth.* Pluraliter, Nos amamus, *We love.* Vos amatis, *Ye love.* Illi amant, *They love.*

Conjugations.

Conjugations four. Verbs have four conjugations, which be known after this manner.

The first conjugation hath a long before re and ris; as, Amâre, amâris.

The second conjugation hath e long before re and ris; as, Docêre, docêris.

The third conjugation hath e short before re and ris; as, Legere, legeris.

The fourth conjugation hath i long before re and ris; as, Audîre, audîris.

Verbs in O, of the four conjugations be declined after these examples.

AMo, amas, amavi, amare: amandi, amando, amandum: amatum, amatu: amans, amaturus,	To love.
Doceo, doces, docui, docere: docendi, docendo, docendum: doctum, doctu: docens, docturus,	To teach.
Lego, legis, legi, legere: legendi, legendo, legendum: lectum, lectu: legens, lecturus.	To read.
Audio, audis, audivi, audire: audiendi, audiendo, audiendum: auditum, auditu: audiens, auditurus.	To hear.

Indica-

Indicative Mood, Preſent Tenſe

Singular,			*Plural,*		
I love,	*Thou loveſt,*	*He loveth,*	*We love,*	*Ye love,*	*They love,*
or	or	or	or	or	or
I love:	*doſt love:*	*doth love:*	*do love:*	*do love*	*do love.*
AMO	amas,	amat.	Amamus,	amatis,	amant
Doceo,	doces,	docet.	Docemus,	docetis,	docent
Lego,	legis,	legit.	Legimus,	legitis,	legunt
Audio,	audis,	audit	Audimus,	auditis,	audiunt

reter- Amabam, Docebam, Legebam, Audiebam, — *I loved, or did love.*
nperf. / *enſe* / *ng.* — bas, bat. *Plur.* bamus, batis, bant.

reter- Amavi, Docui, Legi, Audivi, — *I have loved.*
erfect / *enſe* / *ng.* — iſti, it. *Plur.* imus, iſtis, erunt vel ere.

reter- Amaveram, Docueram, Legeram, Audiveram, — *I had loved.*
luperf. / *enſe* / *ing.* — ras, rat. *Plur.* ramus, ratis, rant.

Future Amabo, Docebo, Legam, Audiam, — *I ſhall or will love.*
enſe ſin. — bis, bit. *Pl.* bimus, bitis, bunt / es, et. *Plur.* emus, etis, ent.

Impe-

Imperative Mood.

Love Love he, or Love we, or Love Love they,
thou; let him love. let us love. ye. let them lov

Preſent ten. ſing.

Ama, amet, amato: amato.	*pl.* amemus.	amate, amen	ſ. ten
		amatote, amant	gular
Doce, doceat, doceto. doceto	*p.* doceamus	docete, docean	
		docetote. docento	eter-
Lege, legat, legito. legito.	*p.* legamus.	legite, legant	perf.
		legitote: legunto	ſe
Audi, audiat, audito: audito:	*p.* audiamus	audite, audiant.	gul.
		auditote. audiūto.	eter

Optative Mood.

God grant I love.

Preſent tenſe ſingular, utinam

Amem, ames, amet, *pl.* utin. amemus, ametis, ent.		
Doceam, Legam, Audiam,	as, as, *plur.* utinam amus, atis, ant.	

Preter-imperf. tenſe ſin. utinam

Amarem, Docerem, Legerem, Audirem,	*Would God I loved, or did love.*	
	res, ret. *pl.* utin. remus, retis, rent.	

Preter-perfect tenſe ſin. utinam

Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim,	*I pray God I have loved.*	
	ris, rit. *pl.* utin. rimus, ritis, rint.	

Preter-pluperf. tenſe ſin. utinam

Amaviſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiviſſem,	*Would God I had loved.*	
	ſes, ſet. *pl.* utin. ſemus, ſetis, ſent.	

Future tenſe ſin. lar. utinam

Amavero, Docuero, Legero, Audivero,	*God grant I ſhall or will love hereafter.*	
	ris, rit. *pl.* utin. rimus, ritis, rint.	

Poten-

Potential Mood.

I may or can love.

ſ.ten. gular.	Amem, ames, amet, *Plur.* amemus, ametis, ament. Doceam, Legam, Audiam,	as, at: *Plural.* amus, atis, ant.
eter- perf. ſe gul.	Amarem, Docerem, Legerem, Audirem,	*I might, would, ſhould, ought, or could love.* res, ret. *plur.* remus, retis, rent.
eter- fect ſ. ſin- lar.	Amaverim, Docuerim, Legerim, Audiverim,	*I might, would, ſhould, or ought to have loved.* ris, rit. *Plur.* rimus, ritis, rint.
eter-. uperf. ſ. ſin- lar.	Amaviſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiviſſem,	*I might, would, ſhould, or ought to had loved.* ſes, ſet. *Plur.* ſemus, ſetis, ſent.
ut. ten. gul.	Amavero, Docuero, Legero, Audivero,	*I may or can love hereafter.* ris, rit. *Plu.* rimus, ritis, rint.

Subjunctive Mood.

When I love.

reſent ſ. ſin- lar, cùm	Amem, ames, amet, *Pl.* cùm amemus, ametis, ament. Doceam Legam, Audiam	as, at, *Plur.* cùm amus, atis, ant.

Preterim-

Preter-imperf. ten. fin. Cùm	Amarem, Docerem, Legerem, Audirem,	res, ret. Plu. cùm remus, retis, re	*When I loved or did love.*
Preter-perfect ten. fin. Cùm	Amauerim, Docuerim, Legerim, Audiuerim,	ris, rit. Plu. cùm rimus, ritis, ri	*When I have loved.*
Preter-pluperf. ten. fin. Cùm	Amauiſſem, Docuiſſem, Legiſſem, Audiuiſſem,	ſes, ſet. Plu. cùm ſemus, ſetis, ſe	*When I had loved.*
Future tenſe ſingul. Cùm	Amauero, Docuero, Legero, Audiuero,	ris, rit. Plu. cùm rimus, ritis, rint	*When I ſhall or will love.*

Infinitive Mood.

Preſent and Preterim-perf. ten.	Amare, Docere, Legere, Audire,	To	Lobe. Teach. Read. Hear.
Preter-per. and Preterpl. perf. ten.	Amauiſſe, Docuiſſe, Legiſſe, Audiuiſſe,	To have or had	Lobed. Taught. Read. Heard.
Future tenſe	Amaturum, Doctúrum, Lectúrum, Auditurum,	eſſe, To	Lobe Teach Read Hear hereafter.

Gerundi,	Amandi, of lobing:	do, in lobing:	dum, to lobe.
	Docendi, of teaching:	do, in teaching:	dum, to teach
	Legendi, of reading:	do, in reading:	dum, to read.
	Audiendi, of hearing:	do, in hearing:	dum, to hear.

Supines

Supines. Amatum, Doctum, Lectum, Auditum, } To { Lobe, Teach, Read, Hear. } Amatu, Doctu, Lectu, Auditu, } To be { Lobed, Taught, Read, Heard.

A participle of the present tense. Amans, Loving. Docens, Teaching. Legens, Reading. Audiens, Hearing.

The first participle of the future tense. Amaturus, To lobe, or about to lobe: Docturus, To teach, or about to teach: Lecturus, To read, or about to read. Auditurus, To hear, or about to hear.

Before we decline any Verbs in or, for supplying of many Tenses lacking in all such Verbs, we must learn to decline this Verb Sum in this wise following.

Sum, es, fui, esse, futurus; To be.

Indicative Mood.

Present tense singular. SUm, I am, es, est. *pluraliter*, Sumus, estis, sunt.

Preterimperf. tens. singular. Eram, I was, eras, erat. *pluraliter*, eramus, eratis, erant.

Preterperfect tense singular. Fui, I have been, fuisti, fuit. *pluraliter*, fuimus, fuistis, fuêrunt vel fuêre.

Preterpluperfect tens. sing. Fueram, I had been, fueras, fuerat. *plur.* fueramus, fueratis, fuerant.

Future tense singular. Ero, I shall or will be, eris, erit. *plur.* erimus, eritis, erunt.

Impera-

Imperative Mood.

Present tense sin.	Sis, Es, Esto,	be thou	Sit, Esto.	*pl.* Simus,	Sitis, Este, Estote.	Sint, Sunto.

Optative Mood.

Present tense sin. utinam	Sim, I pray God I be: sis, sit. *pl.* utin. simus, sitis, sint.
Preter-imp. ten. sin. utin.	Essem, Would God I were: esses, esset. *pl.* utin. essemus, essetis, essent.
Preter-perf. ten. sin. utin.	Fuerim, Would God I have been: fueris, fuerit, *pl.* utin. fuerimus, fueritis, fuerint.
Preterpl. perf. ten. sin. utin.	Fuissem, Would God I had been: fuisses, fuisset, *pl.* utin. fuissemus, fuissetis, fuissent.
Future tense sin. utin.	Fuero, God Grant I be hereafter: fueris, fuerit: *pl.* utin. fuerimus, fueritis, fuerint.

Potential Mood.

Present tense sin.	Sim, I may or can be: sis, sit. *plur.* simus, sitis, sint.
Preter-imperf. tense sin.	Essem, I might or could be: esses, esset. *pl.* essemus, essetis, essent.
Preter-perf ten. sing.	Fuerim, I might, could, should, or ought to have been: fueris, fuerit. *pl.* fuerimus, fueritis, fuerint.
Preter-pluperf. tense sin.	Fuissem, I might, could, should, or ought to had been: fuisses, fuisset. *pl.* fuissemus, fuissetis, fuissent.
Future tense sin.	Fuero, I may or can be hereafter: fueris, fuerit. *pl.* fuerimus, fueritis, fuerint.

Subjun-

Subjunctive Mood.

Preſent tenſe ſin. Cùm { Sim, When I am, ſis, ſit. *plur.* cùm ſimus, ſitis, ſint.

Preter-im. tenſe ſin. cùm { Eſſem, When I was, eſſes, eſſet. *plur.* cùm eſſemus, eſſetis, eſſent.

Preter-per. tenſe ſin. cùm { Fuerim, When I habe been, fueris, fuerit. *plur.* cùm fuerimus, fueritis, fuerint.

preter-plup. ten ſin. cùm { Fuiſſem, When I had been, fuiſſes, fuiſſet. *plur.* cùm fuiſſemus, fuiſſetis, fuiſſent.

Future tenſe ſin. Cùm { Fuero, When I ſhall or will be, fueris, fuerit. *plur.* cùm fuerimus, fueritis, fuerint.

Infinitive Mood.

preſent & preterimpe. tenſe { Eſſe, To be. } { *Preterperfect and preter-pluperf. tenſe.* { Fuiſſe, { To habe or had been.

Futen. Fore vel futurum eſſe, To be hereafter.

Verbs in *or* of the four Conjugations be declined after theſe examples.

AMor, amaris vel amare, amatus ſum vel fui, amari: amatus, amandus, To be lobed.

Doceor, doceris vel docere, doctus ſum vel fui, doceri: doctus, docendus, To be taught.

Legor, legeris vel legere, lectus ſum vel fui, legi: lectus, legendus, To be read.

Audior, audiris vel audire, auditus ſum vel fui, audiri: auditus, audiendus, To be heard.

Indicative Mood.

I am loved.

Preſent ten. ſin.
Amor, mâris vel mâre, matur. *pl.* âmur, amini, antur.
Doceor, cêris vel cêre, cetur. *pl.* êmur, emini, entur.
Legor, ĕgeris vel ĕgere, ĕgitur. *pl.* imur, imini, iuntur.
Audior, dîris vel dîre, dîtur. *pl.* îmur, imini, iuntur.

Preter-imperf. tenſe ſingular.
Amabar, Docebar, Legebar, Audiebar, *I was loved.* baris vel bare, batur. *Plur.* bamur, bamini, bantur.

Preter-perfect tenſe ſingular,
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, *I have been loved* ſum vel fui, tus es vel fuiſti, tus eſt vel fuit. *plu.* ti ſumus vel fuimus, ti eſtis vel fuiſtis, ti ſunt, fuêrunt vel fuêre.

Preter-pluperf. tenſe ſingular.
Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, *I had been loved* eram vel fueram, tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. *plu.* ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant

Future tenſe ſin-
Amabor, Docebor, Legar, Audiar, *I ſhall or will be loved.* beris vel bere, itur. *pl.* bimur, imini, buntur. êris vel êre, etur. *plu.* êmur, êmini, entur.

Imperative Mood.

	Be thou loved.	*Let him be loved.*	*Let him be loved.*	*Let us be loved.*	*Be ye loved.*	*Let them be loved.*
preſent tenſe ſingular,	Amare, ametur, amator: amator.		*Plu.* amemur.		Amamini, amentur, amaminor: amantor.	
	Docere, doceatur, docetor: docetor.		*Pl.* doceamur.		Docemini, doceãtur. doceminor: docẽtor.	
	Legere, legatur, legitor: legitor.		*Plu.* legamur.		Legimini, legantur, legiminor: leguntor.	
	Audire, audiatur, auditor: auditor.		*Pl.* audiamur.		Audimini, audiantur, audimino: audiũtor.	

Optative

Optative Mood.

God grant I be loved.

Preſent tenſe ſingular utinam. { Amer, êris vel êre, êtur. *plu. uti.* êmur, êmini, entur. Docear, Legar, Audiar, } aris vel are, atur. *plu. uti.* amur, amini, antur.

Preterimperfect tenſe ſing. utinam { Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, } *Would God I were loved.* rer is vel rere, retur. *pl. uti.* remur, remini, rentur.

I pray God I have been loved.

Preterperfect. tenſe ſingular, utinam { Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } ſim vel fuerim, tus ſis vel fueris, tus ſit vel fuerit. *pl. utin.* ti ſimus vel fueritis, ti ſint vel fuerint.

Would God I had been loved.

Preterplu. perf. tenſe ſingular, utinam { Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } eſſem vel fuiſſem, tus eſſes vel fuiſſes, tus eſſet vel fuiſſet. *plur. utin.* ti eſſemus vel fuiſſemus, ti eſſetis vel fuiſſetis, ti eſſent vel fuiſſent.

God grant I be loved hereafter.

Future tenſe ſingular, utinam { Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, } ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *plu. utinam* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Potential Mood.

I may or can be loved.

Preſent ten. ſingular. { Amer, êris vel êre, êtur. *plur.* êmur, êmini, entur. Docear, Legar, Audiar, } aris vel are, atur. *pl.* amur, amini, antur.

Preter-imperf. tense singular

Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, — *I would, should, or ought to be loved.*

reris vel rere, retur. *plur.* remur, remini, rentur.

I would, should, or ought to have been loved.

Preter-perfect tense singular

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, — sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. *plural.* ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

I would, should, or ought to had been loved.

Preter-pluperf. tense singular

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus — essem vel fuissem, tus esses vel fuisset, tus esset vel fuisset. *plur.* ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

I may or can be loved hereafter.

Future tense singular.

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, — ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *plur.* ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

Subjunctive mood.

When I am loved.

Present tense singul. cùm

Amer, Docear, Legar, Audiar, — eris vel ere, etur. *plur.* cùm emur, emini, entur. aris vel are, atur. *plu.* cùm amur, amini, antur.

When I was loved.

Preter-imperf. ten. sing. cùm

Amarer, Docerer, Legerer, Audirer, — reris vel rere, retur. *plur.* cùm remur, remini, rentur.

When I have been loved.

Preter-perf. ten. singul. cùm

Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, — sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. *plur.* cùm ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

preter-

When I had been loved.

Preter-luperf. tenſe ſin-gular. cum. Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, eſſem vel fuiſſem, tus eſſes vel fuiſſes, tus eſſet vel fuiſſet. *pl.* cùm ti eſſemus vel fuiſſemus, ti eſſetis vel fuiſſetis ti eſſent vel fuiſſent.

When I ſhall, or will be loved.

Future tenſe ſin-gular, cum Amatus, Doctus, Lectus, Auditus, ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *plur.* cùm ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerunt.

Infinitive Mood.

Preſent and Preterimperfect tenſe Amari, Doceri, Legi, Audiri, To be Lobed, Taught, Read, Heard.

To have or had been loved.

Preter-perfect tenſe, and Preter-plup. ten. Amatum, Doctum, Lectum, Auditum, eſſe vel fuiſſe.

Future tenſe. Amatum iri, vel amandū eſſe, Doctum iri, vel docendū eſſe, Lectum iri, vel legendū eſſe, Auditū iri, vel audiendū eſſe, To be lobed, taught, ad, heard. *here after.*

A participle of the Preterperf. tenſe. Amatus, Lobed, Doctus, Taught, Lectus, Read, Auditus, Heard.

A participle of the Future in dus. Amandus, Docendus, Legendus, Audiendus, To be Lobed, Taught, Read, Heard. *hereafter*

Of certain Verbs going out of Rule, which are declined and formed in manner following.

POssum, potes, potui, posse, potens. To may or can.

Volo, vis, volui, velle: volendi, volendo, volendum: Supinis caret, volens: To will, or to be willing.

Nolo, nonvis, nolui, nolle: nolendi, nolendo, nolendum: Supinis caret, nolens: To nill, or to be unwilling.

Malo, mavis, malui, malle: malendi, malendo malendum: Supinis caret, malens: To have rather, or to be more willing.

Edo, edis vel es, edi, edere vel esse: edendi, edendo, edendum: esum, esu, vel estum, estu: edens, esurus vel esturus: To eat.

Fio, fis, factus sum vel fui, fieri: factus, faciendus: To be made, or to be done.

Fero, fers, tuli, ferre: ferendi, ferendo, ferendum: latum, latu: ferens, laturus: To bear or suffer.

Feror, ferris vel ferre, latus sum vel fui, ferri: latus, ferendus: To be born or suffered.

INDICATIVE MOOD.

Prima tense singular.

POssum, potes, potest.
Volo, vis, vult.
Nolo, nonvis, non vult.
Malo, mavis, mavult.
Edo, edis vel es, edit vel est.
Fio, fis, fit.
Fero, fers, fert.

Pluraliter.

Possumus, potestis, possunt.
Volumus, vultis, volunt.
Nolumus, non vultis, nolunt.
Malumus, mavultis, malunt.
Edimus, editis vel estis, edunt.
Fimus, fitis, fiunt.
Ferimus, fertis, ferunt.

Perf. singul. fers vel ferre, cùm Acc.

Ferimur, ferimini, feruntur.

Preter

Preter-imperf. tenſe ſingular

Poteram,
Volebam,
Nolebam,
Malebam,
Edebam,
Fiebam,
Ferebam,
Ferebar, baris vel bare, batur. *Pl.* bamur, bamini, bantur.

as, at. *Plur.* amus, atis, ant.

Preter-per.ten. ſingul.

Potui, Volui, Nolui, Malui, Edi, Tuli, iſti, it. *Plur.* imus, iſtis, êrunt vel ê re.

Factus, Latus: ſum vel fui, tus es vel fuiſti, tus eſt vel fuit. *Plur.* ti ſumus vel fuimus, ti eſtis vel fuiſtis, ti ſunt fuerunt vel fuere.

Preter-pluperf. ten. ſin.

Potueram, Volueram, Nolueram, Malueram, Ederam, Tuleram, ras, rat. *Plur.* ramus, ratis, rant.

Factus, Latus: eram vel fueram, tus eras vel fueras, tus erat vel fuerat. *plural.* ti eramus vel fueramus, ti eratis vel fueratis, ti erant vel fuerant.

Fut. ten. ſingul.

Potero, eris, erit. *Plur.* poterimus, eritis, erunt.
Volam,
Nolam,
Malam,
Edam,
Fiam,
Feram,
es, et. *Plu.* emus, etis, ent.
Ferar, erêris vel ferêre, ferêtur. *Plur.* feremur, feremini, ferentur.

Poſſum, Volo, Malo, habe no Imperatiue mood.

IMPERATIVE MOOD.

Noli, nolito. *Plur.* Nolite, nolitote.

Es, esto, Edat, *Plur.* Edite, este, Edant,
Ede, Esto, Eda- Estote, Edun-
edito, Edito. mus. Editote, to.

Fito tu, Fiat, *Plu.* Fi- Fite, Fiant,
Fito. amus. Fitote. Fiunto.

Fer, Ferat, *Pl.* Fe- Ferte, Ferant,
Ferto, Ferto. ramus. Fertote. Ferunto.

Ferre, Feratur, *Pl.* Fe- Ferimini, ferantur
Fertor. Fertor. ramur ferimior feruntor

OPTATIVE MOOD.

Present tense singular Utin.

Possim, Nolim, is, it. *Plu.* Utinam imus, itis,
Velim, Malim, int.

Edam,
Fiam,
Feram, as, at. *Plur.* Utinam amus, atis, ant.

Ferar, raris vel rare, ratur. *Pl.* Uti. amur, amini, antur.

Preter-imperf. tense sin. Utin.

Possem, Vellem, Nollem, Mallem
Ederem, *vel* Essem, Fierem, Ferrem, es, et. *Plur.* Uti. emus, etis, ent.

Ferrer, rêris vel rêre, rêtur. *Plur.* Utinam rêmur, remini, rentur.

Preter-perfect tense sin. Utin.

Potuerim, Voluerim, Noluerim,
Maluerim, Ederim. Tulerim, ris, rit. *Pl.* Uti. rimus, ritis, rint.

Factus, Latus,
sim vel fuerim, tus sis vel fueris, tus sit vel fuerit. *Pl.* Uti. ti simus vel fuerimus, ti sitis vel fueritis, ti sint vel fuerint.

Preter-pluperf. tense sin. Utin.

Potuissem, Voluissem, Noluissem
Maluissem, Edissem, Tulissem ses, set. *Pl.* Uti. semus, setis, sent.

Factus, Latus,
essem vel fuissem, tus esses vel fuisses, tus esset vel fuisset. *Pl.* Uti. ti essemus vel fuissemus, ti essetis vel fuissetis, ti essent vel fuissent.

Future

ture
.ſing.
nam.

Potuero, Voluero, Noluero } { Maluero, Edero, Tulero } ris, rit. *Plu.* Utinam rimus, ritis, rint.

Factus, Latus } ero vel fuero, tus eris vel fueris, tus erit vel fuerit. *Plural.* Utinam ti erimus vel fuerimus, ti eritis vel fueritis, ti erunt vel fuerint.

The Potential and the Subjunctive mood be formed e the Optative in Voice, and do differ only in ſignificati- and ſign of the mood.

INFINITIVE MOOD.

reſent
nſe,
d pre-
rim-
rfect
nſe.

Poſſe, Velle, Nolle, Malle, Edere vel eſſe, Ferre, Fieri, Ferri } preterperfect and preterpluperfect tenſe. { Potuiſſe. Voluiſſe. Noluiſſe. Maluiſſe. Ediſſe. Tuliſſe. Factum eſſe vel fuiſſe. Latum eſſe vel fuiſſe.

uture
nſe.

Eſurum eſſe. Laturum eſſe. } { Factum iri, vel faciendum eſſe. Latum iri, vel ferendum eſſe.

Eo and Queo make Ibam and Quibam in the eterimperfect tenſe of the Indicative mood, and bo and Quibo in the future tenſe: and in all other oods and tenſes are varied like verbs in o of the urth Conjugation, ſaving that they make their geunds, Eundi, eundo, eundum. Queundi, queundo, ueundum.

Of the preterperfect tenſe of the Indicative mood, e formed the Preterpluperfect tenſe of the ſame ood: the preterperfect tenſe, the preterpluperfect enſe, and the future tenſe, of the Optative ood, the Potential mood, and the Subjunctive ood: the preterperfect and preterpluperfect enſe of the Infinitive mood: as of Amavi are

Tenſes formed of the preterperfect tenſe.

for-

formed Amaveram, amaverim, amavero, by changing i into e short: as, Amavissem, amavisse, keeping i still.

Impersonals. IMpersonals be declined throughout all Moods and Tenses in the voice of the third person singular only: as, Delectat, delectabat, delectavit, delectaverat, delectabit. Decet, decebat, decuit, decuerat, decebit, decere. Studetur, studebatur, studitum est vel fuit, studitum erat vel fuerat, studebitur, &c.

And they have commonly before their English, this sign *it*, as, *it delighteth*, Delectat, *it becometh not*, Non decet.

Of a Participle.

A Participle is a part of speech derived of a Verb, and taketh part of a Noun, as gender, case, and declension; and part of a Verb, as tense and signification, and part of both, as number and figure.

4 kindes of participles. There be four kinds of participles: one of the Present tense, another of the Preter tense; one of the Future in rus, and another of the Future in dus.

Present tense. A participle of the Present tense hath his English ending in *ing*, as *loving*; and his Latine in ans or ens; as amans, docens. And it is formed of the Preterimperfect tense of the Indicative mood by changing the last syllable into ns, as, amabam, amans, audiebam, audiens, auxiliabar, auxilians, poteram, potens.

The first Future tense in rus. A participle of the Future in rus betokeneth to do, like the Infinitive mood of the active voice: as, amaturus, *to love, or about to love*: And it is formed of the latter Supine, by putting to rus, as, Doctu, docturus.

Preter tense. A participle of the Preter tense, hath his English

th ending in *d*, *t*, or *n*, as *loved*, *taught*, *slain*: and is Latine in tus, sus, xus, as amatus, visus, nexus, and one in uus, as Mortuus; and it is formed of the latter Supine, by putting to s, as lectu, lectus, except mortuus.

A participle of the future in dus, betokeneth to suffer like the Infinitive mood of the passive voice; as, amandus, *to be loved*. And it is formed of the Genitive case of the participle of the present tense by changing tis, into dus: as amantis, amandus, legentis, legendus. And it is also found to have the signification of the participle of the Present tense: as, Legendis veteribus proficis, *in reading old authors thou doest profit*. The second Future tense in dus.

Of a Verb active, and of a Verb neuter which hath the supines, come two participles: one of the Present tense, and another of the Future in rus: as of amo cometh amans, amaturus: of curro, currens, cursurus. Of an Active come 2 participles.

Of a Verb passive, whose active hath the supines, come two participles: one of the Preter tense, and another of the Future tense in dus: as of amor cometh amatus, amandus. Of a passive come 2.

Of a Verb deponent come three participles: one of the Present tense, one of the Preter tense, and another of the Future in rus, as of auxilior cometh auxilians, auxiliatus, auxiliaturus. Of a Deponent 3

And if the Verb deponent do govern an Accusative case after him, it may form also a participle in dus, as of loquor, loquendus.

Of a verb commune come four participles: as of Largior cometh largiens, largiturus, largitus, largiendus. Of a commune 4.

Participles of the present tense be declined like nouns Adjectives of three articles: as, Nominativo hic hæc & hoc amans, Genitivo hujus amantis, Dativo huic amanti, &c. Participles declined like Adjectives.

Parti-

Participles of other tenses be declined like nouns adjectives of three diuers endings: as, Amaturus, amatura, amaturum. Amatus, amata, amatum. Amandus, amanda, amandum.

Of an Adverb.

An Adverb is a part of speech ioyned to the Verbs, to declare their signification.

Some be of

Adverbs, some be of Time: as, Hodie, cras, heri, perendiè, olim, aliquandò, nuper, quando.

Place: as, Ubi, ibi, hìc, istìc, illìc, intus, foris.

Number: as, Semel, bis, ter, quater, iterum.

Order: as, Indè, deinde, denique, postremò.

Asking or doubting: as, Cur, quare, unde, quorsum, num, nunquid.

Calling: as, Heus, ô, ehodum.

Affirming: as, Certè, næ, profectò, sanè, scilicet, licèt, estó.

Denying: as, Non, haud, minimè, neutiquam, nequaquam.

Swearing: as, Pol, ædepol, hercle, mediusfidius.

Exhorting: as, Eia, agè, agitè, agedum.

Flattering: as, Sodes, amabò.

Forbidding: as, Nè.

Wishing: as, Utinam, si, ô si, ô.

Gathering together: as, Simul, unà, pariter, non modò, non solùm.

Parting: as, Seorsim, sigillatim, vicatim.

Chusing: as, Potiùs, imò.

A thing not finished: as, Pene, ferè, propè, vix, modò, non.

Shewing: as, En, eccé.

Doubting: as, Forsan, forsitan, fortassis, forrasse.

Chance: as, Fortè, fortuitò.

Some

Some be of
- Likeneſs: as, Sic, ſicut, quaſi, ceu, tanquam, velut.
- Quality: as, Benè, malè, doctè, fortiter.
- Quantity: as, Multùm, parùm, minimùm, paululùm, plurimùm.
- Compariſon: as, Tam, quàm, magis, minùs, maximé.

Certain Adverbs be compared: as, Doctè, doctiùs, doctiſſimé. Fortiter, fortiùs, fortiſſimé. Propè, propiùs, proximé.

Alſo the voices of Prepoſitions, if they be ſet alone, not having any caſual word to ſerve unto joyned with them, be not prepoſitions, but are chaunged into adverbs: as, Qui antè non cavet, pòſt dolebit, He that beware not afore, ſhall be ſorry afterward. Coràm laudare, & clàm vituperare, inhoneſtum eſt, In preſence to commend one, and behind the back to diſpraiſe, is an unhoneſt part.

Of a Conjunction.

A Conjunction is a part of ſpeech that joyneth words and ſentences together.

Of Conjunctions, ſome be Copulatives: as, Et, que, quoque, ac, atque, nec, neque.

Some be
- Disjunctives: as, Aut, ve, vel, ſeu, ſive.
- Diſcretives: as, Sed, quidem, autem, verò, at, aſt.
- Cauſals: as, Nam, namque, enim, etenim, quia, ut, quod, quum, quoniam, and quando ſet for quoniam.

Some

Some be
- Conditionals: as, Si, sin, modo, dum, dummodo.
- Exceptives: as, Ni, nisi, quin, alioquin, præterquam.
- Interrogatives: as, Nè, an, utrum, necne, anne, nonne.
- Illatives: as, Ergo, ideo, igitur, quare, itaque, proin.
- Adversatives: as, Etsi, quanquam, quamvis, licèt, estò.
- Redditives to the same: as, Tamen, attamen.
- Electives: as, Quam, ac, atque.
- Diminutives: as, Saltem, vel.

Of a Prepositon.

A Prepositon is a part of speech most commonly set before other parts either in appositon: as, Ad patrem: or else in compositon: as, Indoctus.

These Prepositions following serve to the Accusative case.

Ad, To.
Apud, At.
Ante, Before.
Adversus, Adversum, } Against.
Cis; Citra, } On this side.
Circum, Circa, } About.
Contra, Against.
Erga, Towards.
Extra, Without.
Intra, Within.
Inter, Between.
Infra, Beneath.
Juxta, Beside, or
Ob, For. (nigh to.

Pone

Pone, Behind.
Per, By or through.
Prope, Nigh.
Propter, For.
Secundum, } After.
Post, }
Trans, On the further side.
Ultra, Beyond.
Præter, Beside.
Supra, Above.
Circiter, About.
Usque, Until.
Secus, By.
Versus, Towards.
Penes, In the power.

Where note, that Versus is set after his casual word: as, Londinum versus, *towards London*. And likewise may Penes, be set also.

These Prepositions following serve to the Ablative case.

A, ab, abs, From or fro.
Cum, With.
Coram, Before or in presence.
Clam, Privily.
De, }
E, } Of, or fro.
Ex, }
Pro, For.
Præ, Before, or in comparison.
Palam, Openly.
Sine, } Without.
Absque, }
Tenus, Until or up to.

Where note, that if the casual word joyned with Tenus be the plural number, it shall be put in the genitive case, and set before Tenus: as, Aurium tenus, up to the ears. Genuum tenus, up to the knees.

Note also that the voices of prepositions, being set alone without their casual words, be not prepositions, but are changed into adverbs, as is aforesaid in the Adverb.

These

These Prepositions following serve to both cases.

In with this sign *to*, to the accusative case: as, In urbem, Into the City In without this sign *to*, to the Ablative case: as, In te ipes est, My hope is in thee. Sub noctem, A little before night.
Sub Judice lis est, The matter is before the Judge.
Super lapidem, Upon a stone.
Super viridi fronde, Upon a green leaf.
Subter terram, Under the earth.
Subter aquis, Under the water.

Of an Interjection.

An Interjection is a part of speech, which betokeneth a sudden passion of the mind, under an imperfect voice.

Some are of Mirth: as, Evax, vah.
Some are of Sorrow: as, Heu, hei.
Some are of
- Dread: as, Atat.
- Marvelling: as, Papæ.
- Disdaining: as, Hem, vah.
- Shunning: as, Apage.
- Praising: as, Euge.
- Scorning: as, Hui.
- Exclamation: as, Proh Deûm atque hominum fidem.
- Cursing: as, Væ, malum.
- Laughing: as, Ha, ha, he.
- Calling: as, Eho, oh, io.
- Silence: as, Au. And such others.

THE CONCORDS

of Latin Speech.

For the due joyning of words in construction, it is to be understood, that in Latin speech there be three Concords. The first between the Nominative case and the Verb. The second between the Substantive and the Adjective. The third between the Antecedent and the Relative.

The first Concord.

When an English is given to be made in Latin, look out the Principal verb. If there be more than one in a sentence, the first is the principal verb; except it be the infinitive mood, or have before it a Relative: as, that, whom, which, or a Conjunction: as, Ut, *that*; cùm *when*; si *if*; and such others.

When ye have found the verb, ask this question, *who*? or *what*? and the word that answereth to the question shall be the Nominative case to the verb; except it be a verb Impersonal, which will have no Nominative case. And the Nominative shall, in making and construing Latin, be set before the verb, except a question be asked, and then the Nominative is set after the verb, or after the sign of the verb: as, *b* Amas *a* tu? Lovest thou? *b* Venitne *a* Rex? Doth the King come?

Likewise if the verb be of the Imperative mood: as, *b* Ama *a* tu, Love thou. *b* Amato *a* ille, Let him love.

And sometime when this sign it or there cometh before the English of the verb: as, *b* Est *a* liber

meus, It is my book. *b* Venit ad me *a* quidam, There came one to me. And that caſual word which cometh next after the Verb, and anſwereth to this queſtion *whom*, or *what*? made by the Verb, ſhall commonly be the Accuſative caſe, except the Verb do properly govern another caſe after him to be conſtrued withall as; Si cupis *a* placere *b* magiſtro, *a* utere *b* diligentiâ, nec *a* iis tantus *b* ceſſator, ut *b* calcaribus *a* indigeas, If thou covet to pleaſe thy maſter, uſe diligence, and be not ſo ſlack that thou ſhalt need ſpurs.

A Verb perſonal agreeth with his Nominative caſe in number and perſon; as, *a* Præceptor *b* legit, *a* vos verò *b* negligitis, The maſter readeth, and ye regard not. Where note, that the firſt perſon is more worthy than the ſecond, and the ſecond more worthy than the third.

Many Nominative caſes ſingular, with a conjunction copulative coming between them, will have a Verb plural, which Verb plural ſhall agree with the Nominative caſe of the moſt worthy perſon; as, *a* Ego & *a* tu *b* ſumus in tuto, I and thou be in ſafeguard. *a* Tu & *a* pater *b* periclitamini, Thou and thy father are in jeopardy. *a* Pater & *a* Præceptor *b* accerſunt te, Thy father and thy maſter hath ſent for thee.

When a Verb cometh between two Nominative caſes of divers numbers, the Verb may indifferently accord with either of them, ſo that they be both of one perſon; as, Amantium *a* iræ amoris *a* redintegratio *b* eſt, The falling out of lovers is the renewing of love. *a* Quid enim niſi *a* vota *b* ſuperſunt? For what remaineth ſave onely prayers? Pectora percuſſit, *a* pectus quoque *a* robora *b* fiunt, She ſtroke her breaſt, and her breaſt turned into Oak alſo.

Here note alſo, that ſometime the Infinitive mood of a Verb, or elſe a whole clauſe afore-going, or elſe ſome member of a ſentence may be the Nominative

natiue case to the Verb; as, *a* diluculo surgere saluberrimum *b* est, to rise betime in the morning is the most wholesome thing in the world. *a* multum scire, vita *b* est jucundissima, to know much, is the most pleasant, or sweetest life of all.

The second Concord.

When ye haue an adiectiue ask this question *who* or *what*? and the word that answereth to the question, shall be the substantiue to it.

The adiectiue, whether it be a noun, pronoun, or participle, agreeth with his substantiue in case, gender, and number; as, *a* Amicus *b* certus in *a*re *b* incerta cernitur, a sure friend is tryed in a doubtful matter. *a* Homo *b* armatus, a man armed. *a* Ager *b* colendus, a field to be tilled. *b* Hic vir, this man. Meus *a* herus est, it is my master.

Where note, that the masculine gender is more worthy than the feminine, and the feminine, more worthy than the neuter.

Many substantiues singular hauing a conjunction copulatiue coming between them will haue an adiectiue plural: which adiectiue shall agree with the substantiue of the most worthy gender: as, *a* Rex & *a* Regina *b* beati, the King and the Queen are blessed.

The third Concord.

When ye haue a relatiue, ask this question, *who* or *what*? & the word that answereth to the question, shall be the antecedent to it.

The antecedent most commonly is a word that goeth before the relatiue, and is rehearsed, again of the relatiue.

The relatiue agreeth with his antecedent in gender, number and person: as, *a* Vir sapit, *b* qui pauca loquitur, that man is wise that speaketh few things, or words.

Sometime the relative hath for his antecedent the whole reason that goeth before him, and then he shall be put in the neuter Gender and singular number: as; *a* In tempore veni, *b* quod omnium rerum est primum, I came in season which is the chiefest thing of all. But if the relative be referred to two clauses or more, then the relative shall be put in the plural number: as, *a* Tu multū dormis, & *aa* sæpe potas, *b* quæ ambo sunt corpori inimica, Thou sleepest much, and drinkest often, both which things are naught for the body.

When this English *that* may be turned into this English *which*, it is a relative: otherwise it is a conjunction, which in Latine is called *quod* or *ut* and in making of latin it may elegantly be put away, by turning the Nominative case into the accusative, and the Verb into the infinitive mood: as, Gaudeo *a* quod tu bene *b* vales, Gaudeo *a* te bene *b* valere, I am glad that thou art in good health. Jubeo, *a* ut tu *b* abeas, Jubeo *a* te *b* abire, I bid that thou go hence.

Many antecedents singular, having a conjunction copulative between them, will have a relative plural, which relative shall agree with the antecedent of the most worthy gender: as, *a* Imperium & *aa* dignitas *b* quæ petiisti, *the rule and dignity which thou hast required.*

But in things not apt to have life, the neuter gender is most worthy, yea, and in such case though the substantives or antecedents be of the masculine, or of the feminine gender, and one of them of the neuter, yet may the adjective or relative be put in the neuter gender: as, *a* Arcus & *aa* calami sunt *b* bona, *the bow and arrows are good.* *a* Arcus & *ab* calami *b* quæ fregisti, *the bow and arrows which thou hast broken.*

The case of the Relative.

When there cometh no Nominative case between the Relative and the Verb, the Relative shall be the Nominative case to the verb: as, miser est *a* qui nummos *b* admiratur, wretched is that person which is in love with money.

But when there cometh a Nominative case between the relative and the verb, the relative shall be such case as the verb will have after him: as, Fœlix *b* quem *a* faciunt aliena *aa* pericula cautum, Happy is he whom other mens harms do make to beware.

As the Relative may be the nominative case to the verb, so it may be the substantive to the adjective that is joyned with him, or that cometh after him: as, Divitias amare noli, *a* quod omnium est *b* sordidissimum, Love not thou riches, which to do is the most beggarly thing in the world.

Nouns interrogatives and indefinites follow the rule of the relative: as, Quis, uter, qualis, quantus, quotus, *&c.* which evermore come before the verb, like as the relative doth: as, Hei mihi, qualis erat? Talis erat, *b* qualem nunquam *a* vidi.

Yet here is to be understood and noted, that the relative is not always governed of the verb, that he cometh before, but sometimes of the Infinitive mood that cometh after the verb: as, *b* Quibus voluisti me gratias *a* agere, egi, What persons thou willest me to thank, I have thanked.

Sometime of a participle: as, *b* Quibus rebus *a* adductus fecisti? with what things moved didst thou it?

Sometime of the gerund: as, *b* Quæ nunc non est *a* narrandi locus, Which things at this present is no time to tell.

Sometime of a preposition set before him: as, Quem *a* in locum deducta res sit, vides, Unto what

ſtate the matter is now brought, thou ſeeſt.

Sometime of the ſubſtantive that it doth accord with: as, Senties *b* qui vir ſim, Thou ſhalt perceive what a fellow I am. Albeit in this manner of ſpeaking, Qui is an indefinite and not a relative.

Sometime of a noun partitive or diſtributive: as, *b* Quarum rerum *a* utrum minùs velim, non facilè poſſum exiſtimare. Of the which two things, whether I would with leſs will have, I cannot eaſily eſteem.

Sometime it is put in the genitive caſe, by reaſon of a ſubſtantive coming next after him: as, Ego illum non novi, *b* cujus *a* cauſa hoc incipis, I know him not, for whoſe cauſe thou beginneſt this.

Sometime it is otherwiſe governed of a noun ſubſtantive: as, Omnia tibi dabuntur *b* quibus *a* opus habes, All things ſhall be given thee which thou haſt need of.

Sometime of an Adverb: as, *b* Cui utrum *a* obviàm procedam, nondum ſtatui, whom whether I will go to meet with, I have not yet determined.

Sometime it is put in the ablative caſe with this ſign *than*: and is governed of the comparative degree coming after him: as, Utere virtute, *b* quâ nihil eſt *a* melius, Uſe virtue, than the which nothing is better.

Sometime it is not governed at all, but is put in the ablative caſe abſolute: as, Quantus erat Julius Cæſar, quo Imperatore, Romam primum Britanniam ingreſſi ſunt? How worthy a man was *Julius Cæſar*, Under whoſe conduct the Romans firſt entred into Britain.

Alſo when it ſignifieth an inſtrument, wherewith a thing is to be done, it is put in the ablative caſe: as, Ferrum habuit, *b* quo ſe *a* occideret, He had a knife, wherewith he would have ſlain himſelf.

When a relative cometh between two ſubſtantives

tives of divers genders, it may indifferently accord with either of them: as, *a* Avis *b* quæ passer appellatur, or Avis, *b* qui *a* passer appellatur, the bird which is called a sparrow. Yea, though the substantives be of divers numbers also: as, Estne ea *a* Lutetia, *b* quam nos Parisios dicimus? is not that called Lutetia, that we do call Paris? or else, Estne ea Lutetia, *b* quos nos *a* Parisios dicimus?

Constructions of Nouns Substantives.

WHen two substantives come together, betokening divers things, the latter shall be the genitive case: as, *a* Facundia *b* Ciceronis, the eloquence of Cicero. *a* Opus Virgilii, the work of Virgil. *a* Amator studiorum, a lover of studies. *a* Dogma Platonis, the opinion of Plato But if they belong both to one thing, they shall be put both in one case: as, *a* Pater meus *a* vir amat *b* me *b* puerum, my father being a man loveth me a child.

When the English of this word res, is put with an adjective, ye may put away res, and put the adjective in the neuter gender, like a substantive: as, *ab* Multa me impedierunt, many things have letted me. And being so put, it may be the substantive to the adjective: as, *a* Pauca his *b* similia, a few things like unto these. *a* Nonnulla *b* hujusmodi, many things of like sort.

An adjective of the neuter gender put alone without a substantive, standeth for a substantive, and may have a genitive case after him as if it were a substantive: as, *a* Multum *b* lucri, much gain. *a* Quantum *b* negotii, How much business? *a* Id *b* operis, that work.

Words importing indument of any quality or property, to the praise or dispraise of a thing coming after a noun substantive or a verb substantive, may be put in the ablative case, or in the genitive:

as, *a* puer *b* bonâ indole, or *a* puer *b* bonæ indolis, A child of a good towardneſs. *a* puer *b* boni ingenii, or *a* puer *b* bono ingenio, A child of a good wit.

Opus and uſus, when they be Latin for need, require an ablative caſe: as, *a* Opus eſt mihi tuo judicio, I have need of thy judgement. Viginti *b* minis *a* uſus eſt filio, My ſon hath need of twenty pounds.

Conſtructions of Adjectives.

The Genitive Caſe.

ADjectives that ſignifie deſire, knowledge, remembrance, ignorance, or forgetting, and ſuch other like, require a genitive caſe: as, *a* Cupidus *b* auri, Covetous of money. *a* Peritus *b* belli, Expert of warfare. *a* Ignarus *b* omnium, Ignorant of all things. *a* Fidens *b* animi, Bold of heart. *a* Dubius *b* mentis, Doubtful of mind. *a* Memor *b* præteriti, Mindful of that is paſt. *a* Reus *b* furti, Accuſed of theft.

Nouns partitives, and certain interrogatives, with certain nouns of number require a genitive caſe: as, Aliquis, uter, neuter, nemo, nullus, ſolus, unus, medius, quiſque, quiſquis, quicunque, quidam, quis for aliquis, or quis an Interrogative: as, Unus, duo, tres. Primus, ſecundus, tertius, *&c.* as, *a* Aliquis, *b* noſtrûm, *a* Primus *b* omnium.

When a queſtion is asked, the anſwer in Latin muſt be made by the ſame caſe of a noun, pronoun, or participle, and by the ſame tenſe of a verb that the queſtion is asked by: as, *a* Cujus eſt fundus? *b* Vicini. Quid agitur in ludo literario? *b* Studetur. Except a queſtion be asked by Cujus, ja, jum: as, *a* Cuja eſt ſententia? *b* Ciceronis. Or by a word that may govern divers caſes: as, *a* Quanti *a* emiſti libr-um? *b* Parvo. Or except I muſt anſwer by one

of

of these possessives: Meus, tuus, suus, noster, vester, as, *a* Cujus est domus, Non vestra, sed *bb* nostra.

Nouns of the comparative and the superlative degree being put partitively, that is to say, having after them this English *of* or *among* require a genitive case: as, *a* Aurium *b* mollior est sinistra, *of the ears the left is the softer.* Cicero *b* oratorum *a* eloquentissimus, *Cicero the most eloquent of Orators.*

Nouns of the comparative degree having *than* or *by* after them, do cause the word following to be the ablative case: as, *a* Frigidior *b* glacie, *more cold than ice.* *a* Doctior *b* multo, *better learned by a great deal.* Uno *b* pede *a* altior, *higher by a foot.*

The Dative case.

Adjectives that betoken profit or disprofit, likeness or unlikeness, pleasure, submitting, or belonging to any thing, require a dative case: as, labor est *a* utilis *b* corpori, *labour is profitable to the body.* *a* Æqualis *b* Hectori, *Equal to Hector.* *a* Idoneus *b* bello, *Fit for war.* *a* Jucundus *b* omnibus, *pleasant to all persons.* *b* Parenti supplex, *suppliant to his father.* *b* Mihi *a* proprium, *proper to me.* Likewise Nouns adjectives of the passive signification in bilis and participles in dus, as, *a* flebilis, *aa* flendus *b* omnibus. *to be lamented of all men.* *a* Formidabilis, *aa* formidandus hosti, *to be feared of his enemies.*

The Accusative case.

The measure of length, breadth, or thickness of any thing is put after adjectives in the accusative, sometimes in the ablative case: as, Turris *a* alta *b* centum pedes, *a Tower an hundred foot high.* Arbor *a* lata *b* tres digitos, *a Tree three fingers broad.* Liber *a* crassus *b* tres pollices, vel *b* tribus pollicibus, *a Book three inches thick.*

The

The Ablative case.

Adjectives signifying fulness, emptiness, plenty, or wanting, require an ablative case, and sometimes a genitive: as, *b* Copiis *a* abundans, Crura *b* thymo *a* plena. *a* Vacuus *b* irâ, *bb* iræ, ab ira. Nulla epistola *a* inanis *b* re aliquâ. *a* Ditissimus *b* agri. *b* Stultorum *a* plena sunt omnia. Quis, nisi *b* mentis *a* inops, oblatum respuat aurum? *a* Integer *b* vitæ *b* scelerisque *a* purus, non eget Mauri jaculis nec arcu. *a* Expers *b* omnium. Corpus *a* inane *b* animæ.

These adjectives: Dignus, indignus, prædituς, captus, contentus, with such others will have an ablative case: as, *a* Dignus *b* honore. *a* Captus *b* oculis. *b* Virtute *a* prædituς. *b* Paucis *a* contentus.

Where note, that Dignus, indignus, and contentus, may instead of the Ablative case have an Infinitive mood of a verb: as, *a* Dignus *b* laudari, *worthy to be praised.* *a* Contentus in pace *b* vivere, *content to live in Peace.*

Construction of the Pronoun.

These genitive cases of the Primitives, Mei, tui, sui, nostri, and vestri, be used when suffering or passion is signified: as, *a* Pars *b* tui, *a* Amor *b* mei. But when possession is signified: Meus, tuus, suus, noster, and vester, be used: as, *a* Ars *b* tua. *a* Imago *b* tua.

These genitive cases Nostrûm, vestrûm, be used after distributives, partitives, comparatives, and superlatives: as *a* Nemo *b* vestrûm. *a* Aliquis *b* nostrûm. *a* Major *b* vestrûm. *a* Maximus natu *b* nostrûm.

Construction of the Verb,
And first with the Nominative case.

Sum, forem, fio, existo, and certain verbs passives: as, Dicor, Vocor, salutor, appellor, habeor, existimor, videor, with other like, will have such case after the

them, as they have before them: as, *a* Fama *aa* est *b* malum, *Fame is an evil thing.* *a* Malus cultura *aa* fit *b* bonus, *an evil person by due ordering or governance is made good.* *a* Crœsus *aa* vocatur *b* dives, *Crœsus is called rich.* *a* Horatius *aa* salutatur *b* Poeta, *Horace is saluted by the name of Poet.* Malo *a* te *b* divitem *aa* esse quàm haberi, *I rather thou wert rich indeed, than so accounted.*

Also verbs that betoken bodily moving, going, resting, or doing, which be properly called verbs of gesture: as, Eo, incedo, curro, sedeo, appareo, bibo, cubo, studeo, dormio, somnio, and such other like, as they have before them a nominative case of the doer or sufferer: so may they have after them a nominative case of the noun or participle, declaring the manner or circumstance of the doing or suffering: as, *a* Incedo *b* claudus, *I go lame.* *a* Petrus *aa* dormit *b* securus, *Peter sleepeth void of care.* *a* Tu *aa* cubas *b* supinus, *thou lyest in bed with thy face upward.* *a* Somnias *b* vigilans, *thou dreamest waking.* *a* Stude to *b* stans, *study thou standing.* And likewise in the accusative case: as, Non decet *a* quenquam *aa* meiere *b* currentem, aut mandentem, *it doth not become any man to piss running or eating.*

And generally when the word that goeth before the verb, and the word that cometh after the verb, belong both to one thing, that is to say, have respect either to other, or depend either of other, they shall be put both in one case, whether the verb be transitive or intransitive, or of what kind soever the verb be: as, *a* Loquor *b* frequens, *I speak often.* *a* Taceo *b* multus, *I hold my peace much.* *a* Scribo epistolas *b* rarissimus, *I write Letters very seldom.* Ne *a* assuesca *aa* bibere vinum *b* jejunus, *accustom not thy self to drink wine next thy heart, or not having eaten somewhat before.*

The Genitive caſe.

This verb Sum, when it betokeneth or importeth poſſeſſion, owing, or otherwiſe pertaining to a thing, as a token, property, duty, or guiſe, it cauſeth the noun, pronoun, or participle following to be put in the genitive caſe: as, Hæc veſtis *a* eſt *b* patris, *this garment is my fathers.* *b* Inſipientis *a* eſt dicere, non putâram, *it is the property of a fool, to ſay I had not thought.* Extremæ *a* eſt *b* dementiæ diſcere dediſcenda, *it is a point of the greateſt folly in the world to learn things that one muſt afterward forget.* *b* Orantis *a* eſt nihil niſi cœleſtia cogitare, *It is the duty of a man that is ſaying his prayers, to have mind on nothing but heavenly things.* Except that theſe pronouns, meus, tuus, ſuus, noſter, and veſter, ſhall in ſuch manner of ſpeaking be uſed in the nominative caſe: as, Hic codex *a* eſt *b* meus, *This book is mine.* Hæc domus *a* eſt *b* veſtra, *This houſe is yours.* Non *a* eſt mentiri *b* meum, *It is not my guiſe (or property) to lye.* *b* Noſtrum *a* eſt injuriam non inferre, *It is our part not to do wrong.* *b* Tuum *a* eſt omnia juxtà pati, *It is thy part (or duty) to ſuffer all things alike.*

Verbs that betoken to eſteem or reguard, require a genitive caſe, betokening the value: as, *b* Parvi *a* ducitur probitas, *Honeſty is reckoned little worth:* *a* Maximi *b* penditur nobilitas, *Nobleneſs of birth is very much regarded.*

Verbs of accuſing, condemning, warning, purging, quitting, or abſolving, will have a genitive caſe of the crime, or of the cauſe, or of the thing that one is accuſed, condemned, or warned of; or elſe an Ablative caſe, moſt commonly without a prepoſition: as, Hic *b* furti ſe *a* alligat, vel *bb* furto. *a* Admonuit me *b* errati, vel *bb* errato. De pecuniis repetundis *a* damnatus eſt.

Satago, misereor, misereſco, require a genitive caſe: as, *b* Rerum ſuarum *a* ſatagit. *a* Miſerere *b* mei Deus. Reminiſcor, obliviſcor, recordor, and memini, will have a genitive or an accuſative caſe: as, *a* Reminiſcor *b* hiſtoriæ. *a* Obliviſcor *b* carminis. *b* Recordor *b* pueritiam. *a* Obliviſcor *b* lectionem. *a* Memini *b* tui vel *bb* te, *I remember thee*. *a* Memini *b* de te, *I ſpeak of thee*. *a* Egeo or indigeo *b* tui, vel *bb* te, *I have need of thee*. *a* Potior *b* urbis, *I conquer the city*. *a* Potior *b* voto, *I obtain my deſire*.

The Dative caſe.

ALl manner of verbs put acquiſitively, that is to ſay, with theſe tokens *to* or *for* after them, ſhall have a dative caſe: as, Non *b* omnibus *a* dormio, *I ſleep not to all men*. *b* Huic *a* habeo, non *b* tibi, *I have it for this man, and not for thee*.

To this rule do alſo belong verbs betokening

Profit or diſprofit: as, Commodo, incommodo, noceo.
Compare: as, Comparo, compono, confero.
Give or reſtore: as, Dono, reddo, refero.
Promiſe or to pay: as, Promitto, polliceor, ſolvo.
Command or ſhew: as, Impero, indico, monſtro.
Truſt: as, Fido, confido, fidem habeo.
Obey or to be againſt: as, Obedio, adulor, repugno.
Threaten or to be angry with: as, Minor, indignor, iraſcor.

Alſo Sum with his compounds, except poſſum. Alſo verbs compounded with Satis, bene, and malè: as, Satisfacio, benefacio, malefacio. Finally certain verbs compounded with theſe Prepoſitions; præ, ad, con, ſub, ante, poſt, ob, in, and inter, will have a dative caſe; as, præluceo, adjaceo, condono, ſuboleo,

oleo, anteſto, poſthabeo, obſicio, inſulto, interſero.

This verb Sum, es, fui, may oftentimes be ſet for habeo, and then the word that ſeemeth in the Engliſh to be the nominative caſe ſhall be put in the dative, and the word that ſeemeth to be the accuſative caſe, ſhall be the nominative: as, *a* Eſt *b* mihi *a* mater, *I have a mother.* Non *a* eſt *b* mihi *a* argentum, *I have no money.* But if Sum be the infinitive mood, this nominative ſhall be turned into the accuſative: as, Scio *b* tibi non *aa* eſſe *a* argentum, *I know thou haſt no money.*

Alſo when Sum hath after him a nominative caſe and a dative, the word that is the nominative caſe may be alſo in the dative: ſo that Sum may in ſuch manner of ſpeaking be conſtrued with a double dative caſe: as, *a* Sum *b* tibi *bb* præſidio, *I am to thee a ſafeguard.* Hæc res *a* eſt *b* mihi *bb* voluptati, *This thing is to me a pleaſure.*

And not only Sum, but alſo many other verbs may in ſuch manner of ſpeaking habe a double dative caſe, one of the perſon, and another of the thing: as, *a* Do *b* tibi veſtem *bb* pignori. *a* Verto hoc *b* tibi *bb* vitio. Hoc tu *b* tibi *bb* laudi *a* ducis.

The Accuſative caſe.

VErbs tranſitives are all ſuch as habe after them an accuſative caſe of the doer or ſufferer, whether they be active, commune, or deponent: as, Uſus *b* promptos *a* facit. Fœminæ *a* ludificantur *b* viros. *a* Largitur *b* pecuniam.

Alſo verbs neuters may habe an accuſative caſe of their own ſignification: as, Endymionis *b* ſomnum *a* dormis. *a* Gaudeo *b* gaudium. *a* Vivo *b* vitam.

Verbs of asking, teaching, and arraying, will habe two accuſative caſes, one of the ſufferer, and another of the thing: as, *a* Rogo *b* te *bb* pecuniam. *a* Doceo *b* te *b* literas. *b* Quód *bb* te jamdudum hortor. *a* Exuo *b* me *bb* glac[illegible]

The

The ablative case.

ALL Verbs require an ablative case of the instrument, and with this sign *with* before it, or of the cause, or of the manner of doing: as, *a* Ferit cum gladio. *a* Taceo *b* metu. Summâ *b* eloquentiâ causam *a* egit.

The word of price is put after verbs in the ablative case: as, *a* Vendidi *b* auro. *a* Emptus sum *b* argento. Except these genitives when they be put alone without substantives: Tanti, quanti, pluris, minoris, tantivis, tantidem, quantivis, quantilibet, quanticunque; as, *b* Quanti *a* mercatus es hunc equum? Certè *b* pluris quàm *a* vellem. Saving that after verbs of price, we shall always use these adverbs, Cariùs, viliùs, meliùs, and pejùs, instead of their casuals.

Verbs of plenty or scarceness, filling, emptying, loading, or unloading, will have an ablative case: as *a* Affluis *b* opibus. *a* Cares *b* virtute. *a* Expleo te *b* fabulis. *a* Spoliavit me *b* bonis omnibus. *a* Oneras stomachum *b* cibo. *a* Levabo te hoc *b* onere. Likewise, Utor, fungor, fruor, potior, lætor, gaudeo, dignor, nuto, munero, communico, officio, prosequor, impertio, impertior.

Verbs that betoken receiving, or distance, or taking away, will have an ablative case with à, ab, è, ex, or de: as, *a* Accepit literas *b* à Petro. *a* Audivi *b* ex nuncio Longè *a* distat *b* à nobis. *a* Eripui te *b* è malis. And this ablative after verbs of taking away may be turned into a dative: as, *a* Subtraxit *b* mihi cingulum. *a* Eripuit *b* illi vitam.

Verbs of comparing or exceeding may have an ablative case of the word that signifieth the measure of exceeding: as, *a* Præfero hunc multis *b* gradibus, *I prefer this man by many degrees.* *b* Paulo intervallo illum *a* superat, *he is beyond the other but a little space.*

A noun or a pronoun ſubſtantive, joyned with a participle, expreſſed or underſtood, and having none other word whereof it may be governed, it ſhall be put in the ablative caſe abſolute: as, a Rege b veniente, hoſtes fugerunt, *the King coming, the enemies fled.* a Me b duce vinces, *I being Captain, thou ſhalt overcome.*

And it may be reſolved by any of theſe words: Dum, cum, quando, ſi, quanquam, poſtquam: as, a Rege b veniente, *id eſt*, dum veniret Rex. a Me b duce, *id eſt*, ſi ego dux fuero.

Conſtruction of Paſſives.

A verb paſſive will have after him an ablative caſe with a prepoſition, or ſometime a dative of the doer: as, Virgilius a legitur b à me. b Tibi fama a paratur. And the ſame ablative or dative ſhall be the nominative caſe to the verb, if it be made by the active: as, a Ego b lego Virgilium, b Petas a tu famam.

Gerunds.

Gerunds and Supines will have ſuch caſes, as the verbs that they come of: as, Otium a ſcribendi b literas. Ad a conſulendum b tibi. a Auditum b poetas.

When the Engliſh of the Infinitive mood cometh after any of theſe nouns ſubſtantives: Studium, cauſa, tempus, gratia, otium, occaſio, libido, ſpes, opportunitas, voluntas, modus, ratio, geſtus, ſatietas, poteſtas, licentia, conſuetudo, conſilium, vis, norma, amor, cupido, locus, and others like, if the verb ſhould be of the active voice, it ſhall be made by the gerund in di: and the ſame gerund in di, is uſed alſo after certain adjectives: as, Cupidus viſendi, Certus eundi. peritus jaculandi. Gnarus bellandi.

When

WHen ye have an english of the participle of the present tense, with this sign *of* or *with* coming after a noun adjective, it shall in Latin making be put in the gerund in do: as, *a* Defessus sum *b* ambulando, *I am weary of walking.*

Also the english of the participle of the present tense coming without a substantive, with this sign *in* or *by* before him, shall in Latin making be put in the gerund in do: as, Cæsar, *b* dando, *b* sublevando, *b* ignoscendo, gloriam *a* adeptus est. *b* In apparando totum hunc *a* consumunt diem. And the same gerund in do is used either without a preposition, or with one of these prepositions, A, ab, de, e, ex, cum, in, pro, as, Deterrent *a* à *b* bibendo. *a* Ab *b* amando. Cogitat *a* de *b* edendo. Ratio bene scribendi *a* cum *b* loquendo conjuncta est.

THe english of the Infinitive mood coming after a reason, and shewing the cause of a reason, may be put in the gerund in dum: as, Dies mihi ut satis sit *a* ad *b* agendum, vereor, *I fear that a whole day will not be enough for me to do my business.*

The gerund in dum is used after one of these Prepositions: Ad, ob, propter, inter, ante: as, *a* Ad *b* capiendum hostes. *a* Ob (*vel a* propter) *b* redimendum captivos. *a* Inter *b* cœnandum. *a* Ante *b* damnandum.

And when ye have this English *must* or *ought*, in a reason, where it seemeth to be made by this verb Oportet, it may be put in the gerund in dum, with this verb est set impersonally: and then the word that seemeth in the English to be the Nominative case, shall be put in the dative: as, *a* Abeundum est mihi, *I must go hence.*

Supines.

The first supine hath his active signification, and is put after verbs and participles that betoken moving to a place: as, *a* Eo cubitum. *b* Spectatum *a* admissi, risum teneatis, amici?

The latter supine hath his passive signification, and is put after nouns adjectives: as, Dignus, indignus, turpis, fœdus, proclivis, facilis, odiosus, mirabilis, optimus, and such like. And the same supine may also be turned into the Infinitive mood passive, as it may be indifferently said in Latin: *a* Facile *b* factu, or *a* Facile *bb* fieri, *Easie to be done.* *a* Turpe *b* dictu, or *a* turpe *bb* dici: *Unhoneſt to be ſpoken.*

The Time.

Nouns that betoken part of time, be commonly put in the Ablative case: as, *b* Nocte *a* vigilas. *b* Luce *a* dormis. But nouns that betoken continual term of time, without ceasing or intermission, be commonly used in the accusative case; as, *b* Sexaginta annos *a* natus. *b* Hyemem totam *a* stertis.

Space of Place.

Nouns that betoken space between place and place, be commonly put in the Accusative case: as, *b* Pedem hinc nè *a* decesseris, *Go not thou a foot from this place.*

A Place.

Nouns appellatives, or Nouns of great places, be put with a preposition, if they follow a verb that signifieth, in a place, to a place, from a place, or by a place: as, *a* Vivo *b* in Anglia. *b* Veni *b* per Galliam *bb* in Italiam. *a* Proficiscor *b* ex urbe.

In a place, or at a place, if the place be a proper Name,

ſtame of the firſt or ſecond declenſion and the ſingular number, it ſhall be put in the genitive caſe: as, Vixit Londini. *a* Studuit *b* Oxoniæ.

And theſe Nouns, Humi, domi, militiæ, belli, be likewiſe uſed: as, Procumbit *b* humi bos. *b* Militiæ *a* enutritus eſt. *b* Domi *bb* bellique otioſi *a* vivitis.

And if the place be of the third declenſion, or the plural number, it ſhall be put in the dative or in the ablative caſe: as, *a* Militavit *b* Carthagini, or *bb* Carthagine. *b* Athenis *a* natus eſt. Likewiſe we ſay, *b* Ruri, or *bb* Rure *a* educatus eſt.

To a place, if the place be a proper name, it ſhall be put in the Accuſative caſe, without a prepoſition; as, *a* Eo *b* Romam. Likewiſe; *a* Confero me *b* domum. *a* Recipio me *b* rus.

From a place, or by a place, if the place be a proper name, it ſhall be put in the Ablative caſe without a prepoſition; as, *a* Diſceſſit *b* Londino. *a* Profectus eſt *a* Londino (*vel* per Londinum) Cantabrigiam. Domus and rus be likewiſe uſed; as, Abiit *b* domo. *b* Rure *a* reverſus eſt.

Impersonals.

A Verb Impersonal hath no Nominative caſe before him, and this word *it* or *there*, is commonly his ſign; as Decet, *it becometh*. *a* Oportet *b* aliquem eſſe, *there muſt be ſome body*. But if he hath neither of theſe Words before him; then the word that ſeemeth to be the Nominative caſe, ſhall be ſuch caſe as the verb Impersonal will have after him; as *b* Me *a* oportet, *I muſt*. *b* Tibi *a* licet, *thou mayeſt*.

Intereſt, refert, and eſt for intereſt, require a genitive caſe of all caſual words; except Meâ, tuâ, ſuâ, noſtrâ, veſtrâ, and cujâ, the Ablative caſes of the

Pronouns Possessives; as, *a* Interest *b* omnium recte agere. *b* Tua *a* refert te ipsum nosse.

Certain Impersonals require a dative case; as Libet, licet, patet, liquet, constat, placet, expedit, prodest, sufficit, vacat, accidit, convenit, contingit, and other like. Some will have an accusative case only; as Delectat, decet, juvat, oportet. Some beside the accusative will have also a genitive; as, *bb* Nostri *b* nosmet *a* pœnitet. *b* Me *bb* civitatis *a* tædet. *a* Pudet *b* me *bb* negligentiæ. *a* Miseret *b* me *bb* tui. *b* Me *bb* illorum *a* miserescit.

Verbs Impersonals of the passive voice, being formed of neuters, do govern such cases as the verbs neuters which they come of; as, *a* parcatur *b* sumptui, *let cost be spared.* Because we say; *a* parcamus *b* pecuniæ, *let us spare cost.*

A Verb Impersonal of the passive voice hath like case as other verbs passives have; as, *a* Benefit multis *b* à principe; Yet many times the case is not expressed, but understood; as *Maximâ* vi *a* certatur, subaudi *b* ab illis.

When a deed is signified to be done of many, the verb being a verb neuter, we may well change the verb neuter into the Impersonal in tur; as, *b* In ignem posita est, *a* fletur.

A Participle.

PArticiples govern such cases as the verbs that they come of; as, *a* Fruiturus *b* amicis, *a* Consulens *b* tibi. *a* Diligendus *b* ab omnibus.

Here note that participles may four manner of ways be changed into nouns. The first is when the voice of a participle is construed with another case than the verb that it cometh of; as, *a* Appetens *b* vini, *greedy of wine.*

The

The second, when it is compounded with a Preposition, which the verb that it cometh of cannot be compounded withal; as Indoctus innocens.

The third, when it formeth all the degrees of comparison; as Amans, amantior, amantissimus; Doctus, doctior, doctissimus.

The fourth, when it hath no respect nor expresse difference of time; as Homo laudatus, *a man laudable.* Puer amandus, *id est*, amari dignus, *a child worthy to be loved.* And all these are properly called nouns Participles.

Participles when they be changed into nouns, require a genitive case; as, *a* Fugitans *b* litium. *a* Indoctus *b* pilæ. *a* Cupientissimus *b* cui. *b* Lactis *a* abundans.

These participial voices, Perosus, exosus, pertæsus, have alwayes the active signification, when they govern an Accusative case; as, *a* exosus *b* sævitiam, *hating cruelty.* *b* Vitam *a* pertæsus, *weary of life.*

The Adverb.

Adverbs of quantity, time and place, do require a genitive case; as, *a* Multum *b* lucri. *a* Tunc temporis. *a* Ubique *b* gentium.

Certain adverbs will have a dative case, like as the nouns that they come of; as, Venit *a* obviàm *b* illi. Canit *a* similiter *b* huic.

These datives be used adverbially; Tempori, luci, vesperi; as, Tempori surgendum. Vesperi cubandum. Luci laborandum.

Certain adverbs will have an accusative case of the preposition that they come of; as, *a* Propiùs *b* urbem. *a* Proximè *b* castra.

Where note, that Prepositions, when they be set without a case, or else do form the degrees of comparison, be changed into adverbs.

The Conjunction.

CConjunctions Copulatives and Disjunctives, and these four; Quam, nisi, præterquam, an, couple like cases; as, a Xenophon & b Plato fuere æquales. And sometime they be put between divers cases; as, a Studui b Romæ & bb Athenis. Est a liber b meus, & bb fratris. a Emi fundum centum b nummis, & bb pluris.

Conjunctions Copulatives and Disjunctives most commonly joyn like moods and tenses together; as, a Petrus & Johannes b precabantur & bb docebant. And sometimes divers tenses; as, Et b habetur, & bb referetur, tibi à me a gratia.

The Preposition.

SOmetime this preposition In is not expressed, but understood, and the casual word nevertheless put in the ablative case; as, Habeo te b loco parentis, *id est*, a in b loco.

A verb compound sometime requireth the case of the preposition, that it is compounded withal; as, a Exeo b domo. a Pretereo b te insalutatum. a Adeo b templum.

The Interjection.

CErtain Interjections require a nominative case: as, a ô Festus b dies hominis. Certain a dative: as, a Hei b mihi. Certain an accusative: as, a Heu b stirpem invisam. Certain a vocative: as, a Proh sancte b Jupiter. And the same Proh will have an accusative case: as, a Proh deûm atque hominum b fidem.

FINIS.

Guilielmi Lilii *ad suos Discipulos monita Pædogogica seu Carmen de Moribus.*

QUi mihi discipulus puer es, cupisque doceri,
Huc ades, hæc animo concipe dicta tuo.
Mane citus lectum fuge; mollem discute somnum;
Templa petas supplex, & venerare Deum.
Attamen imprimis facies sit lota manúsque,
Sint nitidæ vestes, comptaque cæsaries:
Desidiam fugiens, cum te schola nostra vocârit,
Adsis; nulla pigræ sit tibi causa moræ.
Me præceptorem, cum videris, ore saluta,
Et condiscipulos ordine quosque tuos.
Tu quoque sic sedeas, ubi te sedisse jubemus;
Inque loco, nisi sis jussus abire, mane.
Ac magis ut quisque est doctrinæ munere clarus
Sic magis is clarâ sede locandus erit.
Scalpellum, calami, atramentum, charta, libelli,
Sint semper studiis arma parata tuis.
Si quid dictabo, scribes, at singula rectè;
Nec macula, aut scriptis menda sit ulla tuis.
Sed tua nec laceris dictata, aut carmina, chartis
Mandes, quæ libris inseruisse decet.
Sæpè recognoscas tibi lecta, animoque revolvas;
Si dubites, nunc hos consule, nunc alios.
Qui dubitat, qui sæpè rogat, mea dicta tenebit,
Is qui nil dubitat, nil capit inde boni.
Disce puer quæso, nolli dedisceere quicquam,
Ne mens te infimulet conscia desidiæ.
Sisque animo attentus, quid enim docuisse juvabit
Si mea non firmo pectore verba premas?
Nil tam difficile est, quod non solertia vincat:
Invigila, & parta est gloria militiæ.
Nam veluti flores tellus nec semina profert,
Ni sit continuo victa labore manûs:
Sic puer, ingenium si non exerceret, ipsum
Tempus & amittit, spem simul ingenii.
Est etiam semper lex in sermone tenenda,
Ne nos offendat improba garrulitas.
Incumbens studio, submissâ voce loqueris;
Nobis dum reddis, voce canorus eris:
Et quæcunque mihi reddis, discantur ad unguem:
Singula & abjecto verbula redde libro.
Nec verbum quisquam dicturo suggerat ullum;
Quod puero exitium non mediocre parit.

Si quicquam rogito, sic respondere studebis,
Ut laudem dictis & mereare decus.
Non linguâ celeri nimis, aut laudabere tardâ;
Est virtus medium, quod tenuisse juvat.
Et quoties loqueris, memor esto loquare Latinè,
Et velut scopulos barbara verba fuge.
Præterea socios, quoties te cunque rogabunt,
Instrue, & ignaros ad mea vota trahe.
Qui docet indoctos, licet indoctissimus esset,
Ipse brevi reliquis doctior esse queat.
Sed tu nec stolidos imitabere Grammaticastros,
Ingens Romani dedecus eloquii;
Quorum non fatuus nemo, aut tam barbarus ore est
Quem non autorem barbara turba probet.
Grammaticas rectè si vis cognoscere leges,
Discere si cupias cultiùs ore loqui;
Addiscas veterum clarissima scripta virorum,
Et quos authores turba Latina docet.
Nunc te Virgilius, nunc ipse Terentius optat,
Nunc simul amplecti te Ciceronis opus;
Quos qui non didicit, nil præter somnia vidit,
Certat & in tenebris vivere Cimmeriis.
Sunt quos delectat (studio virtutis honestæ
Posthabito) nugis tempora conterere.
Sunt quibus est cordi, manibus, pedibusve sodales,
Aut alio quovis sollicitare modo:
Est alius, qui se dum clarum sanguine jactat,
Insulso reliquis improbrat ore genus.
Te tam prava sequi nolim vestigia morum,
Ne tandem factis præmia digna feras.
Nil dabis aut vendes, nil permutabis, emésve,
Ex damno alterius commoda nulla feres.
Insuper & nummos, irritamenta malorum,
Mitte aliis, puerum nil nisi pura decent.
Clamor, rixa, joci, mendacia, furta, cachinni,
Sint procul à vobis; Martis & arma procul.
Nil penitus dices quod turpe aut non sit honestum
Est vitæ, ac pariter janua lingua necis.
Ingens crede nefas cuiquam maledicta referre,
Jurare aut magni numina sacra Dei.
Denique servabis res omnes, atque libellos,
Et tecum quoties isque, redisque, feres.
Effuge vel causas, faciunt quæcunque nocentem,
In quibus & nobis displicuisse potes.

FINIS.

Si quicquam rogito, sic respondere studebis,
Ut laudem dictis & mereare decus.
Non linguâ celeri nimis, aut laudabere tardâ;
Est virtus medium, quod tenuisse juvat.
Et quoties loqueris, memor esto loquare Latinè,
Et veluti scopulos barbara verba fuge.
Præterea socios, quoties te cunque rogabunt,
Instrue, & ignaros ad mea vota trahe.
Qui docet indoctos, licet indoctissimus esset,
Ipse brevi reliquis doctior esse queat.
Sed tu nec stolidos imitabere Grammaticastros,
Ingens Romani dedecus eloquii;
Quorum tam fatuus nemo, aut tam barbarus ore est
Quem non autorem barbara turba probet.
Grammaticas rectè si vis cognoscere leges,
Discere si cupias cultiùs ore loqui;
Addiscas veterum clarissima scripta virorum,
Et quos authores turba Latina docet.
Nunc te Virgilius, nunc ipse Terentius optat,
Nunc simul amplecti te Ciceronis opus;
Quos qui non didicit, nil præter somnia vidit,
Certat & in tenebris vivere Cimmeriis.
Sunt quos delectat (studio virtutis honestæ
Posthabito) nugis tempora conterere.
Sunt quibus est cordi, manibus, pedibusve sodales,
Aut alio quovis sollicitare modo:
Est alius, qui se dum clarum sanguine iactat,
Insulso reliquis improbrat ore genus.
Te tam prava sequi nolim vestigia morum,
Ne tandem factis præmia digna feras.
Nil dabis aut vendes, nil permutabis, emésve,
Ex damno alterius commoda nulla feres.
Insuper & nummos, irritamenta malorum,
Mitte aliis, puerum nil nisi pura decent.
Clamor, rixa, joci, mendacia, furta, cachinni,
Sint procul à vobis; Martis & arma procul.
Nil penitus dices quod turpe aut non sit honestum
Est vitæ, ac pariter janua lingua necis.
Ingens crede nefas cuiquam maledicta referre,
Jurare aut magni numina sacra Dei.
Denique servabis res omnes, atque libellos,
Et tecum quoties isque, redisque, feres.
Effuge vel causas, faciunt quicunque nocentem,
In quibus & nobis displicuisse potes.

FINIS.

79.58

BREVISIMA INSTITUTIO,

Seu,

Ratio Grammatices cognoscendæ, ad omnium puerorum utilitatem præscripta:

Quam solam Regia Majestas in omnibus Scholis docendam præcipit.

DUBLINII,
Excudit *Benjaminis Tooke*, Typographus Regius; & prostant venales apud *Joseph: Wilde.*

1671.

Studium Grammatices omnibus esse necessarium.

Grammaticus labor est parvus, sed fructus in illa est
Non parvus: Parva hæc discito parve puer.
Nemo est tam doctus, qui non cognoverit ista:
Cur pudeat pueros ista labore sequi?

NATIONAL LIBRARY
ACCESSIONS
24 FEB. 1928
BOOK
OF IRELAND

In Pr Coll

De Grammatica
Et ejus partibus.

GRAMMATICA eſt rectè ſcribendi atq; loquendi Ars.

GRAMMATICÆ.
Quatuor ſunt partes:

Orthographia, Etymologia, } { Syntaxis, Proſodia.

DE ORTHOGRAPHIA.

ORthographia eſt rectè ſcribendi ratio; quâ docemur, quibus quæque dictio ſit formanda literis: ut, lectio, non Lexio: ab ὀρθὸς rectus, & γραφὴ ſcriptura.

De Literis.

EX viginti duabus literis quinque ſunt vocales, *a, e, i, o, u*: nam *y* Græca eſt.

Ex quibus variè diſpoſitis coaleſcunt Diphthongi quinque. { *æ, au, œ, ei, eu* } ut, { *Muſæ, Audio, Cœlum, Hei, Euge.* }

Reliquæ literæ conſonantes appellantur: quarum novem ſunt mutæ; *b, c, d, f, g, k, p, q, t.*

Septem autem ſemi-vocales; *l, m, n, r, ſ, x, z.*

Ex

Liquidæ: Ex quibus quatuor vocantur etiam liquidæ, *l*, *m*, *n*, *r*.

X & Z. S, verò ſuæ cujuſdam poteſtatis litera eſt: quæ interdum etiam liqueſcit. X & Z duplices ſunt conſonantes, atque etiam *I* inter duas vocales.

I & V conſonantes aliquando. Adduntur etiam conſonantibus *J* & *V*, quando ſibi vel aliis vocalibus in eadem ſyllaba præponuntur; ut, Juno, Jovis; voluntas, vultus.

K, Y, & Z, *K*, *y*, & *z*, Latinis dictionibus nunquam admiſcentur.

Haſpiratio. *H*, propriè quidem litera non eſt, ſed aſpirationis nota. Apud poetas autem interdum conſonantis vim obtinet.

Præponitur autem vocalibus omnibus, ut, Hamus, hebenus, hiatus, homo, humus, hymnus; conſonantibus verò nullis; rectè itaque enunciamus.

Hiulcus, { triſſyl. } { Hieronymus, { pentaſyl.
Hiacchus, { laba. } { Hieremias, { laba.

At in Latinis dictionibus interdum *h* poſtponitur, *c*; ut, Charus, charitas; pulcher, pulchritudo.

Bifariàm pinguntur literæ; majuſculis ſcilicet characteribus, & minuſculis. Majuſculis inchoantur ſententiæ: ut, *Deum time, Regem honora*, & propria nomina: ut, *Henricus, Anglia*.

Diligenter obſervari oportebit, quæ dictiones diphthongis ſcribantur, nam hæ quidem vel ſcribi omnino, vel ſignari debent, ut *Muſæ præſunt*, vel *Muſæ præſunt*.

Literæ majuſculæ. Literæ majuſculæ, cùm ſolæ ac paucæ ſcribuntur, aliquando ſignificant prænomen, aliquando numerum.

	A. Aulus,	P. C.	Patres conſcripti.
	C. Cajus,	Q.	Quintus, Quæſtor, Quirites.
	D. Decius,	R. P.	Reſpublica,
	G. Gaius,	Rp.	Spurius,
Ut,	L. Lucius,	Sex,	Sextus, (Romanus.
	M. Marcus,	S. P. Q. R.	Senatus, Populuſque.
	P. Publicus,	T.	Titus.
	P. R. Populus Romanus.	T. C.	Tua clementia, & ejus generis infinita.

In

In numeris verò significant.

I	1	Unum.
V	5	Quinque.
IX	9	Novem.
X	10	Decem.
XL	40	Quadraginta.
L	50	Quinquaginta.
XC	90	Nonaginta.
C	100	Centum.
D	500	Quinginta.
M	1000	Mille.

De syllabarum distinctionibus.

REctè scripturo discendum est in primis, syllabas inter scribendum aptè distinguere atque connectere.

In simplicibus vocibus, *bd*, vocali sequenti adhærent: ut, A-bdomen, A-bdera.

Quam quidem rationem sequuntur & ista:

ct	ut	Do-ctus; San-ctus;	gm gn	ut	A-gmen. I-gnis.
pſ	ut	Scri-pſi; Sum-pſi;	ſt	ut	Ve-ſter. Magi-ſter.
ſc tn	ut	Pi-ſcis; Di-ſco; Æ-tna;	xi	ut	An-xius. Di-xi: & ſimilia.

Inter *m* & *n* non interseritur *p*. Malè igitur pingeretur Sompnus, pro somnus; Columpna, pro columna.

Post *x* non scribitur *ſ*: ut Excribo, exolvo; non exſcribo, exſolvo. In compositis cum præpositione auribus & euphoniæ serviendum est.

Ut { Occurro, Officio, Auſero, } potius quam { Obcurro. Obficio. Abfero. }

Et contrà: { Abſtineo, Obtineo, Obrepo, } non autem { Aſtineo. Ottineo. Orrepo. }

Atque

Atque hujus rei gratiâ, etiam consonantes in compositione aliquando interseruntur: ut, Redamo, redeo, ambigo, ambio.

DE ORTHOEPIA.

Orthoepia. ORthographiæ affinis est Orthoepia, hoc est, emendatè rectèque loquendi ratio, ab ὀρθὸς rectus. & ἔπος verbum.

Hic imprimis curandum est, ut præceptores tenera ac bulbutientia puerorum ora sic effingant & figurent, nè vel continuâ linguæ volubilitate, ità sermonem præcipitent, ut nusquam, nisi ubi spiritus deficit, orationem claudant: vel contrà, ad singulas quasque voces longâ interspiratione, consilescant, ructu, risu, singultu, sereatu, vel tussi, sermonis tenorem ineptè dirimentes.

Cæterùm ante omnia deterrendi sunt pueri ab iis vitiis, quæ nostro vulgo penè propria esse videntur; cujusmodi sunt Iotacismus, Lambdacismus, Ischnotes, Trauliſmus, Plateasmus, & similia.

Iotacismus: Iotacismus dicitur, quando (I) litera pleniore sono & supra justum decorum extenditur: quo vitio ex nostratibus maximè laborant Angli Septentrionales.

Lambdacismus. Lambdacismus est, ubi quis (L) nimis operosè sonat: ut Ellucet, pro elucet; Salvus, pro salvus. Nostrati vulgò diversum vitium impingitur; nempe quòd hanc literam pinguiùs justo pronunciant, dum.

Pro { Multus, Molis, Falsus, } auditur { Moultus, Moolis, Faulsus.

Ischnotes Ischnotes est quædam loquendi exilitas, quoties syllabas aliquas exiliùs & graciliùs enunciamus quàm par est; ut cùm.

Pro { Nunc, Tunc, Aliquis, Alius, } proferimus { Nync, Tync, Eliquis, Elius.

Trau-

Trauliſmus eſt hæſitantia quædam aut titubantia oris, quando eadem ſyllaba ſæpiùs repetitur: ut, Caca-canit, pro canit: Tutullius, pro Tullius. Trauliſmus.

Huic vitio ut fœdiſſimo, ita & periculoſiſſimo, ſic ſuccurrendum putat Fabius: ſi exigatur à pueris ut nomina & verſus affectatæ difficultatis, ac plurimis & aſperrimis inter ſe coeuntibus ſyllabis concatenatis, ac velut confragoſis, quàm citiſſimè volvant: ut,

Arx, tridens, roſtris, ſphinx, præſter, torrida, ſeps, ſtrix.

——— *Poſtquam diſcordia tetra*
Belli ferratos poſtes portáſq; refregit.

Plateaſmus eſt, quando craſſiùs & voce pluſquam virili loqui nitimur, ut cùm. Plateaſmus.

pro { Montes, Fontes, Pontes, } efferimus { Mountes. Fountes. Pountes.

Ut etiam pro { Ergo, Sperma, Perago, } { efferimus { Argo. Sparma. Parago.

Sunt & alibi apud noſtrates, qui pro V conſonante ſonant F, & è contrá, V, pro F. F. V. pro

ut { Folo, Fis Folui, Felle, } pro { Volo. Vis. Volui. Velle.

Et rurſum { Vero, Vers, Verre, } pro { Fero. Fers. Ferre. V. pro F.

S verò mediam inter duas vocales corruptè ſonant nonnulli,

pro { Læſus, Viſus, Riſus, } pronunciantes { Læzus. Vizus. Rizus.

H, in initio dictionis leniùs, in medio aſperiùs enunciari volunt: malè ergo.

pro

Pro	Homo,	Efferimus	Omo.
	Hamus,		Amus.
	Humus,		Umus.
	Chriſtus,		Chriſtus.
	Chriſma,		Chriſma.
	Chremes,		Cremes.
	Thus,		Tus.
	Diphthongus,		Diptongus.
	Sphæra,		Spæra.

Fœdè quoque erratur à noſtris, ubi *t* & *d* tanquam aſpiratas pronuntiant.

ut	Amath,	pro	Amat.
	Caputh,		Caput.
	Aputh.		Apud.

At innumera penè ſunt hujus generis vitia, quæ bonarum literarum candidatis, & præceptorum diligentiæ emendanda relinquimus.

De Sententiarum punctis.

NEque exigua Orthographiæ pars in ſcriptura rectè diſtinguenda conſiſtere videtur: proinde de clauſularum diſtinctionibus paucula a[d]dâſſe non fuerit ſupervacaneum.

Puncta ergô ſive notæ, quibus in ſi[g]nando utuntur eruditi, Latinis dicuntur, Subdiſtinctio, Media diſtinctio, Plena ac perfecta diſtinctio: Græcis Comma, Colon, Periodus.

Subdiſtinctio ſeu Comma, eſt ſilentii nota, ſeu potiùs reſpirandi locus; utpote quâ pronuntiationis terminus, ſenſu manente, ita ſuſpenditur, ut quod ſequitur, continuò ſuccedere debeat. Notatur autem puncto deorſum caudato, ad hunc modum (,)

Ovid. *Utendum eſt ætate; cito pede præterit ætas;*
Nec bona tam ſequitur, quàm bona prima fuit.

Hâc item notâ diſtinguuntur orationum ſingulæ partes: ut,

Juven

Juven. *Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,*
Græculus esuriens in cœlum, jusseris, ibit.

Media distinctio, seu Colon, est ubi tantum ferè de sententia restat, quantum jam dictum est: & est perfecta Periodi pars, notatúrque duobus punctis, sic (:) ut, *Quemadmodum horologii umbram progressam sentimus, progredientem non cernimus: & fruticem aut herbam crevisse apparet, crescere autem nulli videtur: ita & ingeniorum profectus, quoniam minutis constat auctibus, ex intervallo sentitur.* Colon.

Plena distinctio, quæ & Periodus dicitur, ponitur post perfectam sententiam; quæ & puncto plano notatur, hoc modo (.) ut, Periodus.

Dic mihi Musa virum, captæ post tempora Trojæ,
Qui mores hominum, multorum vidit, & urbes.

Huc annumerari solent Parenthesis & Interrogatio.

Parenthesis est sententia duabus semilunulis inclusa; quâ remotâ, sermo tamen manet integer: ut, Parenthesis.

——*Princeps (quia bella minantur*
Hostes) militibus urbes præmunit, & armis,

Interrogatio signatur duobus punctis, ac superiore sursum curvato, sic (?) ut, Interrogatio.

Et quæ tanta fuit Romam tibi causa videndi?

DE ETYMOLOGIA.

ETymologia versatur in primis circa investigandas dictionum origines: ut, num *Cœlebs* dicatur, quasi *cœlestem vitam agens*, num *Lepus, quasi levipes.*

Cæterum Etymologia (quatenus nos hoc loco de ea differimus) est ratio cognoscendi casuum discrimina: ut, *fortis fortiter*; *lego legit*: omnésque orationis partes complectitur. Cicero Notationem, seu Veriloquium vocat. Componitur autem ab ἔτυμος verus, & λόγος sermo.

NOMEN.

DE OCTO PARTIBUS ORATIONIS.

Partes Orationis sunt octo.
- declinabiles: *Nomen*, *Pronomen*, *Verbum*, *Participium*.
- indeclinabiles: *Adverbium*, *Conjunctio*, *Præpositio*, *Interjectio*.

NOMEN.

Nomen.

NOmen est pars orationis, quæ rem significat sine ulla temporis aut personæ differentia.

Nomen dupliciter dicitur: Substantivum; & Adjectivum.

Substantivum.

Substantivum est, quod nihil addi postulat ad suam significationem exprimendam.

Est autem substantivum duplex
- Appellativum, &
- Proprium.

Appellativum.

Appellativm est, quod rem multis communem significat: ut, *Homo*, *lapis*, *justitia*, *bonitas*.

Proprium.

Proprium est, quod rem uni individuo propriam significat; ut, *Jesus*, *Maria*, *Londinum*, *Thamesis*.

Propria nominis tria sunt genera.

Prænomen.

Prænomen, quod vel differentiæ causa, vel veteri ritu præponitur; ut, *Lucius*, *Publius*, *Aulus*, *Marcus*.

Nomen.

Nomen, quod suum est cuique: ut, *Petrus*, *Paulus*, *Cato*, *Tullius*.

Cognomen.

Cognomen, quod vel à cognatione impositum est; ut, *Gracchus*, *Fabius*, *Scipio*, *Cicero*: vel ab eventu aliquo; ut, *Africanus*, *Macedonicus*, *Germanicus*.

Adjectivum.

Adjectivum est quod Substantivo indiget, cui in oratione adhæreat; ut, *Piger*, *alacris*, *candidus*, *clemens*.

Adjectivum est duplex: commune & proprium.

Commune.

Commune est quod affectionem multis communem significat: ut, *Bonus*, *malus*, *solers*, *satur*.

Proprium.

Proprium est, quod affectionem uni individuo peculiarem significat; ut; *Gradivus Marti*; *Quirinus Romulo*.

DE

DE ACCIDENTIBUS NOMINI.

Nomini accidunt ſeptem: Nom. accid. 7.

Species, Figura, Numerus, Caſus, Genus, Declinatio, Comparatio.

DE SPECIE

Species Nominum eſt duplex: { Primitiva, & Derivativa. } Species.

Primitiva eſt, quæ aliunde non trahitur. Primitiva.

Derivativa eſt, quæ aliunde formatur. Derivativa.

Primitiva ſubjiciuntur hæc quæ ſequuntur, & hujuſmodi.

Collectivum ſcilicet, quod ſingulari numero multitudinem ſignificat: ut, *Concio, cœtus, plebs, turba, pecus, grex.* Collectivum.

Fictitium, quod à ſono fingitur: ut *Sibilus, tintinnabulum, ſtridor, clangor.* Fictitium.

Interrogativum: ut, *Quis, uter, qualis, quantus, quot, nunquis:* Quæ aliquando migrant in indefinita, aliquando in relativa. Interrogativum.

Redditivum, quod interrogativo reſpondet: ut, *Talis, tantus, tot.* Redditivum.

Numerale, cujus ſpecies hæ numerantur. Numerale.

Cardinale, à quo, ceu à fonte, alii numeri dimanant: ut, *Vnus, duo, tres, quatuor.* Cardinale.

Ordinale: ut, *Primus, ſecundus, tertius, quartus.* Ordinale.

Diſtributivum: ut, *Singuli, bini, terni, quaterni.* Diſtributivum.

Partitivum, quod ſignificat vel multa ſingulatim; ut, *Quiſque, unuſquiſque, uterque, neuter*: vel unum e multis: ut, *Alter, aliquis, cætera, reliquus.* Partitivum.

Univerſale: ut, *Omnis, cunctus, nullus, nemo.* Univerſale.

Particulare; ut, *Aliquis, quiſquam, ullus, quidam.* Particulare.

Derivativa. Derivativa autem has ſpecies ſubjectas habet; nimirū

Verbale. Verbale: ut, *Lectio, litura, auditus, aratrum.*

Patrium. Patrium: ut, *Eboracenſis, Londinenſis, Oxonienſis, Ætonenſis.*

Gentile. Gentile: ut, *Græcus, Latinus, Hebræus, Anglus.*

Patronymicum. Patronymicum, quod vel à patre, vel ab alia, quapiam ſuæ familiæ perſona derivatur.

ut
- *Æacides*, filius vel nepos *Æaci.*
- *Nerine*, filia vel neptis *Nerei.*
- *Latoïdes*, filius *Latonæ.*
- *Menelais*, uxor *Menelai.*

Diminutivum. Diminutivum: ut, *Regulus, popellus, majuſculus, miſculus.*

Poſſeſſivum. Poſſeſſivum: ut, *Herilis, ſervilis, regius, paternus.*

Materiale. Materiale: ut, *Faginus, lapideus, gemmeus, aureus.*

Locale. Locale: ut, *Hortenſis, agreſtis, marinus, montanus.*

Adverbiale. Adverbiale. ut, *Hodiernus, heſternus, craſtinus, clandeſtinus.*

Participiale. Participiale: ut, *Amandus, docendus, videndus, ſcribendus.*

Et quæ in *lis* exeunt a verbis deducta: ut, *Fictilis, coctilis, flexilis, penſilis.*

DE FIGURA.

Figura nominum. Figura aut eſt ſimplex, ut *Juſtus*: aut compoſita, ut *Injuſtus*. Sunt qui huc addunt & decompoſitum; ut, *Irreparabilis.*

DE NUMERO.

Numerus. Numeri ſunt duo: Singularis de uno; ut, *Pater*: Pluralis de pluribus; ut, *Patres.*

DE CASU.

Caſus nominum ſunt ſex.

Nominativus. Nominativus, qui & rectus dicitur, eſt prima vox quâ rem aliquam nominamus.

Genitivus. Genitivus, qui ſignificat cujus ſit res quæpiam; atq; hic Patrius, gignendi, aut interrogandi caſus dici ſolet.

Dativus. Dativus, ſive dandi caſus dicitur, quo quid cuipiam attribuimus.

Octavus caſus. Sub hac voce octavum etiam caſum com-

comprehenderunt: ut, *It clamor cœlo*, id eſt, *in cœlum*.

Accuſativus, qui & Incuſativus, vel Cauſativus dici poteſt, qui verbum ſequitur; utpote in quem actio verbi immediate tranſit: ut, *Amo patrem*. Accuſativus.

Vocativus, quem & ſalutatorium vocant, vocandis compellandíſve perſonis accommodatur. Vocativus.

Ablativus, quo quippiam ab aliquo auferri ſignificamus. Hic ſextus atque Latinus caſus appellatur, nempe quod Latinorum ſit proprius. Ablativus Latinus caſus.

DE GENERE.

Genus eſt ſexûs diſcretio. Et ſunt genera numero ſeptem: Maſculinum, cujus nota eſt *Hic*: fœmininum, *Hæc*: neutrum, *Hoc*: commune, *Hic & Hæc*: commune trium, *hic, hæc, & hoc*: dubium, *hic* vel *hæc*: epicœnum ſeu promiſcuum, quum ſub una generis nota utrumq; ſexum complectimur: ut, *Hic anſer, hæc aquila*. Quanquam hoc quidem genus ad præſens negotium non ità propriè ſpectare videtur; cùm hoc quidem loco non de natura rerum agatur, ſed de qualitate vocum. Genera ſeptem.

Porrò inter commune genus & dubium hæc eſt differentia: quod ubi ſemel communis generis nomini adjectivum copulaveris, non jam integrum fuerit de eadem re loquenti, mutare genus adjectivi: ut ſi dixeris, *Durus parens*, aut *Canis fœta*; quamdiu de eiſdem ipſis individuis loquêris, non licebit mutato genere dicere, *Parentem iniquam*, aut *Canem fœtum*. At verò, dubii generis ſubſtantivo poſito, etiamſi adjectivum maſculinum addideris, nihilo tamen ſeciùs de eadem re ſermonem continuanti, licuerit pro tuo arbitratu mutare genus adjectivi: ut ſi dixeris, *Durum corticem*, poteris etiam de eodem loqui, pergens dicere, *eandem corticem eſſe & amaram*. Communis & dubii differentia.

Ut autem genera nominum ad amuſſim calleas, hi ſequentes canones tibi ſummâ diligentiâ imbibendi ſunt, quos & *Guiliel. Lilio* Anglo acceptos referre debes.

Maſcula ſunt nomina Divorum, Fluviorum, Menſium, Ventorum. Fœminina Dearum, Mulierum, Urbium, Regionum, Inſularum. Exceptio. Etiam * Hippo. Etiam * Reate, Cære. Appel. Arborum, fœmin. Rectius qui legunt mas pinus, viz. Pinaſter Nomina Volucrum, Ferarum Piſcium. Exceptio Generalis. viz. de appellativis.

GUILIELMI LILII

Regulæ generales propriorum.

PRopria quæ maribus tribuuntur, maſcula dicas: Ut ſunt divorum; Mars, Bacchus, Apollo: virorum; Vt Cato, Virgilius: fluviorum; ut, Tybris, Orontes: Menſium; ut, October: ventorum; ut, Libs, Notus, Auſter.

De Fœmininis.

PRopria fœmineum referentia nomina ſexum, Fœmineo generi tribuuntur: ſive dearum Sunt; ut, Juno, Venus: mulierum; ceu, Anna, Philotis: Vrbium; ut, Elis, Opus: regionum; ut, Græcia, Perſis: Inſulæ item nomen; ceu, Creta, Britannia, Cyprus.

*Excipienda tamen quædam ſunt urbium; ut iſta Maſcula, *Sulmo, Agragas: quædam neutralia, ut *Argos, Tibur, Præneste: & genus Anxur quod dat utrumque.*

Regulæ generales Appellativorum.

*APpellativa arborum erunt muliebria; ut, alnus, Cupreſſus, cedrus. Mas * ſpinus, mas oleaſter. Et ſunt neutra, ſiler, ſuber, thus, robur, acerque.*

Epicœna.

*SUnt etiam Volucrum; ceu, paſſer, hirundo: ferarum; Ut, Tigris, Vulpes: & piſcium; ut, oſtrea, cetus, Dicta epicœna: quibus vox ipſa genus feret aptum. Attamen ex * cunctis quæ diximus ante, notandum Omne quod exit in* um, *ſeu Græcum ſive Latinum, Eſſe genus neutrum; ſic invariabile nomen.*

Sed nunc de reliquis, quæ Appellativa vocantur, Aut quæ ſunt tanquam Appellativa, ordine dicam:

Nam

Nam genus his ſemper dignoſcitur ex genitivo,
Infrà ut monſtrabit ſpecialis regula triplex.

Tres regulæ ſpecia'es

Prima regula ſpecialis.

NOmen non creſcens genitivo, ceu, caro, carnis,
Capra capræ, nubes nubis, genus eſt muliebre.

Regula ſpecialis prima.

Quoniam Lilius noſter genus nominum appellativorum ex genitivo dignoſcendum docet, admonendi hoc loco ſunt pueri, hanc primam regulam eſſe omnium nominum appellativorum non creſcentium in genitivo; cujus generis ſunt omnia primæ & quartæ inflexionis; & ſecundæ etiam, præter paucula quædam, quæ infrà in tertia regula excepta reperies.

Pertinent etiam ad hanc claſſem pleraque tertiæ declinationis: cujuſmodi ſunt, Labes, labis; peſtes peſtis; vis, genitivo vis; mater, matris; caro, carnis.

Maſculina excepta ex non creſcentibus.

MAſcula nomina in a *dicuntur multa virorum;*
Vt ſcriba, aſſecla, ſcurra, & rabula, lixa, laniſta.
Maſcula, Græcorum quot declinatio prima
Fundit in as *&* in es; *& ab illis quot per* a *fiunt;*
*Vt, ſatrapas, ſatrapa; * athletes, athleta. Leguntur*
Maſcula item, verres, natalis, aqualis: ab aſſe
Natà, ut Centuſſis: conjunge lienis, & orbis;
Callis, caulis, follis, collis, menſis, & enſis,
Fuſtis, funis, panis, penis, crinis, & ignis,
Caſſis, faſcis, torris, ſentis, piſcis, & unguis,
Et vermis, vectis, poſtis, ſociatur & axis.
Maſcula in er, *ceu venter: in* os *vel* us, *ut logos, annus.*

1 Nomina virorum in a
2. In as, es, & a, primæ declinat. Græcorum.
* Sic Poeta. Cometa. Bibliopola
3. Verres &c.
In er, os, & us.

Fœminina non creſcentia.

FOeminei generis ſunt mater, humus, domus, alvus,
Et colus, & quartæ pro fructu ficus, acûſque,
Porticus,

Fœmin. excepta in er, os, & us.

Porticus, atque tribus, ſocrus, nurus & manus, idus:
Huc anus addenda eſt, huc myſtica vannus Iacchi:
His jungas os *in* us *vertentia Græca; papyrus,*
Antidotus, coſtus, diphthongus, byſſus, abyſſus,
Viz. nardus, Methodus, Dialectus, &c. *Cryſtallus, ſynodus, ſaphirus, eremus & Arctus,*
Cum multis aliis, quæ nunc perſcribere longum eſt.

Neutra non creſcentia.

NEutrum nomen in e, *ſi gignit* is, *ut mare, rete:*
Et quot in on *vel in* um *fiunt; ut harbiton, ovum.*
Eſt neutrum hippomanes genus, & neutrum cacoëthes,
Et virus, pelagus: neutrum modò, mas modò, vulgus.

Dubia non creſcentia.

INcerti generis ſunt talpa, & dama, canalis.
Halcyonis, finis, clunis, reſtis, penus, amnis,
Pampinus, & corbis, linter, torquis, ſpecus, anguis,
Pro morbo ficus fici dans, atque phaſelus,
Lecythus, ac atomus, groſſus, pharus, & paradiſus.

Communia non creſcentia.

COmpoſitum à verbo dans a commune duorum eſt:
Grajugena à gigno, agricola à colo, id advena mon-
Excipe Puerpera. *A venio: adde ſenex, auriga, & verna, ſodalis, (ſtrat*
Vates, extorris, patruelis, pérque duellis,
Affinis, juvenis, teſtis, civis; canis, hoſtis.

Secunda regula ſpecialis.

Regula ſpecialis ſecunda. *NOmen creſcentis penultima ſi genitivi*
Syllaba acuta ſonat, velut hæc pietas pietatis,
Virtus virtutis monſtrant, genus eſt muliebre.

Huc ſpectant quæ acuunt penultimam genitivi creſcentis; qualia ſunt omnia quintæ inflexionis, præter *Fides*.

Omnia item monoſyllaba, præter *Vis*. Reliqua omnia ſunt tertiæ declinationis: ut ſunt omnia deſinentia

In

In
- C, In ut Halec, halêcis. / Delphin, inis.
- An ut Titan, anis.
- Ans ut Infans, Quadrans. antis.
- Ens ut Continens. Triens. entis
- Uns ut Decuns, decuncis.

In *er* longum, quæ Græcis per η ſcribuntur: ut, Character, crater, ſtater, ſoter, êris.

Latina in *or* ad tertiam regulam pertinent: quare mulier haud rectè in hac claſſe collocatur.

In
- Inx, Anx ut Syrinx, ingis. / Phalanx, angis.
- Unx ut Deunx, Septunx, uncis.
- Ons ut Effrons, Bifrons, ontis.
- Ors ut Cohors, Conſors, ortis.

Præterea in *o* Latina, quæ *ônis* & *ênis* habent in genitivo: ut, Lectio, ligo, ſpado, ônis; Anio, ênis.

Præter paucula gentilia, quæ ad tertiam regulam pertinent: ut, Macedo, Brito, Saxo, Vangio, Lingo, ŏnis

In *al* neutra: ut, Vectigal, animal, âlis: Cætera in *al* ſunt tertiæ regulæ.

In *en*, quæ *ênis* habent in genitivo: ut, Lien, Siren, ênis. Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In ων Græca, quæ retinent ω in genitivo: ut, Damon, Ladon, Simon, Trion, ônis.

Quædam variant: ut, Orion, Edon, Egeon, ônis & ŏnis: Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In *ar* Latina: ut, Laquear, exemplar, calcar, âris: præter Jubar, nectar, ăris; hepar, hepătis.

In *or* Latina: ut, Amor, timor, uxor, ôris.

Præter ſequentia, quæ ad tertiam regulam ſpectant: ut,

ut Arbor, marmor, æquor, ador, robor, &c. ŏris Et Græca quoque nonnulla: ut, Rhetor, Hector Neſtor, Stentor, &c. ŏris.

In *as* Latina: ut, Majeſtas, lenitas, humilitas, humanitas, &c. atis. Excipe, Anas, anătis; & Græca quædam ut, Lampas, monas, trias, decas, ădis.

In *es* Latina aliquot: ut, Quies, magnes, locuples, ētis; Merces, hæres' cohæres, ēdis.

Accedunt his etiam Græca quædam: ut, Lebes tapes, Dares, Chremes, ētis.

* Pyrois, entis. In *is*, quæ faciunt ītis, īnis, & īdis * in genitivo: ut, Samnis, Quiris, ītis: Salamis, Trachis, īnis: Pſophis, Crenis, īdis: Cætera ſunt tertiæ regulæ.

In *os* Latina: ut, Cuſtos, ōdis: Nepos, ōtis. Præter Compos, impos, ōtis.

Et Græca quæ retinent *o* in penultima genitivi: ut, Heros, Minos, ōis. Rhinoceros, ægoceros, ōtis.

In *us* quæ mittunt genitivum ſingularem in ūtis, ūdis, ūris, ūntis: ut, Salus, palus, tellus, * Opus. Præter unam vocem, Pecus pecŭdis.

* Pro civitate Locr.

Huc pertinent & comparativa neutra in *us*: ut. Sanctius, probius, melius, pejus, ōris.

In *ax*, tam Latina quà Græca: ut, Limax, formax, thorax, Phæax, audax, bibax, ācis.

Excipe, Græca quædam appellativa & gentilia: ut, Abax, ſtorax, ſtyrax, ſmilax, colax, corax, dropax, Pharnax, Candax, ācis: Syphax, tamen variat ācis, & ăcis.

In *ex* paucula quædam: ut, Vervex, ēcis; Vibex, icis; Exlex, ēgis; Alex, alēcis.

Reliqua in *ex* ad tertiam regulam referenda ſunt.

In *ix* Latina & Græca: ut, Lodix, radix, cornix, ſpadix; fœlix, phœnix, perdix, coturnix, &c. īcis. Et verbalia omnia in *trix*: ut, Victrix, nutrix, motrix, lotrix, &c. īcis. Cætera pertinent ad tertiam regulam.

In *ox* ſubſtantiva & adjectiva: ut, Celox, velox, ōcis. Præter Cappadox, ŏcis; Allabrox, ŏgis; & quædam alia
In *ux*; ut, Pollux, Pollûcis, Cætera ſunt tertiæ regulæ.
In *yx*: ut, Bombyx, bombycis: Bebryx autem variat Bebrycis. Cætera ad tertiam regulam relegari debent
In s Græca, præcedente *p*: ut, Hydrops, Cyclops, conops, Cercops, ôpis. Reliqua in *ops* ad tertiam regulam referenda ſunt.

Maſculina excepta ex acutè creſcentibus.

Mono-ſyllaba quædam.

MAſcula dicuntur monoſyllaba nomina quædam, Sal, ſol, rex, & ſplen, Car, Ser, vir, vas vadis, as, mas Bes, Cres, præs, & pes, glis, gliris habens genitivo: Mos, flos, ros, & Tros, mus, dens, mons, pons, ſimul & fons, Seps pro ſerpente, grips, Thrax, rex, grex gregis, & Phryx.

Polyſyllaba in n & o.

Maſcula ſunt etiam polyſyllaba in n; *ut, Acarnan, Licben & delphin: & in* o *ſignantia corpus; Vt leo, curculio: ſic ſenio, ternio, ſermo.*

In er, or, & os.

Maſcula in er, or, *&* os; *ceu, crater, conditor, heros: Sic torrens, nefrens, oriens, cum pluribus in* dens: *Quale hidens, quando pro inſtrumento reperitur: Adde gigas, elephas, adamas, Garamáſque, tapéſque. Atque lebes, Cures, magnes, unúmque, meridies nomen quintæ: & quæ componuntur ab aſſe; Vt dodrans, ſemis, jungantur maſcula Samnis, Hydrops, nyctícorax, thorax, & maſcula vervex, Phœnix & bombyx pro vermiculo. Attamen ex his Sunt mnliebre genus, Syren, mulier, ſoror, uxor.*

Neutra excepta ex acutè creſcentibus.

Neut. mel, fel, lac, &c. & in al, ar, polyſyllaba.

SUnt neutralia & hæc monyſyllaba nomina, mel, fel, Lac, far, ver, cor, æs, vas vaſis, os oſſis, & oris, Rus, thus, jus, crus, pus. Et in al *polyſyllaba, in* árque *Vt, Capital, laquear. Neutrnm halec & muliebre.*

Dubia acutè creſcentia.

Halec.

SUnt dubia hæc Python, ſcrobs, ſerpens, bubo, rudens, (grus, Perdix, lynx, lymax, ſtirps pro trunco, pedis & calx: Adde dies numero tantùm mas eſto ſecundo.

Com-

ut Arbor, marmor, æquor, ador, robor, &c. ŏris Et Græca quoque nonnulla: ut, Rhetor, Hector Neſtor, Stentor, &c. ŏris.

In *as* Latina: ut, Majeſtas, lenitas, humilitas, humanitas, &c. atis. Excipe, Anas, anătis; & Græca quædam ut, Lampas, monas, trias, decas, ădis.

In *es* Latina aliquot: ut, Quies, magnes, locuples, ētis; Merces, hæres' cohæres, ēdis.

Accedunt his etiam Græca quædam: ut, Lebes tapes, Dares, Chremes, ētis.

In *is*, quæ faciunt ītis, īnis, & īdis * in genitivo: ut, Samnis, Quiris, ītis: Salamis, Trachis, īnis: Pſophis, Crenis, īdis: Cætera ſunt tertiæ regulæ.

* Pyrois, entis.

In *os* Latina: ut, Cuſtos, ōdis: Nepos, ōtis. Præter Compos, impos, ōtis.

Et Græca quæ retinent *o* in penultima genitivi: ut, Heros, Minos, ōis. Rhinoceros, ægoceros, ōtis.

In *us* quæ mittunt genitivum ſingularem in ūtis, ūdis, ūris, ūntis: ut, Salus, palus, tellus, * Opus. Præter unam vocem, Pecus pecŭdis.

* Pro civitate Locr.

Huc pertinent & comparativa neutra in *us*: ut. Sanctius, probius, melius, pejus, ōris.

In *ax*, tam Latina quà Græca: ut, Limax, formax, thorax, Phæax, audax, bibax, ācis.

Excipe, Græca quædam appellativa & gentilia: ut, Abax, ſtorax, ſtyrax, ſmilax, colax, corax, dropax, Pharnax, Candax, ācis: Syphax, tamen variat ācis, & ăcis.

In *ex* paucula quædam: ut, Vervex, ēcis; Vibex, īcis; Exlex, ēgis; Alex, alēcis.

Reliqua in *ex* ad tertiam regulam referenda ſunt.

In *ix* Latina & Græca: ut, Lodix, radix, cornix, ſpadix; fœlix, phœnix, perdix, coturnix, &c. īcis. Et verbalia omnia in *trix*: ut, Victrix, nutrix, motrix, lotrix, &c. īcis. Cætera pertinent ad tertiam regulam.

In *ox* ſubſtantiva & adjectiva: ut, Celox, velox, ōcis. Præter Cappadox, ŏcis; Allabrox, ŏgis; & quædam alia
In *ux*; ut, Pollux, Pollûcis, Cætera ſunt tertiæ regulæ.
In *yx*: ut, Bombyx, bombycis: Bebryx autem variat Bebrycis. Cætera ad tertiam regulam relegari debent
In s Græca, præcedente *p*: ut, Hydrops, Cyclops, conops, Cercops, ôpis. Reliqua in *ops* ad tertiam regulam referenda ſunt.

Maſculina excepta ex acutè creſcentibus.

Mono-ſyllaba quædam.

MAſcula dicuntur monoſyllaba nomina quædam,
Sal, ſol, rex, & ſplen, Car, Ser, vir, vas vadis, as, mas
Bes, Cres, præs, & pes, glis, gliris habens genitivo:
Mos, flos, ros, & Tros, mus, dens, mons, pons, ſimul & fons,
Seps pro ſerpente, grips, Thrax, rex, grex gregis, & Phryx.

Polyſyllaba in n & o.

Maſcula ſunt etiam polyſyllaba in n; *ut, Acarnan,*
Licben & delphin: & in o *ſignantia corpus;*
Vt leo, curculio: ſic ſenio, ternio, ſermo.

In er, or, & os.

Maſcula in er, or, *&* os; *ceu, crater, conditor, heros:*
Sic *torrens, nefrens, oriens, cum pluribus in* dens:
Quale hidens, quando pro inſtrumento reperitur:
Adde gigas, elephas, adamas, Garamáſque, tapéſque.
Atque lebes, Cures, magnes, unúmque, meridies nomen quintæ: & quæ componuntur ab aſſe;
Vt dodrans, ſemis, jungantur maſcula Samnis,
Hydrops, nyctícorax, thorax, & maſcula vervex,
Phœnix & bombyx pro vermiculo. Attamen ex his
Sunt mnliebre genus, Syren, mulier, ſoror, uxor.

Neutra excepta ex acutè creſcentibus.

Neut. mel, fel, lac, &c. & in al, ar, polyſyllaba.

SUnt neutralia & hæc monyſyllaba nomina, mel, fel,
Lac, far, ver, cor, æs, vas vaſis, os oſſis, & oris,
Rus, thus, jus, crus, pus. Et in al *polyſyllaba, in* árque
Vt, Capital, laquear. Neutrnm halec & muliebre.

Halec.

Dubia acutè creſcentia.

SUnt dubia hæc Python, ſcrobs, ſerpens, bubo, rudens, (grus,
Perdix, lynx, lymax, ſtirps pro trunco, pedis & calx:
Adde dies numero tantùm mas eſto ſecundo.

Com-

Communia acutè creſcentia.

Sunt commune, Parens, autórque, infans, adoleſcens,
Dux, illex, hæres, exlex; à fronte creata,
*Vt bifrons: cuſtos, bos, *fur, ſus, atque ſacerdos.*

* Sic Latro.

Tertia & ultima regula ſpecialis.

Tertia regula ſpecialis.

NOmen creſcentis penultima, ſi genitivi
Sit gravis, ut ſanguis genitivo ſanguinis, eſt mas.

Huc ſpectant penultimam genitivi creſcentis gravantia, cujus generis ſunt paucula illa ſecundæ declinationis de quibus ſuprà meminimus; videlicet, Socer, gener, puer, ĕri; adulter, ĕri; Presbyter, ĕri.

Compoſita à vir viri: ut, Levir, Triumvir, Decemvir, Centumvir, ĭri.

Compoſita item à gero & fero: ut, Armiger, claviger, caduciſer, lucifer, ĕri: & adjectiva quædam: ut, Tener, dexter, proſper, ĕri; Satur, ŭri. Spectant huc & Græca omnia neutrius generis in *a*: ut, Poëma, dogma, ſophiſma, ænigma, ătis.

In *yr* item Græca: ut, Martyr, Martyris; Pſithyr, pſithyris.

Omnia item in *ur* Latina: ut, Augur, murmur, furfur, cicur, ŭris.

In *ut* etiam omnia: ut, Caput, capitis; Occiput, occipitis.

Præterea in *o* Latina omnia, præter illa quæ ſuperiùs excipiuntur: ut, Imago, ſartago, ordo, cardo, ĭnis.

In *l*: ut, Anniba*l*, ălis; mugil, ĭlis: Conſul, Præſul, ŭlis.

In *en*: ut, Pecten, tibicen, carmen, crimen, ĭnis.

In *on* Græca, quæ ſumunt *o* parvum in penultima genitivi ſingularis: ut, Canon, dæmon, architecton, Philemon, ŏnis.

In *or* Latina & Græca: ut, Arbor, æquor, marmor, pantocrator, apator, ŏris.

In *as*: ut, Anas, anătis.

Et Græca: ut, Arcas, chilias, hebdomas, enneas, ădis.
In *es* Latina: ut, Fomes, limes, ĭtis; præſes, deſes, ĭdis.
In *is* Latina & Græca: ut, Sanguis, pollis, ĭnis; Tyrannis, paropſis, ĭdis.
In *ar* Latina & Græca: ut, Jubar, compar, nectar, bacchar, ăris.
In *er* Græca: ut, Aër, æther, ĕris.
In *s* præcedente conſonante, tam Latina, quàm * Græca: ut,

Princeps,	cĭpis;	Æthiops,	ŏpis;
Hyems,	ĕmis;	Arabs,	ăbis;
Inops,	ŏpis;	Chalibs,	ybis.

* Eccipe quædam in ps.

In *os* Latina: ut, Compos, ŏtis.
In *us* Latina & Græca; ut, Pecus, decus, ŏris; vellus, vulnus, ĕris; Tripus, Oedipus, ŏdis.
In *ax* Græca: ut, Abax, ſtorax, colax, climax, ăcis.
In *ex* Græca: ut, Index, vindex, carnifex, aruſpex, ĭcis.
In *ix* Latina & Græca: ut, Varix, fornix, calix, ĭcis; Maſtix, ĭgis.
In *ox* Latina & Græca: ut, Præcox, Cappadox, ŏcis; Allobrox, Polyphlox, ŏgis.
In *ux* Latina: ut, Conjux, conjŭgis; Redux, redŭcis.
Denique in *yx* Græca: ut, Onyx, Sardonyx, Ceryx, Eryx, ychis.

Femin. excepta ex graviter creſcentibus.

Fœminei generis ſit hyperdiſſyllabon in do,
Quod dinis; *atque in* go, *quod dat* ginis *in genitivo.* Hyperdiſſyllabon in do & go.
Id tibi dulcedo faciens dulcedinis, idque
Monſtrat compago compaginis: adjice virgo,
Grando, fides, compes, teges, & ſeges, arbor, hyems que:
Sic Bacchar, ſindon, Gorgon, icon & Amazon.
Græcula in as *vel in* is *finita: ut, Lampas, Iaſpis,* Græcula in as & is.
Caſſis, cuſpis; in us *vox una pecus pecudis dans,*
His forfex, pellex, carex, ſimul atque ſupellex,
Appendix, biſtrix, coxendix, adde filixque.

Neutra

Neutra excepta ex graviter creſcentibus.

Inanimat in a, en, ar, ur, us, put, excipe.

ESt neutrale genus ſignans rem non animatam,
Nomen in a ; *ut problema* : en; *ut omen:* ar; *ut jubar:* ur *dans;*
Vt jecur : us; *ut onus* : put ; *ut occiput. Attamen ex his*
Maſcula ſunt, pecten, furfur : ſunt neutra, cadaver :
Verber, iter, ſuber, pro fungo tuber, & uber,
Gingiber, & laſer, cicer, & piper, atque papaver,
Et ſiſer, atque ſiler. Neutra aquor, marmor, adórque
Atque pecus, quando pecoris facit in genitivo.

Dubia ex graviter creſcentibus.

SUnt dubii generis, cardo, margo, cinis, obex,
Pulvis, adeps, forceps, pumex, ramex, anas, imbrex:
Adde culex, natrix, & oynx cum prole, ſilexque :
Quamvis hæc melius vult maſcula dicier uſus.

Communia ex graviter creſcentibus.

COmmunis generis ſunt iſta, vigil, pugil, exul,
Præſul, homo, nemo, martyr, Lygur, augur, & Arcas,
Antiſtes, miles, pedes, interpres, comes, hoſpes ;
Sic ales, præſes, princeps, auceps, eques, obſes :
*Atque * alia à verbis quæ nomina multa creantur ;*
Vt conjux, judex, vindex, opifex, & aruſpex.

*Sic Artifex, municeps, particeps.

Regula Adjectivorum generalis.

ADjectiva unam duntaxat habentia vocem,
Vt fœlix, audax, retinent genus omne ſub una :
Sub gemina ſi voce cadant, velut omnis & omne,
Vox commune duûm prior eſt, vox altera neutrum :
At ſi tres variant voces, ſacer ut ſacra ſacrum :
Vox prima eſt mas, altera fœmina, tertia neutrum.
At ſunt quæ flexu propè ſubſtantiva vocares,
Adjectiva tamen naturâ uſuque reperta :
Talia ſunt pauper, puber, cum degener, uber,
Et dives, locuples, ſoſpes, comes atque ſuperſtes ;
Cum paucis aliis, quæ lectio juſta docebit.

Hæc

Hæc proprium quendam ſibi flexum adſciſcere gaudent.
Campeſter, volucer, celeber, celer, atque ſaluber:
Junge pedeſter, equeſter, & acer: junge paluſter,
Ac alacer, ſylveſter. At hæc tu ſic variabis:
Hic celer, hæc celeris, neutro hoc celere: Aut alitet ſic;
Hic atque hæc celeris, rurſum hoc celere eſt tibi neutrum.
Sunt quæ deficiunt genere adjectiva notanda,
De quibus atque aliis alibi tibi mentio fiet.

DE DECLINATIONE.

DEclinatio eſt variatio dictionis per caſus. Sunt autem declinationes numero quinque. Declinationes nominum.

PRima declinatio complectitur quatuor terminationes: Prima nominum declinatio.

A, *As*, } ut { Menſa; Æneas; } { *Es*, *E*, } ut { Anchiſes; Penelope.

Porrò Græca ſunt omnia quæ in { *As*, *Es*, *E*, } finiuntur: ut, { Thomas Anchiſes Phœbe.

Sunt qui huc addunt Hebræa quædam in *am*: ut, Adam, Adæ. Abraham, Abrahæ. Quæ tamen melius ad Latinorum formam redacta, ad hunc modum inflexeris: Adamus, Adami; Abrahamus, Abrahami.

As, accuſativum in *am* & in *an* facit, ut, Æneas, Æneam, vel Æneanı; vocativum in *a*; ut, Æneas, Ænea. As.

Es, in accuſativo *en* ſumit; ut, Anchiſes, Anchiſen: in vocativo & ablativo *e* vel *a*; ut, Anchiſe, vel Anchiſa Es.

E, genitivum in *es* mittit, dativum in *e*, accuſativum in *en*, vocativum & ablativum in *e*; ut, E.

Nom.	Penelope,	Acc.	Penelopen,
Gen.	Penelopes,	Voc.	Penelope,
Dat.	Penelope,	Abl.	Penelope.

As, in genitivo omnium Latinorum interdum reperitur ad Græcorum imitationem: ut, Pater-familiâs Filius-familiâs. Id quod veteres obſervabant in multis aliis: Ennius; *Dux ipſe viâs:* As in Genit.

Livius

Livius Andronicus; *Mercurius, cúmque eo, filius Latonâs*, pro *Latonæ*. Sic. Nævius; *Filii terrâs*, pro *terræ*. Virgilius; *Nec aurâs, nec sonitûs memor.*

Aulai, & *pictai*, atq; id genus alia, priscis relinquito.

Genitivus pluralis interdum Syncopen admittit: ut, *Æneadûm, Grajugenûm*; pro *Æneadarum, Grajugenarum.*

Hæc dativos & ablativos plurales mittunt in *âbus*; *Dea, mula, equa, liberta, ambæ, duæ*, âbus,

Hæc vero tam in *is*, quàm in *âbus*; *Filia, filiis* vel *filiabus*; *Nata, natis* vel *natabus.*

SECUNDA DECLINATIO.

Secunda declinatio.

Secundæ declinationis terminationes sunt apud Latinos quinque; Er, Ir, Ur, Us, Um, ut Aper. *Vir. Satur. Dominus. Templum.*

Et Græcorum Os, On, Eus, ut *Delos. Ilion. Orpheus.*

Attica in *ὸς* genitivum in *ô* mittunt, accusativum in *on*: ut, *Androgeôs, Androgeô*; Accus. *Androgeôn.*

Quædam Græca contracta in *us*, vocativum formant in *û*: ut, *Panthus*, ô *Panthû*: *Oedipus*, ô *Oedipû*. Notabis & Latina quædam, tam in *us* quam in *e* mittere vocativum singularem: ut, *Agnus, vulgus, lucus, fluvius, chorus, populus* pro natione.

Eus, genitivum format in *ei* vel *eos*, dativum in *ei*. accusativum in *ea*, vocativum in *eu*: ut, *Orpheon.*

Nom. *Orpheus.* Gen. *Orphei* vel *Orpheos.* Dat. *Orphei.* Acc. *Orphea.* Ovid. *Orpheum.* Voc. *Orpheu.* Abl. *Orpheo.*

Notandæ sunt denique syncopationes illæ, *Deûm, Virûm*, pro *Deorum. Virorum.*

Item

Item anomala illa ambo & Duo; quas duas voces Poëtæ etiam in accuſativo Maſculinas uſurpant: ut, Virg. *Si duo præterea tales Idæa tuliſſet Terra viros.* Hor. *Nè vos titillet gloria, jurejurando obſtringam ambo.* Cic. in Phi. ſecund. *Præter duo vos, nemo ſic loquitur.*

TERTIA DECLINATIO.

TErtia declinatio admodum varia eſt: cujus difficiliores duntaxat caſus hoc loco attingemus.

Quorundam accuſativi flectuntur tantum in *im*; ut, vim, ravim, tuſſim, ſitim, magudarim, amuſſim, Charybdim. Accuſat. ſingularis.

Sic & quorundam fluviorum accuſativi: ut, Tybrim, Ararim.

Quædam accuſativos flectunt in *im* & in *em* communiter: ut, Buris, pelvis, clavis, ſecuris, puppis, torquis, turris, reſtis, febris, navis, bipennis, aqualis, *im* vel *em*.

Ablativus regulariter in *e* definit: ut Pectus, ſalus; Ablativo Pectore, ſalute. Ablativus.

Propria nomina adjectivis ſimilia, ablativos in *e* mittunt; ut Felice, Clemente, Juvenale, Martiale, &c.

At neutro deſinentia in *al*, *er*, & *e*, ablativum magna ex parte mutunt in *i*:

ut, { Vectigal, Calcar, Mare. } Ablat. { Vectigali, Calcari, Mari. }

Ablativus rete à nominativo retis eſt: non à nominativo rete. Par, cum compoſitis, tam *e* quam *i* habet: ut, Par, compar: ablativo pare, Compare, vel ri. Retis.

Hæc tamen *e* retinent, Far, hepar, jubar, nectar, gauſape, præſepe.

Et hæc propria { Soracte, Prænestе, Reate: } Ablat. { Soracte. Prænestе. Reate. }

Feſtorum nomina, quæ tantùm pluralia ſunt, genitivum interdum in *orum* mittunt, ut Agonalia, Vinalia; Genitivo Agonaliorum, Vinaliorum. Feſtorum nomina.

Interdum autem in *ium*: ut, Floralia, Feralia; genitivo, Floralium, Feralium.

Aliquando verò tam in *orum* quàm in *ium*: ut, Parentalia, Saturnalia: genitivo Parentaliorum, Saturnaliorum, vel *ium*.

Dativus verò & ablativus in *bus*: ut, Saturnalibus, Bacchanalibus; præter Quinquatriis, quod juxta ſecundam declinationem format prædictos caſus.

Menſium nomina in *er* vel *is* ablativum in *i* ſolùm mittunt: ut, September, Aprilis: ablativo Septembri, Aprili.

Menſium nomina.

Quorum accuſativus in *im* tantùm definit, iis ablativus exit in *i*, ut, Sitim tuſſim: ablativo Siti, tuſſi.

Adjectiva, quæ nominativum in *is* vel *er* & *e* neutrum faciunt, ablativum mittunt in *i* ſolùm: ut, Fortis, mollis, dulcis; ablativo Forti, molli, dulci.

Sic Acer, acris, acre; ablativo acri.

Licet Poetæ, interdum metri cauſâ, *e* pro *i* uſurpent.

Nota.

Cætera adjectiva tam in *e* quàm in *i* mittunt: ut, Capax, duplex; ablativo capace, duplice, vel ci.

Præter pauper, degener, uber, ſoſpes, hoſpes, quæ in *e* tantùm faciunt ablativum.

Comparativa etiam bifariam faciunt ablativum: ut, Melior, doctior; ablativo Meliore, doctiore, vel ri

Similiter & ſubſtantiva quædam: ut, Ignis, amnis, anguis, ſupellex, unguis, vectis; ablativo *e* vel *i*.

Rariùs autem Civis, } Ablativo } Cive, vel civi.
Rariùs etiam Arpinas, } Arpinàte, vel ti

Et ſic de cæteris id genus gentilibus. Denique ad eundem modum ablativos formant, quorum accuſativi per *em* & *im* finiunt: ut, puppis, navis; ablativo puppe, nave, vel i. Et Verbalia item in *trix* ut, Victrix, altrix, ablativo Victrice, altrice, vel ci.

Neutra, quorum ablativus ſingularis exit in *i* tantùm, vel in *e* & *i*, nominativum pluralem mittunt in *ia*; ut, Molli, duplice, vel ci; nominativo plurali

Mollia,

Mollia, duplicia. Præter Ubera, plura, vel pluria, apluſtra vel apluſtria: ſic comparativa; ut, Meliora, fortiora, doctiora, priora.

Genitivus pluralis.

Ex ablativis in *i* tantùm, vel in *e* & *i*, fit pluraliter genitivus in *ium*: ut, utili, utilium, puppe, *vel pi*, puppium, præter { Majorum, / comparativa: ut { Meliorum, } Item præter iſta, Supplicum, complicum, ſtrigilum, artificum, vigilum, veterum, memorum, pugilum, inopum; at plus plurium format.

Sunt & quæ Syncopen aliquando admittunt: cujuſmodi ſunt Sapientum pro ſapientium, ſerpentûm pro ſerpentium.

Quando nominativi ſingulares duabus conſonantibus finiuntur, genitivi plurales exeunt in *ium*: ut, Pars, urbs, falx, glans, trabs, merx; genitivo plurali, Partium, urbium, falcium, glandium, trabium, merciũ

Excipe Hyemum, principum, participum, municipum, forcipum, inopum, cœlibum, clientum, &c.

Ubi in nominativis & genitivis ſingularibus reperiuntur pares ſyllabæ, genitivus pluralis exit in *ium*.

{Collis, / Menſis, / Auris,} in genitivo {Collium, / Menſium, / Aurium.} Adde iſtis, Litium, ditium, virium, ſalium, manium, penatium.

Excipe tamen Canum, panum, vatum, juvenum, pum, apum, &c.

As format aſſium: Mas Marium: Vas, vadis, vadium: Nox noctium: Nix nivium: Os oſſium: Faux faucium: Mus murium: Caro carnium: Cor cordium: Alituum ab ales, aſſumit *u*.

Boum anomalum eſt, ut etiam bobus vel bubus.

Accuſativus plurali Græcorum declinatio.

Quorum genitivi plurales definunt in *ium*, accuſativum formant per *es* & *eis* diphthongum: ut, Partim, omnium; Partes, omnes vel eis.

Græco fonte derivata pleraque, quando juxta linguæ ſuæ

ſuæ morem variantur, genitivum mittunt in *os*: ut, Titan, Pan, Daphnis, Phyllis: genitivo Titânos, Panos, Daphnidos, Phyllidos: dativum vero in *i* breve: ut, Titani, Pani, Daphnidi, Phyllidi: accuſativum in *a*, (niſi ſint neutrius generis in *a* non terminata:) ut Pana, Phyllida, Amaryllida, Orphea.

Is tamen & *ys* per *os* purum declinata in genitivo, accuſativum faciunt, *s* nominativi mutatâ in *n*: ut,

Tethys, Tethyos,	Accuſat.	Tethyn.
Decapolis, lios,		Decapolin.
Geneſis, ſios.		Geneſin.
Metamorphôſis, ſios.		Metamorphôſin.

Sunt quæ duplicem genitivum faciunt: alterum in *os* non purum, alterum in *os* purum. Atque hæc pro genitivorum ratione duplicem quoque accuſativum formant; alterum in *n*, alterum in *a*: ut Paris, genitivo Paridos & Parios, accuſativo Parida & Parin. Themis genitivo Themidos & Themios, accuſativo Themida & Themin.

Fœminina in *ô*, genitivum in *ûs*, & accuſativum in ô mittunt:

ut,	Sapphô, Sapphûs,	hanc	Sapphô.
	Mantô, Mantûs,		Mantô.
	Cliô, Cliûs,		Cliô.

Vocativus. Vocativus nominativo magna ex parte ſimilis eſt; in nonnullis tamen à nominativo abjicitur *s*: ut, Pallas, Pallantis; Theſeus, Theſeos; Tethys, Tethyos; vocativo ô Palla, Theſeu, Tethy.

Phyllis, Phyllidos,	Vocativo ô.	Phyll
Alexis, Alexios,		Alexi.
Achilles, Achilleos,		Achille.

Græca neutra in A. Neutra ſingularia in *a* Græca ſunt: ut, Problema, poëma: quæ veteres juxta Latinam quoque formam declinabant, additâ ſyllabâ *tum*; ut, Hoc problematum, hoc poëmatum.

Quorum dativi & ablativi plurales adhuc in frequentiore uſu ſunt: ut, Problematis, poëmatis.

QUAR-

QUARTA DECLINATIO.

QUartæ declinationi nihil fere difficultatis ineſt, nam duas tantùm ſortitur terminationes in recto, ſingulari; nempe *us* & *u*: ut Manus, genu. Quarta declinatio nominum.

Veteres à nominativis Anus, tumultus, ornatus, dixerunt Anuis, tumulti, ornati, in genitivo: ut, Ter. *Eius anuis cauſâ.* Idem. *Nihil ornati, nihil tumulti.*

Dativus *ui* habet, & interdum etiam *û*: ut, fructui, concubitui: rariùs, Fructû, concubitû. Dativus ſingularis.

Virgilius. *Quid neque concubitû indulgent.*

Terent. *Veſtitû nimis indulges.*

Currûm autem pro curruum Synæreſis eſt; ut & in aliis declinationibus fieri ſolet.

Iësus, in accuſativo Iësum habet; in reliquis verò caſibus ubique Ieſu. Jeſus.

Hæc dativum & ablativum pluralem in *ubus* formant; Acus, lacus, artus, arcus, tribus, ficus, ſpecus, quercus, partus, portus, veru, *ubus*. Dativus & ablativus pluralis.

Cætera omnia in *ibus*: ut, Fructibus, fœtibus, manibus, motibus.

QUINTA DECLINATIO.

QUinta declinatio genitivum, dativum & ablativum pluralem in paucioribus ſortita eſt, quemadmodum infrà in Heteroclitis fuſiùs tradetur. Quinta declinatio nominum.

Olim juxta hanc declinationem flectebantur quædam nomina tertiæ inflectionis: ut, *Plebes, plebei.*

Genitivus hujus declinationis olim etiam in *es*, *ii*, & *e*, exibat. Genitivus pluralis.

Cicero. *Equites verò daturos illius dies pœnas.*

Virgilius. *Munera lætitiámque dii.*

Saluſtius. *Vix decimâ parte die reliquâ.*

Cæterùm, præter iſta quæ jam diximus, notabis etiam diligenter ea nomina quæ à Grammaticis Heteroclita dicuntur. Hæc partim variâ probatorum authorum lectione, partim à ſequentibus regulis diſcere licebit.

DE NOMINIBUS HETEROCLITIS.

Rob. Robinſon.

Heteroclita quæ ſunt.

QVæ genus aut flexum variant, quæcunque novato
Ritu deficiunt, ſuperántve, Heteroclita ſunto.

Variantia genus.

1 Fœm. ng. eut. pl.

Hæc genus ac partim flexum variantia cernis,
Pergamus infœlix urbs Troum, Pergama gignit;
Quod, niſi plurali careat, facit ipſa ſupellex:
Singula fœmineis, neutris pluralia gaudent.

2 Neut. fin. maſ. & neut. plur.
3 Neut. fin. maſ. tantum plurali.
4 Neut. ſing. fœm. pl. Exceptio 5 Maſ. fin. neut. plural.
6 Maſ. fin. maſ. & neut. plural.

Dat prior his numerus neutrum genus, alter utrumque,
Raſtrum cum fræno, filum, ſimul atque capiſtrum:
Argos item & cœlum ſunt ſingula néutra; Sed audi,
Maſcula duntaxat cœlos vocitabis & Argos;
Fræna ſed & frænos, quo pacto & cætera formant.
Nundinum, & hinc epulum, quibus addito balneum &
Neutra quidem primò, muliebria ritè ſecundò: (hæc ſunt
Balnera plurali Juvenalem conſtat habere.

Hæc maribus dantur ſingularia, plurima neutris,
Mænalus, atque ſacer mons Dindymus, Iſmarus, atque
Tartara, Taygetus, ſic Tænera, Maſſica, & altus,
Gargarus. At numerus genus his dabit alter utrumque,
Sibilus, atque jocus, locus, & Campanus Avernus.

Defectiva.

Quæ ſequitur manca eſt numero, caſuvé, propago.

Aptôta.

1 Aptôta ſunt quæ a recto non variant caſum.

Quæ nullum variant caſum; ut fas, nil, nihil, inſtar:
Multa & in u ſimul i; ut ſunt hæc, cornúque, genúque:
Sic gummi, frugi; ſic Tempe, tot, quot, & omnes
A tribus ad centum numeros, Aptôta vocabis.

Mono-

Monoptôta.

Eſtque Monoptôton nomen, cui vox cadit una;
Ceu nuclu, natu, juſſu, injuſſu, ſimul aſtu.
Promptu, permiſſu: plurali legimus aſtus;
Legimus inficias, ſed vox ea ſola reperta eſt.

2 Monoptôta ſunt quæ unico in obliquo reperiuntur.

Diptôta.

Sunt Diptôta, quibus duplex flexura remanſit:
Ut fors forte dabit ſexto, ſpontis quoque ſponte;
Sic plus pluris habet, repetundarum repetundis;
Jugeris & ſexto dat jugere, verberis autem
Verbere, ſuppetiæ quarto quoque ſuppetias dant:
Tantundem dat tantidem, ſimul impetis hoc dat
Impete: junge vicem ſexto vice; nec lego plura.
Verberis atque vicem, ſic plus, cum jugere, cunctos
Quatuor hæc numero caſus tenuêre ſecundo.

3 Diptota, quæ duobus caſibus.

Triptôta.

Tres quibus inflectis caſus, Triptôta vocantur:
Ut precis atque precem, petit & prece blandus amicam;
Sic opis eſt noſtræ, fer opem legis, atque ope dignus:
At tantùm rectò frugis caret, & ditionis:
Integra vox vis eſt, niſi deſit fortè dativus:
Omnibus his mutilus numerus prior, integer alter.

4 Triptôta quibus caſibus.

Quæ referunt, ut qui: quæ percontantur, ut ecquis:
Et quæ diſtribuunt; ut nullus, neuter, & omnis:
Infinita ſolent his jungi; ut quilibet, alter:
Quinto hæc ſæpe carent caſu; & pronomina, præter
Quatuor hæc infrà, noſter, noſtras, meus, & tu.

5 Defect. Vocativo.

Propria cuncta notes, quibus eſt natura coërcens,
Plurima nè fuerint: ut Mars, Cato, Gallia, Roma,
Ida, Tagus, Lælaps, Parnaſſus, Bucephalúſque.
His frumenta dabis, penſa, herbas, uda, metalla;
In quibus authorum quæ ſint placita ipſe requiras:
Eſt ubi pluralem retinent hæc, eſt ubi ſpernunt.

6 Propria defect. plu. Frumenta, &c. nomina alia gaudent, alia carent plu.

Neutra singularia carentia quibusdam casibus plural.

Hordea, farra, forum, mel, mulsum, defruta, thúsque,
Tres tantùm similes voces pluralia servant.

Hesperus & vesper, pontus, limúsque, simúsque,
Sic penus & sanguis, sic æther, nemo; sed ista
Mascula sunt numerum vix excedentia primum.

1 Masc. defect. plural.

Singula fœminei generis, pluralia rarò
Pubes atque salus, sic talio eum indole, tussis,

2 Fœmi. carent. plural.

Pix, humus, atque lues: sitis & fuga; junge quietem,
Sic cholera atque fames bilisque, senecta, juventus;
Sed tamen hæc, soboles, labes, ut & omnia quintæ,

Nota.

Tres similes casus plurali sæpe tenebunt:
Excipe res, species, facies, aciésque, diésque;
Quas voces numero totas licet esse secundo.
Istis multa solent muliebria nectere; ut hæc sunt,
Stultitia, invidia, & sapientia, desidia, atque
Id genus innumeræ voces, quas lectio præbet:
Quam tibi præfixum cæu certum collige filum:
Rariùs his numerum, quand que sed adde secundum.

3 Neutra carentia plurali.

Nec licet his neutris numerum deferre secundum,
Delicium, senium, lethum, cœnúmque, salúmque;
Sic barathrum, virus, vitrum, visúmque, perúmque,
Justitium, nihilum, ver, lac, glaten, simul halec:
Adde gelu, solium, jubar. Hîc quoque talia ponas,
Quæ tibi si observes, occurrent multa legenti.

1 Masc. carentia singulari.

Mascula sunt tantùm numero contenta secundo,
Manes, majores, cancelli, liberi, & antes,
Menses profluvium, lemures, fasti, atque minores;
Cum genus assignant natales: adde penates,
Et loca plurali, quales Gabiique, Locrique,
Et quæcunque legas passim similis rationis.

2 Fœm. carentia singulari.

Hæc sunt fœminei generis, numeríque secundi,
Exuviæ, phaleræ, gratésque, manubiæ, & idus,
Antiæ, & inducie, simul insidiæque, minæque,
Excubiæ, nonæ, nugæ, tricæque, calendæ.

Quis-

Quiſquiliæ, thermæ, cunæ, diræ, exequiæque
Feriæ, & inferiæ, ſic primitiæque, plagæque
Retia ſignantes, & valvæ, divitiæque;
Nuptiæ item & lacles: addantur Thebæ & Athenæ:
Quod genus invenias & nomina plura locorum.

3 Neutra carentia ſingulari.

Rariùs hæc primo, plurali neutra leguntur,
Mœnia, cum teſquis, præcordia, luſtra ferarum,
Arma, mapalia; ſic bellaria, munia, caſtra;
Funus juſta petit, petit & ſponſalia virgo,
Roſtra diſertus amat; puerique crepundia geſtant;
Infantéſque colunt cunabula; conſulit exta
Augur, & abſolvens ſuperis effata recantat.
Feſta Deûm poterunt, ceu Bacchanalia jungi.
Quod ſi plura leges, licet hâc quoque claſſe reponas.

Redundantia.

1 Redundantia.

Hæc quaſi luxuriant, varias imitantia formas:
Nam genus & vocem variant, tonitrus tonitrúque.
Sic clypeus clypeum, baculus baculum, atque bacillum,
Senſus & hoc ſenſum, tignus tignúmque, tapetum
Atque tapete tapes, punctus punctúmque; ſinapi,
Quod genus immutans fertur ſcelerata ſinapis.
Sinus & hoc ſinum vas lactis, mendáque mendum,
Viſcus & hoc viſcum, ſic cornu & flexile cornum.
At Lucanus ait, Cornus tibi cura ſiniſtri:
Eventus ſimul eventum. Sed quid moror iſtis?
Talia doctorum tibi lectio mille miniſtrat.

2 Nominativi ex accuſativis Græcis in a.

Sed tibi præterea quædam ſunt Græca notanda,
Quæ quarto caſu fœtum peperêre Latinum:
Nam panther panthera creat, craterâque crater;
Caſſida caſſis habet, ſed & æther æthera fundit:
Hinc cratera venit, venit æthera; ſic caput ipſum
Caſſida magna tegit, nec vult panthera domari.

3 Rectum variantia.

Vertitur his rectus, ſenſus manet, & genus unum:
Gibbus & hic gibber, cucumis cucumer, ſtipis & ſtips;

Sic

Sic cinis atque ciner, vomis vomer, ſcobis & ſcobs,
Pulvis item pulver, pubes puber: quibus addes
* Potius Odor. *Quæ pariunt or & os, honor, & labor, arbor,* adórque*
His & apes & apis, plebs plebis: ſunt quoque multa
Accepta à Græcis, geminam referentia formam;
Ut delphin delphinus, & hic elephas elephantus,
Sic congrus congrus, Meleagrus ſic meleager,
Teucrus item Teucer: Dabis huc & cætera cuncta,
Quæ tibi par ratio dederint, & lectio caſta.

4 Declinationem variantia. *Hæc ſimul & quarti flexûs ſunt atque ſecundi:*
Laurus enim lauri facit & laurûs genitivo;
Sic quercus, pinus, pro fructu ac arbore ficus;
Sic colus, atque penus, cornus quando arbor habetur,
Sic lacus atque domus; licèt hæc nec ubique recurrant:
His quoque plura leges, quæ priſcis jure relinquas.

5 Adjectiva luxuriantia. *Et quæ luxuriant ſunt adjectiva notanda*
Multa, ſed imprimis quot & hæc tibi nomina fundunt
Arma, jugum, nervus, ſomnus, clivúſque, animúſque,
Et quot limus habet, quot frænum, & cera, bacillum:
A quibus us *ſimul* is *formes; ut inermus inermis:*
Rarior eſt hilarus, vox eſt hilaris bene nota.

COMPARATIO NOMINUM.

Nominum comparatio. COmparantur nomina, quorum ſignificatio augeri minuive poteſt.

Gradus comparationis ſunt tres.

Poſitivus gradus. Poſitivus, qui rem ſine exceſſu ſignificat: ut, Albus, niger, probus, improbus.

Comparativus. Comparativus, qui ſignificationem ſui poſitivi per adverbium magis auget: ut Albior, probior, id eſt, Magis albus, magis probus. Fit autem regulariter à ſecundo poſitivi caſu in *i*, additâ ſyllabâ *or*: ut, ab Amici, pudici, fit amicior, pudicior.

Superlativus. Superlativus, qui ſupra poſitivum cum adverbio Valdè vel maxime ſignificat; ut, Docti

Doctissimus, } id est, valdè { Doctus.
Justissimus, } vel maximè { Justus.

Fit autem regulariter à primo positivi casu in *i* adjectis & *simus* : ut, à Candidi, prudenti, fit Candidissimus, prudentissimus.

In rimus

Quæ verò positiva in *r* desinunt, adjecto *rimus* superlativum formant : ut Pulcher, pulcherrimus; Niger, nigerrimus.

Excipiuntur, Dextimus à Dexter, Maturimus, sive Maturissimus, ab antiquo *Matur*.

In lis.

Sex ista in *lis*, superlativum formant mutando *is* in *limus* : nempe, Facilis, facillimus : Docilis, docillimus : Agilis, agillimus : Gracilis, gracillimus : Humilis, humillimus : Similis, simillimus.

Derivat. à dico, loquor, &c.

Quæ derivantur à Dico, loquor, volo, facio, ad hunc modum comparantur : Maledicus, maledicentior, maledicentissimus, à Dico : Magniloquus, magniloquentior, magniloquentissimus, à loquor.

Plautus tamen à mendaciloquus, & confidentiloquus, usurpat mendaciloquius, & confidentiloquius.

Benevolus, Benevolentior, Benevolentissimus, } a volo.
Magnificus, Magnificentior, Magnificentissimus, } a facio.

Comparatio nominum in us purum.

Quoties vocalis præcedit *us* finale, comparatio fit per adverbia Magis & *Maximè* : ut, Idoneus, magis Idoneus, maxime Idoneus. Arduus, magis arduus, maxime arduus.

COMPARATIO. INUSITATIOR.

Interim acre judicium adhibendum est, ut quæ in legendis authoribus raro occurrunt, raro itidem usurpentur.

Cujusmodi sunt quæ sequuntur.

Assiduior, strenuior, egregiissimus, mirificissimus, pientissimus vel piissimus, ipsissimus.

Perpetuissimus, } Exiguissimus, apud *Ovidium*.
Tuissimus. } Multissimus, apud *Ciceronem*.

COM-

COMPARATIO ANOMALA.

Bonus, melior, optimus. Malus, pejor, peſſimus. Magnus, major, maximus. Parvus, minor, minimus. Multus, plurimus; multa, plurima; multum, plus, plurimum. Vetus, veterior, veterrimus. Deterior, deterrimus; ab antiquo *deter*. Nequam, nequior, nequiſſimus. Citrà, citerior, citimus. Intrà, interior, intimus. Infrà, inferior, infimus. Extra, exterior, extimus vel extremus. Suprà, ſuperior, ſupremus vel ſummus. Pòſt, poſterior, poſtremus. Ultrà, ulterior, ultimus. Propè, proprior, proximus; à quo proximior, apud *Ovidium*. Pridem, prior, primus. Diu, diutior, diutiſſimus. Sæpè, ſæpius, ſæpiſſimè.

COMPARATIO DEFECTIVA.

Comparatio manca.

Inclytus, Inclytiſſimus.		Meritus, Meritiſſimus.
Opimus, Opimior.		Siniſter, Siniſterior.
Ocyor, Ocyſſimus,	ab ὠκὺς	
Novus, Noviſſimus.		Juvenis, Junior.
Adoleſcens, Adoleſcentior.		Senex, Senior,
Potior, Potiſſimus.		Maximus natu.
Longinquus, Longinquior.		Antè, Anterior.
Penè, Peniſſimus.		Nuper, Nuperrimus.

Comparatio abuſiva.

Interdum autem à ſubſtantivis fit comparatio, ſed abuſivè;

ut, Neronior, Cinædior, Pœnior, à Nerone. Cinædo. Pœno.

Com

NOMEN.

Comparationum Typus.

SINGULARITER.

	Positivus.	Compar.	Super.
	Doctus. Tener. Dulcis. Felix. Prudens.		
Nom.	*us er is* / *a is x ns* / *um e*	*ior* / *ior* / *ius*	*mus* / *ma* / *mum*
Gen.	*i* / *æ* / *i* — *is*	*ioris*	*mi* / *mæ* / *mi*
Dat.	*o* / *æ* / *o* — *is*	*iori*	*mo* / *mæ* / *mo*
Accuſ.	*um em em em* / *am em em em* / *um e x ns*	*iorem* / *iorem* / *ius*	*mum* / *mam* / *mum*
Voc.	*e er is* / *a is* / *um e* — *x ns*	*ior* / *ior* / *ius*	*ma* / *ma* / *mum*
Ablat.	*o* / *â* / *o* — *i* — *e* / *i*	*iore* / *iori*	*mo* / *mâ* / *mo*

Com-

Comparationum Typus.

PLURALITER.

	Positivus.			Compar.	Super.
	Docti. Teneri. Dulces. Fœlices. Prudentes.				
Nom.	i	es		iores	mi
	æ	es		iores	mæ
	a	ia		iores	ma
Gen.	orum, arum, orum	ium		iorum	morum, marum, morum
Dat.	is	ibus		ioribus	mis
Accuſ.	os	es		iores	mos
	as	es		iores	mas
	a	ia		iora	ma
Voc.	i	es		iores	mi
	æ	es		iores	mæ
	a	ia		iora	ma
Ablat.	is	ibus		ioribus	mis.

Pro-

PRonomen est pars orationis, quâ in demonstranda aut repetenda re aliqua utimur.

Pronomina sunt quindecim; Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is, meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras.

Quibus addi possunt & sua composita: ut, Egomet, tute, idem, & similia: ut etiam, qui, quæ, quod.

DE ACCIDENTIBUS PRONOMINI.

Accidunt Pronomini Species, Numerus, casus, Genus, Declinatio, Persona, Figura. Accidentia pronomini.

Species pronominum est duplex; Primitiva & Derivativa. Pronominum species.

Ad Primitiva spectant ista; Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is. Primitiva.

Ex Primitivis alia sunt Demonstrativa, alia Relativa

Demonstrativa, dicuntur eadem, quæ & Primitiva, nimirum, Ego, tu, sui, ille, ipse, iste, hic, is. Demonstrativa.

Relativa autem sunt, Ille, ipse, iste, hic, is, idem, qui. Relativa.

Derivativa sunt Meus, tuus, suus, noster, vester, nostras, vestras. Derivativa.

Derivativorum alia sunt Possessiva, alia Gentilia.

Possessiva sunt Meus, tuus, suus, noster, vester. Possessiva.

Gentilia ex eo dicuntur, quod gentem aut nationem, vel partes & sectas significent: ut, nostras, vestras, & Cujas nomen. Gentilia.

DE NUMERO.

Numerus pronominum duplex est; Singularis, ut, Ego; Pluralis, ut, Nos. Numerus in pronomin.

DE CASU.

Casus autem sunt sex, quemadmodum in nomine; vocativo carent omnia pronomina, præter hæc quatuor, Tu, meus, noster, nostras. *Martialis* tamen pronomini *ipse* vocativum tribuere videtur, quum ait, Casus in pronom.

Vt Martis revocetur amor, summique Tonantis,
A te Juno petat cestos, & ipsa Venus.

DE

DE GENERE.

Genera pronominum. Genera ſunt in pronominibus, perinde ut in adjectivis nominum. Alia enim ad tria genera referuntur; ut, Ego, tu, ſui: alia per tria genera variantur; ut, Meus, mea, meum.

DE DECLINATIONE.

Declinationes pronominum ſunt quatuor.

Pronominum declinatio prima. Genitivus autem primæ declinationis exit in *i*: ut, Ego, tu: genitivo Mei, tui, & ſui, quod recto caret in utroque numero.

Secunda. Genitivus ſecundæ deſinit in *ius* vel *jus*: cujus formæ ſunt ille, ipſe, iſte: genitivo Illius, ipſius, iſtius: Hic, is, qui: genitivo Hujus ejus, cujus:

Tertia. Genitivus tertiæ Declinationis exit in *i*, *æ*, *i*, quemadmodum nominum adjectivorum, quæ per tres terminationes variantur: cujus ſortis ſunt,

Nominativo,	Genitivo,
Meus, mea, meum,	Mei, meæ, mei.
Tuus, tua, tuum,	Tui, tuæ, tui.
Suus, ſua, ſuum,	Sui, ſuæ, ſui.
Noſter, noſtra, noſtrum,	Noſtri, noſtræ, noſtri
Veſter, veſtra, veſtrum,	Veſtri, veſtræ, veſtri

Quarta. Genitivus quartæ habet *âtis*: ex quo ordine, ſunt,

Noſtras,	Genitivo	Noſtrâtis.
Veſtras,		Veſtrâtis.
Cujas,		Cujâtis.

Cæteri obliqui in utroque numero ad formam nominum tertiæ declinationis inflectuntur.

DE PERSONA.

Perſonæ pronominum. Perſonæ pronom. ſunt tres, Prima, Secunda, Tertia. ut, Ego, Tu, Ille.

DE FIGURA.

Figura. Figura eſt duplex: Simplex, ut Ego; Compoſita, ut Egomet.

Prono. compoſitio. Pronomina inter ſe componuntur: ut, Egoipſe tuipſe, ſuiipſius, meiipſius.

Nom

Nom. { Istic, istæc, istoc, *vel* istuc. } Accus. { istunc, istanc, istoc, *vel* istuc. } Ablat. { istoc, istac, istoc. } 1 inter se.

Pluraliter Nominativo & Accusativo Istæc. Eodem modo declinatur & illic, illæc, illoc.

Componuntur etiam cum nominibus: ut, cujusmodi, hujusmodi, illiusmodi, istiusmodi. 2 Cum nominibus.

Componuntur & cum præpositionibus: ut, Mecum, tecum, secum, nobiscum, vobiscum, quîcum, quibuscum. 3 Cum præpositionibus

Componuntur etiam & cum adverbiis: 4 Cum adverbiis.

ut, { Eccum, Eccam, Eccos, Eccas, } ab *Ecce* & *is* { Ellum, Ellam, Ellos, Ellas, } { ab *Ecce* & *ille*. Ut & Idem quoque, ab *is* & *demum*. }

Cum conjunctione quoque componuntur: ut, Sing. Nominativo Hiccine, hæccine, hoccine. Accusativo. hunccine, hanccine, hoccine. Ablativo hoccine, haccine, hoccine. Pluraliter, Hæccine, neutrum. 5 Cum conjunctione.

Componuntur denique cum syllabicis adjectionibus: ut, *Met*, *te*, *ce*, *pte*. 6 Cum syllab adject. *Met*.

Met adjicitur primæ & secundæ personæ: ut, Egomet, meimet, mihimet, memet, nosmet, &c. Sic Simet quoque, ac semet dicimus.

Tumet autem in recto non dicimus, ne putetur esse verbum à tumeo, sed tuimet, tibimet, tenet, nosmet, &c.

Te adjicitur istis, Tu, ut, tute; te, ut, tete. *Te*.

Ce adjicitur obliquis horum pronominum, Hic, hæc, iste, quoties in *s* desinunt; ut, Hujusce, hisce, horumce, istiusce, hosce, illosce, istosce. *Ce*.

Pte apponitur istis ablativis. { Meâ, Tuâ, Suâ, Nostrâ, Vestrâ, } ut, { Meapte. Tuapte. Suapte. Nostrapte. Vestrapte. } *Pte*.

Interdum etiam maſculinis & neutris adjici ſolet: ut, Meopte Marte, tuopte labore, ſuopte jumento, noſtropte damno, &c.

Quis & Qui ad hunc modum componuntur.

Quis. Qis in compoſitione hiſce particulis poſtponitur.

En, Ne, Alius, Num, Si,	ut,	Ecquis, Nequis, Aliquis, Nunquis, Siquis.	Et hæc tam in fœminino ſingulari, quàm in neutro plurali, *qua* habent, non *quæ*: ut, Siqua mulier, Nequa flagitia, &c.	

Ecquis. Præter Ecquis, quod utrumque in fœminino habere reperitur, Ecquæ & Ecqua.

His autem particulis præponitur Quis in compoſitione,

Nam, Etiam, Putas, Quam, Que,	ut,	Quiſnam, Quiſpiam, Quiſputas, Quiſquam, Quiſque.	Et hæc ubique (præterquam in ablativo ſingulari) *quæ* habent, non *qua*: ut, Quænam doctrina? Negotia quæpiam, Optima quæque.	

Quis. Quis etiam cum ſeipſo componitur; ut, Quisquis, quod & in hunc modum variatur;

Nominativo Quiſquis, quicquid; Accuſativo Quicquid; Ablativo Quoquo, quaqua, quoquo.

Qui. Qui in compoſitione præponitur his particulis.

Dam, Vis, Libet, Cunq;	ut,	Quidam, Quivis, Quilibet, Quicunq;	Et hæc ubique (præterquam in ablativo ſingulari) *quæ* retinent, non *qua*: ut Quædam puella, Quædam facinora.	

¶ DE VERBO.

VErbum eſt pars orationis, quæ modis & temporibus inflexa, eſſe aliquid, agere, vel pati ſignificat: ut, Sum, exiſto, moveo, moveor: tango, tangor.

Verbu

Verbum dividitur imprimis in perſonale, ut Doceo, & impersonale, ut Oportet.

Perſonale eſt, quod certis perſonis diſtinguitur: ut, Ego lego, Tu legis, Hic legit, Illi legunt. Verbum Perſonale

Contra, Impersonale dicitur, quod diverſarum perſonarum vocibus non diſtinguitur nec variatur: ut, Pœniter, tædet, miſeret, oportet. Verbum Impersonale.

DE ACCIDENTIBUS VERBO.

Verbo quidem accidunt iſta; Genus, modus, tempus, figura, ſpecies, perſona, numerus, conjugatio.

DE GENERE.

Quinque ſunt verborum genera, { Activum, Paſſivum, Neutrum, } { Deponens, Commune.

ACTIVUM.

Activum. Activum eſt, quod agere ſignificat, & in *o* finitum, paſſivum in *or* formare poteſt: ut, Doceo, doceor. Lego, legor.

PASSIVUM.

Paſſivum. Paſſivum eſt, quod pati ſignificat, & in *or* finitum, Activi formam, r dempto, reſumere poteſt: ut, Amor, mo; Afficior, afficio.

NEUTRUM.

Neutrum. Neutrum eſt, quod in *o* vel in *m* finitum, nec activam, nec paſſivam formam integrè induere poteſt: ut, Curro, Ambulo, jaceo, Sum.

Neutrorum tria ſunt genera.

Subſtantivum. Nam aliud Subſtantivum dicitur; ut, Sum, es, eſt, umus, &c. Aliud Abſolutum; ſic dictum quod ipum per ſe ſenſum abſolvat. Abſolutum.

Atque hoc rurſum duplex eſt. Nam alterum actionem completam in ipſo verbo ſignificat, nec in aliud anſeuntem; ut, Ambio, dormio, plurit, ningit; alterum verò paſſionem in ipſo completam indicat; ut, lleo, rubeo, albeſco, nigreſco.

Tertium genus neut.

Est præterea & aliud, cujus actio in rem cognatâ significationis transit, ac tertiam personam passivæ vocis usurpat: ut,

Bibo vinum, Curro stadium, Vivo vitam, } { Vinum bibitur. Stadium curritur. Vita vivitur.

Sunt denique, quæ simplicia quidem neutra sunt, composita verò agendi vim concipiunt: ut, Eo, adeo, mingo, commingo.

DEPONENS.

Deponens.

Deponens, quod in *or* finitum, vel activi significationem habet: ut, Loquor verbum: vel neutrius, ut, Philosophor.

COMMUNE.

Commune.

Commune, quod in *or* finitum, tam activam quàm passivam significationem obtinet: ut, Veneror, criminor, consolor, stipulor, speculor, osculor, adulor, frustror, dignor, testor, interpretor, amplector, meditor, experior, ementior, multáque id genus alia quæ passim apud veteres reperias.

DE MODO.

Modi verborum sex enumerantur.

Indicativus.

Indicativus, qui simpliciter aliquid fieri, aut non fieri definit: ut, *Probitas laudatur & alget*. Hic modus aliquando per interrogationem usurpatur; ut, *Quis legit hæc?* Aliquando per dubitationem: ut, *An in æstu venit aliud ex alio malum?*

Imperativus.

Imperativus, quo inter imperandum utimur. Hic modus futurum non habet, sed præsens duplex: ut apud Propert. *Aut si es dura, nega; sin es non dura, venito.* Virg. *Tityre dum redeo (brevis est via) pasce capellas.*

Et potum pastas age Tityre, & inter agendum
Occursare capro (cornum ferit ille) caveto.

Præteritum autem à Subjunctivo mutuatur. Cic. *Sed amabò te, nihil incommodo valetudinis tuæ fecerit?* Martial. *Dic quotus es, quanti cupias cænare? nec ullum*
Addideris verbum, cæna parata tibi est.

Qui

Quin & illa passiva, Præceptum sit, dictum sit, determinatū sit, præteriti Imperativi esse fatetur Priscianus

Hic modus etiam permissivus dicitur quòd interdum per hunc permissio significetur: ut,

Si sine pace tua, atque invito Numine, Troes
Italiam petiêre, luant peccata, nec illos Juveris auxilio.

Denique aliquando etiam suppositivus, aut hortativus appellatur: ut Virgilius,

—eamus, & in media arma ruamus.

Optativus, quo optamus fieri rem aliquam; nec refert factáne sit, an fiat, an sit facienda: ut, *Vtinam bonis literis suus detur honos.* Optativus.

Modus Optativus, Potentialis, & Subjunctivus, qninque separata eisdem vocibus tempora habere videntur; ut est author Linacrus, Præterea notandum est præsens hujusmodi assumere quandoque significationem futuri: ut, *Vtinam aliquando tecum loquar.*

Potentialis, quo posse, velle, aut debere fieri aliquid significamus: ut, *Expectes eadem à summo, minimóque poeta*; pro *potes expectare. Non expectes, ut statim gratias agat, qui sanatur invitus*; pro *non debes expectare. Quis enim rem tam veterem pro certo affirmet?* pro *vult affirmare.* Potentialis.

Græci hunc modum nunc per Indicativum, nunc per Optativum & Particulam ἂν exprimunt. Græcorum optandi modus.

Subjunctivus, qui nisi alteri subjiciatur orationi, vel alteram sibi subjectam orationem habeat, per se sententiam non absolvit: ut, Subjunctivus.

Si fueris fœlix, multos numerabis amicos:
Tempora si fuerint nubila, solus eris.

Temporum igitur vocibus hi tres modi per omnia (sicut dictum est) conveniunt: discernuntur verò significatu, & signis. Optativus enim semper adhæret adverbio cuipiam optandi: ut, *Vtinam veniat aliquando tempus.* Potentialis vero neque ullum adverbium adjunctum habet, nec conjunctionem. Subjunctivus autem

tem ſemper aliquam conjunctionem annexam habet: ut, *Si venero*; *Ut taceas*; *Cùm cœnavero.*

Infinitivus. Infinitivus, qui agere quidem aut pati ſignificat, at citra certam numeri & perſonæ differentiam: ut, *Malim probus eſſe, quàm haberi.*

DE TEMPORE.

Tempora ſunt quinque.

Præſens. Præſens, quo actio nunc geri ſignificatur; ut, *Scribo.*

Imperfectum. Imperfectum, quo prius quidem aliquid in agendo fuiſſe ſignificatur, non tamen abſolutam tunc temporis fuiſſe actionem: ut,

Virgil. *Hìc templum Junoni ingens Sidonia Dido Condebat*: Erat enim adhuc in opere.

Perfectum. Perfectum, quo præterita abſolutáque ſignificatur actio. Hoc in Paſſivis, Deponentibus, & Communibus duplex eſt, & ob id duplici circutione explicatum: Alterum, quo proxime præteritum exprimitur: ut, *Pranſus ſum*: Alterum, quo ulteriùs præteritum indicatur: ut, *Pranſus fui*. Non enim, ſi modo *pranſus ſis, pranſus fui* commodè aptéve dixeris.

Pluſquam perfectum. Pluſquam perfectum, quo actio jamdiu præterita ſignificatur.

Futurum. Futurum, quo res in futuro gerenda ſignificatur.

Hic promiſſivus modus à nonnullis vocatur, quòd videatur aliquid promittere, aut velle facere: ut, Ovid. *Ibimus ô Nymphæ monſtrataque ſaxa petemus.*

Hujus aliud genus eſt, quod Exactum vocant: ut, *Videro, abiero.*

Ter. *Si te æquo animo ferre accipiet, negligentem feceris.*

Quod quidem exactum futurum etiam in Subjunctivo modo reperitur: ut,

Plin. *Ero ſecurior dum legam, ſtatimq; timebo cùm legero.*

DE FIGURA.

Figura eſt duplex: Simplex, ut, Facio; Compoſita, ut, Calefacio.

Verba

Verba compoſita quorum ſimplicia exoleverunt, ſunt, Deſendo, offendo, aſpicio, conſpicio, adipiſcor, experior, comperior, expedio, impedio, deleo, imbuo, compello, appello, incendo, accendo, ingruo, congruo, infligo, inſtigo, impleo, compleo, & id genus alia.

Quædam etiam videntur à Græcis nata: ut, Impleo, à πλέω. Percello, à κέλλω.

DE SPECIE.

Species eſt duplex.

Primitiva, quæ eſt prima verbi poſitio: ut, Ferveo. Primitiva.

Derivativa, quæ à Primitiva deducitur: ut, ferveſco. Derivativa.

Derivativorum genera ſunt quinque.

Inchoativa, à Grammaticis appellata (quæ *Valla* meditativa potius, & augmentativa appellat,) in *ſco* deſinunt: ut, Labaſco, caleſco, ingemiſco, edormiſco. Inchoativa.

Hæc autem inchoationem ſignificant, ut, Luceſcit, id eſt, *Incipit lucere, aut certè gliſcere & intendi*: ut apud Virgil. *Expleri mentem nequit, ardeſcitque tuendo*: hoc eſt, *magis magiſque ardet*. Ex his pleraque pro thematibus primariis uſurpantur: ut, *Timeſco, hiſco, conticeſco*, id eſt, *Timeo, hio, taceo*.

Frequentativa deſinunt in *to, ſo, xo*, aut *tor*: ut, viſito, affecto, ſcriptito, pulſo, viſo, quaſſo, nexo, texo, vexo, ſector, ſcitor, ſciſcitor. Significant autem vel aſſiduitatem quandam, vel conatum: ut, Dictio, id eſt, *frequenter dico*; viſo, id eſt, *eo ad videndum*. Frequentativa.

Huc pertinent & illa, vellico, fodico, albico, & ſimilia id genus, quæ à Grammaticis etiam Apparativa appellari ſolent. Apparativa.

Deſiderativa finiunt in *urio*: ut, Lecturio, parturio, eſurio, cœnaturio. Hæc ad ſignificationem ſuorum Primitivorum ſtudium, atque appetentiam quandam adjiciunt: ut, Lecturio, id eſt, *Legere cupio*: Cœnaturio, id eſt, *Cupio cœnare*. Deſiderativa.

Diminutiva. Diminutiva, in *lo*, vel *ſſo*, exeunt: ut, Sorbillo, cantillo, pitiſſo, id eſt, *parùm ac modicè ſorbeo, canto, bibo*.

Imitativa Imitativa ſunt, quæ imitationem ſignificant: ut Patriſſo, Atticiſſo, Platoniſſo. At Latini hâc formâ non adeò delectati ſunt: unde pro Græciſſo, Græcor uſi ſunt: ut, Cornicor, à cornice; Vulpinor, à vulpe; Bacchor, a Bacchо.

DE PERSONA.

Tres ſunt verbi perſonæ: Prima, ut Lego; Secunda, ut Legis; Tertia, ut Legit.

DE NUMERO.

Numeri ſunt duo; Singularis, ut Lego; Pluralis, ut Legimus.

DE CONJUGATIONE.

Quandoquidem de conjugandorum verborum ratione in rudimentis Anglicis traditum eſt, quæ pueri tanquam ungues ſuos exactiſſime callere debent: proximum fuerit, ut hæ Gulielmi Liili de præteritis & ſupinis regulæ (lucidiſſimæ quidem illæ, compendioſiſſimæque, nec ſanè minùs utiles) pari aviditate imbibantur.

As, avi.

G. LIL. DE SIMPLICIUM.

Verborum primæ Conjugationis communi Præterito.

A *S in præſenti perfectum format in* avi;
Ut, *no nas navi, vocito vocitas vocitavi.*
Deme lavo lavi, juvo juvi, nexŏ; nexui; *
Et ſeco quod ſecui, neco quod necui, mico verl
Quod micui, plico quod plicui, frico quod fri-
Sic domo quod domui, tono quod tonui, ſono verl (cui da
Quod ſonui, crepo quod crepui, reto quod retui dat
Atque cubo cubui: rarò hæc formantur in avi,
Do das ritè dedi, ſto ſtas formare ſteti vult.

* Hypermeter verſus plus juſto una ſyllaba conſtat, ſed collidenda cum prima voce ſequentis verſus; id quod omnium commune eſt.

Secundæ

Secundæ Conjugationis commune Præteritum.

ES *in præsenti perfectum formabit* ui *dans* Es ui.
Ut *nigreo, nigres, nigrui: jubeo excipe jussi,*
Sorbeo sorbui habet, sorpsi quoque, mulceo mulsi:
Luceo vult luxi, sedeo sedi, videòque
Vult vidi; sed prandeo prandi, strideo stridi,
Suadeo suasi, rideo risi, habet ardeo & arsi.
Quatuor his infrà geminatur syllaba prima:
Pendeo namque pependi, mordeo mórdique momordi,
Spondeo habere spopondi, tondeo tóndique totondi.
L *vel* R *ante* geo *si stet,* geo *vertitur in* si; Geo.
Urgeo ut ursi, mulgeo mulsi, dat quoque mulxi.
Frigeo frixi, lugeo luxi, habet augeo & auxi.
Dat fleo fles flevi, leo les levi, indéque natum
Deleo delevi, pleo ples plevi, neo nevi:
A maneo mansi formatur: torqueo torsi,
Hæreo vult hæsi. Veo *fit* vi; *ut ferveo fervi,* Veo
Niveo & indè satum poscit conniveo nixi
Et nixi: cieo civi, vieoque vievi.

Tertia Conjugatio.

TErtia *præteritum formabit ut hîc manifestum.*
Bo *fit* bi, *ut lambo lambi, scribo excipe scripsi,* Bo.
Et nubo nupsi; antiquum cumbo cubui dat.
Co *fit* ci, *ut vinco vici: vult parco peperci* Co.
Et parsi, dico dixi, duco quoque duxi.
Do *fit* di, *ut mando mandi: sed scindo scidi dat,* Do.
Findo fidi, fundo fudi, tundo tutudique;
Pendo pependi, tendo tetendi, pedo pepedi:
Junge cado cecidi, pro verbero cædo cecîdi.
Cedo pro discedere, sive locum dare, cessi: Cedo.
Vado, rado, lædo, ludo, divido, trudo,
Claudo, plaudo, rodo, ex do semper faciunt si.

Go. Go *fit* xi, *ut jungo junxi: ſed* r *ante* go *vult* ſi:
Vt ſpargo ſparſi: lego legi, & ago facit egi;
Dat tango tetigi, pungo punxi pupugíque:
Dat frango fregi, cum ſignat pango paciſci,
Vult pepigi; pro jungo, pegi; pro cano, panxi.
Ho *fit* xi, *trabo ceu traxi docet, & vebo vexi.*
No.
Lo. Lo *fit* ui, *colo ceu colui: pſallo excipe cum* p,
Et ſallo ſine p; *nam ſalli formant utrumque:*
Dat vello velli, vulſi quoque, fallo fefelli,
Cello pro frango, ceculi: pello pepulíque.
Mo. Mo *fit* ui, *vomo ceu vomui: ſed emo facit emi,*
Como petit compſi, promo prompſi: adjice demo
Quod format dempſi, ſumo ſumpſi, premo preſſi.
No. No *fit* vi, *ſino ceu ſivi: temno excipe tempſi;*
Dat ſterno ſtravi, ſperno ſprevi: lino levi,
Interdum lini & livi; cerno quoque crevi:
Gigno, pono, cano, genui, poſui, cecini dant.
Po. Po *fit* pſi, *ut ſcalpo ſcalpſi; rumpo excipe rupi;*
Et ſtrepo quod format ſtrepui, crepo quod crepui dat.
Quo. Quo *fit* qui, *ut linquo liqui: coquo demito coxi.*
Ro. Ro *fit* vi, *ſero ceu pro planto & ſemino, ſevi,*
Quod ſerui melius dat mutans ſignificatum:
Vult verro verri & verſi, uro uſſi, gero geſſi,
Quæro quæſivi, tero trivi, curro cucurri.
So. So, *velut accerſo, arceſſo, inceſſo, atque laceſſo,*
Formabit ſivi: *Sed tolle capeſſo capeſſi,*
Quódque capeſſivi facit, atque faceſſo faceſſi.
Sic viſo viſi: ſed pinſo pinſui habebit.
Sco. Sco *fit* vi, *ut paſco pavi: vult poſco popoſci,*
Vult didici diſco, quexi formare quiniſco.
To. To *fit* ti, *ut verto verti: ſed ſiſto notetur*
Pro facio ſtare activum, nam jure ſtiti dat.
Dat mitto miſi, petii peto ſive petivi.
Sterto ſtertui habet, meto meſſui: ab ecto *fit* exi,
Vt flecto flexi: pecto dat pexui, habétque
Pexi; etiam necto dat nexui, habet quoque nexi.

Vo *fit* vi, *ut volvo volvi : vivo excipe vixi.* Vo.
Texo ut nexui habet, ſic texo texui habebit. Xo.
Fit cio ci : *ut facio feci, jacio quoque jeci ;* Cio.
Antiquum lacio lexi, ſpecio quoque ſpexi.
Fit dio di, *ut Fodio fodi.* Gio, *ceu fugio* gi. Dio. Gio.
Fit pio pi, *ut capio cepi : cupio excipe pivi,* Pio.
Et rapio rapui, ſapio ſapui atque ſapivi.
Fit rio ri, *ut pario peperi.* Tio ſſi *geminans* ſ. Rio. Tio.
Et quatio quaſſi, quod vix reperitur in uſu.
Denique uo *fit* ui, *ut ſtatuo ſtatui : pluo pluvi* Uo.
Format, ſive plui ; ſtruo ſed ſtruxi, fluo fluxi.

Quarta Conjugatio.

Quarta dat is ivi, *ut monſtrat ſcio ſcii tibi ſcivi :* Is, ivi.
Excipias venio dans veni, cambio campſi, Excipe venio, cambio, &c.
Raucio rauſi, fartio farſi, ſartio ſarſi,
Sepio ſepſi, ſentio ſenſi, fulcio fulſi,
Haurio item hauſi, ſancio ſanxi, vincio vinxi,
*Ero ſalto ſalio ſalui, & amicio * amicui dat ;* * Pes proceleuſmaticus.
Parcius utemur cambivi, haurivi, amicivi,
Sepivi, ſanxivi, ſarcivi, atque ſalivi.

De Compoſitorum Verborum Præteritis.

Præteritum dat idem ſimplex & compoſitivum,
Vt docui edocui monſtrat. Sed ſyllaba ſemper,
Quam ſimplex geminat, compoſito non geminatur :
Præterquam tribus his, præcurro, excurro, repungo ;
Atque à do, diſco, ſto, poſco, ritè creatis.
Aplico compoſitum cum ſub, vel nomine, ut iſta, Plico.
Supplico, multiplico, gaudent formare plicavi :
Applico, complico, replico & explico, ui *vel in* avi.
Quamvis vult oleo ſimplex olui, tamen indè Oleo.
Quodvis compoſitum melius formabit olevi :
Simplicis at formam redolet ſequitur, ſubolétque.
Compoſita à pungo formabunt omnia punxi. Pungo.

Vult

Vult unum pupugi, interdúmque repungo repunxi.

Do. *Natum à do, quando eſt inflexio tertia ut addo,*
Credo, edo, dedo, reddo, perdo, abdo, vel obdo,
Condo, indo, trado, prodo, vendo, didi: *at unum*

Sco. *Abſcondo, abſcondi. Natum à ſto, ſtas* ſtiti *habebit.*

Mutantia primam vocalem in E.

VErba hæc ſimplicia præſentis, præteritique,
Si componantur, vocalem primam in e *mutant.*
Damno, lacio, ſacro, fallo, arceo, tracto, fatiſcor,

Pario. *Partio, carpo, patro, ſcando, ſpargo: parióque,*
Cujus nata peri *duo comperit & reperit dant:*
Cætera ſed perui; *velut hæc, aperire, operire.*

Paſco. *A paſco pavi: tantùm compôſta notentur*
Hæc duo, compeſco, diſpeſco, peſcui *habere:*
Cætera, ut epaſco, ſervabunt ſimplicis uſum.

Mutantia primam vocalem in I.

* Poſthabeo ſimplicis formant ſervat.

HÆc, **habeo, lateo, ſalio, ſtatuo, cado, lædo,*
Pango dans pegi, cano, quæro, cædo cecîdi.
Tango, egeo, teneo, taceo, ſapio, rapióque,
Si componantur, vocalem primam in i *mutant:*

Cano. *Ut rapio rapui, eripio eripui: à cano natum,*
Præteritum per ui, *ceu concino concinui dat.*

Placco. *A placeo ſic diſpliceo; ſed ſimplicis uſum*
Hæc duo, complaceo cum perplaceo, bene ſervant:

Pango. *Compoſita à pango retinent* a *quatuor iſta,*
Depango, oppango, circumpango atque repango.

Maneo. *A maneo manſi* minui *dant quatuor iſta,*
Præmineo, emineo, cum promineo, immineóque:
Simplicis at verbi ſervabunt cætera formam.

Scalpo, calco, ſalto. *Compoſita à ſcalpo, calco, ſalto,* a *per* u *mutant:*
Id tibi demonſtrant, exculpo, inculco, reſulto.

Claudo, quatio, lavo. *Compoſita à claudo, quatio, lavo, rejiciunt* a:
Id docet à claudo, occludo, excludo; à quatióque,
Percutio, excutio: à lavo, proluo, diluo, nata.

Mutantia primam vocalem in *I*, præterquam in præterito.

HÆc ſic componas, *Ago, emo, ſedeo, rego, frango,* Excipitur Coëmo.
Et capio, jacio, lacio, ſpecio, premo, ſemper
calem primam præſentis in i ſibi mutant,
æteriti nunquam, ceu frango refringo refregi:
capio incipio incepi. Sed pauca notentur:
mque ſuum ſimplex perago ſequitur, ſatagóque.
que ab ago dego dat degi, cogo coegi: Ago.
rego ſic pergo perrexi, vult quoque ſurgo Rego.
rrexi, mediâ præſentis ſyllabâ ademptâ.
Nil variat facio, niſi præpoſito præunte: Facio.
docet olfacio, cum calfacio, inficióque.
A lego nata, re, * ſe, per, præ, ſub, trans, præeunte, Lego.
æſentis ſervant vocalem, in i cætera mutant:
e quibus hæc, intelligo, diligo, negligo, tantùm
æteritum lexi faciunt; reliqua omnia legi.

De ſimplicium verborum ſupinis.

NUnc ex præterito diſcas formare *Supinum.*
Bi ſibi tum *format*, ſic namque bibi bibitum fit. Bi.
Ci fit ctum; ut vici victum, teſtatur & ici Ci.
ans ictum; feci factum, jeci quoque jactum.
Di fit ſum, ut vidi viſum; quædam geminant ſ; Di.
t pandi paſſum, ſedi ſeſſum: adde ſcidi quod
at ſciſſum, utque fidi fiſſum, fodi quoque foſſum.
Hìc etiam advertas, quòd ſyllaba prima ſupini
uam vult præteritum geminari, non geminatur:
que totondi dans tonſum docet, atque cecîdi
uod cæſum, & cecidi quod dat caſum, atque tetendi
uod tenſum & teneum, tutudi tunſum, atque pepedi
uod format peditum; adde dedi quod jure datum vult.
Gi fit ctum, ut legi lectum: pegi pepigique
at pactum, fregi fractum, tetigi quoque tactum, Gi.
gi actum, pupugi punctum, fugi fugitum dat.

Li. Li *fit* ſum, *ut ſalli, ſtans pro ſale condio ſalſum:*
Dat pepuli pulſum, ceculi culſum, atque fefelli
Falſum; dat velli vulſum, tuli habet quoque latum.

Mi,ni,pi, qui. Mi,ni,pi, qui,tum, *fiunt; velut hîc manifeſtum,*
Emi emptum, veni ventum, cecini à cano cantum,
A capio cepi dans captum, à cœpio cœptum,
A rumpo rupi ruptum, liqui quoque lictum,

Ri. Ri *fit* ſum, *ut verri verſum: peperi excipe partum.*

Si. Si *fit* ſum, *ut viſi viſum: tamen ſ gemin ato*
Miſi formabit miſſum: fulſi excipe fultum,
Hauſi hauſtum, ſarſi ſartum, farſi quoque fartum,
Uſſi uſtum, geſſi geſtum; torſi duo, tortum
Et torſum, indulſi indultum indulſumque requirit.

Pſi. Pſi *fit* tum, *ut ſcripſi ſcriptum: campſi excipe campſum.*

Ti. Ti *fit* tum; *à ſto namque ſteti, à ſiſtoque ſtiti fit*
Præterito commune ſtatum, verti excipe verſum.

Vi. Vi *fit* tum, *ut flavi flatum: pavi excipe paſtum;*
Dat lavi lotum, interdum lautum atque lavatum;
Potavi potum, interdum facit & potatum:
Sed favi fautum, cavi cautum; à ſero ſevi
Formes rite ſatum; livi linique litum dat;
Solvi à ſolvo ſolutum, volvi à volvo volutum;
Vult ſingultivi ſingultum, veneo venis
Venivi venum, ſepelivi ritè ſepultum.

Ui. Quod *dat* ui *dat* itum, *ut domui domitum: excipe quoduis*
Verbum in uo, *quia ſemper* ui *formabit in* utum;
Exui ut exutum: à ruo deme rui, ruitum dans.
Vult ſecui ſectum, necui nectum, fricuique
* Pes proceleumaticus. *Frictum, miſcui item miſtum,* ac amicui dat amictum:*
Torrui habet toſtum, docui doctum, tenuique
Tentum, conſului conſultum, alui altum alitumque;
Sic ſalui ſaltum, colui occului quoque cultum.
Quædam mutantur ui in ſum. *Pinſui habet piſtum, rapui raptum; ſeruique*
A ſero vult ſertum, ſic texui habet quoque textum.
Hæc ſed ui *mutant in* ſum: *nam cenſeo cenſum,*

Cel-

lui habet celsum : meto messui habet quoque messum ;
exui item nexum, sic pexui habet quoque pexum :
at patui passum, carui cassum caritúmque
Xi *fit* tum, *ut vinxi vinctum, quinque abjiciunt* n : Xi
am finxi fictum, minxi mictum, inque supino
at pinxì pictum, strinxi, rinxi, quoque rictum.
Xum, *flexi, plexi, fixi dant ; & fluo fluxum.*

De Compositorum verborum Supinis.

COmpositum ut simplex formatur quodque supinum,
Quamvis non eadem stet semper syllaba utrique. Tundo.
mposita à tunsum, demptâ n *tusum ; à ruitum fit,*
mediâ demptâ, rutum ; & à saltum quoque sultum. Ruo. Salio.
A sero, quando satum format, compôsta situm dant. Sero.
ec captum, factum, jactum, raptum, a *per* e *mutant ;*
cantum, partum, sparsum, carptum quoque fartum.
Verbum edo compositum, non estum, sed facit esum : Edo.
num duntaxat comedo formabit utrumque.
A nosco tantum duo cognitum & agnitum habentur ;
etera dant notum : nullo est jam noscitum in usu.

De Præteritis Verborum in *Or.*

VErba in or *admittunt ex posteriore supino*
Præteritum, verso u *per* us, *&* sum *consociato*
el fui : *ut à lectu, lectus sum vel fui. At horum*
unc est deponens, nunc est commune notandum :
am labor lapsus, patior dat passus & ejus Patior.
lata : ut compatior compassus, perpetiórque
ormans perpessus, fateor quod fassus, & indè Fateor.
lata : ut, confiteor confessus, diffiteórque
ormans diffessus : gradior dat gressus, & indè Gradior.
lata ; ut digredior digressus. Junge fatiscor
essus sum, mensus sum metior, utor & usus
ro texo orditus, pro incepto dat ordior orsus,
itor nisus vel nixus sum, ulciscor & ultus :
ascor simul iratus, reor atque ratus sum,
bliviscor vult oblitus sum : fruor optat

Fructus

Fructus vel fruitus, misereri junge misertus.
Tuor & Tueor. *Vult tuor & tueor non tutus sed tuitus sum,*
Quamvis & tutum & tuitum sit utrique supinum:
A loquor adde locutus, & à sequor adde secutus;
Experior facit expertus: formare paciscor
Apiscor. *Gaudet pactus sum, nanciscor nactus: apiscor,*
Quod vetus est verbum, eptus sum: unde adipiscor adeptus
Junge queror questus, proficiscor junge profectus;
Expergiscor sum experrectus: & hæc quoque, commi-
niscor commentus, nascor natus, moriórque
Mortuus, atque orior quod præteritum facit ortus.

De verbis geminum præteritum habentibus, viz. Activæ & Passivæ vocis.

Præteritum activæ & passivæ vocis habent hæc;
Cœno cœnavi & cœnatus sum tibi format,
* Versus hypermeter. *Juro juravi & juratus, potòque potavi* *
Et potus, titubo titubavi vel titubatus:
Sic careo carui & cassus sum, prandeo prandi
Et pransus, pateo patui & passus, placéque
Dat placui & placitus, sueſco suevi atque suetus:
Veneo pro vendor, venivi venditus & sum,
Nubo nupsi nuptáque sum, mereor meritus sum
Vel merui: adde libet libuit libitum; & licet adde
Quod licuit licitum, tædet quod tæduit & dat
Pertæsum: adde pudet faciens puduit puditúmque:
Atque piget, tibi quod format piguit pigitúmque.

De Neutro-passivorum præteritis.

Neutro-passivum sic præteritum tibi format,
* Versus hypermeter. *Gaudeo gravisus sum, fido fisus, & audeo* *
Ausus sum, fio factus, soleo solitus sum,
Mæreo sum mæstus: sed Phœbe nomen habetur.

De verbis Præteritum mutantibus.

Flavesco Erubesco Lucesco. *Quædam præteritum verba accipiunt aliunde:*
Inceptivum in sco, stans pro primario, adoptat

Præ

Præteritum ejuſdem verbi: vult ergo tepeſco
A tepeo tepui, ferveſco à ferveo fervi;
A video cerno vult vidi; à concutio vult
Præteritum quatio concuſſi, à percutióque
Percuſſi ferio; à mingo vult meio minxi;
A ſedeo ſido vult ſedi, à ſuffero tollo
Suſtuli; & à fuo ſum fui; & à tulo ritè fero tuli;
A ſto ſiſto ſteti, tantùm proſtare; fuióque
Inſanivi, à verbo ejuſdem ſignificati:
Sic poſcunt, veſcor, medeo, liquor, reminiſcor,
Præteritum à paſcor, medicor, liquefio, recordor.

Verſus hypermeter.

De verbis præterito carentibus.

PRæteritum fugiunt, vergo, ambigo, gliſco, fatiſco,
Polleo, nideo: Ad hæc, inceptiva, ut, pueraſco:
Et paſſiva, quibus caruêre activa ſupinis:
Ut, metuor, timeor: Meditativa omnia: præter
Parturio, eſurio, quæ præteritum duo ſervant.

Sylveſco. Fruticeſco. Sterileſco. Deſiderativa ut, Micturio. Scripturio. Iturio. Cacaturio

Verba ſupinum rarò admittentia.

HÆc rarò aut nunquam retinebunt verba ſupinum,
Lambo, mico micui, rudo, ſcabo, parco peperci;
Diſpeſco, poſco, diſco, compeſco, quiniſco,
Pego, ango, fugo, lingo, ningo, ſatagóque,
Fallo, volo, nolo, malo, tremo, ſtrideo, ſtrido,
Flaveo, liveo, avet, paveo, conniveo, fervet;
Innuo compoſitum, ut renuo: à cado, ut incido; præter
Accido, quod facit occaſum, recidóque recaſum:
Deſpuo, linquo, luo, metuo, cluo, frigeo, calveo,
Et ſterto, timeo; ſic luceo, & arceo, cujus
Compoſita ercitum habent: Sic à gruo, ut ingruo, natum:
Et quæcunque in ui formantur neutra ſecundæ:
Exceptis oleo, doleo, placeo, taceóque,
Careo, item & careo, noceo, pateo, taceóque
Et valeo, caleo; gaudent hæc namque ſupino.

De Verbis defectivis.

Sed nunc, ut totum percurras ordine verbum,
Istis pauca dabis mutilata & anomala verba.
Quæ quia clauda quidem remanent, nec versibus apta,
Qui rectis pedibus plenisque incedere gaudent,
Hisce sequens dabitur, quem cernis, sermo solutus.

Aio. Præsens Indicativi, Aio, ais, ait. *Plural.* Aiunt.
Præteritum imperfectum, Aiebam, aiebas, aiebat. *Plur.* Aiebamus, aiebatis, aiebant. Imperativus. Ai
Præsens Optativi, Potentialis, & Subjunctivi, Aias aiat, *Plural.* Aiamus, aiant. Præsens particip. Aiens

Ausim. Præsens Optativi, & Subjunctivi, Ausim, Ausis, aus sit. *Plural.* Ausint.

Salve. Indicat. Salvebis. Imper. Salve, salveto. *Plural* Salvete, salvetote. Infinit. Salvere.

Ave. Imperat. Ave, aveto. *Pl.* Avete, avetote. Infin. Avere

Cedo Imperat. Cedo; *Plural.* Cedite: id est, *Dic, ve porrige*; *Dicite*, vel *porrigite.*

Faxo. Futurum, Faxo vel faxim, faxis, faxit, pro *faciam* vel *fecero. Plural.* Faxint.

Forem. Imperfectum Optat. Potent. & Subjunct. Forem fores, foret; pro *essem, esses, esset. Plur.* Forent.
Infinitivus, Fore, id est, *Futurum esse.*

Quæso. Præsens Indicat. Quæso. *Plural.* Quæsumus.

Infit. Infit, sola vox est, *Dicit*, seu *dixit* significans. *Plural.* Infiunt, id est, *Dicunt.*

Inquio. Præsens Indicativi, Inquio vel inquam, inquis, inquit. *Plural* Inquimus, inquiunt.
Præterperfectum, Inquisti, inquit.
Futurum, Inquies, inquiet.
Imperat. Inque apud *Ter.* Inquito apud *Plautum*
Præsens Optativi, Potentialis, & Subjunctivi, Inquiat. Particip. Inquiens.

Vale. Indicat. Valebis. Imper. Vale, valeto. *Plural.* Valete, valetote. Infinit. Valere.

Hæc

Hæc quatuor ſequentia, Odi, cœpi, memini, novi, omnes voces præteriti perfecti & pluſquam perfecti, omnium modorum integras habent; ut & futuri quoque quoties à præterito indicativi formatur: in reliquis magna ex parte deficiunt, niſi quod Memini in Imperativo *Sing.* Memento. *Plur.* Mementote habet. Odi, novi, & cœpi, carent Imperativo. Odi, cœpi, memini, novi.

Notabunt præterea pueri; Dor, furo, for, der, fer, à for, ſimplicia non reperiri:

Præterea, { Dic, Duc, Fer, Fac, } pro { Dice, Duce, Fere, Face, } Voces eſſe per Apocopen conciſas & decurtatas.

Denique notabunt, Eo, & queo, habere imperfectum, Ibam, quibam: in futuro, Ibo, quibo.

De Verbis Impersonalibus.

ET de Perſonalibus quidem hactenus dictum eſto; deinceps vero de Impersonalibus dicendum, quæ nominativum certæ perſonæ non recipiunt, ſed mutatur nominativus perſonæ in obliquos: ut, quod Anglicè perſonaliter dicimus, *I muſt read Virgil*; Latinè impersonaliter effertur, *Oportet me legere Virgilium.*

Impersonalia igitur appellantur, non quod perſonâ careant, (habent enim, ut videmus, vocem tertiæ perſonæ tam activam quam paſſivam, quamplurima) ſed quia nullius perſonæ aut numeri certam ſignificationem, niſi ex adjuncto nominis vel pronominis caſu obliquo, ſortiantur: Nam, *Oportet me*, primæ perſonæ eſſe videtur, numeriquè ſingularis: *Oportet nos*, primæ perſonæ pluralis: *Oportet te*, ſecundæ perſonæ ſingularis: *Oportet vos*, ſecundæ pluralis. atque idem de reliquis: Impersonalia cur ſic dicta.

Sunt igitur Impersonalia duplicia: Activæ vocis, & paſſivæ vocis.

Impersonalia vocis activæ.

Impersonalia activæ vocis sunt hæc & his similia

Est,	Accidit,	Vacat,	Juvat,
Interest,	Contingit,	Præstat,	Constat,
Refert,	Evenit,	Restat,	Conducit,
Placet,	Expedit,	Decet,	Miseret,
Libet,	Liquet,	Oportet,	Piget,
Pœnitet,	Licet,	Potest,	Pudet.
Tædet,	Solet,		

Denique nullum ferè verbum est tam personale ut non idem impersonalis formam possit induere; nec è diverso. Horum tamen quædam personaliter usurpantur, ut, *Virtus placet probis.* *Pecunia omnia potest.* *Ars juvat egentes.*

Quædam verò semper manent impersonalia: ut, pudet, pœnitet, oportet. Tametsi legere est apud Terentium; *Quæ adsolent, quæque oportent signa adsalutem esse, huic omnia adesse video.*

Conjugantur in tertia persona.

Conjugantur autem in tertia persona singulari per omnes modos. A *Liquet*, non extat præteritum.

Tædet, pertæsum format.

Miseret, & miserescit, misertum est.

Inveniuntur etiam in usu.

Placitum est,	Præterit. à	Placet.
Libitum est,		Libet.
Puditum est,		Pudet.
Licitum est,		Licet.
Pigitum est,		Piget.

Impersonalia passivæ vocis fiunt ab omnibus verbis activis & neutris: ut, Curritur, turbatur.

Impersonalia Supinis, & vocibus Gerundii carent.

DE GERUNDIIS.

GErundia porrò voces participiales vocari possunt, quod similia participiis sunt: sicut proverbialia dicimus, quæ sunt similia proverbiis.

Proinde quia parùm videbamus convenire inter Grammaticos, utrùm ad verba, an ad participia pro-

piùs pertineant, hic in confinio utriusque partis relinquimus, ut utri velint, sese regno addicant.

Porrò à nomine casum, à verbo agendi vel patiendi, vel nutrius significationem accipiunt.

Et quia temporum nec discrimen, discretis vocibus recipiunt, neque numeros aut personas admittunt, ideo nec justa verba esse possunt, nec participia.

Gerundii terminationes sunt tres, { *Di*, Genitivus casûs. / *Do*, Dativi & ablativi. / *Dum*, Nominativi & accusat. } Terminationes Gerundii

Gerundia autem activè majore ex parte significare, nulli dubium est, licèt interdum etiam passivè significent. Cujus rei exempla erunt ista. *Athenas quoque ___ erudiendi causâ*, id est, *ut erudiretur*. *Urbs quæ videndæ fœminæ*: id est, *dum videtur*. *Satis ad cognoscendum illustria*: id est *ut cognoscantur*. *Ars ad discendum facilis*: id est, *ut discatur*.

DE SUPINIS.

SUpina quoq; meritò participialia verba dicuntur, omniáque cum gerundii vocibus communia habent. Exeunt autem prius in *um*, posterius in *u*; ut, *Visum*, *visu*. Significant autem, prius quidem ferè activè (sicut in rudimentis dictum est) posterius verò passivè. Supina.

DE PARTICIPIO.

PArticipium est pars orationis inflexa casu; quæ à Nomine, genera, casus & declinationem, à Verbo, tempora & significationes; ab utroque numerum & figuram accipit. Participium.

ACCIDENTIA PARTICIPIO.

Accidunt participio septem, { Casus, Genus, Declinatio, Tempus, } { Significatio, Numerus, Figura. } Accidentia participio.

De genere autem, & casu, & declinatione, idem hîc statuendum, quod supra in nomine est traditum.

TEMPUS.

Tempora participiorum sunt quatuor.

Tempora partic.

Præsens in *ans* vel *ens*, ut, Amans, legens.

Præsens.

Cæterùm iens, participium ab Eo, simplex rariùs legitur in nominativo; sed euntis, eunti, euntem, eunte, in obliquis: composita verò nominativum quidem in *iens* finitum habent, genitivum autem in *euntis*, ut, Abiens, abeuntis; Rediens, redeuntis: præter unum, Ambiens, ambientis.

Nota.

Hanc formam sequuntur & horum gerundia; ut Abeundi, abeundo, abeundum: præter Ambiendi, ambiendo, ambiendum.

Præteritum verò in { Tus, Sus, Xus, } ut { Doctus, Visus. Nexus.

Præteritum.

Futurum autem duplex: Alterum quidem in *rus* activæ ut plurimum significationis, aut neutralis, ut, Lecturus, cursurus: Alterum verò in *dus*, passivæ significationis semper, ut Legendus.

Futurum

SIGNIFICATIO.

Active significant ea participia, quæ ab activis cadunt: ut, Docens, docturus; Verberans, verberaturus.

Significatio

A neutris cadentia neutraliter significant: ut, Currens, cursurus; Dolens, doliturus.

A quibusdam neutris reperiuntur etiam participia in *dus*: ut, Dubitandus, vigilandus, carendus, dolendus.

Participia in dus

Passivè significant, quæ à passivis descendunt: ut, Lectus, legendus; Auditus, audiendus.

Significatio passiva.

Fiunt & participia passiva ab hujusmodi neutris, quorum tertiæ personæ passivè usurpantur, ut, *Aratur terra*, hinc *arata & aranda terra*.

Par-

Participia formata à deponentibus, imitantur significationem suorum verborum: ut, Loquens, loquutus, loquuturus, à loquor. Participia a deponentibus.

Deponentibus quæ olim communia fuerunt, habet participium futuri in *dus*: ut,

Sequendus, } { Utendus, } { Obliviscendus,
Loquendus, } { Patiendus, } { & alia id genus.

Habent & deponentia præteriti temporis participia, quæ nunc activè, nunc passivè significant: ut,

Virg. *Nunc oblita mihi tot carmina.*
Ter. *Meditata sunt mihi omnia mea incommoda.*
Virg. -----*mentitaque tela Agnoscunt.*

Communium denique verborum participia ipsorum significationem induunt: ut, Criminans, criminatus, criminaturus, criminandus.

Ab impersonalibus nulla extant participia, præter Pœnitens, decens, libens, pertæsus, pœnitendus, pudendus. Impersonalium participia.

Hæc participia, præter analogiam, à verbis suis deducuntur; Pariturus, nasciturus, sonaturus, arguturus, luiturus, eruiturus, nosciturus, morituras, oriturus, osurus, futurus. Participia anomala deducta a verbis præter analogiam

Similia participiis sunt ista, Tunicatus, rogatus, personatus, larvatus, & innumera hujus sortis vocabula, quæ à nominibus, non à verbis deducuntur. Participia derivata a nominibus

NUMERUS.

Est & numerus in participiis, ut in nomine; Singularis, ut Legens; Pluralis, ut Legentes. Numerus

DE FIGURA

Figura est duplex: Simplex, ut Spirans; Composita, ut Respirans. Figura participiorum.

Participia aliquando degenerant in nomina participialia; vel cùm alium casum quàm suum verbum regunt: ut, Participia fiunt nomina.

Abundans lactis, } { patiens inediæ,
Alieni appetens, } { fugitans litium.

Vel cùm componuntur cum dictionibus, cum quibus ipsorum verba componi non possunt: ut, Infans, indoctus, innocens, ineptus.

Vel cùm comparantur: ut, { Amans, Amantior, Amantissimus. } { Doctus, Doctior, Doctissimus.

Vel cùm tempus significare desinunt: ut, *Expectem qui me nunquam visurus abîsti?* hoc est, *Qui eo animo discessisti, ut me amplius non videres. Nullam mentionem fecit cometarum, nil prætermissurus, si quid explorati haberet:* id est, *ita affectus, ut non prætermitteret.*

Amandus est doctissimus quisque: id est, *dignus est, qui debet amari. Vita laudata:* id est, *laudabilis.*

Ejicienda est hæc mollities animi: id est, *debet ejici.*

Participia præsentis temporis fiunt substantiva nomina.

Participia præsentis temporis non raro fiunt substantiva nomina. Modò in masculino genere; ut, Oriens, occidens, profluens, confluens: Modo in fæmineno: ut, Consonans, continens. Modo in neutro: ut, Contingens, accidens, antecedens, consequens. Modò in communi genere, pro verbalibus in *tor* vel *trix*: ut, Appetens, diligens, fitiens, indulgens.

Animans, modò fœmininum, modò neutrum reperitur.

DE ADVERBIO.

Adverbium.

ADverbium est pars orationis non flexa: quæ adjecta verbo sensum ejus perficit atque explanat.

Explanat etiam interdum & nomen: ut *Homo egregiè impudens. Ne parùm sis leno. Nimiùm philosophus.*

Aliquoties & Adverbium: ut, *Parùm honestè se gerit.*

ACCIDENTIA ADVERBIO.

Adverbio Accidentia

Adverbio accidunt, Significatio, Comparatio, Species, Figura.

Signi

Significationis varietas ex verborum circumſtantiis colligenda eſt.

In loco ſignificant, Hîc, illîc, iſtîc, intus, foris, uſquam, nuſquam, ubi, ubique, ubicunque, ubilibet, utrobique, ubivis, ubi, ibi, alibi, alicubi, necubi, ſicubi, inibi, ibidem, inferiùs, ſuperiùs. loci.

Ad locum reſpiciunt, Huc, illûc, iſtûc, intrò, alió, quò, aliquò, nequò, quoquò, ſiquò, eò, eodèm, quolibet, quovis, quocunquè, foras, horſum, aliorſum, dextrorſum, ſiniſtrorſum, ſurſum, deorſum, utroquè, neutrò, quoquoverſum. Ad loca Significantia

A loco denotant, Hinc, illinc, iſtinc, intus, foris, indè, undè, aliundè, alicunde, ſicunde, necunde, indidem, undelibet, undevis, undecunque, ſupernè, infernè, cœlitus, funditus. A loco Significantia.

Denique per locum innuunt, Hâc, illâc, iſtâc, quacunquè, ea, eadèm, aliâ, aliquà, ſiqua, nequa, quaqua. Per locum Significantia

Adverbia temporis ſunt, Dum, quum, quando, aliquando, quamdiu, dudum, quamdudum, jamdudum, quamprideni, jamprideni, uſque, quouſque, toties, quoties, aliquoties, heri, hodie, cras, pridie, poſtridie, perendie, mane, veſperi, nudiuſtertius, nudiuſquartus, nudiuſquintus, nudiuſſextus, &c. diu, noctu, interdiu, nunc, jam, nuper, alias, olim, item, pridem, tantiſper, pauliſper, parumper, ſæpe, rarò, ſubinde, identidem, plerumque, quotidie, quotannis, nunquam, unquam, adhuc, etiam pro adhuc, hactenus, in-dies, in-ho-ras, ut primùm, quam primùm, ſimulac, ſimulatq; Temporis adverbia.

Uſque temporis & loci adverbium eſt: ut, *Vſq; ſub obſcurum noctis. Ab Æthiopia eſt uſq; hæc.* Eſt & ubi pro ſemper, aut continué ponitur: aut *Vſq; metu micnêre ſinus.* Uſque.

Adverbia numeri: ut, Semel, bis, ter, quater, quinquies, ſexies, ſepties, vigeſies, vel vicies, trigeſies, vel tricies, quadragies, quinquagies, ſexagies, ſeptuagies, Numeri.

agies, octogies, centies, millies, infinities.

Ordinis: Ordinis ſunt, Inde, deinde, hinc, dehinc, deinceps, noviſſimò, inprimis, poſtremò, primùm, jam-primùm, deniqne, demum, tandem, ad-ſummùm.

Interrogandi. Adverbia interrogandi ſunt, Cur, quamobrem, quare, quomodo, ecquid, quin *pro* cur non, num, quid ita, quò, unde, quantùm?

Vocandi. Vocandi ſunt, Heus, ô, eho, & ſiqua ſunt ſimilia.

Negandi. Negandi: ut Haud, non, minimè, nequaquam, ne *pro* non, & ſimiſia.

Affirmandi. Affirmandi: ut, Etiam, ſic, quidni, ſanè, prorsùs, nempe, nimirum, certè, profectò, adeò, planè, ſcilicet.

Jurandi. Jurandi: ut, Hercule, mehercule, medius-fidius, Dius-fidius, Pol, ædepol, Caſtòr, ecaſtor.

Hortandi Hortandi: ut, Agè, ſodes, ſultis, amabò, agedum, ehodum, eia, agitè.

Prohibendi. Prohibendi: ut, Ne, non.

Optandi. Optandi; ut, Utinam, ſi, ô ſi, ô:

Excludendi. Excludendi; ut, Modò, dummodo, tantummodo, ſolummodo, tantùm, ſolùm, duntaxat, denum.

Congregandi. Congregandi; ut, Simul, unà, pariter, populatim, univerſim, conjunctim, &c.

Segregandi. Segregandi; ut, Seorſim, gregatim, egregiè, nominatim, viritim, oppidatim, vicatim, privatim, ſpeciatim, bifariam, trifariam, omnifariam, plurifariam, oſtiatim.

Diverſitatis: Diverſitatis; ut, Alter, ſecus.

Eligendi. Eligendi; ut, Potiùs, potiſſimùm, imò, ſatiùs.

Intendendi. Intendendi; ut, Valde, nimis, nimium, immodicè, impendiò, impensè, prorſus, penitus, funditus, radicitus, omnino.

Remittendi. Remittendi; ut, Vix, ægre, paulatim, ſenſim, pedetentim.

Concedentis. Concedentis; ut, Licèt, eſtò, demùs, ſit-ita, ſit-ſanè.

Negatæ ſolitudinis. Negatæ ſolitudinis; ut, Non ſolùm, non tantùm, non modò, nedum.

Qua-

Qualitatis; ut, Doctè, pulchrè, fortiter, graviter. Qualitatis

Quantitatis; ut, Parùm, minimè, maximè, ſummùm, ad-ſummùm, & ſimilia. Quantitatis.

Comparandi; ut, Tam, quàm, magis, minùs, maximè, minimè, æquè. Comparandi.

Rei non peractæ; ut, Ferme, ſere, prope, propemodum, tantùm, tantùm non, modò non. Rei non peractæ.

Demonſtrandi; ut, En, ecce, ſic; ut cùm dicimus, *ſic ſcribito.* Demonſtrandi.

Explanandi; ut, id eſt, hoc eſt, quaſi dicas, puta, utputá, utpote. Explanandi.

Dubitandi; ut, Forſan, forſitan, fortaſſis, fortaſſe. Dubitandi.

Eventus; ut, Forte, caſu, forte-fortunâ.

Similitudinis; ut, Sic, ſicut, ſicuti, ita, item, itidem, atnquam, quaſi, ceu, uti, velut, veluti. Similitudinis.

COMPARATIO.

Adverbia à nominibus adjectivis nata, & comparantur, & regunt caſus comparativi & ſuperlativi; ut, Doctè, doctiùs illo, doctiſſimè omnium; ſimiliter, bene, meliùs, optimè; Malè, pejùs, peſſimè; etiam, Sæpe, ſæpiùs, ſæpiſſime; Nuper, nuperrimè, & ſimilia. Comparatio.

SPECIES.

Species eſt duplex; Principalis, quæ ex ſe originem habet; ut, *Heri, cras.* Species adverbiorum.

Derivativa eſt eorum, quæ nata ſunt aliunde; ut, *Furtim à furor; ſtrictim à ſtringo; Humaniter ab humanus*

Aliquando neutra adjectiva, induunt formam adverbiorum, ad Græcorum imitationem; ut, Recens, pro recenter; Torvum, pro torve. Nomina fiunt adverbia.

FIGURA.

Figura eſt duplex; Simplex, ut, Prudenter; Compoſita; ut, Imprudenter.

DE CONJUNCTIONE.

COnjunctio eſt pars orationis, quæ ſententiarum clauſulas aptè connexit.

ACCI-

Accidentia conjunctioni.

ACCIDENTIA CONJUNCTIONI.

Conjunctioni accidunt, Figura, Potestas, & Ordo

FIGURA.

Figura. Figura est duplex; Simplex, ut nam: Composita ut namque.

Potestas.

POTESTAS.

Potestas, id est, significatio, est varia; Aliæ enim conjunctionibus copulativæ sunt: ut, Et, ac, que, atque, quoque, etiam, item, icidem, cùm, & tum.

Tum. Tum item geminatum: ut, *Vir tum probus, tum eruditus.* Huc spectant & his contrariæ: ut, nec, neque, neu, neve.

Suspensivæ. Hæ quatuor sequentes, Et, que, nec, neque, cùm geminantur, Suspensivæ etiam vocantur, quòd aliud semper expectari faciant: ut, *Et fugit, & pugnat. Nec sapit ista, nec sentit.*

Disjunctivæ Aliæ Disjunctivæ: Aut, vel, ve, seu, sive.

At istæ, cùm geminantur, Suspensivæ etiam vocantur: ut, *Vel scribit, vel dictat.*

Discretivæ. Aliæ Discretivæ: ut, Sed, sed-enim, at, ast, atqui quidem, autem, quoque, scilicet, cæterum, verò enim vero, quod-si, verò, porrò, quin.

Rationales seu Illativæ: Aliæ Rationales, seu Illativæ: ut, Ergò, ideo, igitur, itaque, idcirco, quare, quamobrem, quocirca proinde, propterea, ob-eam-rem, ea-re; Cicer. *Ea re statim ad te Aristocritum misi.*

Causales. Aliæ Causales, id est, quæ rationem præcedentis orationis inferunt: ut, Nam, namque, enim, etenim quod, quia, quippe, utpote, siquidem, quando, quandoquidem, propterea, quod, quoniam, quatenus, & pro quia, ut Virgil. *Audierat & famæ fuit:* pro nam vel quia fuit: quò, *pro* quia, ut Cicer. *Non quò quicquam desit, sed quia valde cupio.*

Ovid. *Crede mihi bene qui latuit, bene vixit, & int*
Fortunam debet quisq; manere suam, pro nam *vel* qui

Ali

Aliæ perfectivæ ſeu Abſolutivæ: ut, Uti, quò *pro* Perfectivæ.
t.

Ne & ut, pro *nè non:* Terent: *Sed patris vim ut*
ueas ferre.

Ne, pro *ut non:* Cic. *Opera datur, judicia nè fiant.*

Aliæ Continuativæ: ut, Si, ſin, ni, niſi. Continuativæ.

Aliæ Dubitativæ: ut, Ne, an, anne, num, nunquid, Dubitativæ.
trùm, necne.

Aliæ Adverſativæ: ut, Etſi, quanquam, quamvis, Adverſativæ.
cèt, tametſi: & aliæ id genus.

Aliæ Redditivæ earundem: ut, Tamen, attamen, Redditivæ.
ed tamen, veruntamen.

Aliæ Diminutivæ: ut, Saltem, at, certè, vel: ut Cic. Diminutivæ.
le vel latum digitum diſceſſeris.

Aliæ Electivæ: ut, Quam, ac, atque, ut, quando Electivæ
ro quàm accipiuntur.

Expletivæ: ut, Quidem, equidem, nimirum, au- Expletivæ.
em, ſcilicet, quoque, nam, profectò, verò, enimvero,
d-enim, enim pro *certé.*

Virg. *Nam quis te, juvenum confidentiſſime, noſtras*
Juſſit adire domos? Ter. *At enim non ſinam.*

Sunt dictiones, quæ nunc adverbia, nunc conjun-
tiones, nunc præpoſitiones eſſe inveniuntur: ut Cum, Cum.
uoties caſui jungitur, præpoſitio eſt.

In genere, Conjunctiones adeò tenui diſcrimine
o adverbiis diſcernuntur, ut quàm ſæpiſſimè con-
undantur: ut, Quando, proinde, & ſimilia.

ORDO.

Ordo conjunctionum eſt triplex, nempe.

Præpoſitivus; earum ſcilicet, quæ in ſententiarum Ordo conjunctionum.
xordio ponuntur. Præpoſitivus.

Subjunctivus; earum ſcilicet, quæ ſecundum in Subjunctivus.
auſula, vel tertium, vel ad ſummum quartum lo-
um occupant.

Communis. Communis.

Ex

NOTE

This volume
tight binding an
effort has been
duce the centres
result in

acade
microform

Ovid. *Crede mihi bene qui latuit, bene vixit, & in*
Fortunam debet quisq; manere suam, pro nam *vel* qui
Al

...ne has a very
...and while every
...n made to repro-
...res, force would
...in damage

...demic
...rms

...m occupant. Communis.

Subjunctivus. Communis. Exnis.

Accidentia conjunctioni.

ACCIDENTIA CONJUNCTIONI.

Conjunctioni accidunt, Figura, Potestas, & Ordo

FIGURA.

Figura.

Figura est duplex; Simplex, ut nam: Composita ut namque.

Potestas.

POTESTAS.

Potestas, id est, significatio, est varia; Aliæ enim conjunctionibus copulativæ sunt: ut, Et, ac, que, atque, quoque, etiam, item, itidem, cùm, & tum.

Tum.

Tum item geminatum: ut, *Vir tum probus, tum eruditus.* Huc spectant & his contrariæ: ut, nec, neque, neu, neve.

Suspensivæ.

Hæ quatuor sequentes, Et, que, nec, neque, cùm geminantur, Suspensivæ etiam vocantur, quòd aliud semper expectari faciant: ut, *Et fugit, & pugnat. Nec sapit ista, nec sentit.*

Disjunctivæ

Aliæ Disjunctivæ: Aut, vel, ve, seu, sive.

At istæ, cùm geminantur, Suspensivæ etiam vocantur: ut, *Vel scribit, vel dictat.*

Discretivæ.

Aliæ Discretivæ: ut, Sed, sed-enim, at, ast, atqui quidem, autem, quoque, scilicet, cæterum, verò enim vero, quod-si, verò, porrò, quin.

Rationales seu Illativæ:

Aliæ Rationales, seu Illativæ: ut, Ergò, ideo, igitur, itaque, idcirco, quare, quamobrem, quocirca proinde, propterea, ob-eam-rem, ea-re; Cicer. *Ea re statim adte Aristocritum misi.*

Causales.

Aliæ Causales, id est, quæ rationem præcedentis orationis inferunt: ut, Nam, namque, enim, etenim quod, quia, quippe, utpote, siquidem, quando, quandoquidem, propterea, quod, quoniam, quatenus, & pro quia, ut Virgil. *Audierat & famæ fuit:* pro nam vel quia fuit: quò, *pro* quia, ut Cicer. *Non quò quicquam desit, sed quia valde cupio.*

Ovid. *Crede mihi bene qui latuit, bene vixit, & intra Fortunam debet quisq; manere suam,* pro nam *vel* quia

Ali

Aliæ perfectivæ seu Absolutivæ: ut, Uti, quò *pro* Perfectivæ.
t.

Ne & ut, pro *nè non:* Terent: *Sed patris vim ut*
ueas ferre.

Ne, pro *ut non:* Cic. *Opera datur, judicia nè fiant.*

Aliæ Continuativæ: ut, Si, sin, ni, nisi. Continuativæ.

Aliæ Dubitativæ: ut, Ne, an, anne, num, nunquid, Dubitativæ.
trùm, necne.

Aliæ Adversativæ: ut, Etsi, quanquam, quamvis, Adversativæ,
cèt, tametsi: & aliæ id genus.

Aliæ Redditivæ earundem: ut, Tamen, attamen, Redditivæ.
ed tamen, veruntamen.

Aliæ Diminutivæ: ut, Saltem, at, certè, vel: ut Cic. Diminutivæ.
Ne vel latum digitum discesseris.

Aliæ Electivæ: ut, Quam, ac, atque, ut, quando Electivæ
ro quàm accipiuntur.

Expletivæ: ut, Quidem, equidem, nimirum, au- Expletivæ.
em, scilicet, quoque, nam, profectò, verò, enimvero,
d-enim, enim pro *certé.*

Virg. *Nam quis te, juvenum confidentissime, nostras*
Jussit adire domos? Ter. *At enim non sinam.*

Sunt dictiones, quæ nunc adverbia, nunc conjun-
iones, nunc præpositiones esse inveniuntur: ut Cum, Cum.
ioties casui jungitur, præpositio est.

In genere, Conjunctiones adeò tenui discrimine
o adverbiis discernuntur, ut quàm sæpissimè con-
ndantur: ut, Quando, proinde, & similia.

ORDO.

Ordo conjunctionum est triplex, nempe.

Præpositivus; earum scilicet, quæ in sententiarum Ordo conjunctionum.
ordio ponuntur. Præpositivus.

Subjunctivus; earum scilicet, quæ secundum in Subjunctivus.
ausula, vel tertium, vel ad summum quartum lo-
um occupant.

Communis. Communis.

Ex

Præpoſitivæ. Ex Conjunctionibus hæ imprimis præponi ſolent Nam, quare, at, aſt, atque, &, aut, vel, ne, neque, quin, quatenus, ſin, ſeu, ſive, ni, niſi.

Subjunctivæ quæ Encliticæ Subjunctivæ verò ſunt, Quidem, quoque, autem verò, enim.

Et tres Encliticæ; ut, Que, ne, ve; ſic dictæ quòd accentum in præcedentem ſyllabam inclinent; ut, Hor. *Ludere qui neſcit, campeſtribus abſtinet armis;*
Indoctuſq; pilæ, diſcive, trochive, quieſcit.

Sunt & aliæ quoque voces aliquot Encliticæ; ut Dum, ſis, nam, &c.

Communes. Communes denique dicuntur, quæ indifferenter & præponi & poſtponi poſſunt, quales ſunt reliquæ fere omnes, præter prædictas; ut, Equidem, ergo igitur, ſaltem, tamen, quanquam, &c.

DE PRÆPOSITIONE.

PRæpoſitio eſt pars orationis indeclinabilis, quæ aliis orationis partibus, vel in Compoſitione, vel in Appoſitione præponitur.

Appoſitione; ut, *Chriſtus ſedet ad dextram Patris.*
Compoſitione; ut, *Adactum juramentum adhibendum admonuit.*

Præpoſitiones poſtpoſitæ ſuis caſibus. Quædam præpoſitiones poſtponi ſuis caſibus inveniuntur; ut,

Cum,	ut	Quibuſcum.
Tenus,		Pube tenus.
Verſus,		Angliam verſus.
Uſque		Ad occidentem uſque.

Accidentia Præpoſitioni.

Præpoſitioni accidit caſuum regimen, ſive conſtructio.

Cæterùm in iiſdem caſibus mira eſt ſignificationum varietas; quæ non tam regulis, quam aſſiduo legendi atque ſcribendi uſu diſcenda eſt. Exempli cauſâ;

Secundum. Secundum, aliud ſignificat cùm dico, *Secundum autem vulnus accepit*, id eſt, *juxta aurum.* Aliud ve

nic, *Secundum Deum parentes amandi sunt*, i.e. *proximè post Deum*: Aliud in hac oratione, *Secundum quietem sanè mihi felix visus sum*, id est, *in quiete*, vel *inter quietem*.

Præpositiones accusativum regentes.

Ex præpositionibus istæ accusativo casui adjunguntur

Ad. *Ad Calendas Græcas.*

Apud. Virg. *At bene apud memores veteris stat gratia facti*

Ante. Horat. ---- *dicique beatus*
Ante obitum nemo, supremáque funera debet.

Adversus. *Ne Hercules quidem adversus duos.*

Cis. *Cis Tamesim sita est Ætonia.*

Citra } Hor. *Est modus in rebus, sunt certi denique fines,*
Ultra } *Quos ultra citráque nequit consistere rectum.*

Intra. Ovid. *Crede mihi, bene qui latuit, bene vixit, & intra*
Fortunam debet quisque manere suam.

Extra. Plin. Ma. *Extra omnem ingenii aleam positus.*

Circum. locale est; ut, *Circum montem.* (Cicero

Circa. *Circa forum. Circa viginti annos.*

Circiter, tempus & numerum significat; ut,
Circiter horam decimam.
Cæsar; *Circiter duo millia desiderati sunt.*

Contra. *Ne contra stimulum calces.*

Erga. *Princeps erga populum clemens?*

Inter. Hor. *Multa cadunt inter calicem supremáq; labra.*

Infra. Ter. *Quem ego infra omnes, infimum esse puto.*

Supra. Sal. *Dux hostium cum exercitu supra caput est.*

Iuxta. Ter. *Cum lucubrando juxta ancillas lanam faceres*

Ob. *Fœda mors ob oculos versabatur.*

Per. Hor. *Impiger extremos currit mercator ad Indos,*
Per mare pauperiem fugiens, per saxa, per ignes.

Prope. *Prope urbem. Prope mortem.*

Præter. Terent. *Ita fugias, ne præter casam.*

Propter. *Aliquid mali propter vicinum malum.*

Post. Hor. *O cives, cives, quærenda pecunia primum est,*
Virtus post nummos.

penes

Penes. Ovid. *Me penes eſt unum vaſti cuſtodia mundi.*

Trans. Hor. *Cœlum non animum mutant, qui trans mare currunt.*

Præpoſitiones ablativum regentes.

A. Terent. *A me nulla tibi orta eſt injuria.*

Ab. Hæc vocalibus præponitur. Mimus; *Ab alio expectes, alteri quod feceris.*

Abs. Terent. *Abs quovis homine beneficium accipere, cùm opus eſt, gaudeas.*

Abſque. Terent. *Abſque eo eſſet. Abſque pecunia miſerè vivitur.*

Cum. Mimus. *Damnum appellandum eſt, cum mala fama lucrum.*

Clam. *Clam patre.* Et plautus. *Clam patrem.*

Coram. *Coram Senatu res acta eſt.*

De. *Sophiſtæ rixantur de lana caprina.*

E. *Qui falſum teſtimonium dixiſſe convictus erat, è ſaxo Tarpeio dejiciebatur.*

Ex. *Exmalis moribus bonæ leges natæ ſunt.*

Pro. Mimus. *Comes facundus in via pro vibiculo eſt.*

Præ. Terent. *Huic aliquid præ manu dederis.*

Sine. ideni. *Sine Cerere & Baccho friget Venus.*

Tenus. Virg.---*capulò tenus ferrum impulit ira.*

Præpoſitiones utrique caſui ſervientes.

Hæ quatuor utrumq; caſum exigunt, ſed diverſâ ferè ſignificatione.

In. Terent. *In tempore veni, quod omnium rerum eſt primum:* ſine motu.

Ovidius. *Inq; domos ſuperas ſcandere cura fuit:* motum quodammodo innuit.

Sub. Vir. *Sub lucem exportant calathis:* i. *paulò ante lucem.*

Idem.---*vaſto vidiſſe ſub antro.*

Super. Virg. *Super ripas Tiberis. Fronde ſuper viridi.*

Subter. *Subter terram.* Vi. *Denſa ſubter teſtudine caſus.*

Præpoſitiones nunquam extra compoſitionem inveniuntur: nimirum.

Sunt & præpoſitiones, quæ nunquam extra

Am,

Am, Di, Dis, { ut { Ambio: Diduco: Diſtraho: } { Re, Sè, Con, } ut { Recipio: Sepono: Condono.

Con verò, quoties cum dictione à vocali incipiente componitur, amittit *n*: ut, Coagmento, coemo, coinquino, cooperio.

DE INTERJECTIONE.

INterjectio eſt pars orationis, quæ ſub inconditâ voce ſubitò prorumpentem animi affectum demonſtrat.

Tot autem ſunt interjectionum ſignificationes, quot animi perturbati ſunt motus.

Exultantis, ut, Evax, vah. Plaut. *Evax, jurgio tandem uxorem abegi.*

Dolentis, ut, Heu, hoi, hei, ô, ah. Terent. *I intro, hoi, hei.* Virg. *O dolor atque decus magnum!*

Timentis, ut, Hei, atat. Terent. *Hei, vereor ne quid Andria apportet mali.*

Admirantis: ut, Papæ. Ter. *Papæ, nova figura otii.*

Vitantis: ut, Apage, Apageſis. Terent. *Apagéſis, égon, formidoloſus?*

Laudantis: ut Euge, Mar. *Citò, nequitèr, euge beate.*

Vocantis: ut: Eho, ho, io, Terent. *Ob, qui vocaris.*

Deridentis: ut, Hui. Ter. *Hui, tu mihi illam laudas?*

Ex improviſo aliquid deprehendentis: ut, Atat, Ter. *Atat, data hercle mihi ſunt verba.*

Exclamantis: ut, Oh, proh. *Prob nefas.* Seneca. *Oh paupertas felix!*

Imprecantis: ut, Malùm, væ malùm. Ter. *Quid hoc (malùm) infelicitatis eſt?*

Ridentis: ut, Ha, ha, he. Terent. *Hæ, ha, he, deſeſſa jam miſera ſum te ridendo.*

Silentium injungentis: ut, Au. Terent. *Au, ne quid amparandus hic quidem ad illum eſt.*

Illud hic obſervandum eſt, nomina quoque & ver-

Aliæ partes fiunt interjectiones.

ba quandoq; interjectionis loco pono: ut apud Virgil. *Navibus (infandùm) amissis.* Cicer. *Sed amabò te cura.* Imò quævis orationis pars, affectum animi inconditum significans, interjectionis vice fungitur.

Atque hæc quidem de octo orationis partium Etymologia, quamlibet crassâ (quod aiunt) Minervâ tradita sint pueris, tantisper dum ordinariis in ludo operis ac pensis sub ferulâ defunguntur, abunde sufficere arbitramur. Quòd si cui tamen allubescit quicquam hîc altiùs exactiúsque pervestigare, hunc ad Grammaticorum evolvendâ perscrutandâque opera relegandum censemus. Quorum cum magnus sit numerus, & quidem egregiè doctorum, nullum tamen novimus, qui vel propter eruditionis ac doctrinæ præstantiam, vel propter præcipiendi claritatem elegantiamque, Linacro nostro comparari posse videatur, nedum præponi.

DE CONSTRUCTIONE octo partium orationis.

ATque de octo quidem orationis partibus earumque formis, quatenus ad Etymologiam attinet, hactenus dictum esto: deinceps de eisdem, quatenus ad Syntaxim, quæ constructio dicitur, agemus.

Constructio quid sit.

Est igitur Syntaxis debita partium orationis inter se compositio connexióque, juxta rectam Grammatices rationem.

Concordantiæ Grammaticæ.

Ea verò est, quâ veterum probatissimi, tum in scribendo, tum in loquendo, sunt usi.

Cæterùm, priusquā de partium orationis structurâ singulatim pertractemus, quædā in genere de tribus Grammaticæ concordantiis sunt paucis ediscerenda.

¶ CONCORDANTIA. Nominativi & Verbi.

Concordantia prima.

VErbum personale cohæret cum nominativo numero & personâ; ut,

Nunquam sera [b] est ad bonos mores [a] via.

[a] *Fortuna nunquam perpetuò [b] est bona.*

No-

Nominativus primæ vel ſecundæ perſonæ rariſſimè exprimitur, niſi cauſâ diſcretionis: ut, a *Vos damnâſtis*: quaſi dicat, *præterea nemo*: aut ẽphaſis gratiâ: ut, Terent. a *Tubei patronus*, a *tu pater*, ſi b *deſeris* a *tu perimus*; quaſi dicat, *præcipuè, & præ aliis tu patronus es.* Ovid. a *Tu dominus*, a *tu vir*, a *tu mihi frater* b *eris.*

In verbis quorum ſignificatio ad homines tantum pertinet, tertiæ perſonæ nominativus ſæpè ſubauditur: ut, *Eſt, fertur, dicunt, ferunt, aiunt, prædicant, clamitant*, & in ſimilibus, ut,

Terentius; *Fertur atrocia flagitia deſignâſſe.*
Ovid. *Têque* b *ferunt iræ pœnituiſſe tuæ.*

Verbum infinitum nominativus verbo.

Non ſemper vox caſualis eſt verbo nominativus, ſed aliquando verbum infinitum: ut, Plaut. a *Mentiri non* b *eſt meum.* Aliquando oratio: ut,

Ovid. *Adde quod* a *ingenuas didiciſſe fideliter artes,* b *Emollit mores, nec ſinit eſſe feros.*

Aliquando adverbium cum genitivo: ut, a *Partim virorum* b *ceciderunt in bello.* a *Partim ſignorum* b *ſunt combuſta.*

EXCEPTIO PRIMA.

Accuſativus ante verbum in-

Verba infiniti modi pro nominativo accuſativum ante ſe ſtatuunt: ut, a *Te* b *rediiſſe incolumem gaudeo.* a *Te Fabulam* b *agere volo.*

Reſolvi poteſt hic modus per *quòd* & *ut*, ad hunc modum: b *Quod tu* b *rediiſti incolumis, gaudeo.* a *Ut tu fabulam* b *agas, volo.*

Verbum inter duos nominativos diverſorum numerorum poſitum, cum alterutro convenire poteſt: ut, Terent. *Amantium iræ amoris* a *redintegratio eſt.*
Ovid.--- *quid enim niſi* a *vota* b *ſuperſunt?*
Idem; *Pectora percuſſit, pectus quoque* a *robora* b *fiunt.*
Virgil.--- *nihil hîc niſi* a *carmina* b *deſunt.*

Excep.

Impersonalia præcedentem nominativum non habent: ut, *Tædet me vitæ. Pertæſum eſt conjugii*: de quibus ſuo loco.

Nomen multitudinis ſingulare quandoq; verbo plurali jungitur: ut, [a]*Pars* [b] *abiere.* [a]*Uterque* [b]*deludun-tur dolis.*

¶ CONCORDANTIA
Subſtantivi & Adjectivi.

Secunda concordantia.

ADjectivum cum ſubſtantivo genere, numero & caſu conſentit: ut, Juven. [b] *Rara* [a] *avis in terris,* [b] *nigróque ſimillima* [a] *cygno.*

Ad eundem modum participia & pronomina ſubſtantivis adnectuntur: ut,

Ovidius. *Donec eris felix multos numerabis amicos;*
nullus ad [b] *amiſſas ibit amicus* [a] *opes.*

Seneca. *Non hæc primum* [a] *pectora vulnus* [b] *mea ſenſerunt; graviora tuli.*

Nota. Aliquando oratio ſupplet locum ſubſtantivi: ut, [b] *Audito* [a] *Regem Doroberniam proficiſci.*

¶ CONCORDANTIA
Relativi & Antecedentis.

Tertia concordantia.

RElativum cum antecedente concordat genere, numero, & perſonâ ——— [a] *vir bonus eſt quis?* [b] *Qui conſulta patrum,* [b] *qui leges jura æque ſervat.*

Nota. Nec unica vox ſolùm, ſed interdum etiam oratio ponitur pro antecedente: ut, Terent. [a] *In tempore ad eam veni* [b] *quod omnium rerum eſt primum.*

Relativum inter duo antecedentia diverſorum generum collocatum, nunc cum priore convenit; ut, Valerius Maximus, *Senatus aſſiduam ſtationem eò* [a] *loci peragebat,* [b] *qui hodie Senaculum appellatur.*
Non procul ab eo [a] *flumine,* [b] *quod Saliam vocant.*
Cicer. *Propiùs à terrâ Jovis* [a] *ſtella fertur* [b] *quæ Phaeton dicitur.*

Nunc cum poſteriore: ut, *Homines tuentur illum globum,* [b] *quæ* [a] *terra dicitur.*
Eſt locus in carcere, [b] *quod* [a] *Tullianum appellatur.*
In coitu Lunæ, [b] *quod* [a] *interlunium vocant.*

Ali-

Aliquando relativum, aliquando & nomen adjectivum respondet primitivo, quod in possessivo subintelligitur. ut, Trrent. *Omnes omnia bona dicere, & laudare fortunas* [a] *meas,* [b] *qui filium haberem tali ingenio præditum.* Ovid.----[a] *nostros vidisti* [b] *flentis ocellos.*

Quoties nullus nominativus interseritur inter relativum & verbum, relativum erit verbo nominativus ut, Boët. *Felix,* [a] *qui* [b] *potuit boni Fontem visere lucidum.* Casus relativi.

At si nominativus relativo & verbo interponatur, relativum regitur à verbo, aut ab aliâ dictione, quæ cum verbo in oratione locatur: ut Ovid. *Gratia ab officio,* [b] *quod mora* [a] *tardat, abest.* Virg. [b] *Cujus* [a] *numen adoro.* [b] *Quorum* [a] *optimum ego habeo.* [b] *Cui* [a] *similem non vidi.* [b] *Quo* [a] *dignum te judicavi.* [b] *Quo* [a] *melius nemo scribit.* [b] *Quem* [a] *videndo obstupuit.* Lego *Virgilium præ* [b] *quo cæteri* [a] *poetæ sordent.*

Substantivorum constructio.

Quum duo substantiua diversæ significationis sic concurrunt, ut posterius à priore possideri quodammodo videatur, tum posterius in genitivo ponitur: ut, Juv. *Crescit* [a] *amor* [b] *nummi quantum ipsa pecunia crescit. Rex* [a] *pater* [b] *patriæ.* [a] *Arma* [b] *Achillis.* [a] *Cultor* [b] *agri.* Genitivus substantivi.

Proinde hic genitivus sæpissime in adjectivum possessivum mutatur: ut, [b] *Patris* [a] *domus,* [b] *Paterna* [a] *domus.* [b] *Heri* [a] *filius,* [b] *Herilis* [a] *filius.* Est etiam ubi in dativum vertitur: ut, Luc. de Cat. [b] *Urbi* [a] *pater est,* [b] *urbique* [a] *maritus.* [a] *Herus* [b] *tibi,* [b] *mihi* [a] *pater.* Variatio substantivi in adjectivum possessivum.

EXCEPTIO.

Excipiuntur quæ in eodem casu per appositionē connectuntur: ut, Ovid. *Effodiuntur* [a] *opes* [b] *irritamenta malorum.* Virg. *Ignavum* [a] *fucos* [b] *pecus à præsepibus arcent.* Appositio.

Adjectivum in neutro genere absolutè, hoc est, absque substantivo positum, aliquando genitivum postulat: ut, [a] *Paululum* [b] *pecuniæ.* [a] *Hoc* [b] *noctis.* Catul. *Non videmus* [a] *id* [b] *manticæ, quod in tergo est.*

Juvenal. [a] *Quantum quisque suâ nummorum servat in arca,* [a] *Tantum habet &* [b] *fidei.*

Ponitur interdum genitivus tantùm, nempe priore substantivo per Eclipsim subaudito; ut in hujusmodi locutionibus;

Terentius. *Ubi ad* [b] *Dianæ veneris, ito ad dextram. Ventum erat ad* [b] *Vestæ*: Utrobique subauditur [a] *templum.*

Virg. [b] *Hectoris Andromache:* subauditur [a] *uxor.* Idem; *Deiphobe* [b] *Glauci*: subauditur [a] *filia.* Terent. [b] *Hujus video Byrrhiam*: subaudi [a] *servum.*

LAUS ET VITUPERIUM.

Laus & vituperium rei variis modis effertur, at frequentiùs in ablativo, vel genitivo; ut, [a] *Vir* [b] *nullâ fide.* Ovid. [b] *Ingenui vultûs* [a] *puer, ingenuique pudoris.*

OPUS ET USUS.

Opus & usus ablativum exigunt; ut Cicero. [b] *Authoritate iuâ nobis* [a] *opus est.* Gellius. *Pecuniam* [b] *qua sibi nihil esset* [a] *usus, ab iis quibus sciret usui esse non accepit.*

Opus adjectivè. Opus autem adjectivè pro necessarius quandoque poni videtur, variéque construitur; ut,

Cicero: *Dux* [b] *nobis & author* [a] *opus est.*

Id; *Dicis nummos* [b] *mihi* [a] *opus esse ad apparatum triumphi.*

Terentius. *Alia* [b] *quæ* [a] *opus sunt para.*

Cicero. *Sulpitii operam intelligo ex tuis literis,* [b] *tibi multùm* [a] *opus non fuisse.*

Adjectivorum Constructio.

Genitivus.

Adjectivorum constructio. Adjectiva, quæ desiderium, notitiam, memoriam atque iis contraria significant, genitivum adsciscunt; ut,

Plinius. *Est natura hominum* [b] *novitatis* [a] *avida.*

Virg. *Mens* [b] *futuri* [a] *præscia.* Idē. [a] *Memor esto brevis* [b] *ævi.*

Ter. [a] *Imperitos rerum, eductos liberè, infraudem illicis.*

Silius. *Non sum* [b] *animi* [a] *dubius, sed* [a] *devius* [b] *æqui.*

Cicero. *Græcarum* [b] *literarum* [a] *rudis.*

Verbalia in ax. Adjectiva verbalia in *ax* etiam in genitivum ferun-

runtur: ut a *Audax* b *ingenii*. Ovid. *Tempus* a *edax* b *rerum*. Seneca; *Virtus eſt* b *vitiorum* a *fugax*. Hor. b *Utilium* a *ſagax*. Idem; b *Propoſiti* a *tenax*. Virgilius; *Tam* b *ficti pravique* a *tenax, quam nuncia veri*. Plaut. b *Pecuniarum* a *petax &c.*

Ingens præterea adjectivorum turba nullis certis regulis obſtricta, caſum patrium poſtulat. Quorum farraginem ſatis quidem amplam congreſſerunt *Linacrus* & *Deſpauterius*. Tu vero crebrâ lectione ea tibi reddes admodum familiaria.

Nomina partitiva, aut partitivè poſita, interrogativa quædam, & certa numeralia, genitivo, à quo & genus mutuantur, gaudent: ut, Cicero; *Quanquã te, Marce fili, annum jam audientem Cratippum, idq; Athenis, abundare oportet præceptis inſtitutiſque philoſophiæ, propter ſummam & doctoris autoritatem &* b *urbis*; *quorũ* a *alter te ſcientiâ augere poteſt, altera exemplis.*

a *Utrum* b *horum mavis, accipe.*

Ovidius; a *Quiſquis fuit ille* b *deorum.*

Ter. *An* a *quiſquam* b *hominum eſt æquè miſer ut ego?*

Virgilius; --b *Divũm promittere* a *nemo Auderet*

a *Tres* b *fratrum.* a *Quatuor* b *judicum.* b *Sapientum octavus quis fuerit, nondum conſtat.*

a *Primus* b *regum Romanorum fuit Romulus.*

In alio tamen ſenſu ablativũ exigunt cum præpoſitione; ut a *Primus* b *ab Hercule.* a *Tertius* b *ab Æneâ.*

In alio vero ſenſu dativum: ut, Virgilius; b *Nulli pietate* a *ſecundus.*

Uſurpantur autem & cum his præpoſitionibus, *E, de, ex, inter, ante*: ut, Ovid. *Eſt deus* b *è vobis* a *alter*, Idem; a *Solus* b *de ſuperis*. Virgil. a *Primus* b *inter omnes.* Idem; a *Primus ibi* b *ante omnes, magnâ comitante caterva, Laocoon ardens ſummâ decurrit ab arce.*

Interrogativum & ejus redditivum ejuſdem caſũs & temporis erunt: ut, a *Quærũ rerum nulla eſt ſatietas?* b *Divitiarum. Quid rerum nunc* a *geritur in Anglia?* b *Conſulitur de religione.* Interrogat.

Fallit hæc regula, quoties interrogatio fit per Cujus, a, um: ut [a]*Cujum pecus?* [b] *Laniorum.* Aut per dictionem variæ Syntaxeos: ut, [a] *Furtine accusas, an homicidii?* [b] *Utroque.*

Fallit denique cùm per possessiva, Meus, tuus, suus, &c. respondendum est: ut, [a]*Cujus est hic codex?* [b]*Meus.*

Comparativa, & superlativa.

Comparativa & superlativa, accepta partitivè, genitivum, unde & genus sortiuntur, exigunt.

Comparativum autem ad duo, superlativum ad plura, refertur: ut, [b] *Manuum* [a]*fortior est dextra.* [b]*Digitorum medius est* [a] *longissimus.* Accipiuntur autem partitivè, cum per E, ex, aut inter, exponuntur: ut, *Virgilius* [b]*Poetarum* [a] *locutissimus*: id est, [b]*ex poetis*, vel [b]*inter Poetas.*

Comparativorum Const.

Comparativa cùm exponuntur per *quàm* ablativum adsciscunt: ut, Horat. [a]*Vilius argentum est* [b] *auro*, [b] *virtutibus aurum*, id est, *quàm aurum, quàm virtutes.* Adsciscunt & alterum ablativum, qui mensuram excessûs significat; ut,

Cicer. [b] *Quanto* [a] *doctior es,* [b]*tanto te geras* [a] *submissius.*

Tanto, quanto, multo, longè, ætate, natu, utrique gradui apponuntur, ut Catul. [b] *Tanto tu* [a]*pessimus omnium poeta,* [b] *Quanto tu* [a] *optimus omnium patronus.* Eras. *Nocturnæ lucubrationes* [b]*longè* [a]*periculosissimæ habentur.* [b]*Longè cæteris* [a]*peritior es, sed non* [b]*multo* [a]*melior timen.* Juven. *Omne animi vitium* [b] *tanto* [a] *conspectius in se Crimen habet,* [b] *quanto* [a] *major, qui peccat habetur.* [a] *Major &* [a] *maximus* [b]*ætate.* [a] *Major &* [a]*maximus* [b]*natu.*

DATIVUS.

Commodum, Incommodum, &c.

Adjectiva quibus commodum, incommodum, similitudo, dissimilitudo, voluptas, submissio, aut relatio ad aliquid significatur, in dativum transeunt; ut Virgilius, *Sis* [a] *bonus, O,* [a] *felixque* [b] *tuis.*

Martial. *Turba* [a] *gravis* [b]*paci placidæq;* [a]*inimica* [b]*quieti.* *Est* [a]*finitimus* [b] *oratori poeta.* Ovid. *Qui color albus erat, nunc est* [a] *contrarius* [b] *albo.*

Martial. [a] *Jucundus* [b] *amicis.* [b] *Omnibus* [a] *Supplex.*

Horat.

rat. *Si facis ut* b *patriæ sit* a *idoneus,* a *utilis* b *agro.*

Huc referuntur nomina ex Con præpositione mpositа: ut Contubernalis, commilito, conservus, gnatus, &c. Composita cum Con.

Quædam ex his quæ similitudinem significant, iam genitivo gaudent; ut, Varia constructio.

icanus. *Quem metuis,* a *par* b *hujus erat.*

erentius. *Patres æquum esse censent, nos jamjam à puer illico nasci senes, neque illarum* a *affines esse* b *rerum as fert adolescentia.*

em. b *Domini* a *similis es.* Auson. *Mens* a *conscia recti.*

irgilius. *Præterea regina* b *tui* a *fidissima, dextrâ*
Occidit ipsa suâ.

Communis, alienus, immunis, variis casibus servi- nt: ut. Cicero. a *Commune* b *animantium omnium est njunctionis appetitus, procreandi causâ. Mors* b *omnius* a *communis. Hoc* b *mihi tecum* a *commune est.* Communis alienus, immunis, variis casib. serv.

luſt. *Non* a *aliena* b *consilii.* Sen. a *Alienus* b *ambitioni.*

icero. *Non* a *alienus* b *à Scævolæ studiis.*

vid. *Vobis* a *immunibus hujus Esse* b *mali dabitur.*

linius. *Caprificus* b *omnibus* a *immunis est.*

immunes b *ab illis malis sumus.*

Natus, commodus, incommodus, utilis, inutilis, vehemens, aptus, interdum etiam accusativo cum præpositione adjunguntur; ut Cic. a *Natus* b *ad gloriam.*

Verbalia in *bilis* accepta passivè, ut & participia, eu potiùs participialia in *dus*, dativo adjecto gaudent: ut Mar. *O* b *mihi post nullos Juli* a *memorande* dales, In bilis & dus.

tatius.---*nulli* a *penetrabilis* b *astro Lucus erat.*

ACCUSATIVUS.

Magnitudinis mensura subjicitur adjectivis in accusativo; ut, *Gnomon septem* b *pedes* a *longus, umbram on amplius quatuor* b *pedes* a *longam reddit.* Magnit. mensura.

Interdum & in ablativo: ut

Columella. *Fons* a *latus* b *pedibus tribus,* a *altus* b *triginta.*

Inter-

Interdum etiam & genitivo; ut Columel. *In morem horti areas,* [a] *latas* [b] *pedum denûm,* [a] *longas* [b] *pedum quinquagenûm facito.*

ABLATIVUS.

Copia & inopia. Adjectiva, quæ ad copiam egeſtatémve pertinent, interdum ablativo, interdum & genitivo gaudent; ut, Plaut. *Amor &* [b] *melle & felle eſt* [a] *fœcundiſſimus.*
Horat. [a] *Divis* [b] *agris,* [a] *dives poſitis in fœnore* [b] *nummis.*
Virgilius. *At feſſæ multâ referunt ſe nocte minores, Crura* [b] *thymo* [a] *plena.*
Idem. *Quæ regio in terris noſtri non* [a] *plena* [b] *laboris?*
Idem. [a] *Dives* [b] *opum,* [a] *dives pictaï* [b] *veſtis, & auri.*
Perſius. *O curvæ in terras animæ, &* [b] *cœleſtium* [a] *inanes!*
[a] *Expers* [b] *fraudis.* [b] *Gratiâ* [a] *beatus.*

Diverſitas. Nomina diverſitatis ablativum ſibi cum præpoſitione ſubjiciunt; ut, Virg. [a] *Alter* [b] *ab illo.* [a] *Aliud* [b] *ad hoc.* [a] *Diverſus* [b] *ab iſto.*

Nonnunquam etiam dativum; ut, [b] *Huic* [a] *diverſum.*

Cauſa. Adjectiva regunt ablativum ſignificantem cauſam; ut, [a] *Pallidus* [b] *irâ.* [a] *Incurvus* [b] *ſenectute.* [a] *Lividus* [b] *armis brachia.* [a] *Trepidus* [b] *morte futurâ.*

Modus rei. Forma vel modus rei adjicitur nominibus in ablativo: ut, *Facies miris* [b] *modis* [a] *pallida.* [b] *Nomine* [a] *Grammaticus,* [b] *re* [a] *barbarus.*
Cicero. *Sum tibi* [b] *naturâ* [a] *parens,* [a] *præceptor* [b] *conſiliis.*
Virgilius. [a] *Trojanus* [b] *origine Cæſar.* [b] *Spe* [a] *dives,* [b] *re* [a] *pauper.* [a] *Syrus* [b] *natione.*

Dignus, &c. Dignus, indignus, præditus, captus, contentus, extorris, auferendi caſum adjectum volunt; ut,
Terent. [a] *Dignus es* [b] *odio. Qui filium haberem tali* [b] *ingenio* [a] *præditum.* Virg. *Atque* [b] *oculis* [a] *capti fodêre cubilia talpæ.* Idem. [b] *Sorte tuâ* [a] *contentus abi.*
Horum nonnulla genitivum interdum vendicant: ut
Ovid. *Militia eſt* [b] *operis altera* [a] *digna tui.*
Virgilius. *Deſcendam magnorum haudquaquam* [a] *indignus* [b] *avorum.*

Pro-

¶ Pronominum Conſtructio.

MEi, tui, ſui, noſtri, veſtri, genitivi primitivorum ponuntur cum paſſio ſignificatur: ut, Primitiva.

nguet [a] *deſiderio* [b] *tui.*

vi. [a] *Pârſq;* [b] *tui latitat corporĕ clauſa meo.* [a] *Imago* [b] *noſtri*

Meus, tuus, ſuus, noſter, veſter, adjiciuntur cum Derivativa.
io vel poſſeſſio rei denotatur: ut, *Favet* [a] *deſiderio*
uo. [a] *Imago* [b] *noſtra*, id eſt, *quam nos poſſidemus.*

Noſtrûm & veſtrûm genitivi ſequuntur diſtributi-
, partitiva, comparativa, & ſuperlativa: ut; [a] *Unuſ-*
iſque [b] *veſtrûm.* [a] *Nemo* [b] *noſtrûm. Ne* [a] *cui* [b] *veſtrûm ſit mi-*
m. [a] *Major* [b] *veſtrûm.* [a] *Maximus natu* [b] *noſtrûm.*

Hæc poſſeſſiva, meus, tuus, ſuus, noſter, & veſter, hos Poſſeſſiva.
enitivos poſt ſe recipiunt, Ipſius, ſolius, unius, duo-
m, triumi, &c. Omnium, plurium, paucorum, cujuſ-
ue; & genitivos participiorum, quæ ad genitivum
imitivi in poſſeſſivo incluſum referuntur: ut,
x [a] *tuo* [b] *ipſius animo conjecturam feceris.*
ic. *Dico* [a] *meâ* [b] *unius operâ Rempublicam eſſe liberatam.*
em. [a] *Meum* [b] *ſolius peccatum corrigi non poteſt.*
raſ. [a] *Noſter* [b] *duorũ eventus oſtendat, utra gens ſit melior.*
[a] *ſua* [b] *cujuſq; laude præſtantior.* [a] *Noſtra* [b] *omniũ memoria*
rut. ad Cic. [a] *Veſtris* [b] *paucorum reſpondet laudibus.*
or. —*ſcripta. Cùm* [a] *mea nemo legat, vulgo recitare* [b] *ti-*
mentis.

Sui & Suus reciproca ſunt, hoc eſt, ſemper refle-
untur ad id quod præceſſit in eadem oratione; ut, Sui & ſuus reciprocra.
Petrus nimium admiratur [b] *ſe. Parcit erroribus* [b] *ſuis.* Aut
nnexa per copulam: ut, *Magnopere* [a] *Petrus rogat, nè*
ſe deſeras.

Ipſe ex pronominibus ſolum trium perſonarum Ipſe.
gnificationem repræſentat: ut;
[a] *Ipſe* [b] *vidi*, [a] *Ipſe* [b] *videris*, [a] *Ipſe* [b] *dixit.*
Et nominibus pariter, ac pronominibus adjungitur;
t, [a] *Ipſe* [b] *ego*, [a] *Ipſe* [b] *ille*, [a] *Ipſe* [b] *Hercules.*

Idem, etiam omnibus perſonis jungi poteſt; ut, Idem
go [a] *idem* [b] *adſum.* Terent.

Terent. a *Idem has nuptias* b *perge facere.*
Virgil. a *Idem* b *jungat vulpes, & mulgeat hircos.*

Demonstrativa hic, ille, iste.

Hæc demonstrativa, Hic, ille, iste, sic distinguntur: Hic mihi proximum demonstrat; Iste, eum qui aput te est; Ille, eum qui ab utroque remotus est, indicat.

Ille, & iste.

Ille, tum usurpatur, cum ob eminentiam rei quampiam demonstramus: ut, *Alexander ille magnus.* Iste verò ponitur, quando cum contemptu rei alicujus mentionem facimus: ut Terent. *Istum æmulum quoad poteris ab eâ pellito.*

Hic & ille.

Hic & ille, cùm ad duo anteposita referuntur, Hic ad posterius & propius; Ille, ad prius & remotius: propriè ac usitatissimè referri debet: ut Col. a *Agricolæ contrarium est* aa *pastoris propositum:* b *ille quàm maximè subacto & puro solo gaudet,* bb *hic novali graminoso que:* b *ille fructum è terra sperat,* bb *hic è pecore.*

Est tamen, ubi è diverso pronomen *Hic* ad remotius suppositum referri invenias, & *ille* ad proximius.

VERBORUM CONSTRUCTIO.

Nominativus post verbum.

Nominat. utrinque.

VErba substantiva, ut Sum, forem, fio, existo: verba vocandi passiva, ut Nominor, appellor, dicor, vocor, nuncupor; & iis similia, ut Scribor, salutor, habeor, existimor: item verba gestûs, ut Sedeo, dormio, cubo, incedo, curro, utrinque nominativum expetunt: ut, b *Deus* a *est* b *summum bonum.*

b *perpusilli* a *vocantur* b *nani.* b *Fides religionis nostræ* b *fundamentum* a *habetur. Malus* b *pastor* a *dormit* b *supinus.* Lactantius. b *Homo* a *incedit* b *erectus in cælum.*

Infiniti verbi constructio.

Denique omnia ferè verba post se nominativum habent adjectivi nominis, quod cum supposito verbi casu, genere, & numero, concordat: ut,
a *Rex* a *mandavit* b *primus extirpari hæresin.*
b *Pii* a *orant* b *taciti.* b *Boni* a *discunt* b *seduli.*

Infinitum quoque utrinque eosdem casus habet,

æcipuè cum verba optādi, eíſque ſimilia accedūt: ut
Hypocrita cupit a *videri* b *juſtus. Hypocrita cupit* b *ſe* a *videri juſtum. Malo* b *dives* a *eſſe quā haberi. Malo* b *me* b *divitem eſſe quàm haberi.* Claud. *Vivitur exiguo meliùs, naturâ beatis* b *Omnibus* a *eſſe dedit, ſi quis cognoverit uti.*
artial. b *Nobis non licet* a *eſſe tam* b *diſertis*, vel *diſertos.*
erentius. *Expedit* b *bonas* a *eſſe* b *vobis.*
vidius. *Quo* b *mihi commiſſo non licet* a *eſſe* b *piam.*
Quamvis in his poſtremis exemplis ſubaudiuntur cuſativi ante verba infinita. b *Nos* a *eſſe* b *diſertos. Vos* a *eſſe* b *bonas.* b *Me* a *eſſe* b *piam.*

Genitivus poſt verbum.

Um genitivum poſtulat, quoties ſignificat poſſeſſionem, aut ad aliquid pertinere: ut — Sum ſignif. poſſ. gen.
irgilius—*pecus* a *eſt* b *Melibœi.*
ieero. b *Adoleſcentis* a *eſt majores natu revereri.*
irg. b *Regum* a *eſt Parcere ſubjectis, & debellare ſuperbos:*
Excipiuntur hi nominativi, Meum, tuum, ſuum, oſtrum, veſtrum, humanum, belluinum, & ſimilia: ut
on a *eſt* b *meum contra authoritatem Senatûs dicere.*
erent. *Eia haud* b *veſtrum* a *eſt iracundos eſſe.*
Humanum a *eſt iraſci.*
At hic ſubintelligi videtur officium, quod aliquando etiam exprimitur: ut Terent. *Tuum* a *eſt* b *officium hos bene ut adſimiles nuptias.*
Verba æſtimandi genitivo gaudent: ut, b *Plurimi aſſim* a *fit pecunia. Pudor* b *parvi* a *penditur.* b *Nihili,* el b *pro nihilo,* a *habentur literæ.* — Æſtimandi verba gen.
or. b *Pluris opes nunc* a *ſunt, quàm priſci temporis annis.*
Æſtimo, vel genitivum, vel ablativum, adſciſcit: ut, alerius Max. *non* b *hujus te* a *æſtimo.* b *Magno ubique irtus* a *æſtimanda eſt.*
Flocci, nauci, nihili, pili, aſſis, hujus, teruncii, his erbis, æſtimo, pendo, facio, peculiariter adjiciuntur, ut, *Ego illum* b *flocci* a *pendo. Nec* b *hujus* a *facio, i me* b *pili* a *æſtimat.*

Singu-

Singularia sunt ista; b *Æqui boni* a *consulo.* b *Æqui ni* a *facio*, id est, *in bonam accipio partem.*

Accusandi verba, &c.

Verba accusandi, damnandi, monendi, absolvendi, & consimilia genitivum postulant, qui crimen significet; ut,

Plau. *Qui alterum* a *incusat* b *probri, ipsum se intueri oportet.*
Cicero. *Etiam* b *sceleris* a *condemnat generum suum.*
Ovid. *Parce tuum vatem* b *sceleris* a *damnare, Cupido.*
a *Admoneto illum pristinæ* b *fortunæ.* b *Furti* a *absolutus est.*

Vertitur hic genitivus aliquando in ablativum cum vel cum præpositione, vel sine præpositione; ut,
Cic. *Si in me iniquus es judex,* a *condemnabo eodem te* b *crimine.* Gellius. *Uxorem* b *de pudicitia graviter* a *accusavit.* Cic. *Putavi ea* b *de re* a *admonendum esse te.*

Uterque, nullus, alter, neuter, alius, ambo, & superlativus gradus, non nisi in ablativo id genus verbis subduntur; ut a *Accusas furti, an stupri, an* b *utroque* sive b *de utroque?* b *Ambobus,* vel b *de ambobus?* b *Neutro* vel b *de neutro?* b *De plurimis simul* a *accusaris.*

Satago, &c.

Satago, misereor misereſco, genitivum admittunt: ut
Terent. *Is* b *rerum suarum* a *satagit.*
Virgil. *---oro* a *miserere* b *laborum*
Tantorum, a *miserere* b *animi non digna ferentis.*
Statius. *Et* b *generis* a *miserescе tui.*

Misereor, &c.

At misereor & misereſco, rarius cum dativo leguntur: ut Sen. *Huic succurro,* b *huic* a *misereor.*
Boëtius. *Dilige jure bonos &* a *miserescе* b *malis.*

Reminiscor, &c.

Reminiſcor, obliviſcor, memini, genitivum aut accusativum desiderant: ut, *Datæ* b *fidei* a *reminiscitur.*
Proprium est stultitiæ aliorum vitia cernere, a *oblivisci* b *suorum.* Ter. *Faciam ut* b *melque ac hujus* b *diei,* ac b *loci semper* a *memineris.* Plaut. b *Omnia quæ curant senes* a *meminerunt.* a *Memini* b *de hac re,* b *de armis,* b *de te,* id est, *mentionem feci.*

Potior gen. aut ablat.

Potior, aut genitivo, aut ablativo jungitur; ut,
Plaut. *Romani* b *signorum & armorum* a *potiti sunt.*
Virg. *Egressi optatâ. Troes* a *potiuntur* b *arenâ.* Da-

Dativus poſt verbum.

OMnia verba acquiſitivè poſita adſciſcũt dativũ ejus rei, cui aliquid quocũq; modo acquiritur: Verba acquiſ. poſita dat. regunt.

t, Plaut, b *Mihi iſtíc nec* a *ſeritur, nec* a *metitur.*
irg. *Neſcio quis teneros oculos* b *mihi* a *faſcinat agnos.*

Huic regulæ appendent varii *generis verba.*

Imprimis, verba ſignificantia commodum aut incommodum regunt dativum: ut, Virgil. *illa ſeges* Commodum & incommodum.
emum b *votis* a *reſpondet avari Agricolæ.*
Non potes b *mihi* a *commodare, nec* a *incommodare.*
lem;---validis a *incumbite* b *remis.*
uam eruditionem b *tibi acceptam* a *fert.*

Ex his quædam efferuntur etiam cum accuſativo: Exceptio.
t, Cic. b *Unum* a *ſtudetis omnes,* b *unum* a *ſentitis.*
laut. *Si ea memorem, quæ* b *ad ventris victum* a *conduunt, mora eſt.*
Cicero, b *In hæc ſtudia* a *incumbite. Naturáne plus ad eloquentiam* a *confert, an doctrina.*
Feſſum quies plurimùm a *juvat.*

Verba comparandi regunt dativum: ut, Verba comparandi.
irg. *---ſic* b *parvis* a *componere magna ſolebam.*
Fratri ſe & opibus & dignatione a *adæquavit.*

Interdum additur ablativus cum præpoſitione: ut,
Compare Virgilium b *cum Homero.*

Aliquando accuſativus cum præpoſitione: ut,
Si b *ad eum* a *comparatur, nihil eſt.*

Verba dandi & reddendi regunt dativum: ut, Verba dandi.
ortuna b *multis nimium dedit,* b *nulli ſatis. Ingratus* *ſt, qui gratiam bene* b *merenti non* a *reponit.*

Hæc variam habent conſtructionem: a *Dono* b *tibi* *oc munus*: a *dono* b *te hoc munere,*
Cicero. *Huic* b *rei aliquid temporis* a *impertias.*
Terent. *Plurimâ ſalute* b *Parmenonem ſummum ſuum* *impertit Gnatho.* a *Aſperſit mihi* b *labem*: a *Aſperſit me* b *labe*

a In-

a *Instravit* b *equo penulam:* a *Instravit equum* b *penu*
Ovid. Ut *piget infido* a *consuluisse* b *viro*, id est, *dedi*
consilium, vel etiam *prospexisse*.
Lucan. b *Rectore*mque *ratis de cunctis* a *consulit astris*, i
est, *petit consilium*. a *Consule* b *saluti tuæ*, id est, *prospi*
Ter. *Pessimè istuc* b *in te atque in illum* a *consulis*, i. *statu*
a *Metuo*, a *timeo*, a *formido* b *tibi*, vel b *de te*, i. *sum solici*
pro te. a *Metuo*, a *timeo*, a *formido* b *te*, vel b *à te*: *scilic*
nè mihi noceas.

Verba promittendi. Verba promittendi ac soluendi regunt dativum; u
Cicero. *Hæc* b *tibi* a *promitto*, *ac recipio sanctissimè e*
observaturum.
Cicero. *Æs alienum* b *mihi* a *numeravit*.

Verba imperandi. Verba imperandi & nunciandi dativum requirunt
ut, Hor. a *Imperat aut servit collecta pecunia* b *cuiqu*
Idem. *Quid de quoque viro*, & b *cui* a *dicas*, *sæpe caveto*
Dicimus, a *Tempero*, a *moderor* b *tibi* & b *te*. a *Refer*
b *tibi*, & b *ad te*. Item, a *Refero* b *ad Senatum*, id est
propono. a *Scribo*, a *mitto* *tibi*, & b *ad te*. a *Do* b *tib*
literas, ut ad aliquem feras. a *Do* b *ad te literas*, id est
mitto ut legas.

Verba fidendi. Verba fidendi dativum regunt: ut, Horat.
----*Vacuis* a *committere* b *venis Nil nisi lene decet*.
b *Mulieri nè* a *credas*, *ne mortuæ quidem*.

Verba obsequendi. Verba obsequendi & repugnandi dativum regunt
ut, *Semper* a *obtemperat pius filius* b *patri*. *Quæ homines*
arant, *navigant*, *ædificant*, b *virtuti omnia* a *parent*. *Ip*
sum hunc orabo, b *huic* a *supplicabo*.
Persius.---*venienti* a *occurrite* b *morbo*.
Ignavis precibus Fortuna a *repugnat*.
At ex his quædam cum aliis casibus copulantur:
ut, b *Ad amorem nihil potuit* a *accedere*. *Hoc* a *acces*
meis b *malis*. *Illud* a *constat* b *omnibus*, seu b *inter omnes*
Terent.--- *Hæc* b *fratri mecum non* a *conveniunt*.
Juven. *Sævis inter se* a *convenit* b *ursis*. a *Auscult*o b *tibi*,
id est, *obedio*. b *Auscult*o b *te*, id est, *audio*. *Adamas* a *dissidet*
b *mag*-

magneti, seu b *cum magnete.* a *Certat* b *cum illo,* & Græcanicè b *illi.* Catul. *Noli* a *pugnare* b *duobus,* id est, contra *duos.* Virg. *Tu dic* b *mecum quo pignore* a *certes.*

Verba minandi & irascendi regunt dativum: ut, Utrique *mortem* a *minatus est.* Terent. b *Adolescenti nihil est quod* a *succenseat.* Verba minandi.

Sum cum compositis, præter Possum, exigit dativum: ut, *Rex pius* a *est breipub. ornamento.* b *Mihi nec* a *obest,* nec a *prodest.* Hor. *Multa* b *petentibus* a *desunt multa.* Sum.

Dativum postulant verba composita *cum his præpositionibus.*

Præ. Cicer. *Ego meis* b *majoribus virtute* a *præluxi.*

Sed Præeo, prævinco, præcedo, præcurro, prævertor, prævertor, accusativo junguntur. Verba composita.

Ad. *Albo* b *gallo ne manum* a *admoliaris.*

Con. a *Conducit hoc tuæ* b *laudi.* a *Convixit* b *nobis.*

Sub. Terent. a *Subolet jam* b *uxori, quod ego machinor.*

Ante. Cic. *Iniquissimam pacem justissimo* b *bello* a *antefero.*

Post. a *Post habeo,* a *postpono* b *famæ pecuniam.*

Virg. a *Postposui tamen illorum mea seria* b *ludo.*

Terent. dixit. * *Qui suum commodum post habuit præ meo commodo.*

Ob. Ter. *Quum* b *nemini* a *obtrudi potest, itur ad me.*

Im. a *Impendet* b *omnibus periculum.*

Inter. Cicer. *Ille huic* b *negotio non* a *interfuit modò, sed etiam præfuit.*

Pauca ex his mutant dativum aliquoties in alium casum: ut Quint. a *Præstat ingenio alius* b *alium.* Varia constructio. *Multos virorum* a *anteit sapientiâ.* Terent. b *In amore hæc* a *insunt vitia.* Plin. a *Interdico tibi* b *aquâ & igni.*

Est pro habeo dativum exigit; ut Persi. *Velle suum* b *cuique* a *est, nec voto vivitur uno.* Est pro habeo.

Virg. a *Est* b *mihi namque domi pater, est injusta noverca.*

Huic confine est suppetit: ut Horat: *Pauper enim non est,* b *cui rerum* a *suppetit usus.* Suppetit.

Gemin. dativ. Sum, cum multis aliis, geminum adſciſcit dativum: ut, b *Exitio* a *eſt avidis mare* b *nautis.* *Speras* b *tibi* b *laudi*, a *fore, quod* b *mihi* b *vitio* a *vertit.* *Nemo* b *ſibi mimos* a *accipere debet* b *favori.*

Dativus eſtivitatis. Eſt ubi hic dativus, *tibi*, aut *ſibi*, aut etiam *mihi*, nullâ neceſſitatis, at feſtivitatis potiùs causâ additur: ut, *Ego* b *tibi hoc effectum* a *dabo.* Ter. a *Expedi* b *mihi hoc negotium.* *Suo* b *ſibi hunc* a *jugulo gladio.*

ACCUSATIVUS POST VERBUM.

Verba tranſitiva. VErba tranſitiva cujuſcunque generis, ſive activi, ſive communis, ſive deponentis, exigunt accuſativum: ut Hor. b *Percontatorem* a *fugito, nam garrulus idem eſt.* Idem. *Nec* a *retinent patulæ* b *commiſſa fideliter aures.* Virg. *Imprimis* a *venerare* b *deos.* *Apes* b *agros* a *depopulatur.*

Quinetiam verba, quamlibet alioquin intranſitiva atque abſoluta, accuſativum admittunt cognatæ ſignificationis: ut Cic. *Tertiam* b *ætatem hominum* a *vivebat Neſtor.* Virg.---- *longam incomitata videtur* a *Ire* b *viam.* Plaut. *Duram* a *ſervit* b *ſervitutem.*

Hunc accuſativum mutant authores non rarò in ablativum: ut Plaut. *Diu videor* b *vitâ* a *vivere.* a *Ire rectâ* b *viâ.* Sueton. b *Morte* a *obiit repentinâ.*

Accuſat. fig. Sunt quæ figuratè accuſativum habent: ut, Virgil.----*Nec vox* b *hominem* a *ſonat, ô Dea certè!* Juven. *Qui* b *Curios* a *ſimulant, &* b *Bacchanalia* a *vivunt.* Horat. b *Paſtillos Rufillus* a *olet, Gorgonius* b *hircum.*

DUO ACCUSATIVI.

Verba rogandi, &c. Verba rogandi, docendi, veſtiendi, duplicem regunt accuſativum: ut, *Tu modo* a *poſce* b *Deum* b *veniam.* a *Dedocebo* b *te iſtos* b *mores.* *Ridiculum eſt te* b *me* a *admonere* b *iſtud.* Ter. a *Induit* b *ſe* b *calceos, quos priùs exuerat.*

Exceptio. 1. Rogandi verba interdum mutant alterum accuſativum in ablativum: ut

Virg. b *Ipſum* a *obteſtemur*, b *veni* & *mque* a *voremus* bb *ab ipſo.*

Terent. b *Suſpicionem iſtam* bb *ex illis* a *quære.* Vel-

Vestiendi verba interdum mutant alterum accusa- Exceptio
vum in ablativum, vel dativum: ut, a *Induo* b *te* 2.
tunicâ, *vel* bb *tibi* b *tunicam.*

ABLATIVUS POST VERBUM.

QUodvis verbum admittit ablativum significantē instrumentum, aut causam, aut modum actionis.

INSTRUMENTUM.

, *Dæmona non* b *armis*, *sed morte* a *subegit Iesus.*
orat. *Naturam* a *expellas* b *furcâ licèt*, *usquè recurret.*
irg. *Hi* b *jaculis*, *illi certant* a *defendere* b *saxis.*

CAUSA.

Ter. a *Gaudeo* (*ita me dii ament*) *gnati* b *causâ:*
ehementer b *irâ* a *excanduit.*
orat. *Invidus alterius* b *rebus* a *macrescit opimis.*

MODUS ACTIONIS

, *Mirâ* b *celeritate rem* a *peregit.*
ven. *Invigilate viri*, *tacito nam tempora* b *gressu*
a *Diffugiunt*, *nullóque* b *sono* a *convertitur annus.*
vid. *Dum vires annique sinunt*, *tolerate laborem*,
Jam a *veniet tacito curva senecta* b *pede.*

Ablativo causæ & modi actionis aliquando addi- Excep-
r præpositio: ut, a *Baccharis* b *præ ebrietate.* tio.
mma b *cum humanitate* a *tractavit hominem.*

Quibuslibet verbis subjicitur nomen pretii in ab-
ivo casu: ut, b *Teruncio*, *seu vitiosâ nuce non* a *emerim.* Nomen
vius. *Multo* b *sanguine ac vulneribus ea victoria* a *stetit.* pretii.

Vili, paulo, minimo, magno, nimio, plurimo, dimi-
, duplo, adjiciuntur sæpe sine substantivis: ut,
rent. a *Redime te captum quàm queas* b *minimo*. b *Vili*
enit triticum.
iec. a *Constat* b *parvo fames*, b *magno fastidium.*

Excipiuntur hi genitivi sine substantivis positi, Excep-
nti, quanti, pluris, minoris, tantidem, quantivis, tio.
ntilibet, quanticunque ut Cic. b *Tanti* a *eris aliis*,
anti tibi a *fueris. Non* a *vendo* b *pluris*, *quàm alii*,
esse etiam b *minoris.*

Ovid. *Vix Priamus* b *tanti, totáque Troja* a *fuit.*
Sin addantur ſubſtantiva, in ablativo efferuntur:
Aul. Gel. b *Tantâ mercede* a *docuit,* b *quantâ hactenus nemo.* b *Minore pretio* a *vendidi, quàm emi.*

Valeo. Valeo etiam interdum cum accuſativo junctum reperitur: ut Varr. *Denarii dicti, quòd* b *denos* a *valebant: quinarii, quòd* b *quinos.*

Verba abundandi, &c. Verba abundandi, implendi, onerandi, & his diverſa ablativo gaudent: ut
Terent. b *Amore* a *abundas Antipho.*
Malo virum b *pecuniâ, quàm pecuniam* b *viro* a *indigentem.*
Saluſt. *Sylla omnes ſuos* b *divitiis* a *explevit.*
Terent. *Hoc te* b *crimine* a *expedi.*
Cic. *Homines nequiſſimi quibus te* a *onerant* b *mendacii.*
Virg. *Ego hoc te* b *faſce* a *levabo.*
Saluſt. *Aliquem familiarem ſuo* b *ſermone* a *participavit.*

Exceptio. Ex quibus quædam nonnunquam etiam in genitivum feruntur: ut Virgil.
Quam dives nivei pecoris, quàm b *lactis* a *abundans?*
Terent. *Quaſi tu hujus* a *indigeas* b *patris.*
Quid eſt, quod in hac cauſa b *defenſionis* a *egeat?*
Virg. a *Implentur veteris* b *Bacchi pinguiſque ferinæ.*
Idem. *Poſtquam dextra fuit* b *cædis* a *ſaturata.*
Terent. *Omnes mihi labores leves fuêre, præterquam* b *quod* a *carendum quòd erat.*
Paternum ſervum ſui a *participavit* b *conſilii.*

Fungor, &c. Fungor, fruor, utor, & ſimilia, ablativo junguntur:
Cic. *Qui adipiſci veram gloriam volunt, juſtitiæ* a *fungantur* b *officiis. Optimum eſt alienâ* a *frui* b *inſaniâ.*
In re mala b *animo ſi bono* a *utare, juvat.*
Virgil. *Aſpice venturo* a *lætentur ut omnia* b *ſeclo.*
Cæſar. *Qui ſuâ* b *victoriâ tam inſolenter* a *gloriarentur.*
Hor. *Diruit, ædificat, amutat quadrata abrotundis.* a *Veſci* b *carnibus* Virg. *--haud equidem tali me* a *dignor* b *honore.*
Terent. *Ut* b *malis* a *gaudeat alienis.*

Plau

aut. *Exemplorum* b *multitudine* a *ſupersedendum eſt.*
acrob. *Regni eum* b *ſocietate* a *numeravit.*
aut. a *Communicabo te ſemper* b *menſâ meâ.*

a Proſequor te b amore, b laude, b honore, &c. i. *honoro, laudo, honoro,* a Afficio te b gaudio, b ſupplicio, b dolore, &c. id eſt, *exhilaro, punio, contriſto.* Proſequor, Afficio.

Mereor, cum adverbis bene, male, meliùs, pejùs, optimè, peſſimè, ablativo adhæret cum præpoſitione de: ut, b *De me nunquam bene* a *meritus eſt.*
Terentius b *de lingua Latina optimè* a *meritus eſt.*
Catilina peſſimè b *de republica* a *meruit.* Mereor.

Quædam accipiendi, diſtandi, & auferendi verba ablativum cum præpoſitione optant: ut, *Iſtuc* b *ex multis jam pridem* a *audiveram.* Luc. b *A trepido vix abſtinet ira magiſtro.* a *Naſci* b *à principibus fortuitum eſt.*
Procul a *abeſt* b *ab urbe* Imperator. Verba accipiendi, &c.

Vertitur hic ablativus aliquando in dativum: ut, Horat. *Vivere ſi rectè neſcis,* a *diſcede* b *peritis.*
Ovid. *Eſt virtus placitis* a *abſtinuiſſe* b *bonis.*
Virg. *Heu fuge, nate Deâ, teque his, ait,* a *eripe* b *flammis.* Exceptio.

Verbis, quæ vim comparationis obtinent, adjicitur ablativus ſignificans menſuram exceſſûs: ut, *Deforme exiſtimabat, quos* b *dignitate* a *præſtaret ab iis* b *virtutibus* a *ſuperari.* Verba comparationis.

Quibuſlibet verbis additur ablativus abſolutè ſumptus: ut, *Imperante* b *Auguſto,* a *natus eſt Chriſtus: Imperante* b *Tiberio,* a *crucifixus.* Juven. *Credo pudicitiam,* b *Saturno rege,* a *moratam In terris.*
Nil a *deſperandum,* b *Chriſto duce, & auſpice Chriſto.*
Jam Maria, b *audito Chriſtum veniſſe,* a *cucurrit.* Ablat. Abſolut.

Verbis quibuſdam additur auferendi caſus per Synecdochen, & poëticè accuſativus: ut. a *Ægrotat* b *animo magis quàm corpore.* a *Candet* b *dentes.* a *Rubet* b *capillos.* Synecdoche.

Quædam tamen efferuntur in gignendi caſu: ut *Abſurdè facis, qui* a *angas te* b *animi.*
Exanimatus a *pendet* b *animi.* a *Deſipiebam* b *mentis.* Exceptio.

Diversi casus. Plaut. a *Discrucior* b *animi, quia ab domo abeundū est mi*

Eidem verbo diversi casus diversæ rationis app ni possunt; ut,

1 *Dedit* 3 *mihi* 2 *vestē* 4 *pignori*, 6 *te præsente* 5 *propriâ ma*

Passivorum constructio. Passivis additur ablativus agentis, sed antecedent præpositione, & interdum dativus: ut,

Horat. a *Laudatur* b *ab his*, a *culpatur* b *ab illis.*

Cicero. *Honesta bonis* b *viris*, *non occulta* a *petuntur.*

Quorum participia frequentiùs dativis gaudent: ut

Virg. *Nulla tuarum*, a *audita* b *mihi*, *nec*, *visa sororum*

Horat. *Oblitúsque meorum*, a *obliviscendus* & b *illis.*

Cæteri casus manent in passivis, qui fuerunt act vorum: ut, a *Accusaris à me* b *furti.* a *Haberis* b *ludibri* a *Dedoceberis à me istos* b *mores.* a *Privaberis* b *magistrat*

Neutro pass. constructio. Vapulo, væneo, liceo, exulo, fio, neutro-passiva passivam constructionem habent: ut, b *A præceptor* a *vapulabis. Malo* b *à cive* a *spoliari, quàm* b *ab hoste* a *vænire Quid* a *fiet* b *ab illo? Virtus parvo pretio* a *licet* b *omnibu Cur* b *à conviviis* a *exulat philosophia?*

Infinitivorum constructio. Quibusdam tum verbis tum adjectivis, familiariter subjiciuntur verba infinita: ut,

Virgil. a *Juvat usque* b *morari, Et conserre gradum.*

Ovid. b *Dicere quæ* a *puduit*, b *scribere* a *jussit amor.*

Martial. a *Vis* b *fieri dives*, *Pontice? Nil cupias.*

Virg. *Et erat tum* a *dignus* b *amari.* Horat. a *Audax omnia* b *perpeti*, *Gens humana ruit per vetitum nefas.*

Eclipsis. Ponuntur interdum figuratè, & absolute verba infinita: ut, *Hæccine* b *fieri flagitia?* subauditur, a *decet*, a *oportet*, a *par est*, a *æquum est*, aut aliquid simile.

Enallage. Virg. *Criminibus* b *terrere novis, hinc* b *spargere voces In vulgum ambiguas, &* b *quærere conscius arma.*

id est, *terrebat, spargebat, quærebat.*

¶DE GERUNDIIS.

Gerundia. GErundia sive Gerundivæ voces, & supina, regunt casus suorum verborum: ut,

Cicer.

Cicer. *Efferor studio* a *videndi* b *parentes.*
Ovid. a *Utendum est* b *ætate, cito pede præterit ætas.*
Virg.---a *Scitatum* b *oracula Phœbi Mittimus.*

Gerundia in *di* pendent à quibusdam tum substantivis, tum adjectivis: ut Virgil. Di.

Et quæ tanta fuit Romam tibi a *causa* b *videndi?*
Idem: *Cecropiæ innatus apes* a *amor urget* b *habendi.*
Idem: *Æneas celsa in puppi jam* a *certus* b *eundi.*

Poeticè infinitivus modus loco Gerundii ponitur ut Virg. a *studium quibus arva* b *tueri.* a *Peritus* b *medicari.* Nota.

Interdum non invenustè adjicitur Gerundii vocibus etiam genitivus pluralis: ut, *Quum* b *illorum* a *videndi gratiâ me in forum contulissem.* Terent. *Date* a *crescendi copiam,* b *novarum. Concessa est* a *diripiendi* b *pomorum, atque opsoniorum licentia.*

Gerundia in *do* pendent ab his præpositionibus, Do.
A, ab, abs, de, è, ex, cum, in, pro: ut,
Cicero. *Ignavi* a *à* b *discendo citò deterrentur.*
Amor & amicitia, utrumque a *ab* b *amando dictum est.*
Cicer. a *Ex* b *defendendo, quàm* a *ex* b *accusando, uberior gloria comparatur. Consultatur* a *de* b *transeundo in Galliam.*
Quint. *Rectè scribendi ratio* a *cum* b *loquendo conjuncta est.*
Plaut. a *Pro* b *vapulando ab hoste mercedem petam.*

Ponuntur & absque præpositione: ut,
Virgil.---*alitur vitium, crescitque* b *tegendo.*
b *scribendo disces scribere.*

Gerundia in *dum* pendent ab his præpositionibus, Dum.
inter, ante, ad, ob, propter; ut, a *Inter* b *cœnandum hilares este.* Virg.---a *Ante* b *domandum Ingentes tollent animos.* Cic. *Locum* a *ad* b *agendum amplissimus.*
Idem: a *Ob* b *absolvendum munus nè acceperis.*
Veni a *propter te* b *redimendum.*

Cùm significatur necessitas ponuntur citra præpositionem, addito verbo Est: ut,
Juven. a *Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano.*
a *Vigilandum est ei qui cupit vincere.*

Gerundia in nomina vertuntur.

Vertuntur gerundii voces in nomina adjectiva, ut Virg. *Tantus amor florum, & b generandi gloria a melli. Ad b accusandos a homines duci præmio, proximum latrocinio est. Cur adeò delectaris a criminibus b inferendis?*

¶ De Supinis.

Prius Sup.

PRius supinum activè significat, & sequitur verbum aut participium, significans motum ad locum: ut, Ovid. b *Spectatum a veniunt, veniunt spectentur ut ipsæ. Milites sunt a missi b speculatum arcem.*

Nota.

Illa verò, *Do venum, do filiam nuptum*, latentem habent motum.

Exceptio.

At hoc supinum in neutro-passivis, & cum infinito *iri*, passive significat: ut Plaut. b *Coctum ego non b vapulatum, dudum, a conductus sum.* Ter. *Postquam a audierat non b datum iri uxorem filio.* Poetice dicunt: a *Eo* b *visere.* a *Vado* b *videre.*

Nota.

Ponitur & absolute cum verbo Est: ut Terent. b *Actum est, ilicet, periisti.* Ovid.--- b *Itum est in viscera terræ.* b *Cessatum est satis.*

Posterius supinum.

Posterius supinum passivè significat, & sequitur nomina adjectiva: ut, *Sum extra noxam, sed non est b facile a purgatu. Quod b factu a fœdum est, idem est & b dictu a turpe. Qui pecuniâ non movetur hunc a dignum b spectatu arbitramur.*

In istis verò, a *Surgit b cubitu.* a *Redit b venatu:* cubitu & venatu nomina potius censenda videntur, quam supina.

¶ De Tempore & Loco.

Tempus.

Pars temporis.

QUæ significant partem temporis, in ablativo frequentius usurpantur, in accusativo rarò: ut, *Nemo mortalium omnibus b horis a sapit. b Nocte a latent mendæ. b Id tempus a creatus est Consul.*

Quanquam hîc eclipsis videtur esse præpositionis *per* vel *sub.*

Duratio temporis.

Quæ autem durationem temporis & continuationem

onem denotant, in accuſativo, interdum & in ab-
tivo efferuntur: ut Virgil.

ic jam ter centum totos a regnabitur b annos.
em. b Nocles atque dies a patet atri janua Ditis.
em. Hic tamen hâc mecum poteris a requieſcere b nocte.
ier. a Imperavit b triennio, & decem menſibus, octóque diebus.

Dicimus etiamal n pauciſ b diebus. a De b die. a De b nocte. omitto a in b diem. Commodo: a in b menſem. b Annos a ad inquaginta natus. a Per tres b annos ſtudui. b id ætatis. Non plus b triduum, aut b triduo. Tertio, vel a Ad b tertium calendas, vel calendarum.

Spatium Loci.

Spatium loci in accuſativo effertur, interdum & ablativo: ut Virg. Spatium loci.

Dic quibus in terris (& eris mihi magnus Apollo)
Tres a pateat cœli ſpatium, non amplius b ulnas.
am mille b paſſus a proceſſeram. a Abeſt bidui; ſubin-
ligitur b ſpatium vel b ſpatio; b itinere, vel b iter.
Abeſt ab urbe quingentis b millibus paſſuum.

Appellativa Locorum.

Nomina appellativa, & nomina majorum locorum duntur fere cum præpoſitione verbis ſignificanti- s motum aut actionem *in loco, ad locum, à loco*, aut *locum*: ut, b *in foro* a *verſatur*. a *Meruit ſub rege* b *in* llia. Virgil.---b *ad templum non æquæ Palladis ibant* iades. Saluſt. a *Legantur* b *in Hiſpaniam majores* u nobiles. b *E Sicilia* a *diſcedens, Rhodum veni, per* re. a *ibis* b *ad Indos*. Appellativa & regionum nomina.

Omne verbum admittit genitivum proprii nomi- loci, in quo fit actio; modo primæ vel ſecundæ clinationis, & ſingularis numeri ſit: Urbium & oppidorum nomina.

ven. *Quid* b *Romæ* a *faciam? mentiri neſcio.*
rent. *Samia mihi mater fuit, ea* a *habitabat* b *Rhodi.*

Hi genitivi, Humi, domi, militiæ, belli, propriorũ ſequun- Humi, domi, &c.

sequuntur formam ut, Ter. b *Domi* b *belliq; simul* a *pixi-mus.* Cic. *Parvi sunt foris arma, nisi* a *est consilium* b *domi.*

Domi. Domi, non alios secum patitur genitivos, quam Meæ, tuæ, suæ, nostræ, vestræ, alienæ: ut, *Vescor,* a *domi* b *meæ, non* b *alienæ.*

Verùm si proprium loci nomen pluralis dnntaxat numeri aut tertiæ declinationis fuerit, in dativo, aut ablativo ponitur: ut, *Colchus an Assyrius,* b *Thebis* a *nutritus, an* b *Argis?* Suet. *Lentulum Getulicum* b *Tyburi* a *genitum scribit.* Livius. a *Neglectum* b *Anxuri præsidium.* Cicero. *Cum una sola legione* a *fuit* b *Carthagini.* Horat. b *Romæ Tybur* a *amo ventosus,* b *Tybure Romam.* Cic. *Quum tu* b *Narbone mensæ hospitium* a *convomeres.* Idem. *Commendo tibi domum ejus, quæ* a *est* b *Sicyone.*

Nota. Sic utimur Ruri vel Rure, in ablativo: ut, b *Ruri fere se* a *continet.* Pers.---b *Rure paterno* a *Est tibi far modicum.*

Ad Locum.

Ad locum. Verbis significantibus motum ad locum apponitur proprium loci, in accusativo: ut, a *Concessi* b *Cantabrigiam ad capiendum ingenii cultum.*

a *Eo* b *Londinum ad merces emendas.*

Ad hunc modum utimur rus & domus: ut, *Ego* b *rus* a *ibo.* Virg. a *Ite* b *domum saturæ, venit Hesperus, ite capellæ.*

A Loco, per Locum.

A loco, per locum. Verbis significantibus motum à loco, aut per locum, adjicitur proprium loci in ablativo: ut, *Nisi antè* b *Româ* a *profectus esses, nunc eam relinqueres.* b *Eboraco* (sive b *per Eboracum*) a *sum profecturus iter.*

Ad eundem modum usurpantur domus & rus: ut, *Nuper* a *exiit* b *domo.* Ter. *Timeo ne pater* b *rure* a *redierit.*

¶ Impersonalium Constructio.

GENITIVUS.

Hæc tria impersonalia, Interest, refert, & est, quibuslibet genitivis annectuntur, præter ho-

ablativos fœmininos, Meâ, tuâ, ſuâ, noſtrâ, veſtrâ & cujâ, ut, a *Intereſt* b *magiſtratus tueri bonos, animadvertere in malos.* a *Refert multùm Chriſtiane* b *reipub. Epiſcopos doctos & pios eſſe.* b *Prudentis* a *eſt multa diſſimulare.* b *Tuâ* a *refert teipſum nôſſe.* Cic. *Ea cædes crimini potiſſimùm datur ei,* b *cujâ* a *interfuit, non ei, cujâ nihil interfuit.*

Adjiciuntur & illi genitivi, Tanti, quanti, magni, parvi, quanticunque, tantidem: ut, b *Magni* a *refert quibuſcum vixeris.* b *Tanti* a *refert honeſtè agere. Veſtrâ* b *parvi* a *intereſt.* Et, a *Intereſt ad laudem meam.*

DATIVUS.

In dativum feruntur hæc impersonalia, Accidit, certum eſt, contingit, conſtat, confert, competit, conducit, convenit, placet, diſplicet, dolet, expedit, evenit, liquet, libet, licet, nocet, obeſt, prodeſt, præſtat, patet, ſtat, reſtat, benefit, malefit, ſatisfit, ſupereſt, ſufficit, vacat pro *otium eſt*: ut, a *Convenit mihi tecum.* Saluſt. *Emori per virtutem* b *mihi* a *præſtat, quàm per dedecus vivere.*

Ovid. *Non* a *vacat exiguit rebus adeſſe* b *Jovi.*

Ter. a *Dolet dictum imprudenti* b *adoleſcenti & libero.*

A noverca a *malefit* b *privignis. A Deo* b *nobis* a *benefit.*

Virg. a *Stat* b *mihi caſus renovare omnes*, id eſt, *ſtatutum eſt.*

ACCUSATIVUS.

Hæc impersonalia accuſandi caſum exigunt, Juvat, decet, cum compoſitis, delectat, oportet: ut, b *Me juvat ire per altum.* b *Uxorem ædes curare* a *decet. Dedecet* b *viros muliebriter rixari.* Cato; b *Patrem familias vendacem, non emacem eſſe* a *oportet.*

His verò, Attinet, pertinet, ſpectat, propriè additur præpoſitio Ad: ut, *Mène vis dicere, quod* b *ad te attinet*; a *Spectat* b *ad omnes bene vivere.* Accuſativ. cum præp.

Quint. a *Pertinet* b *in utramque partem.*

His impersonalibus ſubjicitur accuſativus cum genitivo; pœniter, tædet, miſeret, miſereſcit, pudet, piget: ut, Accuſativ. cum genit.

Cic.

Cic. *Si ad centesimum vixisset annum,* bb *senectutis beum juæ non* a *pœniteret.* a *Tædet* b *animam* bb *vitæ meæ.*
bb *Aliorum* b *te* a *miseret;* bb *tui nec* a *miseret, nec pudet.*
bb *Fratris* b *me quidem* a *piget, pudè que.*

per- -alia nt ſona-

Nonnulla impersonalia remigrant aliquando in personalia: ut Virgil.
Non omnes a *arbusta* b *juvant, humilésque myricæ.*
Ovid. *Namque* b *decent animos mollia* a *regna tuos.*
Senec. *Agricolam* a *arbor ad frugem producta* b *delectat.*
a *Nemo miserorum* b *commiserescit.*
Te non b *pudet* a *istud? Non te* a *hæc* b *pudent?*

pit

Cœpit, incipit, definit, debet, solet, & potest, impersonalibus juncta, impersonalium formam induunt: ut Quint. *Ubi primùm* a *cœperat non* b *convenire, quæstio oriebatur.* Idem. b *Tædere* a *solet avaros impendii.* a *Definit illum studii* b *tædere. Sacerdotem insciti* a b *pudere* a *debet.* Quin. b *Perveniri ad summum, nisi ex principiis, non* a *potest*

Verbum impersonale passivæ vocis, similem cum personalibus passivis casum obtinet: ut
Cæsar. b *Ab hostibus constanter* a *pugnatur.*

Qui quidem casus interdum non exprimitur: ut, Virgil.---*strato* a *discumbitur* b *ostro.*

Verbum impersonale passivæ vocis, pro singulis personis utriusque numeri indifferenter accipi potest: ut, ab Statur: id est, *sto, stas, stat; stamus, statis, stant:* videlicet ex vi adjuncti obliqui: ut, a *Statur* a *à me,* id est, *sto,* a *Statur* b *ab illis,* id est *stant.*

PARTICIPII CONSTRUCTIO.

PArticipia regunt casus verborum à quibus derivantur: ut Virgil---*Duplices* a *tendens ad sydera* b *palmas, Talia voce refert.*
Idem; *Ubera* b *lacte domum referent* a *distenta capellæ,*
a *Diligendus* b *ab omnibus.*

Quamvis in his usitatior est dativus: ut
Terent. *Restat Chremes, qui* b *mihi* a *exorandus est.*

GENI-

GENITIVUS.

Participiorum voces, cùm fiunt nomina, genitivum poſtulant: ut Sàluſt. b *Alieni* a *appetens*, b *ſui* a *profuſus*. a *Cupientiſſimus* b *tui*, a *Inexpertus* b *belli*. a *Indoctus* b *pilæ*. Genitivus.

ACCUSATIVUS.

Exoſus, peroſus, pertæſus, activè ſignificant, & in accuſativum feruntur: ut, *Immundam* b *ſegnitiem* a *peroſæ*: *Aſtronomus* a *peroſus ad unum* b *mulieres*. Sueton. a *Pertæſus* b *ignaviam ſuam*. Accuſativus.

Exoſus & peroſus etiam cum dandi caſu leguntur, videlicet paſſivè ſignificantia: ut *Germani* b *Romanis* a *peroſi ſunt*. a *Exoſus* b *Deo & ſanctis*. Dativus.

ABLATIVUS.

Natus, prognatus, ſatus, cretus, creatus, ortus, editus, in ablativum feruntur: ut Ter. *Bona bonis* a *prognata* b *parentibus*. Virgil. ----a *ſate* b *ſanguine dictum*. Idem.---Quo b *ſanguine* a *crêtus?* Ovid. *Venus* a *orta* b *mari mare præſtat eunti*. b *Terrâ* a *editus*. Ablativus.

ADVERBII CONSTRUCTIO.

NOMINATIVUS.

EN & ecce, demonſtrandi adverbia, nominativo frequentiùs junguntur, accuſativo rariùs: ut, Virgil a *En* b *Priamus, ſunt hic etiam ſua præmia laudi*. Cic. a *Ecce tibi* b *ſtatus noſter*. Virg. a *En quatuor* b *aras*: a *Ecce duo tibi Daphni, duóque* b *altaria Phœbo*.

En & ecce exprobrantis, ſoli accuſativo nectuntur: ut, a *En* b *animum & mentem*: Juven. a *En* b *habitum*: Terent. a *Ecce autem* b *alterum*.

GENITIVUS.

Quædam adverbia loci, temporis, & quantitatis, genitivum poſt ſe recipiunt,

Loci:

Loci. Loci: ut ubi, ubinam, nusquam, eò, longè, quò, ubivis, huccine: ut, a *Ubi gentium? a Quò terrarum abiit? a Nusquam loci inventur. a Ebbi impudentiæ ventum est.* Ter. *Ah a minimè b gentium, non faciam.* Hic genitivus **gentium* festivitatis causâ additur.

a Genit. festivitatis.

Temporis. Temporis: ut, Nunc, tunc, tum, interea, pridie, postridie; ut, *Nihil a tunc b temporis amplius quàm flere poteram. a Pridie ejus b diei pugnum inierunt. a Pridie b calendarum*, seu b *calendas.*

Quantitatis. Quantitatis: ut Parùm, satis, abundè, &c. ut a *Satis b eloquentiæ*, b *sapientiæ* a *parùm. a Abundè b fabularum audivimus.*

Instar. Instar, æquiparationem, mensuram, aut similitudinem significat: ut, Virg. a *Instar b montis equum divinâ Palladis arte Ædificant: Mittitur Gylippus solus, in quo a instar omnium b auxiliorum erat.*
Ovid. *Sed scelus hoc b meriti pondus & a instar habet.*

Nota. Hic apponitur interdum præpositio Ad: ut, *Valli a ad instar b castrorum clauditur.*
Populus Romanus è parvâ origine a ad tantæ b magnitudinis a instar emicuit.

DATIVUS.

Quædam dativum admittunt nominum unde deducta sunt: ut, *Venit a obviam b illi.* Nam *obvius illi* dicitur. *Canit a similiter b huic. Et*, b *Sibi a inutiliter vivit. b Propinquus b tibi sedet, quàm mihi.*

Dat. adverbial. Sunt & hi dativi adverbiales; Temperi, luci, vesperi: ut, b *Temperi venit, quod omnium rerum est primum. b Luci a occidit hominem. Vidi ad vos a afferri b vesperi.*

ACCUSATIVUS.

Sunt quæ accusandi casum admittunt præpositionis unde sunt profecta: ut,
Castra a propius b urbem moventur.
Salust. a *Proximè b Hispaniam sunt Mauri.*

Cedò. Cedo, flagitantis exhiberi, accusativum regit: ut, Terent. a *Cedò quemvis b arbitrum.*

ABLA-

ABLATIVUS.

Adverbia diversitatis, Aliter, secus; & illa duo, Adverb. diversitatis.
nte, post, cum ablativo non rarò inveniuntur: ut,
Multo a*liter*. b*Paulo* a*secus*. b*Multo* a*antè*. b*Paulo* a*post*.
ifi & ipsa adverbia potiùs censenda sunt.

Adverbia comparativi & superlativi gradûs, ad- Adverb. Compar. & Superlat. grad.
mittunt casus comparativis & superlativis assuetos
bservire, sicut ante præceptum est: ut,
ecessit a*propiùs* b *illo*. a *Optimè* b *omnium dixit*.
ic. Legimus. a *Propiùs* b *ad deos*, & a *Propiùs* b *à terris*.

Plùs nominativo, genitivo, accusativo, & ablativo Plus.
nctum reperitur: ut Liv. *Paulò* a*plùs trecenta* b*vehicula sunt amissa*.
em. b *Hominum eo die cæsa* a *plùs duo millia*.
Plùs quàm quinquaginta b *hominum ceciderunt*.
bierat acies paulo a *plus quingentos* b *passus*:
erent. *Dies triginta, aut* a *plus* b *eo, in nave fui*.

Quibus verborum modis, quæ congruant Adverbia.

Ubi, postquam, & cùm, temporis adverbia, in- Ubi, postquam, cùm.
rdum indicativis, interdum verò subjunctivis ver-
s apponuntur: ut Virgil. *Hæc* a *ubi dicta* b *dedit*.
erent. a *Ubi nos* b *laverimus, si voles, lavato*.
irgil. a *Cùm* b *faciam vitula pro frugibus, ipse venito*.
em. a *Cùm* b *canerem reges & prælia, Cynthius aurem*
llit. Hic prius adverbium, posterius conjunctio Nota.
se videtur.

Donec pro quamdiu, indicativo gaudet: ut Ovid. Donec.
Donec b *eram sospes*.
em. a *Donec* b *eris felix, multos numerabis amicos*.

Pro Quousque, nunc indicativum nunc subjun-
vum exigit: ut Virg.
gere a *donec oves stabulis, numerumque referre* b *Jussit*:
olum. a *Donec ea aqua quam adjeceris decocta* b *sit*.

Dum

Dum. Dum, de re præsenti non perfectâ, aut pro Quamdiu, fatendi modum poscit: ut,
Terent. [a] *Dum* [b] *apparatur virgo in conclavi.*
Idem. *Ego te meum dici tantisper volo,* [a] *dum quod* [b] *dignum est facis.*

Dum pro dummodo, alias potentiali, alias subjunctivo nectitur: ut [a] *Dum* [b] *prosim tibi.*
[a] *Dum ne ab hoc me falli* [b] *comperiam.*

Dum pro donec subjunctivo tantùm: ut;
Virgil. *Tertia* [a] *dum Latio regnantem* [b] *viderit æstas.*

Quoad. Quoad pro quamdiu, vel indicativis vel subjunctivis: pro donec, subjunctivis solis adhibetur: ut [a] *Quoad* [b] *expectas contubernalem?* Cic. [a] *Quoad* [b] *possem & liceret, ab ejus latere nunquam discederem.*
Omnia integra servabo, [a] *quoad exercitus huc* [b] *mittatur.*

Simulac. Simulac, simulatque, indicativo & subjunctivo adhærent: ut, [a] *Simulac belli patiens* [b] *erat.*
Virgil.---[a] *Simulatque* [b] *adoleverit ætas.*

Quemadmodum, &c. Quemadmodum, ut, utcunque, sicut, utrumque modum admittunt: ut Eras. [a] *Ut* [b] *salutabis, ita & resalutaberis.* Horat. [a] *Ut sementem* [b] *feceris, ità & metes.*

Ut pro postquam indicativo jungitur, ut, [a] *Ut* [b] *ventum est in urbem.*

Quasi, &c. Quasi, ceu, tanquam, perinde-acsi, haud secus acsi, quum proprium habent verbum, subjunctivo apponuntur: ut, [a] *Tanquam* [b] *feceris ipse aliquid.*
Terent. [a] *Quasi non* [b] *norimus nos inter nos.*

Alias copulant consimiles casus: ut, *Novi* [b] *hominem* [a] *tanquam* [b] *te. Arridet* [b] *mihi,* [a] *quasi* [b] *amico.*

Nè. Ne prohibendi, vel imperativis, vel subjunctivis præponitur: ut Virgil. [a] *Ne* [b] *sævi magna sacerdos.*
Terent. *Hic nebulo magnus est,* [a] *nè* [b] *metuas.*

Adver. Præpositionum formam induunt. Ne pro non, cæteris modis inservit.
Adverbia, accedente casu, transeunt in præpositiones: ut, Juven. *Cantabit vacuus* [a] *coram* [b] *latrone viator.*

DE CONJUNCTIONUM *Constructione.*

Conjunctiones copulativæ & disjunctivæ, cum his quatuor, quàm, nisi, præterquam, an, similes omnino casus nectunt: ut, *Socrates docuit* b *Xenophontem & b Platonem. Utinam* b *calidus esses aut* b *frigidus.* b *Album an* b *ater homo sit, nescio. Est* b *minor natu quàm* b *tu.* b *Nemini placet nisi* (vel *præterquam*) b *sibi.* Conjunctiones copulantes similes casus.

Excepto si casualis dictionis ratio aliqua privata repugnet, vel aliud poscat: ut, Exceptio

a *Emi librum* b *centussi &* b *pluris.* a *Vixi* b *Romæ &* b *Venetiis.* Hor. *in Metii* a *descendat judicis* b *aures, Et* b *patris &* b *fratris.*

Conjunctiones copulativæ & disjunctivæ, aliquoties similes modos & tempora conglutinant: ut, *Recto* b *stat corpore,* b *despicitque terras.*

Aliquoties autē similes modos, sed diversa tēpora: ut Ter. *Nisi me* b *lactāsses amantem, & vanâ spe* b *produceres: Tibi gratias* b *egi, & te aliquando collaudare* b *possum.*

Etsi, tametsi, etiamsi, quanquam, in principio orationis indicativos modos, in medio subjunctivos, sæpius postulant. Quamvis & licet, subjunctivos frequentius: ut, a *Etsi nihil novi* b *afferebatur.* a *Quanquam animus meminisse* b *horret.* Etsi, tametsi, &c.

Virgil. a *Quamvis Elysios* b *miretur Græcia campos.*

Ovid. *Ipse* a *licēt* b *venias Musis comitatus, Homere,*
Nil tamen attuleris, ibis, Homere, foras.

Ni, nisi, si, siquidem, quòd, quia, quàm, postquam, posteaquam, ubi pro postquam, nunquam, priusquam indicativis & subjunctivis adhærent: ut, a *Quod redieris incolumis, gaudeo. Castigo te, non* a *quòd odio habeam, sed* a *quòd* b *amem. Aliud honestum judicas, quàm Philosophi* b *statuunt.* Plin. *Gravius accusas, quàm* b *patitur tua consuetudo.* Ni, nisi, &c.

Si, utrique modo jungitur: at Si pro Quamvis, subjunctivo tantúm: ut, Ter. *Redeam? non si me* b *obsecret.*

Siquis, tantùm indicativo: ut, [a] *Siquis* [b] *adest.*

Quándo &c. Quando, quandoquidem, quoniam, indicativo junguntur: ut,

Virg. *Dicite* (*quandoquidem in molli* [b] *consedimus herba*) [a] *Quoniam mihi non* [b] *credis, ipse facito periculum.*

Quippe. Quippe, cùm proprium habet verbum, gaudet indicativo: ut, *Danda est huic venia,* [a] *quippe* [b] *ægrotat, Si* addideris Qui, utrumque admittit modum: ut, *Non est huic danda venia,* [a] *quippe qui jam bis* [b] *pejeravit* sive [b] *pejeraverit.*

Qui. Qui, cùm habet vim causalem, subjunctivum postulat: ut, *Stultus es* [a] *qui huic* [b] *credas.*

Cùm. Cùm pro quamvis, pro quandoquidem vel quoniam, subjunctivis semper adhæret: ut,

Cicero. *Nos* [a] *cùm præcipi nihil posse* [b] *dicamus, tamen aliis de rebus disserere solemus.*

Virg. [a] *Cùm* [b] *sis officiis Gradive virilibus aptus.*

Cùm & Tum. Cùm & Tum, item Tum geminatum similes modo copulant. Est autem in Cùm quiddam minus, atque ideo in priore clausulæ parte statuitur: in Tum quiddam majus, ac proinde in posteriore clausulæ parte collocatur: ut, [b] *Amplectitur* [a] *cùm eruditos omnes,* [a] *tum in primis Marcellum.* [b] *Odit* [a] *tum literas,* [a] *tum virtutes.*

Nè, an, num. Nè, an, num, interrogandi particulæ, indicativum amant: ut Virg. [b] *Superat* [a] *ne & vescitur aura Ætherea?*

At cùm accipiuntur dubitativè aut indefinitè subjunctivum postulant: ut, *Vise* [a] *num* [b] *redierit. Nihil refert* [b] *feceris* [a] *ne,* [a] *an* [b] *persuaseris.*

Ut. Ut causalis seu perfectiva conjunctio, & ut pro ne non, post verba temporis, nunc potentiali, nunc subjunctivo jungitur: ut Terentius.

Filium perduxêre illuc secum, [a] *ut unà* [b] *esset, meum.*

Idem. *Te oro Dare,* [a] *ut* [b] *redeat jam in viam.*

Idem. *Metuo* [a] *ut* [b] *subsistet hospes,* id est, *ne non subsistat.*

Ut, concedentis, seu positum pro quanquam, ut pro utpote, subjunctivo servit: ut,

[a] *Ut omnia* [b] *contingant quæ volo, levari non possum. Non est tibi fidendum,* [a] *ut qui toties* [b] *fefelleris.* [a] *Ut qui solus relictus* [b] *fueris.*

Ut pro postquam, pro quemadmodum, vel sicut, & interrogativum, indicativis nectitur; ut Cicer. *Ut ab urbe* [b] *discessi, nullum intermisi diem quin scriberem.* Ter. *Tu tamen has nuptias perge facere,* [a] *ut* [b] *facis.* Idem. *Credo* [a] *ut* [b] *est dementia.* Virg. [a] *Ut* [b] *valet? ut* [b] *meminit nostri?*

Quanquam de hoc in adverbii quoque constructione paulò suprà est dictum.

PRÆPOSITIONUM
Constructio.

PRæpositio subaudita, interdum facit, ut addatur ablativus: ut, *Habeo te* [ab] *loco parentis*, i.e. [a] *in* [b] *loco. Apparuit illi humanâ* [ab] *specie*, id est, [a] *sub humanâ specie. Discessi* [ab] *magistratu*, id est, [a] *à* [b] *magistratu.*

Præpositio in compositione eundem nonnunquam casum regit, quem & extra compositionem regebat; ut, Virg. *Nec posse* [b] *Italiâ Teucrorum* [a] *avertere regem.* *Prætereo* [b] *te insalutatum.* Idem. —— [a] *emoti procumbunt* [b] *cardine postes.* Idem. [a] *Detrudunt naves* [b] *scopulo.*

Verba composita cum A, ab, ad, con, de, è, ex, in, Verba composita cum A, ab, &c. nonnunquam repetunt easdem præpositiones cum suo casu extra compositionem, idque eleganter: ut, [a] *Abnuerunt* [b] *à viris.* Ter. *Amicos* [a] *advocabo* [b] *ad hanc rem.* [b] *Cum legibus* [a] *conferemus.* Cic. [a] *Detrahere* [b] *de tuâ famâ nunquam cogitavi. Cùm ex insidiis* [a] *evaseris.* Ter. *Postquam* [a] *excessit* [b] *ex ephebo.* [b] *In Rempublicam cogitatione curâque* [a] *incumbe.*

In, pro Erga, contra, & ad, accusativum habet; ut, Virg. *Accipit* [a] *in* [b] *Teucros animum mentemq; benignam.* Idem. *Quid meus Æneas* [a] *in* [b] *te committere tantum,* *Quid Troës potuere?* In cum Accusativo.

Idem. *Quò te Mœri pedes? an quò via ducit* [a]*in* [b]*urbem.*

Idem cum accusativo jungitur, quoties divisio, mutatio, aut incrementum rei cùm tempore significatur: ut Virg. *Estque locus* [b] *parteis ubi se via findit* [a]*in ambas.* Ovid. *Versa est* [a]*in* [b]*cineres Troja viro.*

——*amor mihi crescit* [a] *in* [b] *horas.*

In cum ablativo. In, cum significatur actus in loco, ablativũ postulati ut Ovid. *Scilicet ut fulvũ spectatur* [a]*in* [b]*ignibus aurum.*

Sub cum accusat. Sub pro Ad, per, & ante, accusativo innititur: ut, [a] *Sub* [b] *umbram properemus.* Liv. *Legati ferè* [a] *sub id* [b] *tempus ad res repetendas missi*; id est, [a] *per id* [b]*tem pus.* Virg.——[a] *sub* [b] *noctem cura recursat*, id est, *Paulò* [a] *ante* [b] *noctem*, vel *instante nocte.* Alias ablativum admittit: ut, *Quicquid* [a] *sub* [b] *terrâ est, in apricum proferet ætas.* Virg.——[a] *sub* [b] *nocte silenti*; id est, [a] *in* [b] *nocte silenti.*

Sub cum ablativo,

Super cum accusat. Super pro Ultra, accusativo jungitur: ut Virg. ——[a] *Super* [b] *Garamantas & Indos Proferet imperium.*

Super cum ablativo. Super pro De & In ablativo: ut Tacit. *Multus* [a] *super eâ re varius fama rumor.* Virg. [b] *Fronde* [a] *super viridi.*

Subter. Subter uno significatu utrique casui apud authores jungitur: ut Liv. *Pugnatum est super* [a] *subter* [b] *que terram.* Virg.——*omnes Ferre libet* [a] *subter* [b] *densâ testudine casus.*

Tenus. Tenus gaudet ablativo & singulari & plurali: ut [b] *Pube* [a] *tenus.* [b] *Pectoribus* [a] *tenus.* At genitivo tantùm plurali: ut [b] *Crurum* [a] *tenus.*

Præpositiones migrant in adverbia. Præpositiones cùm casum amittunt, migrant in adverbia: ut Virg.——*longo* [a] *post tempore venit.* Idem. [a] *Pone subit conjux, ferimur per opaca locorum.* Idem.——[a] *coràm quem quæritis adsum Troïus Æneas.*

INTERJECTIONUM.

Constructio.

INterjectiones non rarò absolutè, & sine casu pronuntur: ut Virgilius.

Spem gregis ([a] *ah!) silice in nuda connixa reliquit*

Terent. *Quæ (* [a] *malum!) dementia?*

O exclamantis, nominativo, accusativo, & vocativo jungitur: ut, [a] *O festus* [b] *dies hominis!*
Virg. [a] *O fortunatos nimiùm, bona si sua nôrint,* [b] *Agricolas!*
Idem. [a] *O formose* [b] *puer, nimiùm nè crede colori.*

Heu & Prô, nunc nominativo, nunc accusativo adhærent: ut, [a] *Heu* [b] *pietas!* Virg. [a] *Heu prisca* [b] *fides!*
Idem. [a] *Heu* [b] *stirpem invisam.*
Terent. [a] *Prô* [b] *Jupiter! tu homo adiges me ad insaniam.*
Idem. [a] *Prô deûm atque hominum* [b] *fidem!*
[a] *Prob sancte* [b] *Jupiter!* apud Plaut.

Hei & væ, dativo apponuntur: ut,
Ovid. [a] *Hei* [b] *mihi quòd nullis amor est medicabilis herbis.*
Terent. [a] *Væ misero* [b] *mihi quantâ de spe decidi!*

DE FIGURIS.

Figura est novatâ arte aliqua dicendi forma. Cujus duo tantum genera, Lectionis scilicet & Constructionis, hoc loco trademus. Figura quid sit.

FIGURÆ DICTIONIS.

Figuræ dictionis sunt sex: Prothesis, Aphæresis, Epenthesis, Syncope, Paragoge, Apocope.

Prothesis, est appositio literæ vel syllabæ ad principium dictionis: ut, *Gnatus* pro *natus. Tetuli* pro *tuli*. Prothesis

Aphæresis, est ablatio literæ vel syllabæ à principio dictionis: ut, *Ruit* pro *eruit. Temnere* pro *contemnere.* Aphæresis.

Epenthesis, est interpositio literæ vel syllabæ in medio dictionis: ut, *Relliquias*, *relligio*, additâ *l*; *Induperatorem* pro *Imperatorem.* Epenthesis.

Syncope, est ablatio literæ vel syllabæ è medio dictionis: ut, *Abiit*, *petiit*, *dixti*, *repôstum*, &c. Syncope.

Paragoge, est appositio literæ vel syllabæ ad finem dictionis: ut, *Dicier* pro *dici.* Paragoge

Apocope, est ablatio literæ vel syllabæ à fine dictionis: ut, *Pecûl* pro *peculii. Dixtin'* pro *dixtine. Ingenî* pro *ingenii.* Apocope.

FIGURÆ CONSTRUCTIONIS.

Figuræ conſtructionis ſunt octo. Appoſitio, Evocatio, Syllepſis, Prolepſis, Zeugma, Syntheſis, Antiptoſis, Synecdoche.

APPOSITIO.

Appoſitio quid ſit.

APpoſitio, eſt duorum ſubſtantivorum ejuſdem caſus, quorum altero declaratur alterum, continuata, ſive immediata, conjunctio: ut, [a] *Flumen* [b] *Rhenus.* Poteſt autem Appoſitio plurium ſubſtantivorum eſſe: ut, [a] *Marcus* [b] *Tullius* [bb] *Cicero.*

Interdum apud autores in diverſis caſibus ponuntur ſubſtantiva, perinde quaſi ad diverſa pertinerent: ut, [a] *Vrbs* [b] *Patavii*, apud Virgilium: [a] *Vrbs* [b] *Antiochiæ*, apud Ciceronem.

In Appoſitione ſubſtantiva non ſemper ejuſdem generis aut numeri inveniuntur: Nam quoties alterum ſubſtantivorum caret numero ſingulari, aut eſt nomen collectivum, diverſorum numerorum eſſe poſſunt: ut, [a] *Vrbs* [b] *Athenæ.*

Ovid. *In me* [a] *turba ruunt luxuriosa* [b] *proci.*

Virgil. *Ignavum* [b] *fucos* [a] *pecus à præsepibus arcent.*

Triplici nomine fit Appoſitio.

Reſtringendæ generalitatis gratiâ: ut, [a] *Vrbs* [b] *Roma.* [a] *Animal* [b] *equus.*

Tollendæ æquivocationis causâ: ut, [a] *Taurus* [b] *mons Aſiæ.* [a] *Lupus* [b] *piſcis.*

Et ad proprietatem attribuendam: ut, [a] *Eraſmus* [b] *vir exactiſſimo judicio.* [a] *Nereus* [b] *adoleſcens inſigni formâ.* [a] *Timotheus* [b] *homo incredibili fortunâ.*

EVOCATIO.

Evocatio quid ſit.

CUm prima vel ſecunda perſona immediatè ad ſe evocat tertiâ; ambæ fiunt primæ vel ſecundæ perſonæ: ut, [a] *Ego* [b] *pauper laboro*, [a] *Tu* [b] *dives ludis.*

E

Est ergò Evocatio, immediata tertiæ personæ ad primam vel secundam reductio.

Observandum verò est, Verbum semper convenire cùm persona evocante: ut, [a]*Ego pauper* [b]*laborо*; [a]*Tu dives* [b]*ludis*. Nam in Evocatione quatuor sunt notanda: Persona evocans, quæ semper est primæ vel secundæ; Evocata, quæ semper est tertiæ; Verbum, quod semper est primæ vel secundæ personæ; & Absentia conjunctionis. In Evocatione personæ Evocans & Evocata aliquando sunt diversorum numerorum, utpote, vel cum persona evocata caret numero singularitur, [a]*Ego tuæ* [b]*deliciæ istûc veniam*. Aut cùm est nomen collectivum: ut, *Magna* [a]*pars studiosorum amœnitates* [b]*quærimus*: hic subauditur *nos*. Aut denique cùm nomen distributivum: ut, *In magnis* [b]*læsi rebus* [a]*uterque* [b]*sumus*: subintelligitur *nos*. Notandi quatuor.

Duplex autem est Evocatio. Explicita, ubi tam persona evocans, quàm evocata exprimitur; & Implicita, ubi persona evocans subintelligitur: ut, [a]*Sum pius* [b]*Æneas*: subintelligitur, *Ego*. [a]*Populus* [b]*superamur ab uno*; subauditur, *Nos*. Evocatio duplex.

SYLLEPSIS.

Syllepsis, seu conceptio, est comprehensio indigniorisub digniore, à σὺν con, & λάω sumo. Syllepsis quid sit.

Duplex autem est conceptio: personarum scilicet, quoties persona concipitur cum persona; & Generum, quoties genus indignius cum genere digniore concipitur: Cujus declarandæ rei gratiâ, hæc quæ sequuntur observabis.

Copulatum per conjunctionem Et, nec, neque, & Cum pro Et acceptum, est pluralis numeri; ac proinde verbum aut adjectivum aut relativum exigit plurale, quod quidem verbum aut adjectivum aut relativum genere & personâ cum digniore suppositio ac substantivo quadrabit: ut, *Quid* [a]*tu & soror* [b]*facitis*? Nota.

[a] *Ego & mater,* [b] *miseri* [b] *perimus.*
[a] *Tu & uxor* [b] *qui* [b] *adfuistis, testes estote.*

Conceptio personarum.

Dignior persona.

Dignior autem est persona prima quàm secunda aut tertia, & dignior secunda quàm tertia: ut, [a] *Ego & pater* [b] *sumus in tuto.* [a] *Tu atque frater* [b] *estis in periculo. Neque* [a] *ego neque tu* [b] *sapimus.*
Virgil.----[b] *divellimur inde Iphitus & Pelias* [a] *mecum.*
Idem. [a] *Rhemus cum fratre Quirino Jura* [b] *dabant.*

Cum.

Cum tamen singulare verbum magis amat: ut, *Tu quid ego &* [a] *populus mecum* [b] *desideret audi.*

Conceptio Generum.

Dignius genus.

Dignius etiam est masculinum genus quàm fœminium aut neutrum: & dignius fœmininum quàm neutrum: ut, [a] *Rex & Regina* [b] *beati.* [a] *Chalybs & aurum sunt in fornace* [b] *probati. Hinc per vim* [a] *leges & plebiscita* [b] *coactæ.*

Exceptio

At cum substantiva res inanimatas significant, adjectivum aut relativum usitatiùs in neutro genere ponitur; ut Virg. ---*cùm Daphnidis* [a] *arcum*
Fregisti & [a] *calamos,* [b] *quæ tu perverse Menalca,*
Et cùm vidisti puero [bb] *donata dolebas.*
Sallust. [a] *Ira &* [a] *ægritudo* [b] *permista sunt.* Idem. *Hinc* [a] *bella civilia,* [a] *cædes &* [a] *discordiæ civiles* [b] *grata fuerunt.* [a] *Virga tua, &* [a] *baculus tuus,* [b] *ipsa me* [bb] *consolata sunt.*

Conceptio duplex.

Porrò conceptio, aliàs Directa est, nempe cùm concipiens, id est, dignius, & conceptum, id est, indignius, copulantur per Et, vel atque, vel que; aliàs Indirecta, cùm copulantur per Cum; ut, [a] *Ego cum fratre* [b] *sumus candidi;* ubi utraque Conceptio est indirecta.

Syllepsis implicita

Est etiam quædam Conceptio generum implicita; nempe quando nec genus concipiens, nec genus conceptum explicatur, sed de mare atque fœmina perinde loquimur ac de solo mare; ut si dicam, [a] *Uterque est* [b] *formosus,* loquens de sponso & sponsa.

Sic

: Ovid. [b] *Impliciti laqueis nudus* [a] *uterque jacet* : lo-
ens de Marte & Venere, reti implicitis à Vulcano.

PROLEPSIS.

Prolepsis.

)Rolepsis seu præsumptio, est pronunciatio quæ-
dam rerum summaria. Fit autem quum congre-
tio sive totum cum verbo vel adjectivo aptè cohæ-
t; deinde partes totius ad idem verbum vel adje-
vum reducunt ir, cum quo tamen ferè non concor-
nt: ut, [a] *Duæ aquilæ* [b] *volaverunt*; [ab] *hæc ab oriente,*
lla ab occidente. Hîc congregratio sive totum, *Duæ*
uilæ, cum verbo *volaverunt*, per omnia concordat:
n quo partes, *hæc & illa* ad idem verbum relatæ,
numero non concordant.

Congregatio sive totum, est dictio pluralis nume-
ut, *Duæ aquilæ*: aut plurali æquivalens; ut, *Corydon*
Thyrsis. Nam copulatū æquivalet pluralī: ut, Virg. Nota.
ompulerantque greges [a] *Corydon & Thyrsis in unum*;
hyrsi ves, [ab] *Corydon distentas lacte capellas.*

Aut congregatio est nomen collectivum: ut,
opulus [b] *vivit*; [ab] *alii in penuria*, [ab] *alii in deliciis.*

Sulpitius & Aldus quinque dicunt in Prolepsi esse Quinque in prolepsi necessaria.
essaria. Congregationem, ut in priore exemplo,
e aquilæ: verbum, ut, *volaverunt*: partes, ut, *hæc &*
: partium determinationem, ut, *ab oriente & oc-*
ente: & ordinem, videlicet quod totum præcedat,
rtes sequantur.

Duplex autem est prolepsis: Explicita, ubi omnia Prolepsis duplex.
primuntur, quæ in prolepsi esse oportet: ut,
qui [b] *concurrunt*: [ab] *hic à dextrâ*, [ab] *ille à sinistrâ Hippo-*
mi: & Implicita, in qua aliquid tacetur: ut Ovid.
Alter in alterius [a] *jactantes lumina vultus,*
[b] *Quærebant taciti noster ubi esset amor*:
Deest altera partium cum determinatione, videli-
[b] *alter in alterius*. Et [ab] *Alter alterius onera* [ab] *portate.*
i deest [a] *vos*: & altera pars cum determinatione,
elicet, Et [ab] *alter alterius.*

Ter.

subintelligitur, & partes, *alter & alter*, includunt in distributivo *uterque*.

Dionedes Prolepsin dicit esse, quoties id quod posteriùs gestum est, ante describimus: ut Virgil. [a] *Lavináq; venit Littora.* Lavinium enim nondum erat, quum Æneas veniret in Italiam. Dicitur vero Prolepsis à προλαμβάνω quod est ante, & λάμβανω sumo.

ZEUGMA.

Zeugma quid sit.

ZEugma est unius verbi vel adjectivi, vicinio respondentis, ad diversa suppositа reductio; unum quidem expressè, ad alterum verò per supplementum: ut, Cic. *Nihil te nocturnum* [a] *præsidium palati nihil urbis* [a] *vigiliæ, nihil* [a] *timor populi, nihil* [a] *concursus bonorum ominum, nihil hic munitissimus habendi Senatûs* [a] *locus, nihil* [a] *horum* [a] *ora vultúsq;* [b] *moverunt?* Hic *moverunt*, expressè reducitur ad *ora vultúsq;*, at ad cætera per supplementum: Subintelligendum est enim *præsidium movit, vigiliæ moverunt, timor populi movit, bonorum concursus movit, habendi Senatûs locus movit.* Attamen quando est comparatio vel similitudo, verbum vel adjectivum convenit cum remotiore: ut [a] *Ego méliùs quàm tu* [b] *scribo,* [a] *Ego sicut fœnum* [b] *arui. Hoc* [a] *ille ita prudenter atque ego* [b] *fecisset.*

Item per *nisi*: ut Ter. *Talem filium* [a] *nulla nisi tu* [b] *parere.*

Licèt poëtæ interdum aliter loqui soleant: ut Ovid. *Quid nisi secretæ* [b] *læserunt Phyllida* [a] *sylvæ?*

De quibus in concordantia verbi & nominativi suprà est dictum: ut Cic. *Quare, ut arbitror, prius hîc te nos, quàm istic* [a] *tu nos* [b] *videbis.*

Zeugma triplex.

Tribus modis fit Zeugma.

In persona: ut, *Ego &* [a] *Tu* [b] *studes.*

In genere: ut, *Maritus &* [a] *uxor est* [b] *Irata.*

In numero: ut, *---hîc illius arma, Hic* [a] *currus* [b] *fuit.*

Ponitur aliquando verbum vel adjectivum in principio, & tum vocatur Protozeugma; ut, [b] *Dormio* [a] *ego & tu.* Quandoq; in medio, vocaturq; Mesozeugma; ut,

[a] *Ego*

[a] *Ego* [b] *dormio & tu.* Quandoque in fine, & vocatur Hypozeugma: ut, *Ego &* [a] *tu* [b] *dormis.*

Requiruntur autem in Zeugmate quatuor: Duo ſubſtantiva; ut, *Rex & Regina:* Conjunctio, quæ vel copulativa vel disjunctiva, vel etiam expletiva eſſe poteſt; ut, *Et, vel,* &c. Verbum vel adjectivum; ut, *Irata eſt:* & quòd verbum vel adjectivum viciniori ſuppoſito reſpondeat. Fit etiam quoddam Zeugmatis genus per adverbia: ut, [b] *Cubas* [a] *ubi ego.* [b] *Cœnas* [a] *quando nos:* Quando verbum ad duo ſuppoſita reducitur, & cum utroq; convenit, eſt Zeugma, ut dicunt, Locutionis, non Conſtructionis: ut, [a] *Johannes* [b] *fuit piſcator &* [a] *Petrus.* Dicitur autem Zeugma quaſi copulatum, à Græco Verbo ζευγνύω vel ζεύγνυμι quòd eſt copulo. Quatuor in Zeugmate requiſita.

SYNTHESIS.

SYntheſis, eſt oratio congrua ſenſu, non voce: ut, Virg. [a] *Pars in fruſta* [b] *ſecant.* [a] *Gens* [b] *armati.* Syntheſis quid ſit.

Fit autem Syntheſis, nunc in genere tantùm, ideoq; aut ſexûs diſcernendi cauſâ: ut, [a] *Anſer* [b] *fœta.* [a] *Elephantus* [b] *gravida:* aut ſupplementi gratiâ: ut, [a] *Præneſte ſub* [b] *ipſa;* ſubauditur *urbe.*

[a] *Ceutauro in* [b] *magnâ:* ſubintelligitur *navi.*

Nunc in numero tantùm: ut, [a] *Turbâ* [b] *ruunt.* *Aperite* [a] *aliquis oſtium.*

Nunc verò in genere & numero ſimul: ut, [a] *Pars* [b] *merſi tenuêre ratem.*

Virg. *Hæc* [a] *manus ob patriam pugnando vulnera* [b] *paſſi.*

Dicitur autem Syntheſis, ἀπὸ τοῦ quod eſt con, & θέσις poſitio; quia eſt compoſitio, id eſt, conſtructio facta gratiâ ſignificationis.

ANTIPTOSIS.

ANtiptôſis, ab ἀντὶ quod eſt pro, & πτῶσις caſus, eſt poſitio caſûs pro caſu, idq; interdum nòn invenuſtè: ut, Vir. [a] *Urbem quam ſtatuo,* [b] *veſtra eſt.* Ter. *Populo* Antiptoſis quid ſit.

pulo ut [b] *placerent quæ feciſſet* [a] *fabulas.* [a] *Sermonem quem audiſtis, non* [b] *eſt meus.* [a] *Ejus non* [b] *venit in mentem, pro id,* Quanquam hîc *venit,* perſonaliter potiùs uſurpari exiſtimandum eſt. *Ariſtotelis libri ſunt omnes* [b] *genus* [a] *elegantiâ referti:* pro *omnis generis.* Sic *ille* [b] *genus, quod* [b] *genus,* &c. [b] *Idne eſtis* [a] *authores mihi pro ejus.* Interdum autem fit durior Antiptoſis: ut *Salve* [b] *primus omnium parens patriæ* [a] *appellate,* pro *prime. Habet duos gladios,* [b] *quibus* [a] *altero te occiſurum minatur, altero villicum:* pro *quorum altero.*

SYNECDOCHE.

SYnecdoche eſt, cùm id quod partis eſt attribuitur toti: ut, *Æthiops* [a] *albus* [b] *dentes.* Hîc *album,* quod ſolis dentibus convenit, toti attribuitur Æthiopi.

Nota. Per Synecdochen omnia nomina adjectiva, aliquam proprietatem ſignificantia; item verba paſſiva, & neutralia, ſignificantia aliquam paſſionem, poſſunt regere accuſativum, aut ablativum, ſignificantem locum in quo eſt proprietas aut paſſio: ut, *Æger* [a] *pedes,* vel [b] *pedibus.* [a] *Saucius* [b] *frontem,* vel [b] *fronte.* [a] *Doleo* [b] *caput,* vel [b] *capite.* [a] *Redimitus* [b] *tempora lauro.* [a] *Truncatus* [b] *membra bipenni. Effuſas* [a] *laniata* [b] *comas.* [a] *contuſáque* [b] *pectus.*

Nam illæ Græcæ phraſes ſunt: [b] *Excepto* [a] *quod non ſimul eſſes,* [b] *cætera* [a] *lætus* [b] *cætera* [a] *ſimiles, uno differunt.*

Dicitur autem Synecdoche à συν quod eſt *con,* & ἐκδοχὴ *ſuſcipio:* videlicet, quòd totum cum ſua parte capiatur.

¶ *Si cui lubet figuratæ conſtructionis elegantias pernoſcere, legat* Thomam Linacrum *de* Eclipſi, Pleonaſmo *&* Enallage, *deque aliis figuris erudite, dilucide, ac copioſe diſſerentem.*

DE

DE PROSODIA.

PRosodia est, quæ rectam vocum pronunciationem tradit; Latine *accentus* dicitur. Prosodia quid sit.

Dividitur autem Prosodia, in Tonum, Spiritum, & Tempus.

Tonus est lex vel nota, quâ syllaba in dictione levatur, vel deprimitur. Tonus.

Est autem tonus triplex, { Acutus. Gravis. Circumflexus.

Tonus acutus, est virgula obliqua ascendens in dextram, sic [´] Tonus acutus.

Gravis, est virgula obliqua descendens in dextram ad hunc modum [`] Gravis.

Circumflexus, est quiddam ex utrisque conflatum, hâc figurâ [^] Circumflexus.

Huc addatur etiam Apostrophe, qui est quædam circuli pars in summo literæ appositа, quam sic pinges [᾽] Apostrophe.

Hâc notâ ultimam dictionis vocalem deesse ostenditur: ut, *Tauton' me crimine dignum dixisti?* pro *tantóne.*

Spiritus duo sunt, Asper & Lenis. Spiritus.

Asper, quo aspirata profertur syllaba: ut, *Homȇ, honor.*

Lenis, quo citra aspirationem syllaba profertur: ut, *Amo, onus.*

TONORUM REGULA.

MOnosyllaba dictio brevis, aut positione longa acuitur: ut, *Mél, fél, párs, pâx.* Naturâ longa circumflectitur: ut, *Spês, flôs, Sôl, thûs, rûs.* Monosyllaba.

REGULA II.

In dissyllaba dictione, si prior longa fuerit natura, posterior brevis; prior circumflectitur: ut, *Lûna, Mûsa.* In cæteris acuitur: ut, *Citus, látus, sóler, sátur.* Dissyllaba.

REGULA III.

Dictio polysyllaba, si penultimam habet longam, acuit Polysyllaba.

penultimam, acuit antepenultimam: ut, *Dómin pontifex.*

Excipiuntur composita à Facio: ut, *Benefácis, m lefácis, calefácit, frigefácit.*

Nota. At si penultima longa fuerit naturâ, & ultima br vis, circumflectitur penultima: ut, *Românus, amât*

Composita à fit, ultimam acuunt: ut, *Malefit, c lefit, benefit, satisfit.*

Appendix.

Nota. Quia hodie propter hominum imperitiam, cir cumflexus ab acuto vix prolatione discernitur, Gram matici circumflexum cum acuto confuderunt.

REGULA IV.

Quinque sunt quæ tonorum regulas perturbant.

Quæ tonos perturbant. Differentia.

1. Differentia.

Differentia tonum transponit: ut, *Uhá* ad verbium ultimam acuit ne videatur esse nomen. Sic *eó, aliò, aliquò, continuò, sedulò, porrò, fortè, quâ, siquâ, aliquâ, nequâ, illâ, falsò, citò, ferè, planè,* & id genus alia; *putá* pro *sicut ponè* pro *póst, corâm, circùm, aliàs, palàm, ergò* conjunctio, sed *ergò* pro *causa* circumflectitur: ut,

Virg. --- *illius ergô Venimus.* Hæc igitur omnia si cut Græca acutitona, in fine quidem sententiarum acuuntur, in consequentia verò gravantur.

Sic differentiæ causâ antepenultima suspenditur in his, *Dèinde, prôinde, périnde, aliquando, siquando, nèquando, húcusque, âlonge, dèlonge, dèinceps, dúntaxat, dèorsum, quápropter, quínimo, enímvero, propémodum, ádmodum, áffabre, intereâloci, nihilóminus, paulóminus,* cùm non sunt rationes diversæ, uti sunt *Pube tenus, crurum tenus:* non enim composita sunt, velut *hactenus, quatenus,* & ejus generis reliqua.

2. *Transpositio.*

Transpositio. Transpositio tamen invertit, id quod usu venit

in

præpositionibus, quæ postpositæ gravantur; ut,
g. *Transita per & remos, Tepenes imperium.*

3. *Attractio.*

Attractio tonum mutat, cùm post vocabulum a- Attractio.
uod legitur conjunctio inclinativa: ut, *Que, ne,*
Attrahunt enim hæ particulæ accentum syllabæ
æcedenti, eámque acuunt: ut, *Luminâque lau-*
sque Dei. Sic *Dum, sis, nam,* parelca.
Ubi autem est manifesta compositio, non variatur
onus: ut, *Denique, inique, itaque, undique, hiccine,*
huiusmodi.
Ubiq; tamen temporis sui tonum servat, & *Ubivis.* Ubique & Ubivis.

4. *Concisio.*

Concisio transfert tonum, cùm dictiones per Syn- Concisio.
copen aut Apocopen castrantur; tunc enim tonum
retinent integræ dictionis: ut, *Virgili, Valeri,*
Mercuri: pro *Virgilii, Valerii,* Mercurii.
Sic quædam nomina & pronomina syncopata cir- Nomina
cumflectunt ultimam: ut, *Arpinâs, Ravennâs, nostrâs,* & prono-
vestrâs, cujâs: ab *Arpinatis, Ravennatis, nostratis,* mina syn-
&c. Sic *Donèe,* à *donecum.* Sic *hûc, illûc, istûc, adhûc,* copata.
&c. pro *hucce, illucce,* &c. Et composita à *dic, duc,*
fac: ut, *benèdîc, redûc, calefâc.*

5. *Idioma.*

Idioma, hoc est linguæ proprietas, tonum variat, Idioma.
adeo ut, si dictiones Græcæ integræ ad nos veniant,
servent tonum suum: ut, *Symóis, Periphas* penulti-
mam acuunt: at factæ Latina, antepenultimam ele-
vant, quia corripiunt penultimam.
Quæ autem prorsus Latina fiunt, Latinum quo-
que tonum servant: ut, *Gebrgica, Bucólica,* antepe-
nultimâ acutâ, licet apud Græcos in ultimâ tonum
habeant.
Sic & *comœdia, tragœdia, sophia, symphonia,* tonum
recipiunt in antepenultimâ, licet, in suâ linguâ ha-
beant in penultimâ.

Porro

Nota

Porrò, si ignoretur propriùs peregrinæ vocis nus, tutissimum fuerit juxta Latinum accentum i enunciare.

Syllab. communes.

Syllabæ communes in prosa oratione semper ripiuntur: ut, Celebris, Cathedra, Mediocris.

DE CARMINUM *Ratione.*

De syllab tempore.

HActenus de Tonis & Spiritib deinceps de syllabarum tempo & carminis ratione pauca adj emus.

Tempus quid syllab. brev. long.

Tempus est syllabæ pronun andæ mensura. Syllaba bre uniùs est temporis, longa ve duorum.

Tempus breve sic notatur [*v*]

Longam autem sic [-] ut Terrā.

Pes.

Ex syllabis justo ordine dispositis fiunt pedes:

Est autem Pes duarum syllabarum pluriúmve constitutio, ex certa temporum observatione.

Divisio pedum.

Pedum alii dissyllabi, alii trissyllabi.

De tetrasyllabis autem non multùm attinet ad hoc nostrum institutum differere.

Dissyllabi sunt.	Spondæus,	ut	-- *Virtus.*
	Pyrrhichius,		*vv Deus.*
	Trochæus,		- *v panis.*
	Iambus,		*v* - *Amans.*
Trissyllabi sunt.	Molossus,	ut	--- *Magnates.*
	Tribrachus,		*vvv Dominus.*
	Dactylus,		-*vv Scribere.*
	Anapæstus,		*vv*- *pietas.*
	Bacchius,		*v*-- *Honestas.*
	Antibacchius,		--*v Audire.*
	Amphimacer,		-*v*- *Charitas.*
	Amphibrachus		*v*-*v Venire.*

Porrò, pedes justo numero atque ordine concinnati, carmen constituunt.

est

Est enim Carmen, oratio justo atque legitimo pedum numero constricta. Carmen.

Carmen composituro inprimis discendum est, pedibus ipsum rite metiri, quam Scansionem vocant: Est autem Scansio, legitima carminis in singulos pedes commensuratio. Scansio.

Scansioni accidentia.

Scansioni accidunt, Synalœpha, Eclipsis, Synæresis, Diæresis, & Cæsura.

Synalœpha est elisio quædam vocalis ante alteram in diversis dictionibus; ut, Synalœpha.

Sera nimis vit' est crastina, viv' hodie.

Fit autem interdum in his dictionibus; ut, Dii, diis, iidem, iisdem, deinde, deinceps, semianimis, semihomo, semiustus, deest, deero, deerit, & similibus.

At, heu & O, nunquam intercipiuntur.

Eclipsis est, quoties *m* cum sua vocali perimitur, proximâ dictione à vocali exorsâ: ut, Eclipsis.

Monstr', horrend', inform', ingens, cui lumen ademptum: pro *Monstrum, horrendum, &c.*

Synæresis est duarum syllabarum in unam contractio: ut Virg. *Seu lento fuerint alvâria vimine texta*: pro *alvearia*. Synæresis.

Diæresis est, ubi ex una syllaba dissecta, fiunt duæ: Diæresis.

- ∪∪ - - - ∪∪ - ∪∪ -

ut Ovid. *Debuerant fusos evolüisse suos*, pro *evolvisse*.

Cæsura est, cum post pedem absolutum syllaba brevis in fine dictionis extenditur. Cæsura.

Cæsuræ species sunt.

Triemimeris ex pede & syllabâ: ut, Triemimeris.

- ∪∪ - ∪∪ - - ∪∪ - ∪∪ -

Virgil. *Pectoribus inhians spirantia consulit exta.*

Penthemimeris, ex duobus pedibus & syllaba: ut, Penthemimeris.

- ∪∪ - ∪∪ - - - - ∪∪ - -

Virgil. *Omnia vincit amor, & nos cedamus amori.*

Hepthemimeris. Hepthemimeris, ex tribus pedibus & ſyllaba: ut,

- - - - - - v v - - - v v - -

Idem. *Oſtentans artem pariter arcúmque ſonantem.*

Enneëmimeris. Enneëmimeris, cõſtat ex quatuor pedibus & ſyllaba

- v v - v v - - - - - v v - -

ut Idem. *Ille latus niveum molli fultus hyacintho.*

DE GENERIBUS Carminum.

CArminum genera uſitatiora, de quibus nos hoc locò potiſſimùm tractare decrevimus, ſunt Heroicum, Elegiacum, Aſclepiadæum, Sapphicum, Phaleucium, Iambicum.

Carmen Heroicum.

Hexametrum. Carmen Heroicum, quod idem Hexametrum dicitur, conſtat pedibus numero quidem ſex, genere verò duobus, dactylo & ſpondeo. Quintus locus dactylum, ſextus ſpondæum peculiariter ſibi vendicat: reliqui hunc vel illum, prout volumus.

- vv - v v - v v - - - v v - -

ut Virgil. *Tityre tu patulæ recubans ſub tegmine fagi.*

Ultima communis. Reperitur aliquãdo ſpondæus etiã in quinto loco: ut Idem. *Chara Deûm ſoboles, magnũ Jovis incrementũ.* Ultima cujuſque verſûs ſyllaba habetur communis.

Carmen Elegiacum.

Pentametrum. Carmen Elegiacum, quod & Pentametri nomen habet, ê duplici conſtat Penthemimeri, quarum prior duos pedes, dactylicos, ſpondaicos, vel alterutros comprehendit, cum ſyllaba longa: altera etiam duos pedes, ſed omninò dactylicos, cum ſyllaba item longa.

- - - v v - - v v - v x -

ut Ovidius. *Res eſt ſolliciti plena timoris amor.*

Carmen Aſclepiadæum.

Aſclepiadæum. Carmen Aſclepiadæum, conſtat ex penthemimeri hoc

hoc est, ſpondæo & dactylo, & ſyllabâ longâ, & duobus deinde dactylis: ut,

- - - v v- - v v - v v

Horatius, *Mæcenas atavis edite regibus.*

Sapphicum. Sapphicum.

Carmen Sapphicum conſtat ex trochæo, ſpondæo, dactylo, & duobus demum trochæis: ut,

- v - - - v v - v - v

Horatius; *Jam ſatis terris nivis atque diræ.*

In hoc tamen carminis genere, poſt tres verſus additur Adonicũ, quod conſtat ex dactylo & ſpondæo. Adonicũ ubi & unde.

- v - - - v v - v - v

ut, Horatius, *Integer vitæ ſceleriſque purus.*

- v - - - v v - v - v

Non eget Mauri jaculis nec arcu,

- v - - - v v - v - v

Nec venenatis gravidâ ſagittis.

Fuſce pharetrâ - v v - -

Phaleucium, ſive Hendecaſyllabum.

Carmen Phaleucium, ſive Hendecaſyllabum, conſtat ex ſpondæo, dactylo, & tribus tandẽ trochæis: ut, Phaleucium.

- - - v v - v - v - v

Quoquó diffugias pavens Mabili,

Noſtrum non poteris latere naſum.

Jambicum Archilochium.

Legitimus verſus Jambicus è ſolis conſtat Iambis. Carmen Jambicum.

v - v - v - v - v - v -

ut, *Suis & ipſa Roma viribus ruit.*

Recipit tamen interdum in locis imparibus, pro Jambo, tribrachium, ſpondæum, dactylum, anapæſtũ: atque in paribus tribrachium, ſpondæum rarius.

Hoc carmen in duo genera diducitur: Dimetrum, & Trimetrum, ſive Senarium.

Dimetrum constat ex quatuor pedibus: ut,

O Carminum dulces notæ -- v - - - v -
Quas ore pulchra melleo -- v - v - v -
Fundis, lyræq; succinis! -- v - v - v -

Trimetrum sive Senarium.

Trimetrum senis constat pedibus: ut,

- - - - - - - - v - - - v -

Qui nos damnant, sunt histriones maximi.

DE QUANTITATE primarum syllabarum.

PRimarum syllabarum quantitas octo modis cognoscitur;

Positione, vocali ante vocalem, diphthongo, derivatione, compositione, præpositione, regulâ, exemplo, seu authoritate.

POSITIO. Regula I.

Vocalis ante duas consonantes, aut duplicem in eadem dictione, ubique positurâ longa est; ut,

Ventus, axis, patrizo.

Quod si consonans priorem dictionem claudat, sequente item à consonante inchoante, vocalis præcedens etiam positione longa erit; ut,

Major sum, quàm cui possit fortuna nocere.

Syllabæ *jor*, *sum*, *quàm* & *sit*, positione longæ sunt.

At si prior dictio in vocalem brevem exeat, sequente à duabus consonantibus incipiente, interdum, sed rarius producitur;

- - - v v - - - - - v v - -

ut Virg. *Occulta spolia, & plures de pace triumphos.*

Vocalis brevis ante mutam, sequente liquidâ, communis

munis redditur; ut, *Patris, volucris.* Longa verò non mutatur: ut, *Aratrum, simulachrum.*

Vocalis ante alteram.
Regula II.

Vocalis ante alteram in eadem dictione ubique brevis est; ut, Dĕus, mĕus, tŭus, pĭus.

Excipias genitivos in *ius*, secundam pronominis formam habentes; ut, Unius, illius, &c. Ubi *i*, communis reperitur, licèt in alterius semper sit brevis, in alĭus semper longa.

Excipiendi sunt etiam genitivi & dativi quintæ declinationis, ubi e inter geminum *i*, longa fit; ut, Faciēi: alioqui non; ut, Rĕi, spĕi, fidĕi.

Fi etiam in fio, longa est, nisi sequantur *e* & *r* simul, ut, Fĭerem, Fĭeri.

Juven. *Sic fiunt octo mariti.* - - - - *v v* - -

Idem. *Quod fieri non posse putes.* - *v v* - - - *v v* -

Obe Interjectio, priorem syllabam ancipitem habet.

Vocalis ante alteram in Græcis dictionibus subinde longa fit; ut Dicite Pĭerides. Respice Lāerten. Et in possessivis; ut, Ænēia nutrix. Rhodopēius Orpheus.

DIPHTHONGUS.
Regula III.

Omnis Diphthongus apud Latinos longa est; ut, Aūrum, nēuter, musæ; nisi sequente vocali; ut, Præire, Præustus, Præamplus.

DERIVATIO.
Regula IV.

Derivativa eandem cum primitivis quantitatem sortiuntur; ut, ămator, ămicus, ămabilis, primâ brevi ab ămo. Excipiuntur tamen pauca, quæ à brevibus deducta primam producunt.

Cujus generis sunt.

Vox vōcis, à vŏco.
Lex lēgis, à lĕgo.
Rex rēgis, à rĕgo.
Sēdes & sēdile, à sĕdeo.
Jūmentum, à Jŭvo.
Tōmes & fōmetū, à fŏveo
Jūcundus, à Jŭvo.
Jūnior, à Jŭvenis.
Mōbilis, à mŏveo.
Hūmanus, ab hŏmo.
Vōmer, à vŏmo.
Pēdor, à pĕde.

Sedile sæpius habet brevem in antepenultima.

Sunt & contrà, quæ à longis deducta corripiuntur: qualia sunt.

Dux dŭcis, à dūco.
Dicax, maledĭcus, & id genus multa à dīco.
Fides à Fio.
ărena, ărista, } ab āreo.
Pŏsui, à pōno.
Gĕnui, à gigno.
Frăgor, Frăgilis, } à Frango.
Nŏto, as, à nōtu.
Năto, as, à nātu.
Dissertus, à dissero.
Sŏpor, à sōpio.

Et alia nonnulla ex utroque genere, quæ relinquuntur studiosis inter legendum observanda.

COMPOSITIO. Regula. V.

Composita simplicium quantitatem sequuntur: ut, Pŏtens, impŏtens. Sōlor, consōlor, Lĕgo, is, perlĕgo. Lēgo, as, allēgo.

Excipiuntur tamen hæc brevia à longis enata: ut,

Innūba, Pronūba, } à nūbo.
Dejĕro, Pejĕro, } à jūro.

PRÆPOSITIO. Regula VI.

Ex præpositionibus hæ ubiq; producuntur: A, de, præ, se, e, nisi vocali sequente: ut *Unda delĭscens.*

Sudĭtúve præustis, apud Virgilium:

Pro quoque longa est, præterquam in istis.

Prŏcella, prŏfugus, prŏtervus, prænepos, prŏpago, pro stirpe, prŏfanus, prŏficeor, prŏfundus, prŏficiscor, prŏfari, prŏpero, prŏfugio, prŏfectò.

Procurro, profundo, propello, propulso, propago, as, primam syllabam habent ancipitem.

Prŏpheta & prŏpino, Græca sunt per *o* parvum, & proinde primam brevem habent.

Di

Di, etiam producitur, nisi in Ditimo, & Disertus. Reliquæ præpositiones, si positio sinat, corripiuntur. Cujusmodi sunt, Ad, ob, ab, sub, re, in, &c.

REGULA VII. *Canon* I.

Omne præteritum dissyllabum, priorem habet longam: ut, Lēgi, ēmi. Excipias tamen Fĭdi à *findo*, bĭbi, dĕdi, scĭdi, stĕti, tŭli.

Canon II.

Primam præteriti geminantia, primam itidem brevem habent: ut,

Pĕpendi,	Fĕpedi,	Fŭpugi,
Tĕtendi,	Tŭtudi,	Dĭdici.
Tŏtondi,	Fĕfelli,	Cĕcĭdi, à cado.
Mŏmordi,	Tĕtigi,	Cĕcĭdi, à cædo.

Quin & supinū dissyllabū, priorē quoq; producit: ut, Mōtum, Lātum, Lōtum, Crētum. Excipe, Quĭtum, Sĭtum, Lĭtum, ĭtum, Rŭtum, Rătum, Dătum, Sătum.

Et cītum, à cieo, es: nam cĭtum, à cio, cis, quartæ priorem habet longam.

EXEMPLUM SEU AUTHORITAS. *Regula* VIII.

Quarum verò syllabarum quantitas, sub prædictas rationes non cadit; à poëtarum usu, exemplo atque Authoritate petenda est certissima omnium regula. Discant ergò pueri observare ex poëtis communes primarum syllabarum quantitates, cujus sortis sunt:

Britannus, Bithynus, Cacus, Corcyra, Crathys, Pachinus; Palatium, Pelion, Creticus, Curetes, Diana, Fidenæ, Gradivus, Hinulus, Pyrene, Rubigo, Rutilius, Hymen, Italus, Liquor, Liquidus, Lycas, Orion, Rudo, Sychæus, Sycanius & similia.

DE MEDIIS SYLLABIS.

MEdiæ syllabæ partim eâdem ratione quâ primæ, partim etiam ex incrementis genitivi atque conjugationis analogiâ cognosci possunt. Increment.

De incrementis genitivi nominum polysyllabarum, suprà Genit.

ſuprà in generibus nominum abunde dictum arbitramur, unde petere licebit, ſi quid de hac re hæſitaveris. Cætera frequens lectio & optimorum Poëtarum obſervatio facile ſuppeditabunt.

Conjugationum analogia.

Conjugationis analogiam ex imbibitis rudimentis pueri didicerunt, nempe A Indicem primæ conjugationis, longam eſſe naturâ, præterquam in do, & ejus compoſitis, quando hujus ſunt conjugationis: ut, Dămus, circumdămus; Dăbis, circumdăbis; Dăre, circumdăre,

Præterea ſyllabas rimus & ritis, in præterito perfecto modi ſubjunctivi ubique pro brevibus habendas animadvertant; in futuro autē in oratione proſa lōgas eſſe debere; in carmine verò indifferentes reperiri, quēadmodum cōtendit Aldus: ut, Præterito Amaverīmus, amaverītis: futuro amaverīmus, amaverītis.

Eſt & ubi ſyllabæ mediæ variant apud poëtas: ut, in his quæ ſubjunximus: Connubium, Cicedula, Malea, Pharſalia, Batavus, Sidonius, & in ſimilibus.

Adjectiva in *inus* Latina penultimam producunt: Clandeſtīnus mediaſtīnus, parietīnus matutīnus, veſpertīnus, repentinus.

Præter hæc ſequentia { Diutīnus, Craſtīnus, Priſtīnus, Perendīnus, Hornotīnus, } { Serotīnus, Oleagīnus, Fagīnus, Cedrīnus, Carbaſīnus. }

Et reliqua materialia ſive à metallorum nominibus formata in *inus*, qualia ſunt permulta à Græcis vocibus deducta in νος ut, Chryſtallīnus, myrrhīnus, hyacinthīnus, adamantīnus, &c.

Cætera feliciùs docebit uſus, & poëtarum obſervatio quàm ullæ Grammaticorum regulæ quas ſine ullo aut modo aut fine de mediarum ſyllabarum quantitate tradere ſolent.

Quare illis prætermiſſis, ad ultimarum ſyllabarum quantitates aperiendas jam accingamur. DE

DE ULTIMIS SYLLABIS.

QUanquam ultimæ ſyllabæ ipſum literarum numerum aut æquant, aut etiam ſuperant, non tamen pigebit illas etiam ordine percurrere.

Primum *a* finita producuntur: ut, Amā, contrā, A
rgā, Excipias pută, ităquiă.

Item nominativos & omnes caſus in *a* cujuſcunque fuerint generis numeri aut declinationis præter vocativos in *a* à Græcis in *ă*; ut, ô Æneā, ô Thomā: & ablativum primæ declinationis, ut ab hac Musā. Numeralia in ginta *a* finalem habent communem, ſed frequentius longam: ut, Trigintā, quadragintā. B. d, t, C

In *b*, *d*, *t*, deſinentia, brevia ſunt: ut, ăb, ăd, caput.

In *c* deſinentia, producuntur: ut, āc, sīc, & hīc adverbium. Sed tria in *c* ſemper contrahuntur: ut, Lăc, nĕc, donĕc. Duo ſunt communia; Fac, & pronomen hĭc: & neutrum hoc, modo non ſit ablativi caſus.

E finita, brevia ſunt; ut Marĕ, penĕ, legĕ, ſcribĕ.

Excipiendæ ſunt omnes voces quintæ inflexionis E
in *e*: ut, Diē, fidē, una cum adverbiis indè enatis: ut, Hodiē, quotidiē, pridē, poſtridiē, qua-rē, qua-de-rē, ea-rē: & ſiqua ſunt ſimilia. Et ſecundæ item perſonæ ſingulares imperativorum activorum ſecundæ conjugationis: ut Docē, movē, manē, cavē.

Producuntur etiam monoſyllaba in *e*: ut, Mē, tē, ſē: præterquĕ, nĕ, vĕ, conjūctiones incliticas.

Quin & adverbia quoq; in *e* ab adjectivis deducta *e* longum habent: ut, Pulchrē, doctē, valdē, pro validē.

Quibus accedunt Fermē, ferē, Benē tamen & male corripiuntur omnino.

Poſtremò quæ à Græcis per » ſcribuntur naturâ producuntur, cujuſcunque fuerint caſûs, generis aut numeri: ut, Lethē, Anchisē, Cetē, Tempē.

I finita, longa ſunt: ut, Dominī, magiſtrī, amarī, I
docerī.

Præter

docerī. Præter mihi, tibi, ſibi, ubi, ibi, quæ ſunt communia.

Niſi verò & quaſi corripiuntur: Cujus etiam ſortis ſunt dativi & vocativi Græcorum, quorum genitivus ſingularis in *os* breve exit: ut,

A				
Huic	Palladi, Phyllidi, Minoidi,	Vocat. ō.	Amarillī. Alexī. Daphnī.	

L. *L* finita corripiuntur: ut, Animăl, Annibăl, măl, pŭgĭl, săl, consăl. Præter nīl contractū à *nihil*, & Sōl. Et Hebræa quædam in *l*: ut, Michaēl Gabriēl, Raphaēl, Daniēl.

N. *N* finita producuntur: ut, Pæān, hymēn, quīn, Xenophōn, nōn, dæmōn.

Excipe Forsăn, forsităn, ăn, tamĕn, attamĕn, veruntamĕn.

In. Corripitur & *In* cum compoſitis: ut, Exĭn, ſubĭn, deĭn, proĭn.

Accedunt his & voces illæ quæ per apocopen caſtrantur: ut, Mĕn? Vidĕn? Audĭn? Nemōn?

En. Nomina item in *en*, quorum genitivus inis correptum habet: ut, Carmĕn, crimĕn, pectĕn, tibicĕn, inis.

On. Græca etiam in *on* per *o* parvum, cujuſcunq; fuerint caſus: ut, Nom. Iliŏn, Peliŏn, Ac. Caucasŏn, Pylŏn. Quædā etiā in *in* per *i*, ut Alexĭn. In *yn* per *y*, ut Ityn.

In *an* quoque à nominativis in A: ut, Nominat. Iphigenia, Ægina. Accuſat. Iphigeniăn, Æginăn.

Nam in *an*, à nominativis in *as*, producuntur: ut, Nominat. Æneas, Marſyas. Accuſat. Æneān, Marſyān.

O finita. *O* finita, communia ſunt: ut, Amo, virgo, porrò, docendo, legendo, eundo, & aliæ gerundii voces in *do*.

Præter obliquos in *o* qui ſemper producuntur: ut, Huic dominō, ſervō. Ab hoc templō, damnō.

Et adverbia ab adjectivis derivata: ut, Tantō, quantō, liquidō, falſō, primō, manifeſtō, &c.

Præter ſedulò, mutuò, crebrò, ſerò quæ ſunt communia.

Cæte-

eterùm modŏ & quomodŏ ſemper corripiuntur.
Citò quoque, ut & ambo, duo, ego, atque homo, vix
guntur producta.

Monoſyllaba tamen in *o* producuntur, ut, Dō, ſtō,
& ergō pro cauſâ.

Item Græca per ω cujuſcunque fuerint caſus: ut
æc Sapphō, Didō. Hujus Androgeō, Apollō. Hunc
thō, Apollō.

R finita corripiuntur: ut, Cæsăr, torculăr, pĕr, vĭr, R.
xĕr, turtŭr.

Cor ſemel apud Ovidium productum legitur: ut,

– ∪ ∪ – ∪ ∪ – – – ∪∪ – ∪∪ – –

Molle meum levibus cor eſt violabile telis.

Producuntur etiam Fār, lār, nār, vēr, ſūr, cūr: Pār
quoque cum compoſitis: ut, Compār, impār, diſpār.

Græca item in *er*, quæ illis in ηρ, deſinunt: ut, Aēr,
cratēr, characterēr, æthēr, ſotēr.

Præter patĕr & matĕr, quæ apud Latinos ultimam
brevem habent.

S finita, pares cum numero vocalium habent ter- S.
minationes, nempe, *As*, *es*, *is*, *os*, *us*.

Primò, *as* finita producuntur: ut Amās, musās, ma- As.
jeſtās, bonitās.

Præter Græca, quorum genitivus ſingularis in *dos*
exit: ut, Arcās, Pallās. Genitivo Areadŏs, Palladŏs.

Et præter accuſativos plurales nominum creſcen-
tium: ut, Heros, Heroos: Phyllis, Phyllidos: Accuſa-
tivo plurali, Heroās, Phyllidās.

Es finita longa ſunt: ut, Anchisēs, ſedēs, docēs, pa- Es.
trēs. Excipiuntur nomina in *es* tertiæ inflexionis, quæ
penultimā genitivi creſcentis corripiunt: ut, Milĕs,
fegĕs dives. Sed Ariēs, abiēs, pariēs, Cerēs, & pēs unà
cū cōpoſitis: ut, Bipēs, tripēs, quadrupēs, longa ſunt.

Es quoque à *Sum*, unà cum compoſitis corripi-
tur: ut, Potĕs, adĕs, prodĕs, obĕs.

Quibus penĕs adjungi poteſt, una cum neutris ac
nomina-

nominativis pluralibus Græcorum; ut, Hippon
nēs, Cacoethēs, Cyclopēs, Naiadēs,

Is. *Is* finita, brevia ſunt; ut, Paris, panis, triſtis, hila
Excipe obliquos plurales in *is* qui producuntur
ut, Musīs, mensīs, *à menſa*, domīnīs, templis.

Item quīs pro quibus, cum producentibus penul
timam genitivi creſcentis; ut, Samnīs, Salamīs
Genitivo, Samnītis, Salamīnis.

Adde huc quæ in *eis* diphthongum deſinunt, ſiv
Græca, ſive Latina, cujuſcunque fuerint numeri au
caſūs; ut, Symoeis, pyroeis, parteis, omneis.

Et monoſyllaba item omnia; ut, Vīs, līs: præte
ĭs & quĭs nominativos, & Bĭs apud Ovidium.

Iſtis accedunt ſecundæ perſonæ ſingulares verb
in *is* quorū ſecundæ perſonæ plurales deſinunt in *ītis*,
penultimâ productâ, unà cum futuris ſubjunctivi in
ris, ut, Audīs, velīs, dederīs. *Plu.* Audītis, velītis, dede-
rītis.

Os. *Os* finita producuntur; ut, Honōs, nepōs, domi-
nōs, ſervōs.

Præter compŏs, impŏs, & ŏs oſſis. Et Græca per *o*
parvum; ut, Delŏs, Chaŏs, Palladŏs, Phyllidŏs.

Us. *Us* finita, corripiuntur; ut, Famulŭs, regĭus, tem-
pŭs, amamŭs.

Excipiuntur producentia penultimam genitivi
creſcentis; ut, Salūs, tellūs, Genitivo Salūtis, tellūris.

Longæ ſunt etiam omnes voces quartæ inflexio-
nis in *us*, præter nominativum & vocativum ſingu-
lares; ut, Hujus manūs, hæc manūs, has manūs, ô manūs.

His accedunt etiam monoſyllaba; ut, Crūs, thūs,
mūs, ſūs, &c.

Et Græca item per diphthongum, cujuſcunque
fuerint caſūs; ut, Hic Panthūs, Melampūs. Hujus
Sapphūs, Clīūs.

Atque piis cunctis venerandum nomen IESUS.

U. Poſtremo, *u* finita, producuntur omnia; ut, Manū,
genū, amatū, diū. *Grammatices finis.*

OMNIUM NOMINUM IN regulis generum contentorum, tum *Heteroclitorum, ac Verborum* *Interpretatio aliqua.*

Abdo, Abſcondo, occulto *to hide.*

Abyſſus, immenſa quædam profunditas impenetrabilis. *A depth that by ſounding cannot be found.*

Acarnan, gens ex quadam regione Graciæ. *The people of Acarnania in Greece.*

Accerſo, eo ad vocandum, vel voco. *To go to call.*

Acer, arbor *A Maple tree.*

Acies, acumen rerum ſecantium, exercitus inſtructio, oculi lumen. *An edge The array of an Army. The ſight of the eye.*

Acus, inſtrumentum ſartoris, ac mulieris ornamentum. *A needle, or an inſtrument wherewith women did ſet their haire.*

Adeps, omnis pinguedo, ſive carnis, ſive alterius rei. *Fat.*

Adipiſcor, aſſequutus ſum. *to obtain.*

Adoleſcens, juvenis adultus. *A ſtripling from twelve to one & twenty.*

Ador, frumenti genus vel farris *wheat.*

Advena, qui non eſt civis, ſed externus. *A ſtranger.*

Æquor, mare, pelagus. *The ſea, becauſe nothing is more plain then it. for Æquor doth generally ſignifie a plain in any parcel of the world. It is taken for the air alſo as* Aſpice bis ſenos volitantes æquore cygnos.

Æs. ſpecies metalli rubro colore. *Braſs, and becauſe that in old time mony was made of it, Æs ſometimes doth ſignifie mony.*

Æther, tota cœli ſyderumq; ſubſtantia ac compago. *The whole ſubſtance of the ſpheares, from the fire unto the extreameſt circuit of heaven:*

Affinis, cognatus. *A kinſman by marriage.*

Agnoſco, eſt noſcere id, quod nobis olim aut viſum fuit, aut alia quapiam ratione cognitum. *To recognize, to know anew, or to come to remembrance of.*

Ago, facio. *To do.*

Agragas urbs Siciliæ. *a town in the Iſle of Sicilie called now Gergenti.*

Agricola, qui exercitat rem ruſticam, *an husbandman.*

Alcyon, avis marina, hyeme pullos educans, *a certain ſea-bird, that lyeth in the ſands and hatcheth in the winter.*

Ales, quælibet avis, aut velox. *a bird, or ſwift.*

Alnus, genus arboris. *an alder tree.*

Alo, nutrio. *to nouriſh.*

Alter. *The other of the two.*

Alvus, quâ ſordes defluunt aut lavantur. *The paunch, and ſometime the belly without.*

Ama

Amazones, Scythicæ fœminæ, eo quod mammis careant. *Certain women of Scythia, ſo named for lacking a dugge.*

Ambigo, circumago, circundo, *To compaſs, to doubt.*

Amicio, veſtio. *To cloath.*

Amnis, fluvius. *a River.*

Anas, avis in aquis degens. *a duck or a drake.*

Ango, crucio, premo, vexo. *to trouble, or vex.*

Anguis, ſerpens in aquis degens. *a dry or a water ſnake.*

Animus, conſilii principium. *The mind.*

Anna, nomen mulieris. *Anne.*

Annuo, aſſentior. *To aſſent and agree unto.*

Annus, tempus 365 dierum & 6 horarum. *a year.*

Antes, ab ante, eminentes lapides ſive ultimæ columnæ, quibus ſuſtinetur fabrica. *The pillars or ſailing ſtones, that ſail over the wall to bear the frame, or the dry ſtone wall that incloſeth a vineyard, or the firſt ſet or frontier of vines.*

Antidotus, medicamentum contra venena datum. *a preſervative againſt poyſon.*

Antiæ, muliebres capilli in fronte demiſſi. *a womans forelocks.*

Antiſtes, in aliqua re ſummus. *a preſident or chief ruler, man or woman.*

Anus, vetula. *an old wife.*

Anxur, nomen urbis Italiæ, quæ nunc Tarentina dicitur. *Tarentine.*

Aperio, indico, refero. *To open, to ſhew or to declare.*

Apes & apis, animal mellificum. *a Bee.*

Apiſcor, aſſequor, acquiro *to obtain.*

Apollo, deus, quem Græci ſolem appellant. *The God of wiſdom and Phyſick, and of propheſie, and God that carrieth the ſun about.*

Appendix, quod aliis adjunctum quaſi ex alio pendeat. *A penthou or an addition to increaſe a thi*

Applico, jungo, & advenio. *to ap unto, or to arrive.*

Aptoton, nomen invariabile, ſ nullo defectum caſu. *a noun und clined, having one termination i all caſes.*

Aqualis, vaſis genus, quo aqua tene tur ad præbendam eam manibus *a laver, or an ewer.*

Arbor, vel arbos nomen ſignificatio nis; *a tree.*

Arcas, ex Arcadia populus: *the pe ple of Arcadia.*

Arceo, pello, & advenire non ſino: *to keep away.*

Arceſſo, voco & accuſo: *to call, or to accuſe, or to go to accuſe.*

Arctus, urſa, quam noſtri ſeptentrionem dixerunt, ſignum cæleſte: *a ſign called the Bear, or the Wagon.*

Ardeo, uror, inflammor: *to be hot.*

Argos, oppidi nomen: *a town of the Peninſula of Greece called Peloponneſus.*

Arma, munimenta, ſcutum, gladius, telum, & ea quibus præliamur: *Armor, or any kind of weapon.*

Aruſpex, qui victimas inſpicit. *He or ſhe that ſeeketh deſtinies by the bowels of beaſts.*

As eſt libra, id eſt, duodecem unciæ. *A pound of twelve ounces, or the whole ſum of any thing.*

Aſſecla, qui continuè & ſemper aliquem ſequitur. *A page or lackey, or continual waiter.*

Aſtu, dolo, fallaciis. *By deceit or guile.*

Athamas, nomen viri. *A mans name which ſhould be ſacrificed for his ſon*

Phryxus
henæ, civitas Græciæ, inter Achaiam & Macedoniam. *The City of Athena.*
thletes, pugil & luctator. *A champion, or he that striveth for a game*
omus, corpus insecabile. *A mote small that it cannot be parted.*
nceps, qui vel quæ aves capit. *a fowler, man or woman.*
udeo, sum ausus. *To be bold.*
veo, cupio. *To desire, covet.*
vernus, lacus Campaniæ prope Baias, quem Plutoni dicatum opinabantur veteres. *A lake in Italy, wherebence they thought was the descent into hell.*
ugeo, majus facio, amplifico. *To increase.*
ugur, qui futura prænunciat. *A soothsayer, man or woman.*
uriga, qui vel quæ currum ducit. *A wagoner, carman, or a carter.*
uster, ventus flans a meridie. *The south-wind.*
uthor, qui vel quæ aliquod opus facit. *The worker or doer of any thing, man or woman.*
xis, diametros mundi, & dicitur lignum teres, circa quod rota currûs vertitur. *an axle tree, and by translation, the straight line that may be imagined from the one pole to the other.*

B.

Bacchanalia, Dionysia, id est. Bacchi festa. *The feast of Bacchus.*
Bacchar, herba radicis odoratæ. *an herb that the French men call our Ladies glove.*
Bacchus, deus vini. *The drunken God, the God of wine.*
Baculus, bacillus, & baculum, & hinc bacillum, scipio. *a staffe.*
Balneum, locus publicus vel privatus, in quo aut sanitatis aut abstergendarum sordium causa lavamur. *a Bath.*
Barathrum, erat locus profundior Athenis, putei modo vel formâ. *a certain pit by Athens; Now it is taken for hell. It is also a hole where any water entreth, and falleth into the earth.*
Barbiton, instrumentum musicum, quod pulsatur plectro, vel calamo *The Lute, or any like that is plaid on with a quill. It is also* Barbitos, *both masculine and feminine.*
Bellaria, cibi secundæ mensæ. *Junkates.*
Bes, unciæ octo *Eight ounces.*
Bibo, potum haurio, humorem attraho. *To drink.*
Bidens, instrumentum duorum dentium, vel ovis. *any instrument with two teeth, or a sheep of two teeth, in the feminine gender.*
Bifrons, habens duas frontes. *He or she that hath a face before, and another behind.*
Bilis, humoris genus *It is with this word* atra, *melancholy; and with* flava *choler: and being used alone, is the same disease that* Cholera *is, after* Cor. Celsus. *See* Cholera.
Bombyx, vermis, & pro materia sumitur. *A silk worm, or silk.*
Bos, nota est significatio. *An Ox, Bull, or Cow.*
Britannia, insula quam nunc Angli & Scoti incolunt. *The Isle which is inhabited of Englishmen, and Scottish men, called* Britannia major.
Britannia minor. *Is Britain in France.*
Bubo, avis nomen, à bovis mugitu. *An Owle.*
Bucephalus, nomen equi Alexandri magni. *Alexander the great his horse.*

Byſſus, tenuiſſimi lini genus. *a moſt fine ſort of fine flax, whereof a precious kind of linnen cloath is made. It may be taken for ſilk alſo.*

C.

CAcoethes, malus mos. *an evil cuſtome, or a bile hard to be cured.*

Cadaver, corpus mortuum. *a carcaſe.*

Cado, corruo, præcipitor, vellabor. *To fall, and ſometime to happen, to chance.*

Cædo, percutio, ferio, verbero. *To ſtrike, or to beat, and ſometime to cut, or to lop, or prune trees, ſometime to kill, to ſacrifice, and ſometime to break:* as, cædere januam ſaxis, inſtare ferro.

Cæſſo, percutio, aut Frango: *To ſmite or to break,* antiquum verbum. *The compounds whereof be in uſe onely.* Cello *is read alſo without a diphthong.*

Cælum vel Cœlum, extrema mundi determinatio cum ſphæris, quas ambit ad elementum ignis. *Heaven, or with a difference any of the ſpheres. It ſignifieth weather alſo.*

Calco, pede comprimo. *To tread upon, and by a tranſlation unto the mind, to deſpiſe and ſet naught by.*

Calendæ, dies primus cujuſq; menſis. *The firſt day of every month.*

Caleo, ferveo, calidus ſum. *To be hot, or to glow.*

Callis, via perdurata, id eſt, via trita. *A pathway.*

Calvo, decipio, fruſtor. *To diceive, and to beguile, to tromp.*

Calx, pes imus, & pro cujuſvis rei fine ponitur, vel pro materia quâ lapides in muro conglutinantur. *an heel, or laſt end of a race or line.*

Cambio, commuto. *To exchange; and of the old writers it is taken for ſight.*

Canalis, Per quod aqua conſluit, vili lapide ſtratis. *A chanel.*

Cancelli, ligna inter ſe modicis intervallis in tranſverſum inſtar retis invicem annexa. *a lattice, or the liſts of a game place, or of a ſpectacle.*

Canis, animal latrabile, & piſcis marinus, & ſignum cœleſte. *A dog, a dog-fiſh: a ſtar or a ſign in the firmament called* canis.

Cano. *To ſing, to indite poetically, to play upon inſtruments: ſometime it is to praiſe or propheſie.*

Capeſſo, capio, ſive ad capiendum eo. *To take, or to go to take: and ſometime* recipio me. *to go:* as Nunc pergam heræ imperium exequi, & me domum capeſſam.

Capio, *To take, to delight, to deceive, to chuſe, to abide and ſuffer:* as Capio dolores. *to hold, or contain, to invade and catch:* as Navem cepimus, *to inflame with love, and it is likely of ſuch ſignification as the ablative is that cometh with it.*

Capiſtrum, capitis Vinculum, adhibitum ne animalia aufugiant. *an halter.*

Capital, quod olim ſacerdotes geſtabant in capite, *an ornament that the Nunns were wont to bear upon their heads.*

Capra, anima à carpendis virgultis dictum. *A Goat.*

Car, aliquis è Caria. *a man of* Caria.

Cardo, quo janua movetur. *an hook, or hinge.*

Careo, eſt rem deſideratam non habere. *to lack, or to be without, and ſpecially ſuch a thing as once we had.*

Carex, herba acuta, duriſſima. *Sedg.*

Caro, quod anima careat, non ſolum

de

leanimalibus, ſed etiam de piſcibus & fructibus. *the meat of any thing, but most commonly fleſh.*
arpo, decerpo, *to crop, to bite off, to gather. It is alſo to eaſe, or to chuſe out, and ſometime to taunt or rebuke.* Carpere viam. *Is to begin to journey*: Carpere vitales auras. *to live.* Carpere lanam. *to toſe wooll.* Carpere linum. *to hatchel flax.* Carpere cibum. *to eat.*
aſſis, ſis, reticulum, maſc. pro pro galea, fœm. eſt caſſis, idis, & hæc caſſida. *a net, or an helmet, in the feminine gender.*
aſtra, locus in quo milites tentoria fixerunt, *the camp, the pavilion, or the army.*
ato, nomen viri. *A certain Romans name.*
aveo, diligentiam adhibeo, provideo, conſulo, proſpicio nè aliquid præter ſpem eveniat. *To beware, or to be wary and heedful.* Cavere, *is alſo to put in aſſurance, and to ſave harmleſs by caution or ſureties.*
aulis, in herbis dicitur ipſum robur, ſive ſtipes. *a ſtalke.*
edo, *to give place, to depart, and go away.*
edrus, arbor ingens & procera. *a Cedar-tree.*
ello, *See* Cællo.
enſeo, exiſtimo, puto, arbitror, *to deem, to judge, to ſuppoſe, to think, to tell ones mind Some take it for to be angry.* Cenſeri, *is alſo to be in book of ſubſidies, and to be taxed or valued.*
entum. *an hundred.*
entuſſis, centum libratum. *an hundred pound.*
era illud quod melle ex favis expreſſo remanet. *Wax.*
erno, video. *to ſee, and by tranſlation, to perceive and underſtand. Sometime to decree and appoint, to ſift, renge, to bolt, to ſever and part, to fight, to go unto: as,* Cernere hæreditamen.
etus, piſcis maximus. *a Whale.*
holera, eſt ventriculi immodica perturbatio, ſupra & infra per vomitum facta. *The cholick. It is alſo choler, the hot and dry humour.*
icer, genus leguminis, *a certain Italian peaſe.*
ieo, turbo, comoveo. *to trouble, to ſhake and ſtir, and ſometime for* Cio. *It is to call.*
inis, vel ciner, pulvis. *aſhes.*
inis, eſt avis quam alio nomine alaudam dicimus, *a lark.*
laudo, obſtruo, obſero. *To ſhut or cloſe, to make faſt, to ſtop, or to ſtay, nor to ſuffer to paſs, as,* Ecce maris magnâ claudit nos obice pontus.
livus, locus molliter arduus, & pro colle ponitur. *a bank, a riſing, alſo a little hill.*
lunis, narium tumor. *The buttock.*
luo, ſplendeo. *to ſhine, to gliſter, ſometime to fight.*
lypeus & clypeum, ſcuta majora, & proprie peditum. *a buckler.*
Cœlum. *A graving toole, the ſkie, that is as much of the world as is above the element of fire, which is called* æther, *or* quintum elementum, Cœlum *is alſo taken for the air, as,* In hoc cælo qui dicitur aer.
Cœno, cœnam ſumo. *To ſup, or to take ſupper.*
Cœpio, pro incipio, antiquum eſt. *To begin.*
Cognoſco, noſco eos qui prius incogniti erant. *To know that which we knew not before: ſometime diligently and attentively to conſider*

or to underſtand, to ſearch by an inquiry, and to ſit in judgment.

Collis, monticulus. *An hillock.*

Colo, adoro, veneror. *To honour, or worſhip with prayer, to exerciſe, to make much of, to inhabite, to love,* Vitam colere, *is to lead a life. ſometime to plow or till the ground, ſometime to deck or trim.*

Colus, inſtrumentum quod penſa continet. *A diſtaff or ſpindle.*

Comes, comitans aut ſequens. *A companion by the way, either man, or woman.*

Comminiſcor, fingo, excogito. *To imagine, to feign, to invent and deviſe, to aſſay to bring a man to the belief of that that is not.*

Como, comam compono. *To kemb, to dreſs the buſh with a comb, or to deck and adorn.*

Compago, compactio, & conjunctio. *A joynt.*

Compedes, vinculi genus. *a pair of fetters or gives.*

Conditor, qui aliquid facit. *A maker or a builder.*

Congrus, conger, genus piſcis. *A Conger.*

Conjux, maritus vel uxor. *A husband, or wife.*

Conſulo, *to ask counſel, with an accuſative, to give counſel, or provide for, with a dative: to take in good worth, with a genitive. Sometime it is to ſit in counſel, and to deliberate, but uſed plurally: as* conſulunt Senatores.

Coquo, cibum uſui aptum reddo. *To dreſs meat, to play the cook, to prepare and go about, as* bellum coquere, *to vex and trouble: as* Coquit me cura. *to concoct, to bring our nutriment unto a natural ferment or juice.*

Cor, præcipuum inter viſcera, & vitæ ſedes, & arteriarum, ac caloris nativi, quo animal regitur, quaſi fons quidam & domicilium. *The heart, and ſometime it is uſed for the mind.*

Corbis, vas ex viminibus factum. *A basket.*

Cornus, vel cornum, aut cornu, munimentum capitis quorundam animalium. *An horn. By tranſlation the turning of rivers be called* Cornua. *It ſignifieth alſo the wing of an army, & the end of a thing.*

Cornus, arbor ramos habens duritia & rigiditate cornibus ſimiles, fructum circa ſolſtitium ferens, primo candidum, poſtea ſanguineum. *A certain tree unknown among us.*

Coſtus, radix magni odoris. *A ſcrub growing in Arabia, Jury and Syria, having a root of very fragrant ſavour, the which antiquity burned to their god, as they did frankincenſe.*

Coxendix, coxarum vertex, quo ſemora vertuntur. *The Hip.*

Crater, vel cratera, vas amplum, cui vinum aut oleum imponimus. *A Goblet or ſtanding piece.*

Crepo, ſono. *To croak, ſometimes to complain, lament, and accuſe, as* Quis poſt vina, gravem pauperiem crepat?

Crepundia, prima munuſcula quæ pueris dantur. *all manner of things that are given children in their infancy, as Corals, ſwadling-bands daggers, timbrels, and ſuch like.*

Cres, Cretenſis. *A man of Candy.*

Creta, inſula eſt. *The Iſle called Candy*

Crinis, capillus. *Hair.*

Crus, pars a genibus uſq; ad inferiorem pedem. *A leg.*

Chryſtallus, glacies ex gelu vehementer concreta. *Chriſtal.*

Con-

Cubo, jaceo, *To lye, and ſometimes to be ſick in bed.*
Cucumis. *A cucumer, the which is called alſo in Latin* Cucumer.
Culex, vermiculus alatus. *A gnat.*
Cumbo. *The ſame that* Cubo *is.*
Cunabula, cunæ. *A cradle.*
Cunæ, cunabula, idem.
Cupio, opto, deſidero. *To covet, to deſire, to luſt for, and ſometime with a dative, to favour.*
Cupreſſus, arboris nomen. *A Cypreſs tree.*
Curculio, animal parvum frumentum corrodens. *A Weaſel.*
Cures, oppidi nomen. *a towns name.*
Curro, celeriter eo, gradum præcipito, intentâ celeritate viam quaſi voro. *To run, and ſometime to flow, that is, to run as rivers do.*
Cuſpis, acutior pars haſtæ. *The point of a ſpear, pike, or partizan, or any other like.*
Cuſtos, qui vel quæ rem aliquam tuetur & curat. *A keeper, man or woman.*
Cyprus, inſula dives. *Cyprus the Iſle.*

D.

DAma animal timidum. *A buck, or a doe.*
Damno, damno afficio, vel condemno. *To damage, or to condemn.*
Dedo, in perpetuum do, vel totum ſubdo, ſive in manus & arbitrium do. *To yield.*
Defrutum, à deferendo, vinum decoctum ad mediam partem. *Wine ſodden to the half.*
Dego, ago. *To live.*
Deleo, expungo, proprie lineas aut regulas. *to put out and to cancel.*
Delicium, oblectamentum quod nobis voluptati eſt. *The thing wherein we take pleaſure.*
Delphin, vel delphinus, vel delphis, piſcis maris, & ſignum cæleſte. *A Dolphin.*
Demo, aufero. *To pull away, and to exempt.*
Dens, notum eſt. per ſimilitudinem, capitur pro omni, quo aliquid teneri poteſt. *A tooth.*
Depango, defigo. *To faſten down, and to plant.*
Deſidia, ignaviæ vitium. *Slothfulneſs*
Dico, loquor, nomino. *To ſpeak, or to call.*
Dies, tempus viginti quatuor horarum. *A day.*
Diffiteor, inficias eo, nego. *To deny.*
Digredior, diſcedo. *To go from.*
Diligo, amo. *To love.*
Diluo, aquâ vel quovis humore aliquid purgo. *To purge with waſhing*
Dyndimus, jugum montis Phrygiæ Idæ, matri deûm dicatum. *The top of Ida, the hill by Troy.*
Diphthongus, unus duarum vocalium Sonus. *a double ſound, a diphthong.*
Diptoton, nomen flexum duobus in caſibus quibuſcunque. *A noun declined with two caſes whatſoever.*
Diræ, imprecationes, execrationes, & inferorum furiæ. *curſings, bannings, and the furies of hell.*
Diſco capio doctrinam. *To learn.*
Diſpeſco, ſeparo, derimo. *To ſever.*
Diſpliceo. *To diſpleaſe.*
Ditionis, imperii, dominii. *Of my right and title: we need not ſcrupulouſly to refuſe* Ditio, *the Nominative.*
Divido, partior. *To divide.*
Divitiæ, opes, amplæ fortunæ. *Riches*
Do, dono. *To give.*
Doceo, alicujus rei cognitionem alteri trado. *To teach, and ſometime to ſhew and to declare, to warn, and to aſcertain.*
Dodrans, unciæ novem. *Nine ounces.*

Doleo, triſtis ſum. *To be ſorrowful.*
Domo, manſuetum facio. *To tame.*
Domus, ædificium ad habitandum factum. *An houſe.*
Duco, notum eſt. *To lead, to marry, to account.*
Dulcedo, ſuavitas. *Sweetneſs.*
Dux, qui vel quæ ducit aliquem. *A guide, man or woman.*

E.

ECquis, *Whether any.*
Edo, comedo, *to eat.*
Edo, i. emitto, & quaſi extrudo. *To ſet out, and to evulgate, and ſometime to exhibit and ſhew, as* Edere ſpectacula Edere animam *is to dye. The ſignification of it in all other phraſes may be reduced to the firſt ſignification.*
Edoceo, diligenter doceo. *Throughly, or perfectly to teach.*
Effata, ſunt ultimæ precationes augurum poſt finem auſpiciorum extra urbem dictæ. *The prayers that Sooth-ſayers ſaid, after notice taken of birds flying, before they entred the city.*
Egeo, careo. *To need.*
Elephas, elephantus, animal famâ notum. *An Elephant.*
Elis, civitas Arcadiæ. *A city in* Arcadia, *or a country in* Peloponneſus.
Emineo, præ aliis appareo, vel excello. *To appear before others, and to paſs them.*
Emo, comparo, mercor. *To buy.*
Enſis, gladius. *A ſword.*
Epaſco, *To eat up, to conſume with feeding, and to leave nothing.*
Epulum, quaſi edipulum, & celebre conviviuur. *A banquet, or feaſt.*
Eques, homo equo inſidens. *An Horſeman, or, he or ſhe that rideth.*
Eremus, locus deſertus. *A deſert, wilderneſs.*
Eripio, extra rapio. *To pull out.*
Eſurio, famem patior. *To hunger.*
Eventus, eventum, quod caſu aut fortunâ nobis evenit. *Hap, or that that cometh to paſs.*
Excludo, extrà claudo. *To ſhut out.*
Excubiæ, vigiliæ diurnæ & nocturnæ. *watchings and wardings.*
Exculpo, perfectè ſcalpo, vel ſcalpendo conficio. *To carve, to grave, to cut out, to ſcratch out, as,* Oculum exculpere, *to wreſt, or wring out, as,* Verum exculpere.
Excurro, extracurro, vel præcurro. *to run out, or to out run before, to amount to a great deal, to make an out rode, or an excurſion.*
Excuſo, extra culpam reddo. *to excuſe.*
Excutio, eiicio, emitto. *To ſmite out.*
Exequiæ, funebre officium. *the ceremonies of the burial.*
Ex'ex, ſine lege vivens. *A lawleſs man or woman.*
Expergiſcor, evigilo. *to awake.*
Experior, tento, vel tentor. *to prove, or to be proved.*
Explico, extendo, & declaro. *to ſtretch out, and to declare.*
Extra, proprie cor, jecur, & pulmo dicuntur. *the entrals.*
Extorris, Exul. *A baniſhed man or woman.*
Exuo, exolvo, denudo, *to put off, to uncloath.*
Exuviæ, ab exuendo. *the thing that we put off.*

F.

FAcies. *A face.*
Facio, aliquid ago. *to make.*
Faceſſo, facio, vel eo ad faciendum. *to make, or to go to make.*
Fallo, decipio. *to deceive.*

Fames,

ames, edendi cupiditas. *Hunger.*
ar, *Once a general word for any kind of grain, or corn, as,* Triticeum far, hordeaceum, filigineum, &c. *But now it ſignifieth one certain kind, called* Ador, *which is bread corn.*
Farcio, ſaturo, impleo, Pinguefacio. ſagino. *to ſtuff, to fill, to ſatisfie, and make fat.*
Fas, pium, religioſum, & dignum factu. *Lawful. right, godly, and worth the doing.*
Faſcis, lignorum aut alicujus rei congeries: *a faggot.*
Faſti, libri in quibus totius anni res populi Romani ſcriptæ continebantur, & cauſæ feſtivitatum explicabantur. *A Regiſter for the order of things for the whole year.* Faſti dies, *were dayes wherein the Judges might give ſentence without offence of the Gods, with thoſe three ſolemn words of the law,* Do, dico, addico. Nefaſti dies, *were their contrary days.*
Fateor, annuo, concedo. *to grant, and aſſent unto.*
Fatiſco, deficio, aut defatigor. *abundantly to gape.*
Fatiſcor, feſſus ſum. *to be weary, to faint, and to be weak.*
Faveo, recte alicui opto. *To favour.*
Fel, purgamentum ſanguinis. *the gall*
Feriæ, dies ceſſationum ab opere. *Holy dayes, or times of paſtimes uſed.*
Ferio, percutio, *to ſtrike.*
Fero, *to bear, or to ſuffer, to lead or tell, to give, to covet, to advance, to bring forth, to have, to take away, to obtain, to aske advice, as* Pompeius tulit ad populum.
Ferveo, valde caleo. *to be hot.*
Ferveſco, caleſco. *to wax hot.*
Ficus, arbor vel morbus. *a fig tree or a certain bile riſing to the fundament.*
Fides, conſtantia in omnibus rebus *Faith and truth.*
Fido, fiduciam & ſpem habeo. *to have truſt.*
Figo. *to faſten, to plant. to ſmite with an arrow, or ſuch like.*
Filix, herba ſine caule, ſine flore, ſine ſemine. *Fern, whereof there be two kinds, as in herbaries you ſhall ſee.*
Filum, illud ſubtile quod ex lino, lanave trahendo ducitur. *a thread.*
Fimus, lætamen & excrementa animalium, quibus agri ſtercorantur. *Dung, It is alſo* Fimus *in the neuter gender.*
Findo, differto. diffindo. *to cleave.*
Fingo, formo. *to faſhion.*
Finis, extremitas ſive terminus in unaquaque re. *an end.*
Fio, efficior. *to be made.*
Flaveo, flavus ſum. *to be yellow.*
Flecto, inclino, volvo, duco, moveo. *to bow, to move, and to cauſe to follow.*
Fleo, lachrymor. *to weep.*
Flo, ſpiro. *to blow.*
Flos dictus qui ex arboribus vel herbis colligitur. *a flower.*
Fluo, decurro, proprie ut liquores *to flow.*
Fodio, terram eruo. *to dig.*
Follis, inſtrumentum quo attrahitur atque emittitur ventus. *a pair of bellows.*
Fons, ſcatebra. *a well.*
Forceps, inſtrumentum quo tenetur aliquid. *a pair of tungs.*
Forfex, inſtrumentum ſartorum quo aliquid ſcinditur. *a pair of ſciſſars.*
Fors, fortuna, caſus. *Hap.*
Forum, a ferendo, quia lites, & venalia,

nalia illuc feruntur. *the judicial, and then it is named* Forum judiciale: *or the market place, and is called* Forum venale.

Frango, rumpo, destruo. *to break.*

Frenum, vel frænum, instrumentum quo equum incessor coercet. *A bridle.*

Frico, scalpo. *to rub.*

Frigeo, frigidus sum. *to be cold.*

Frugi, indeclinabile omnis generis, utilis, necessarius, frugalis. *Good, profitable, and thrifty.*

Frugis, ejus quod ex terræ fructu in alimonia n vertimus. *Of corn or pulse. Some make the Nominative hereof* fruges, *and some* frux, *the foremost is not to be misliked.*

Fruor, delectationem, & fructum capio, & alor. *to take pleasure, and fruit, and profit of, and to be fed.*

Fuga, fugiendi actus. *Flying, or running away.*

Fugio, vito, currendo relinquo. *to flee from, to avoid.*

Fulcio, sustineo, munio, *to underprop, and to shore.*

Fundo, liquefacio, velli quidum spargo. *to melt, or to pour.*

Funis, restis. *a rope.*

Fur, qui vel quæ alteri subtrahit. *a man, or woman thief.*

Furfur, purgamentum farinæ. *Bran, or scurf.*

Furio, insanio. *to be mad.*

Fustis, baculus. *a club.*

G.

GAbii. Volscorum urbs. *A town in Italy seventy miles from Rome*

Gallia, Europæ pars sita intra Pyrenæos montes, inter Hispania n, Germaniamque, & duo Maria, Oceanum Britannicum, & mare nostrum. *France.*

Garamas, Lybiæ incola. *A certai inhabitant of Africk.*

Gargarus, unus ex collibus mon Idæ. *A very high top of the hi* Ida. *there is also a town of tha name at the foot of the same hi*

Gaudeo, lætor. *to rejoyce.*

Gelu, propriæ glacies. *Frost or ic*

Genu, curvatura qua crus & fæmu connectuntur. *A knee.*

Gero, porto. *to bear.*

Gibbus & gibber, solidus in dorso tumor. *A jub or a bunch.*

Gigas, vir altissimæ staturæ. *A Giant*

Gigno, genero. *to beget.*

Gingiber, herba in Arabia nascens. *Ginger.*

Glis, animal muri simile. *A Dormouse.*

Gliscо, crescо, augeor, invalescо. *to encrease and grow, to wax strong, to wax fat, and much to desire, and sore to covet.*

Gluten, glutinum, aut colla. *Glue.*

Gorgon, nomen mulieris. *A certain terrible woman.*

Gradior, eo, incedo, progredior. *to go.*

Græcia, *the county of Greece, a great piece of Europe, which is now under the* Turk.

Grajugena, Græcus. *A Grecian born.*

Grando, gutta aquæ in aëre congelatæ. *Hail.*

Grates, gratiæ relatæ pro accepto beneficio. *thanks.*

Grex, pecudum multitudo. *a flock.*

Grossus, ficus abortiva, quæ non maturescit. *A rath ripe fig.*

Gruo, ut grues gruere dicuntur. *to cry like a Crane.*

Grus, avis nota. *a Crane.*

Gryps, animal pennatum, omni ex parte leoni simile. *A Griffon.*

Gum-

mmi, liquor glutinosus ex arboribus resudans. *Gum.*
rgulio, pars gutturis à naribus d pulmonem: vel animal. *the Weasand, or a Wesel.*

H.

Abeo, possideo, teneo: *To have.*
Hæreo, arcte alicui rei infligor. *To cleave unto.*
res, qui succedit in hæreditatem lterius. *an heir.*
lec, piscis qui sola aqua nutritur. *An herring.*
aurio, extraho humorem, & educo, ex profundo aliquo loco: *to draw.*
eros, vir illustris & nobilis. *a noble man, a man of great excellency in worthy facts, and therein more like a god then a man.*
esperus, serotina stella. *the evening star.*
eteroclitum, nomen secus, quam declinationum canones poscunt, flexum. *a word declined otherwise then the bare rules of the declensions do require.*
ilaris vel hilarus, jucundus, lætus. *Merry.*
ippomanes, virus ab equa collectum, vel caruncula in fronte pulli equini hominem ad insaniam redigens. *Poyson to procure love withal, or a little piece of flesh growing on the colts forehead, when it is first foled.*
irundo, avis notissima. *a swallow.*
istrix, animal ex herinaceorum genere. *a porcupine.*
omo, notæ significationis. *a man, or woman.*
onor, vel honos, est reverentia quam alicui exhibemus in virtutis testimonium. *Honour, worship.*
ordeum, ab horrore, quoniam hordeo quam frumento arista est mordacior. *Barley.*
Hospes, qui vel quæ ad hospitium recipit, aut recipitur, & capitur pro peregrino. *An host, or an Hostess, or a guest, man or woman.*
Hostis, inimicus vel peregrinus. *An enemy.*
Huber, fertilis, abundans, & mamma pecoris & hominis. *Plentiful, or a dug, or the udder of any beast.*
Humus, terra humefacta. *the ground.*
Hydrops, aqua intercus. *The dropsie.*
Hyems, bruma. *Winter.*

I.

JAceo, decumbo. *To lye down.*
Jacio, emitto, ac vi impello. *To cast, to hurle, to lay, at* iacere fundamentum: *or by translation, it is to make a beginning,* jacio *is sometimes to spread abroad by rumour, and sometime to object against one, with an Accusative with this preposition In.*
Iaspis, lapis pretiosus. *A green pretious stone, whereof there be diverse kinds and degrees of diverse colours.*
Ico, ferio, percutio. *To strike, or smite as,* Icere colaphum. Icere fœdus, *is to strike up a bargain.*
Icon, Imago. *An Image.*
Ida, mons altissimus Troici soli. *An hill in the country of Troy.*
Idus, dies qui dividunt mensem. *In March, May, June, and October, it is the fifteenth day, in the rest the thirteenth.*
Jecur, hepar, *the liver.*
Ignis, unum ex quatuor elementis. *Fire.*
Illex, qui sine lege vivit. *A lawless body, man or woman.*
Imber, agmen aquarum largius ex nubibus effusum. *a shower.*

Im-

Imbrex canalis, vel tegula curva & obtorta, per quam imber defluit. *a guttur tile.*

Immineo, insto. *to hang over.*

Impetis, violentiæ, invasionis. *Of violence, and boistrousnes.*

Incesso, accuso, impero. *to accuse, to provoke, to revile, to invade and enter into.*

Incido, ferio, seco. *to cut, to grave in.*

Incido in aliquid, vel super aliquid cado. *to fall into by hap, to run into, as* Incido in errorem: *and sometime to happen, or to chance.*

Incipio, inchoo. *to begin, to take in hand, to enterprize.*

Inculco, eadem sæpius iterando ingero. *Often to repeat.*

Indo, Impono. *to put in.*

Indoles, facilis significatio futuræ probitatis. *towardnes, or likely disposition.*

Induciæ, pax in paucos dies. *A truce.*

Indulgeo, obsequor. *to set much by, and to give to.*

Inermus, vel inermis, qui armatus non est. *Unarmed.*

Infans, homo per ætatem nondum sciens fari. *A babe.*

Inferiæ, sacrificia, quæ inferis solvuntur. *Sacrifice done unto spirits in hell. Hereof* Inferias facere, Manes sacrificiis placare, *that is, to celebrate Obites, and Obsequies.*

Inficias, negationem, se vel debere quod actor poscit, vel commisisse quod accusator objicit. *A denyal, and it followeth only the Verb* Eo.

Inficio, intingo, vitio, seu maculo. *To dye, or to infect.*

Ingruo, invado, impetum facio. *To give an onset, and to invade.*

Injussu, absque authoritate, & temere sine jussione, *without bidding.*

Insidiæ, dolosa expectatio ad hominem aggrediendum, fallacia. *A lying in wait for, or a deceit.*

Instar, significat vel similitudinem, vel æquiparationem & mensuram. *Like, or as big, or the image.*

Intelligo, capio. *To understand.*

Interpres, qui authores declarat, aut aliquid ex lingua in linguam transfert. *An interpreter, man or woman, or a translator.*

Invidia, mœror ex aliena prosperitate. *Envy, sorrow for another mans welfare, or else the evil will and spight of a man.*

Jocus, est quidam lepor & festivitas in verbis. *a merry scoff.*

Irascor, ira stimulor. *To be angry.*

Ismarus, mons Thraciæ, asper & incultus ex una parte, ex alia fertilis vinetis & olivetis. *A certain hill in Thracia so named.*

Iter, itio, actus eundi. *A journey.*

Jubar, sol, vel ipsius splendor. *The sun beam.*

Jubeo, impero. *To command.*

Judex, qui vel quæ judicat. *A judge, he or she.*

Jugeris, agri tantum quantum ab uno pari, aut jugo bonum, uno die arari potest, Plinius. *We call it an acre. The authors do vary in their measure of it.*

For the commodity of the Nominative and other cases, we may use Jugerum.

Jugum, vertex, sive cacumen montis. *The top of an hill. It is also a yoke, or a yoke of oxen, that is, a couple. By metaphor it is a servitude, or a bondage. It is also a weavers beam, or a pair of gallows, such as for ignominy the Romans went under.* Ttibus hastis

Jugum

Jugum fit, humi fixis duabus, superque eas transversa una deligata jungo, copulo, & quasi in unum ago. *to joyn.*

Juno, dea, Jovis uxor. *The Goddess, Jupiters wife.*

Juro, juramentum facio. *to swear.*

Jus, quod natura, aut civitas, aut gens jubet, & liquor eorum, qua coquuntur. *the law and right, and the broth of any thing sodden.*

Jussu, imperio, jussione. *By commandment.*

Justa, idem quod exequiæ.

Justitium, juris dicendi intermissio. *No term.*

Juvenis, qui adolescentium excessit ætatem. *One come to mans age.*

Juventus, ætas juvenilis. *Mans state.*

Juvo, auxilium do. *to help.*

L.

Labes, hiatus macula, dedecus. *a great chap, a spot, a dishonour, or reproach.*

Labor, vel labos, opera, defatigatio. *Labour and toyle, pains taking, sometimes it is misery, calamity, peril, danger, travel.*

Lac, succus maternus, quo animalia nutriuntur. *milk.*

Lacesso, vexo, incito, provoco. *to trouble, to provoke.*

Lacio, in fraudem duco. *to allure, or to entise.*

Lactes, graciliora intestina. *the small guts.*

Lacto, lac emitto, vel per blanditias decipio. *to give milk, or to deceive.*

Lacus, locus profundus cum aquis perpetuis ibidem natis, qui efficit rivos. *a lake, a weare, or a meyre.*

Lædo, verbo factove aliquem offendo. *to hurt.*

Lælaps, nomen cujusdem de canibus Actæonis, *one of Acteons dogs called* Lælaps *for speedy suriousnes, for* Lælaps *signifieth a whirlewinds a tempest, and a storm.*

Lambo, lingua lingo. *to lick.*

Lampas, ignis aut solis splendor. *a fire, or brightnes of the Sun, or a Lamp.*

Lanista, qui domi gladiatores docet, & populo vendit. *a master of defence.*

Laquear, pars superior cubiculi parum convexa. *a vaulted roof of a parlour.*

Lacer, herba quædam, & succus, qui exculmo laserpitii exudat. *the herb out of which commeth the juice that the Apothecaries do call* Asadulcis, *and* Bezoe, *or* Belzoin, *the common people call it* Benjamin.

Lateo, abscondor, non compareo, *to lurk, or to be hidden.*

Lavo, aqua purgo. *to wash.*

Laurus, genus arboris. *a Bay-tree.*

Lebes, vas æneum. *a caldron, or a pan.*

Lecythus, ampulla olearia. *a box of oyle and oyntment. It is taken also for eloquence in writing.*

Lego, notum est. *to read.*

Lemures, Larvæ nocturnæ, & terrificationes imaginum. *Hobgoblins, or night spirits.*

Leo, animal ferox. *a Lyon.*

Leo, imprimo, formo, *to imprint, to form,* Abusivum.

Lethum, mors. interitus. *Death.*

Liberi, pignora. *Children, One son, or one daughter, may be called* Liberi, *and so may Nephews and their successors.*

Libet, placet. *It pleaseth.*

Libs, ventus Africus. *the South-west wind, by-west.*

Licet, ſas eſt. *It is lawful.*
Lichen, herba, vel graviſſimum morbi genus. *Liverwort, the Apothecaris call it* Hepatica. *It is alſo the kind of lepri, called a ſauceflegm, in Latine,* Impetigo.
Lien, ſplen. *the melt.* Dicitur & lienis, in nominativo.
Ligur, incola Liguriæ. *a Italian of the Country of* Liguria.
Limex, teſtudo & cochlea terreſtris. *the ſhelled ſnail, and the dew ſnail.*
Limus, veſtis genus ab umbilico ad pedes, ſeu lutum aut cænum mollius. *a kind of garment, or elſe ſlime or mud.*
Lingo, lambo, id eſt, aliquid lingua molliter tango. *to lick.*
Lino, aliquid alicui rei ſuperinduco. *to dawb.*
Linquo, committo, pecco, *to leave, to treſpaſs.*
Linter, navicula è cavata arbore facta. *a cock-boat.*
Liquefio, liqueſco. *to be molten.*
Liquor, liqueo idem.
Liveo, lividus ſum, id eſt, ſordidus. *to be wan, or filthy.*
Lixa, coquus in exercitu, vel qui ſequitur quæſtus gratia. *the ſcullion that waiteth on an Army.*
Locri, urbs in Brutiis. *a town in Italy.*
Locus, propriè illud quod aliquid continet. *a place.*
Logos, ſermo, ratio, verbum. *Speech, reaſon, a word.*
Loquor, verbo qualiacunque proferò. *to ſpeak.*
Luceo, lucem emitto. *to be light.*
Ludo, ludum exerceo, jocor. *to play, or to ſport.*
Lues, cum in urbe aut in agro febris, aliudve morbi genus, homines aut pecora, aut utroſque corrumpit. *a common diſeaſe, or murrain.*
Lugeo, *to bewail, to lament a thing, or elſe abſolutely to mourn, and ſometime to be a mourner in apparel.*
Luo, ſolvo, pœnas do, *to redeem, to cleanſe, to pay for.*
Luſtra, habitacula ferarum. *Dens of wild beaſts or brothel houſes, and petty tipling houſes of bawdry.*
Linx, animal maculoſum, acutiſſime videns. *Our men call this beaſt an Ounce.*

M.

MÆnalos, mons quidam Arcadiæ *a hill of that name in Arcadia.*
Magnes, lapis ferrum attrahens. *a ſtone that draweth Iron unto it. It is called alſo* Heraclius lapis, *or* Sideritis.
Majores, avi, abavi, proavi, atavi, tritavi, & quicunque ante hos in infinitum. *Our anceſtors.*
Malo, magis velim. *to will rather.*
Mando, comedo vel committo. *to eat, or to commit.*
Maneo, ſiſto, & expecto. *to tarry, or to tarry for.*
Manes, dii inferi inter numina læva *Spirits or divels.*
Manubiæ, quæ manu capiuntur ab hoſtibus. *Spoyles taken in warr.*
Manus, membrum motum. *a hand.*
Mapalia, agreſtes caſæ. *Sheep coats, or ſmall cottages.*
Mare, pelagus. *the ſea.*
Margo, cujuſque rei extremitas, *the brink, or skirt of any thing, or the bank of a river, or ſea.*
Marmor, lapidis genus. *Marble.*
Mars, deus belli. *the name of the God of warr.*
Martyr, teſtis. *a witneſs, man or woman.*
Mas, vir. *a man.*

Maſſicus,

Massicus, mons Campaniæ optimi vini ferax. *an hill in that part of Italy that is called* Campania, *fruitful of pleasant wines.*
Mater, nota est significatio. *a mother.*
Medeor, do medelam. *to cure.*
Medicor. medeor, remedium adfero, Idem.
Meio, mingo. *to piss.*
Mel, liquamen dulce. *Hony.*
Meleager, vel Meleagrus, Oenei Ætoliæ regis filius. *a mans name.*
Menda, & mendum, error, erratum. *a fault.*
Menses, mulierum profluvium. *womens flowers.*
Mensis, tempus lunæ curriculo confectum. *a moneth.*
Mereor, aliquid facio, quamobrem dignus sum, qui obtineam præmium vel pœnam patiar. *to deserve.*
Meridies, dies medius. *Noon, or the Noontide.*
Metior, pondero, mensuro, considero. *to Measure.*
Meto, seco, amputo, herbam, vel segetem. *to mowe.*
Metuo, timeo, *to fear.*
Metuor, timeor. *to be feared.*
Meus. *Mine.*
Mico, fulgeo, cum motu vel tremore. *Often with certain intermission to shine, and likewise to be moved, to put forth fingers, to him with whom we play. WILL put forth, which is called,* Micare digitis.
Miles. qui vel quæ militiam exercet. *a warrier or souldier.*
Minæ, metus incussiones, per verba aut signa. *threatnings.*
Mingo, urinam facio. *to piss, or to make water.*
Minores, posteri, etiam post trinepotes futuri. *Our successors.*
Misceo, *to mingle, to serve drink, sometime to trouble.*
Misereor, misericordia afficior. *To take pity on.*
Mitto, ad aliquem do. *to send.*
Mœnia, muri urbis. *the walls of a town, and figuratively, a town of it self.*
Mœreo, tristor, dolore afficior. *to be heavy, sad, in a dump or a mourning.*
Monoptoton, nomen non flexum, sed carens omni casu præterquam uno & eo Obliquo. *a noun having one termination, and that in one Oblique case.*
Mons, terræ tumor altissimus. *An hill.*
Mordeo, dentibus lædo. *to bite.*
Morior, è vita discedo. *to dye.*
Mos, vitæ institutum consuetudine firmatum. *a custome.*
Mulceo, lenio. *to asswage.*
Mulgeo, lac è mammis exprimo. *to milk.*
Mulier, quæ non est virgo. *a woman.*
Mulsum, potus ex vino & melle. *A certain wine confect with honey.*
Multiplico, adaugeo. *to multiply, to increase.*
Munia, onera legi dedita, & officia quæ publicè præstantur. *A duty or office.*
Mus, exiguum animal. *a mouse.*

N.

NAnciscor, acquiro. *to get, and to obtain.*
Nascor, orior, in mundum venio. *to be born.*
Natales, conditio sanguinis & familiæ. *the degree of blood, and gentry; as* generosi natales, natales obscuri. *It is also taken for years.* Sex mihi natales ierant. *there were past six years, it is also used*

for the origin, or first spring of things.

Natalis, dies alicui natalis. *a birth day.*

Natrix, serpens aquaticus. *a water serpent, that with poyson infecteth the water.*

Natu, ætate, partu. *By age, or birth.*

Neco, quacunque re occido. *to kill.*

Necto, ligo, conjungo. *to knit.*

Nefrens, porculus per ætatem, fabam frangere nondum potens. *a young pig.*

Negligo, contemno, non curo. *Not to pass on, to contemn.*

Nigreo, niger fio. *to become black.*

Nemo, ne homo. *No body, man or woman.*

Neo, filum torqueo. *to spinn.*

Nervus, motus sensusque instrumentum. *a sinew.*

Neuter. *Neither of both.*

Nexo, ligo vel necto. *to bind.*

Nideo, splendeo. *to shine.*

Nihil, rei cujusvis privatio. *Nothing.*

Nihilum, rei cujusvis privatio.

Nil, vide nihil.

Nitor, conor, ago sedulo. *to go about, to endeavour.*

Niveo, est oculorum & aliorum membrorum nisu aliquid conari. *to give a token with the eyes, to wink, to endeavour.*

No, nato. *to swim.*

Noceo, malum infero. *to hurt, or harm.*

Noctu, nocte. *By night.*

Nolo, renuo, non volo. *to nill.*

Nonæ, quasi novæ, propter initium observationis. Erant autem in Martio, Maio, Junio, & Octobri, sex illi dies qui calendas sequebantur, in reliquis, quatuor. *the nones of a month.*

Nosco, rem certam habeo. *to know.*

Noster. *Ours.*

Nostras. *Of our Country, sect, or fashion.*

Notus, ventus meridionalis, quem nos Austrum appellamus. *the south wind.*

Nubes, vapor humidus sublime egressus. *a cloud.*

Nubo, viro trador. *to be married to a man: for it is in the womans part only.*

Nugæ, cum nihil agimus. *Trifles.*

Nullus. *None.*

Nundinum, dies conventus status rerum mercatui. *a fair.*

Nuo. *a verb not much in use, the compounds thereof be commonly received, and it signifieth to nod.*

Nuptiæ, legitima conjunctio maris & fœminæ in vitæ societatem. *marriage.*

Nurus, filii uxor. *A daughter in law.*

Nycticorax, corvus nocturnus. *a night crow.*

O.

OBdo, oppono, sive appono. *To set against.*

Obex, objectum aliquod, vel obstaculum, ut pessulum, sera. *A bar, or stop.*

Obliviscor, è memoria aliquid excidere sino. *to forget.*

Obses, qui vel quæ traditur in fidem alteri. *an hostage, or pledge, man or woman.*

Occido. *to fall or perish, and to be slain, to set as the sun sets.*

Occido *to kill or slay.*

Occiput, posterior pars capitis. *The hinder part of the head.*

Occludo, claudo. *to shut.*

Occulto, abscondo, abdo. *to hide.*

Occulo, idem.

October, mensis octavus à Martio.

the

the tenth month in our year, called October.

Odor, vel odos, quasi olior ab oleo, est autem infectus aeri. *a savour.*

Oleaster, olea sylvestris. *a certain shrub like the Olive tree, the Greeks call it the wild Olive, or the ground Olive, for the lowness.*

Oleo, odorem spiro & emitto. *to give a smell and that indifferently, so that the difference be made with* benè *and* malè.

Olfacio, odorôr. *to smell, or to savour a thing; by translation it is to perceive, and find, and foresee.*

Omen, augurium quod fit ore. *Half-ning, and forespeaking.*

Omnis. *Every one.*

Onus, pondus alicui injunctum. *A burden.*

Onyx, unguis & gemma. *the nail of a mans hand, a pretious stone white like a naile, the haw in a mans eye.*

Operio, tego. *to cover.*

Opifex, qui opus facit. *a workman.*

Opis, adminiculi, præsidii. *of aid, or help.*

Oppango, circumfigo, circumplanto. *to fasten, or to joyn unto, or to plant about.*

Opus, Opuntis, nomen civitatis in Locris. *a towns name in the country of Locris.*

Orbis, circulus mundi, res rotunda. *a Globe, or a bowl; and thereof the world is called* Orbis, *because it is every way round like a bowl.*

Ordior, incipio. *to begin or to commence.*

Ordior, id est, texo. *to weave.*

Oriens, regio orientalis. *the East.*

Orior, nascor, surgo, incipio. *to spring, to rise, to begin.*

Orontes, nomen viri & fluvii. *a mans name, or a certain river in Syria, now called* Tarsare.

Os, oris, concavum illud intra quod sunt dentes & lingua. *a mouth.*

Os, ossis, solidamentum corporis durum. *a bone.*

Ostrea, conchæ species. *an Oyster.*

Ovum. *an Egg.*

P.

PAciscor, pactum facio, convenio. *to make bargain, to fall to an accord, sometime to promise.*

Palleo, parum albeo. *to be pale.*

pampinus, vitis ramus. *a vine branch.*

pando, aperio, patefacio. *to open.*

pango, paciscor, cano, jungo, plango, figo *to bargain, to sing, to joyn, to waile, to fasten.*

panis, quo pascimur. *Bread.*

panther, & panthera, animal quoddam pardo simile. *a certain beast.*

papaver, genus herbæ soporiferum. *Poppie.*

papyrus, charta qua utimur in literis scribendis. *a certain sort of rush growing in the marsh of Egypt, somewhat high, whereof they made a kind of paper, and called it* Papyrus, *whereof our paper now is called likewise.*

paradisus, locus amœnissimus. *a place of pleasure.*

parco, abstineo ab ultione. *to spare.*

parens, pater aut mater, avus aut avia. *a father or mother, a grandfather or grandmother.*

pareo, obedio. *to obey.*

pario, prolem produco, *to bring forth*

parnassus, mons in phocide duos vertices habens, *an hill in Phocis a country of Greece.*

partio, divido, & quasi partes facio, *to part or divide.*

parturio, cupio aut conor parere, *to be toward labour.*

pasco,

Paſco, nutrio, *to feed, to nouriſh.*
paſcor, nutrior, alor, *to be fed.*
paſſer, avis ſalaciſſima, *a ſparrow.*
pateo, apertus ſum. *to be open.*
patior, ſuſtineo, tolero. *to ſuffer, or to abide.*
patro, aliquid mali committo. *to commit ſome evil.*
patrueles, patruorum filii. *Brothers children.*
paveo, timeo. *to fear.*
pecten, ingrumentum textorum & denatum. *a comb, or a weavers ſtay.*
pecto, orno capillos. *to comb the hair.*
pecus, cudis, oris, omne animal quod ſub hominis imperio pabulo terræ pa ſcitur. *all cattel.*
pedes, qui pedibus incedit. *a footman*
pedo, ventris crepitum facio. *to fart.*
pelagus, mare. *the ſea.*
pellex, mulier impudica. *a harlot.*
pello, ejicio, removeo, *to drive, or put away.*
penates, dii domeſtici, quod penes nos nati ſunt. *Houſhould Gods.*
pendeo, ſuſpenſus ſum, *to be hanged.*
pendo, ſuſpendo, vel pondero, æſtimo. *to hang, to weigh, to prize.*
penis, cauda. *a tayle, and at laſt it was taken for a mans yard.*
penus, vel penum, omne eſculentum, poculentum, quo homines veſcuntur. *all manner of Victuals.*
perago, perficio. *to finiſh and to perfect buſineſs.*
percutio, ferio. *to ſmite.*
perdix, avis nota. *a Partridge.*
perdo, amitto. *to loſe.*
perduellis, hoſtis, *an enemy in the war.*
pergamus, civitas inſignis Aſiæ in ditione Trojanorum. *the city of the Trojans, otherwiſe called* Ilium, *or* Ilion.
pergo, in re procedo, abeo. *to go forward.*
perlego, totum lego. *wholly and throughly to read.*
permiſſu, permiſſione, cum nemo adverſatur. *By ſufferance, with leave and licenſe.*
perpetior, multum cum labore ac dolore patior. *throughly to bear or ſuffer.*
perplaceo, valdè placeo. *to pleaſe very much, or throughly to pleaſe.*
perſis, orientalis regio. *the country of Perſia.*
pes, ima pars corporis qua gradimur. *a foot.*
peto, oro, obſecro, volo. *to aske.*
phaleræ, ornamenta equorum. *Horſe trappings.*
pharus, turris altiſſima in portu quæ lucet navigantibus. *a watch tower.*
phaſelus, navicula velox & oblonga. *A brigandine.*
philoris, nomen mulieris. *A womans name.*
phœnix, avis in oriente, à phœniceo pennarum colore dicta, toto orbe celeberrima, in Arabia naſcens, aquilæ magnitudinem. *the Phœnix, a Bird.*
phryx, vir phrygiæ. *A Trojan.*
pietas, pius cultus. *Godlineſs.*
piget, dolet, ſeu moleſtum eſt. *It irketh.*
pingo, formam alicujus rei ductis lineis repræſento. *to paint.*
pinſo, tundo, panem conficio. *To ſmite with the beake, to beat in a morter, at once they did their grain, and thereof to bake.*
pinus, arbor eſt picei generis, nuces ferens omnium maximas, quas Latini pineas vocant. *A pine tree.*
piper, herba. *Pepper.*
piſcis, animal quod continuè ſub aquis degit. *A fiſh.*
pix, reſina ex arboribus fluens. *Pitch.*

placeo,

aceo, gratus ſum. *to pleaſe.*
agæ, retia latiora ad capiendas
eras. *Hunting nets, or wide meaſhed nets to take beaſts.*
laudo, manibus percutio, ac geſtu
ætitiam indico. *to clap hands for joy.*
lebs, vel plebes, idem quod vulgus. *the common people.*
lecto, ſupplicio afficio, punio, ſerio. *to puniſh, to beat.*
leo, plenum facio. *to fill.*
lico, contraho, & rugas facio. *To fold or to plait.*
luo, aquam dimitto. *to rain.*
lus, vox incrementi, *More.*
olleo, poſſum, valeo. *to be able, to be of power: and ſometime it is taken for to paſs, or to be better, or more profitable.*
ono, colloco, conſtituo. *to ſet or to put.*
ons, aſſer, vel quodvis aliud per quod ſuper aquam tranſimus. *A Bridge.*
ontus, mare, *the ſea.*
orticus, ampla domus, propter repentinos imbres deambulationis gratia edificata. *a gallery, or an ambulatory.*
oſco, peto. *to aske, to require.*
poſtis, latus portæ ſive januæ. *A poſt.*
oto, bibo. *to drink.*
præcordia, quæ exta ſeparant ab inferiore viſcerum parte. *The Midriff.*
præcurro, antecurro, ſive cito anteeo. *to run before.*
prælego, antelego, ut ſolent præceptores ſuis diſcipulis. *To be an interpreter, or a Reader; and ſometime to cut, or to ſayl by.*
præmineo, præcello. *To excel others.*
Præneſte, nomen urbis. *a town in Italy.*
præs, ſponſor qui ſe obligat, id eſt, fide juſſor in lite nummaria. *A ſurety.*
præſes, qui vel quæ præſidet. *He or ſhe that ſuperintendeth.*
præſul, qui vel quæ præ eſt. Idem.
prandeo, prandium ſumo, vel ante prandium cibum ſumo. *to dine.*
precis, precationis, obſecrationis. *Of prayer, of petition.*
premo, *to preſs, to be againſt, and to vex, to purſue, and to be hard at hand with, to drive, to hide, to expel, to ſhut, to deflower, to kill,* &c.
primitiæ, primi fructus ex agro percepti, qui deo offeruntur. *Firſt fruits of a mans ground, or the firſtlings of any other thing.*
princeps, qui vel quæ principatum obtinet. *the Prince, or Princeſs.*
problema, propoſitio interrogationem annexam habens. *A demand.*
prodo, manifeſto. *to betray, or make manifeſt.*
proficiſcor, eo alio. *to go forth.*
proluo, multum ſive multo tempore lavo, *to all to waſh.*
promineo, procul appareo. *to hang out in ſight.*
promo, profero, eloquor. *to ſet a broach, or to utter.*
promptu, paratè, ſine morâ. *with readineſs, or ſpeed.*
pſallo, cano inſtrumento muſico. *to ſing, to play on an inſtrument.*
puber, vel pubes, propriè lanugo quæ maribus decimo quarto anno, fœminis duodecimo circa pudenda oriri incipit. *Ripeneſs of age.*
pudet, pudore afficior. *It ſhameth.*
puerasco, exactâ infantiâ puerilitatem inchoo. *to wax a child.*
pugil, qui vel quæ pugnandi artem novit. *a champion, man or woman.*
pulvis & pulver, *Duſt,* notum eſt.

pumex,

pumex, lapis cavernosus. *A pumice stone.*
punctus & punctum, minima indivi duáque lineæ pars. *a prick or a point, a little center.*
pungo, stimulo, mordeo sum ac aculeum infigo. *to prick or sting.*
pus, sanies, & quicunque humor in putredinem versus. *matter or core.*
python, serpens è putredine natus. *a Serpent.*

Q.

QUæro, investigo, interrogo. *to seek for, to search.*
Quatio, moveo, concutio. *to shake.*
Quercus. *an oke.*
Queror, lamentor. *to complain, and lament.*
Qui. *the which.*
Quies, vacatio à labore, aut cessatio à quovis opere. *Rest, it appertaineth to the body,* Tranquillitas, *unto the mind.*
Quilibet, *Every one, or whosoever you will.*
Quiniſco, caput inclino, moveo. *to hang the head.*
Quisquiliæ, purgamenta, & quicquid ex arboribus, surculorum, foliorum, aut florum, minutim decidit. *things of no weight, things not worthy regard, or chippings.*
Quot. *How many.*

R.

RAbula, homo futilis. *a brawler, a smatterer in Law.*
Rado, cultro vel quavis re acuta decerpo. *to shave.*
Ramex, ruptura, & dissentio intestinorum. *Burstness.*
Rapio, per vim traho, aufero. *to snatch away.*
Rastrum, instrumentum dentatum, quo utimur in fœnificio ad corradendum fœnum. *a rake.*
Raucio, raucus sum. *to be hoarse.*
Recido, retro, sive iterum in eadem cado. *to fall backward, or to fall in to the same again.*
Recordor, mirsum in mentem revoco. *to call to mind again.*
Reddo, acceptum vel ablatum restituo. *To render, or to restore.*
Redoleo, odorem alicujus rei refero vel multum oleo. *to bear the savour of a thing, or to savour strongly, and by a metaphor to resemble and to taste of.*
Refringo, iterum frango. *to break open.*
Rego, guberno. *to Rule, or to govern.*
Relego, rursus lego, *to read again.*
Reminiscor, recordor, memini. *to remember.*
Ren, visous quoddam. *the kidney.*
Renuo, refuto, rejicio, *to refuse.*
Reor, arbitror, puto, *to suppose.*
Repango, dissolvo, rejungo, *to unloose, to disjoyn.*
Reperio, invenio. *to find.*
Repetundarum, alienarum pecuniarum, de quibus præses provinciæ à provincialibus accusatur, si quas vi aut dolo expilavit, *of bribery and pilage, or of extortion.*
Replico, dissolvo. *to unfold.*
Repungo, iterum stimulo, vicem reddo. *to prick again.*
Res, omnia sive corporalia, sive incorporalia comprehendit. *A thing.*
Rescio, rursum percipio. *to know again.*
Respuo, repudio, sperno, *to refuse.*
Restis, funis vel lorum. *A rope or a with.*
Resulto, resilio, revertor, in contrarium salio. *to rebound.*
Rete, instrumentum quo pisces capiuntur. *A net.*
Rex nota est significatio. *A King.*
Rideo, cachinno. *to laugh.*

Ringo,

Ringo, os torqueo, ut canis. *to make an evil favoured face like a snarling dog, and to vex.*
Robor, species quercus durissimæ. *An Oke.*
Rodo, mordeo, comedo, *to gnaw.*
Roma, urbs Italiæ quondam à pastoribus condita, olim gentium domina, cum floreret, quarta & postrema Monarchia. *Rome.*
Ros, humor qui serenotempore cœlo fluit, *a dew.*
Rostra, templum seu forum judiciale ante curiam Hostiliam, in quo erat pulpitum, ex quo concionari solebant. *the place where matters are declaimed.*
Rudens, funis nauticus. *A cable.*
Rudo, graviter sono ut asinus. *to cry like an ast.*
Rumpo, frango, *to break.*
Ruo, cado, *to fall.*
Rus, locus extra urbem, ubi agri sunt & villæ. *the country.*

S.

SAcer, quod venerabile, *Holy.*
Sacerdos, deo dicatus ad sacrificia
Sacienda. *A Priest or Nun.*
Sacro, deo dedico, sacrum facio. *to dedicate.*
Sal, quo utimur in cibis condiendis. *Salt.*
Salio, salto. *to leap, or to leap as brute beasts do when the male covereth the female.*
Salio, sale condio, ac conspergo, *to salt, to powder, or to season with salt.*
Salto, *to leap, or to dance.*
Salum, mare, à sapore salis. *the Sea.*
salus, incolumitas. *Health.*
Samnis, nomen gentis. *a Samnite.*
Sancio, firmo, & propriè effuso sanguine per hostiæ immolationem. *to make sure and to establish.*
Sanguis, cruor qui ex vulnere spargitur. *Blood.*
Sapphirus, pretiosus lapis. *A Saphire.*
Sapientia, rerum divinarum atque humanarum scientia. *wisdom.*
Sapio, saporem habeo, *to have a taste.*
Sarcio, purgo, reficio, integrum facio, *to patch and amend.*
Sardonix, *a certain pretious stone.*
Satago, satis ago, laboro, solicitus sum. *to do, endeavour.*
Satrapas, princeps. *A Prince.*
Scabo, frico. *to scratch or rub.*
Scalpo, sculpo, & fodio unguibus ac manibus. *to claw, or to scratch.*
Scando, in altum tendo. *to climb*
Scindo, seco, findo. *to cut, or to divide.*
Scio. *to know.*
Scobis, & scobs, id est quod ab aliqua materia decidit per serram, terebram, aut limam. *Dust.*
Scriba, qui literas, vel gesta, vel tabellas, & similia scribit alterius nomine. *A Scribe, or notary.*
Scribo, literas formo. *to write.*
Scrobs, fossa, aut puteus. *a Ditch, or a pit.*
Scurra, qui risum ab auditoribus captat, non habita ratione verecundiæ aut dignitatis. *a scoffer, a jester, or a parasite.*
Secerno, abjungo, separo. *To divide to separate.*
Seco, divido. *to cut.*
Sedeo, quiesco, *to sit.*
Seges, frumentum in spicis. *Corn yet, standing.*
Seligo, seorsim colligo. *to gather a part.*
Semis, id est, semias, sex unciæ, dimidium, assis. *Half a pound, or the half of any whole sum.*
Senecta, vel senectus, senium ætas. *Old age.*
Senex, senio confectus. *An old man.*

Senio, quod ſex puncta continet. *the ſiſepoint.*
Senium, idem quod ſenecta.
Senſus, & ſenſum, organum ſentiendi. & quod mente concipitur. *any of the five wits, called the ſenſe; or that which the mind conceiveth, called the meaning.*
Sentio, aliquo ſenſu percipio, pro intelligo, ponitur. *to perceive by ſome ſenſe, or to underſtand.*
Sentis, ſpina. *a thorn.*
Sepelio, defunctum terra condo. *to bury.*
Sepio, obſtruo, circundo, munio. *to compaſs, to hedge.*
Seps, ſerpens parvus. *a little ſerpent, after whoſe ſtroke the members do rot.*
Sequor, abeuntem ſubſequor. *to follow.*
Sermo, loquela, *ſpeech.*
Ser, populus Aſiæ. *One of a certain people in Aſia called Seres.*
Sero, ſemino, planto. *to ſow or plant, or to graff; and ſometime by tranſlation to beget. By tranſlation alſo we ſay.*
Serere bella, ſerere certamina, id eſt, movere lites & pugnas.
Serpens, anguis. *a Dragon, a ſerpent, or a ſnake.*
Sibilus, eſt quidam ſtridor oris per auguſtam ſpiritus emiſſionem, inter dentes fere. *an hiſſing.*
Sido, deſcendo ad ſedendum. *to pitch or to lye down.*
Siler, arbor, quam vulgo ſalicem vocant. *an oſier, with the difference Montanum, it ſignifieth a ſimple that the Apothecaries do uſe, in Latine called* Seceli Maſſilienſe.
Silex, lapis duriſſimus, unde ignis excutitur. *a flint ſtone.*
Sinapis, & ſinapi, herba eſt ſemen fervens tanta acrimonia, ut lachrymas cieat comedenti. *Seenie, Muſtard.*
Sindon, velum ſubtilliſſimum. *Fine linnen cloth, lawn.*
Singultio, graviter tuſſio, & ſingultum emitto. *to ſob.*
Sino, permitto. *to ſuffer.*
Sinus & ſinum, genus vaſis ſinuoſi. *a bowle or diſh to drink wine or milk in.*
Siren, monſtrum maris. *a Mearmaid.*
Siſer, herba cujus radix præcipuè eſt in uſu. *a parſnip.*
Siſto, ſtare facio. *to ſtand before.*
Sitis, deſiderium potionis, *thirſt.*
Soboles, ſucceſſio. *an off-ſpring.*
Socrus, uxoris vel mariti mater. *A mother in law.*
Sodalis, ejuſdem ſortis ſocius. *a fellow.*
Sol, qui Phœbus dicitur. *the Sun.*
Soleo, ſuetus ſum. *to be wont.*
Solium, ſella regia, in qua reges, jus dicentes ſedebant. *a throne, or chair of ſtate.*
Solvo, quod ligatum erat diſſolvo, ac enodo. *to looſe.*
Somnus, ſopor, quies. *ſleep.*
Sono, ſonum facio. *to ſound.*
Sorbeo, deglutio quicquam molle. *To ſup.*
Soror, notum eſt. *a ſiſter.*
Spargo, latè projicio, ac paſſim jacto. *to ſparkle, to ſprinkle.*
Species, effigies, aromatis genus, viſio. *a form, ſpice, the kind of a thing, or an appearance.*
Specio, video. *to ſee.*
Speeus, ſpelunca, unde ſpectare licet. *a den to wait to prey.*
Sperno, deſpicio, contemno. *to deſpiſe.*
Spinus, agreſtium prunorum arbor. *a ſloe tree.*
Splen, lien, viſcus quoddam. *The milt.*
Spondeo, ſponte promitto, *to promiſe,*

miſe, *and ſometime to betroth.*
Sponſalia, promiſſio ſive ſtipulatio futurarum nuptiarum. *Betrothing, with condition taken.*
Spontis naturæ & ingenii proprii. *Of nature, and own diſpoſition.*
Statuo, pono, colloco, erigo. *To place, to ſet up, ſometime to decree and appoint: ſometime to dedicate, and ſet before.*
Sterno, projicio in terram. *to throw down or to ſpread.*
Sterto, dormio. ſomnum altum dormiendo capio. *To ſleep till we ſnort.*
Stipis, & ſtips, pecuniæ genus, quod per capita colligere ſolent. *a money gathered by the pole, for the uſe of the Gods, or for the poor, and therefore it ſignifieth a reward, or a profit.*
Stirps, origo, progenies, ſoboles. *A ſtock, a tribe, a deſcent, and ſometime it is the body of a tree.* idem quod truncus.
Sto, erectus ſum. vel maneo. *to ſtand.*
Strepo, ſonum facio. *To make, a noiſe.*
Strido, ſtrepitum edo, *to make a noiſe, a whizzing, or a croaking.*
Strideo, faci ſtridorem, ſonum violentum. *to make a great noiſe, or to gnaſh with teeth. It is applyed alſo to wheeles, to door hooks, to ſerpents, to the ſea and ſuch other things.*
Stringo, premo, arcto. *to make ſtrait, to pull, ſometime to ſtrike.*
Struo, *to build, to pile up, and ſometime to endeavour, and to go about, or to ſet in array.*
Stultitia, imprudentia, ſtoliditas. *Fooliſhneſs.*
Suadeo, hortor ad id quod intendo. *to counſel.*
Suber, genus ligni, quod nautis utile eſt, ut ſupernatent retia. *a Cork-tree.*
Sublego, furto aliquid ſurripio. *privily to ſteal away.*
Suboleo, leviter oleo, ſive odoratus ſenſu leviter percipio. *to ſavour or to ſmell a thing a little, and by tranſlation, to be eſpied, and to be ſmelled out.*
Sueſco, ſoleo. *to be accuſtomed.*
Suffero, ſuſtineo, patior. *to ſuſtain or abide.*
Sugo, ſpiritu attraho ſuccum. *to ſuck.*
Sulmo, oppidum in Brutiis. *a town.*
Sum. *to be.*
Sumo multum & pene nimium mihi. *to take,*
Supellex, res domeſtica. *Houſhold ſtuff.*
Suppetiæ, auxilium, ſubſidium *aid, help, ſuccour.*
Supplico, humiliter & cum reverentiâ precor. *to intreat.*
Surgo, erigo me. *to ariſe, ſometime to ſpring, or to grow, to encreaſe, It is alſo to ariſe by little and little, as things do in building.*
Sus, animal ſordidum. *a Boar, Sow, Hogg.*
Synodus, conventus. *a council congregate.*

T.

TAceo, fileo, non loquor. *to keep ſilence.*
Tædet, pertæſum eſt: diſplicet. *It irketh, or wearieth.*
Tænarus, locus umbroſus in radice Maleæ promontorii Laconiæ, juxta ſpartam civitatem, in quo quia hiatus magnus eſt, & ſtrepitus quaſi progredientium ſentitur, dixerunt veteres per hunc eſſe deſcenſum ad inferos, *a Promontorie in*

Laconia, wherein is an entrance to go down to hell.

Tagus, fluvius Luſitaniæ habens arenas aureas. *A certain river in Portugal.*

Talio, vindicta, hoſtimentum. *a revengement, or like for like.*

Talpa, animal captum oculis, muri ſimile. *a mole, or want.*

Tango, percutio. *to touch.*

Tantundem, æque tantum. *as much.*

Tapes, vel Tapetum, vel Tapete, id eſt, panni depicti tegmen, mirè pictum varius coloribus. *a Carpet, or a cloth of Arras.*

Tartarus, demiſſior inferni locus. *Hell.*

Taygetus, mons in Laconia Eatcho ſacer, ſub quo ſparta & Amyclæ. *an hill in Lacedæmonia, where Sparta and Amyclæ the Cities do ſtand.*

Teges, vile ſtragulum, matta ſcripta, *a matt.*

Temno, ſperno. *to diſpiſe*

Tempe, pulcherrimus ager in Theſſalia, quem Peneus alunt. *a very fair field in* Theſſalia. *moſt pleaſant to behold, and therefore appellatively it may be uſed for a place of delight, as Paradiſe, and* Elyſium *are. There is alſo* Tempe *in* Bœotia, *called* Temneſia Tempe: *another in Cicily, named for difference,* Heloria, *the firſt is called* Theſſalia Tempe.

Tendo, expando. *To ſtretch, and to bend.*

Teneo, apprehendo. *To hold.*

Tepeo, in medio inter calidum & frigidum ſum. *to be warm.*

Tepeſco, tepidus fio. *To wax hot.*

Ternio, numerus ternarius. *The number of three.*

Tero, comminuo, conſumo, tun *To wear by diminiſhing.*

Teſqua, loca, edita, aſpera. *ſteep places.*

Teſtis, qui vel quæ teſtimonium profert. *a witneſs, man or woman.*

Teucrus, Teucer, nomen proprium Trojanorum regis. *a name of a certain King of Troy.*

Texo, telam ſtruo ac paro. *to weave*

Thebæ, nomen quarundam urbium *the name of a City in* Ægypt, *and of another in* Bœotia, *you ſhall find alſo in Authors* Thebe *and* Theba.

Thermæ, loca aquas habentia, aut naturæ ſponte calentes, aut fornace caleſactas, fundendi, lavandive uſibus ſervatas. *Hot baths.*

Thorax, pectus & pectoris munimentum. *The breſt, and breſt plate.*

Thrax, vir Thraciæ. *a Thracian.*

Thus, incenſum, libamen quo deum veneramur, aliquando ipſa arbor. *Frankincenſe, and the tree.*

Tignus, tignum, trabs qua variè diſpoſita domus extruitur. *a Raſter.*

Tigris, animal velociſſimum, & truculentum. *a Tigre.*

Timeo, metuo. *To fear.*

Timeor, metuor. *to be feared.*

Titubo, lingua vel pedibus vacillo. *To ſtumble, or ſtammer.*

Tollo, elevo, ſublevo. *To lift up, to bring up as children are by nurſing, or elſe to ſtay or take away.*

Tondeo, crines vel lanam ſeco forcipe. *To clip or ſhear.*

Tonitrus & tonitru, nubis ictæ, ſeu potius diruptæ ſonus. *Thunder.*

Tono, valdè tono, ac facio tonitrum. *To thunder.*

Torpeo, languidus ſum & remiſſus. *To be ſluggiſh, and weak.*

Torqueo. *To wreath, to wreſt, to wind*

wind or turn about, to govern, to ſpin, to vex and trouble, to whirl, &c.

Torquis, circulus aureus collique ornamentum. *A chain to adorn the neck.*

Torrens, fluvius per pluviam collectus. *A lake without ſpring begun by rain.*

Torreo, uro, aſſo. *To roſt.*

Torris, lignum ardens vel aduſtum. *A firebrand.*

Tot *ſo many, or many*

Tractо, traho, vel ſurſum traho. *To pull and to draw up, or to handle, by fair or foul means.*

Trado, in poteſtatem alterius tranſfero. *To deliver unto another.*

Traho, vi ad me rapio ac duco, *To draw.*

Tranſlego, legendo tranſcurro ac perlego. *To read over.*

Tremo commoveor, agitor. *To tremble.*

Tres. *Three.*

Tribus. progenies. *A kindred.*

Tricæ, capilli pedibus pullorum gallinaceorum involuti. *Hairs, or feathers wrapped about the feet of chickens, or pigeons, alſo vain trifles.*

Triptoton, nomen quod tribus quibuſcunque caſibus inflectitur. *A noun declined with three caſes.*

Tros, nomen viri. *A Trojan.*

Trudo, manibus pedibuſve in bello. *To thruſt.*

Tu. *Thou.*

Tuber, dictum à tumendo, & priore longa, terræ callus. *A ſwelling in any thing, a muſhroom, or that whereof the prush is.*

Tueor, defendo. *To defend.*

Tuor, video. *To ſee.*

Tundo, decutio, pulſo. *To beat or, to knock.*

Tuſſis, vehemens ſpiritûs eruptio ex qua meatum ſuum obſtruit excurere conantis. *To cough.*

Tybris, fluvius Italiæ. *Tyber.*

Tybur, oppidum Italiæ.

V.

VAdo, eo. *To go.*

valeo, poſſum, valere ſanus ſum. *to be in good health, or to be able.*

Valvæ, ſunt fores geminas habentes res in ſe coeuntes. *A two leafed door.*

Vanus, *a van to winnow corn with.*

Vas, vadis, vadimonium. *a ſurety in a matter of debt.*

Vas, vaſis, inſtrumentum ad aliquid capiendum idoneum. *A veſſel.*

Vates, poëta, & qui futura prædicit. *A Propher, or a Propheteſs.*

Uber, *the adjective ſignifieth plentiful, abundant, copious: the ſubſtantive ſignifieth a pap or a dug, or an udder, and ſometime it is found for plentifulneſs, as* Uber agri, *for* fertilitas agri.

Vectis, inſtrumentum quo claditur oſtium. *a door bar.*

Veho navi, plauſtro, quadrupede porto. *To carry.*

Vello, traho, extirpo. *To pull, or to pluck up.*

Vendo, venundo, alieno. *To ſell.*

Veneo, vendor. *To be ſold.*

Venio, ad aliquem accedo. *To come.*

Venter, qui a pectore ad pubem terminatur. *A belly.*

Venus, dea amoris & venuſtatis. *The Goddeſs of love and beauty.*

Ver, anni pars temperatior. *The ſpring time.*

Verber, inſtrumentum longum verberandi. *Any thing that we beat withall, as rod, whip, wand, or other. It ſignifieth alſo the ſtripe.*

Verberis,

Verberis, hoc non videtur deficere ullo casu, vide verber.
Vergo, tendo, declino. *To bend, to go, or to encline someway.*
Vermis, à vertendo, quia sese torquendo rapit. *A worm.*
Verna ex ancilla domi natus servus. *A bondman born of a bondwoman at home, It is used adjectively for that that is domestical, or not strange, as* vinum verna.
Verres, porcus non castratus. *An hogg.*
Verro, purgo, traho. *To sweep.*
Verto, mutuo, volvo. *To turn, or to change.*
Vervex, mas inter oves, cui adempti sunt testiculi. *A weather.*
Vescor, utor cibo, & pascor. *To eat.*
Vesper, idem quod Hesperus. *It is called also* vesperugo, *and is taken for the evening tide.*
Veto, prohibeo. *To forbid.*
Vicem, vicissitudinem. *An enterchange when turns be.*
Video, oculis intueor. *To see.*
Vieo, ligo, seu inflecto. *To bind, or to bow thereof* vietores *be called Coopers,* quia vasa vinaria religant.
Vigil, qui vel quæ vigilat. *A watcher man or woman.*
Vincio, ligo, *To bind.*
Vinco, supero. *To overcome.*
Vindex, qui vel quæ vindicat. *An avoucher man or woman.*
Vir, notum est. *A man.*
Virgilius, Poeta, *A Poets name.*
Virgo, quæ non est passa virum, *A Virgin.*
Virtus ars rectè benèque vivendi, *Virtue, or great power.*
Virus, venenum, & gravis odor, *poyson, or stench.*
Vis, virtus, robur, fortitudo, natura, violentia, *strength, power, nature, violence.*
Viscum, vel viscus, id est, glutinum ad aucupium, *Birdlime.*
Viso, eo ad videndum. *To go to see.*
Vitrum, materia, translucida quæ ex arenâ & cinere fit. *Glass.*
Vivo, vitam ago. *To live.*
Ulciscor, vindico, *To avenge.*
Unguis, durities digitorum, tam in avibus, cæterisque bestiis, quam in homine, *A nail, or hoose, and a tallon.*
Vocito, frequenter voco, *Often to call.*
Volo, as, *to flye, or to go apace, as,* Navis volat. Fama volat. *But* volo, vis, *is to will, or to be willing.*
Volvo, verto. *To rowle.*
Vomis, vel vomer, nomen habet quod terram vomat. *The plough share.*
Vomo, per os ejicio, *To vomit, or to parbreak.*
Urgeo, premo, compello. *To thrust.*
Uro, ardore aut frigore, nonnunquam aliâ vi lædo, *To burn, and by translation, to hurt or to grieve.*
Utor, usum rei habeo, *To use.*
Vulgus, multitudo ignobilis. *The base and common people.*
Vulpes, animal astutum. *A Fox, or a Fixen.*
Uxor, viri conjux. *A wife.*

Finis Interpretationis omnium Nominum & Verborum Grammatices *Regiæ*.

Puer orans ante cibum.

COnditor & rector magni Pater optime mundi,
Huc ades, & donis auxiliare tuis;
Nate Deo, nostræ reparator Christe salutis,
Ut cibus, ut positus sic benè potus alat.
Et tu sancte comes, dux solatorque piorum
Spiritus, huic mensæ mitis adesse velis.
Corpora sic rectè pascentur nostra, nihilque
Languida sic poterit lædere membra mali.

Post Cibum.

CORpora qui solito satiasti nostra cibatu,
Qui satias toto quicquid in orbe manet;
Pasce, tuo, Genitor, mortalia pectora verbo,
Nostraque cœlesti nectare corda riga:
Quo pariter, membris, pariter quoque mente refectis
Usque tua liceat nos bonitate frui;
Tandem etiam placido vectos super æthera cursu,
Inter fœlices astra tenere choros.

Oratio Metutina.

CHriste, Dei æterni soboles æterna parentis,
Ex illibata virgine natus homo;
Morte tuâ qui devicta de morte triumphas,
Et peccati tuo sanguine nostra lavas;
Ah vitam largire piis sine fine beatam,
Qui te cunque fide non dubitante colunt.
O da peccata tangat mea pectora sensus,
Delicti ut pigeat, pœniteátque mei.
Utque petens veniam credam tibi vera professo,
Et studium de te pendeat omne meum:
Te solum venerer, tibi discam fidere soli,
Unicum & agnoscam te Dominum atque Deum,
Neve tuo à cultu vesanâ mente recedam,
Réque prior mihi sit nomine nulla tuo.
Nec me quicquam in vita aut in nece separet abs te,
Sed semper famulus sim, maneámque tuus.

AMEN.

National Library of Ireland

NATIONAL LIBRARY OF IRELAND.

779/59